'Article'

THE STATE OF NATURE AND PHYSICAL CULTURE

Jagat & Jiva-Jagat

(In English Language)

'નિબંધ'

કુદરતનું સામ્રાજ્ય અને પુદ્ગલિક સંસ્કૃતિ

જગત અને જીવ-જગત

(ગુજરાતી ભાષામાં)

'Article'

THE STATE OF NATURE AND PHYSICAL CULTURE

Jagat & Jiva-Jagat

(In English Language)

'લેખ'

કુદરતનું સામ્રાજ્ય અને પુરુષાર્થિક સંસ્કૃતિ

જગત અને જીવ-જગત

(ગુજરાતી ભાષામાં)

'Article'

THE STATE OF NATURE AND PHYSICAL CULTURE

Jagat & Jiva-Jagat

(In English Language)

' નિબંધ'

કુદરતનુ સામ્રાજ્ય અને પુદ્દગલિક સંસ્કૃતિ

જગત અને જીવ-જગત

(ગુજરાતિ ભાષામા)

: Printer :
Kirchand J. Sheth
Editor : Kalyan Publication
Kalpak Prints
Surendranagar - 363 030.

: Publish :
Manharlal J. Jhaveri.
Jhaveri Pa.
Nr. Dev-baug Upashraya
Nr. Jain Dharmasala
Jamanagar - 361 001.

: Publication Registeration :

This book has been published with kind permission of publication branch, Government of India, Gujarat State, Gandhinagar and District Information Branch, Jamnagar.

: First Edition - 1998 :
1000. book.

Combined Volume: 1998
Price : Rs. 50/-

-: Shri Hari Om :-

' The Article '

THE STATE OF NATURE AND PHYSICAL CULTURE

- Jagat and Jiva - Jagat -

* Shri Mangalacharan. 1
* The Saints and Religion. India. 2-7
* The Ancient History. India. 8-9
* The State of Nature. (Universe : Jagat) 10-13
* The Planets and Stars. (Graha - Mandal) 14-18
* The Cosmos. 19-21
* The Earth. (Chetan Srushty) 22-42
* The Commandment. 43-59
* The Services. 60-109
* The Physical Culture. (Jiva - Jagat) 110-163
* The Dedication. 164-165

: Shri Mangalacharan :

शिवमस्तु सर्व जगतः
परहितनिरता भवंतु भूतगणा ।
दोषाः प्रयांतु नाशं ,
सर्वत्र सुखी भवंतु लोकाः ॥ -जीन स्तव -

Shri Deva- Krupa makes able to realize Parmatma Darshan.

The supreme in all powers and generosity.

Shri Guru-Krupa makes able to realize Dharma Darshan.

The supreme in holiness and worshipful.

Shri Deva - Guru - Dharma makes able to realize Srushty Darshan.

The Supreme in science and existency.

To begin with the article, I render my honest and honoured salute to all the Sant - Mahatma and pray the Brahma Parmatma and all the godly powers that, the whole universe itself is your honour and all other it self existence is being a atom of your great power, eventhough, as a task hurdle the 'Kali' have trespassed over a small existence of Jiva - Jagat, that may be removed from it secret places, Let that be exist untouched and let that be disappear from the state of nature.

'Kali' : Kalmash : Merciless.

: The Saints and Religion. India. :

The Brahma-Nishth Guru Bhagvant, Kevli and Sidha Parmatma, Varishth Atma-Gyani Rushi-Muni, Shri Jagat-Guru and Purvacharya, Maharshi and Acharya, Yogi and Tapasvi, and all their traditional great Mahatma, they all have achieved high phenominal knowledge and unanimously have given Shri Hari- Darshan and Srushty-Darshan.

In significant of the Srushty, the Jiva-Jagat is the smallest existence, among that a small unit of human culture having a great hold in universal science and world history. The Brahma-Ved and Agam Shastra in which have involve high contribution of science in beneficent to liberation of Jiva-Jagat.

The millions of crore years passed over the Srushty, whatsoever the changes may have been happened, but no any signs are available thereof, nor could have been find-out what was that in real oldest except the Brahma; State of Nature and Graha-mandal are being seen only the real oldest as permanent existence.

Secondly, the religion authentically proving about there have been every existence of life character and science in that different yuga. But, that all have vanished and replaced under natural order. The religion presence as similar as that have been in the real oldest and continuing in order comperatively with the present existence.

The Sarvagna Brahma Parmatma; Universal Lord and Jiva-Jagat are the only competent powers which can expose the chetna. The Sant Mahatma, they have realized the God and on the strength of developing high auspicious chetna, they have established the religion on the Karma-Bhumi : Bharat kshetra of india, in order of super natural science that described about secret commandment and its indication how that works in the State of Nature.

To considering the Jagat as a whole, The Parmatma; Universe, The Saint; Scientist, The Religion: Principles - Shastra, by means that Shri Dev - Guru - Dharma are being stand as the fundamental characteristics since opening the existence and distinguish true facts as much as behind the past yuga with continuation the Era of Ishvar Avatar - Shri Shiva Parmatma, Yogeshwar Shri Krishnachandra, Raghuvir Shri Ramchandraji, Tirthankar Shri Rushabhadev to Shri Mahavir Swami and Shri Budha Parmatma. The religion shastra also described as much as possible about future of the yuga wherein yet to come Ishwar Avatar. These great powers are equivalent in valuing as Shri Gangaji flowing in India, that makes whole the land holy by any where in its presence even in a droplet of the Ganga-Jal.

The Saint and Religion are the governing body of Godly-Truth, therefore, it become highly influentail to relieve the Jiva-Jagat suffering from their own created materialist misery, artificial living and violence objectives.

The religion being a prime culture of Indian Nation, that attracts the Jiva-Jagat to come up in right means of living. Let not to point-out about past violent attacks overcame in many of the world countries, but even after that period it has been ignored by majority class which is a big tragedy of the Jiva-Jagat. As so, how it could be possible to lift-out particulary the human culture without being understood the real principles of the religion concerned. It will also not be sufficient by celebration only, but it is require to be attained by physically and practically to develope true love towards many other existence over the Srushty. the religion works as restoration of lost love from the natural resources. The religion culture worthly assisted into the efforts done in this direction will undoubtedly become blessful to the generation.

Discovery of Religion.

The establishment of Brahmand : Universe, The Parmatma Avatar; Brahma Powers, The Saint : Mahatma, The Religion; Supreme Science, these all how came to realized that is unimaginable to expect about origine period, because it is simply illusion by the life in exist to appears newly on the principle to generate and to degenerate by the life : Physique and matter in change order, therefore, that all are believed Shashvat : as permanent, not only that, it is also not possible to expect the Brahmand alone, The Parmatma without Mahatma, The Mahatma without religion, The Religion : science and principles without the existence, but these are altogether combined with the Jagat and Jiva-Jagat.

Over the Earth, it is a tremendous efforts made from the Mahatma as they have described their studies to deversified the concept of human living and suggested the true ways to reach upto the commandment.

The religion shastra were written on-the Autobiography of Parmatma Avatar and described the popular culture. Moreover, the Shastra were also written on deep studies in various objectives influencial over the whole existence by animate and inanimate and invented as many as secret in Natural Phenomena, Physique and Hygiene, Yoga secret, Dietetic science, Doctrine Vedant, and also there are many in Philosophy, Devotional and Educative.

Many persons are taking interest in natural science that works with religion and their fondness in spherical study, in that example some information also published in journal that same have attached.

THE TIMES OF INDIA, BOMBAY. MONDAY, SEPTEMBER 14, 1987

A Thought for Today

The soul, once turned towards matter, was enamoured of it, and burning with desire to enjoy corporeal pleasures, was thenceforward unwilling to detach it self from matter.

- AL-KATIBI

THE TIMES OF INDIA, BOMBAY. MONDAY, JULY 4, 1988

A Thought for Today

Science without religion is lame, Religion without science is blind. - **ALBERT EINSTEIN**

RELIGION AND SCIENCE

In this most advanced scientific and tecnological modern age, one has the right to know and must know what is Darshana or Religion and how it functions.

Darshana or Religion is a pure, perfect and complete spiritual science of the soul and Universe, which can successfully stand the test of eternal truth from all spheres for all time. this reality could be realised by scientists, research scholars, literates and lay-men who are open to truth and in search of truth. The functioning of material science in Nature reaches its perfection in the formation of the human body, a wonderful Universal Organic and Inorganic Chemical Complex wherein lies the greatest computer, Universal television and telepathy with the Universe. The functioning of spiritual science in Nature reaches its perfection through the human body.

The spiritual and material functioning in Nature is automatic and works in three ways, that is, (a) Chaitanya attracts matter, (b) Chaitanya and matter attracts matter and (c) matter attracts matter. The gunas of Chaitanya (a) Infinite knowledge, (b) Infinite peace and (c) Infinite power and gunas of matter (a) Touch, (b) Taste, (c) Odour, (d) Colour (e) Sound and form are totally different and hence with (1) right faith, (2) right knowledge and (3) right conduct, Chaitanya can free it self totally from matter that is from all the three Bodies, Audarika, that is Physical, Taijasa and Karmana by 'Dharma Dhyana Yoga' and Shukla Dhyana Yoga'. Thus attaining Nirvana or Moksha or parmatma Dasha. Chaitanya by its own nature is ascending and matter by its own nature is descending. Chaitanya is formless while matter has form.

Motion, Gravity, Space and Time are lifeless and formless and they remain eternally active in their own nature thus helping Nature in the functioning of Universe

By the grace of lord mahavir

Guru Krupa
JAIN PHILOSOPHY
Sakarchand Hathising

: The ancient History - India. :

The ancient historical literature of the Indian country became more useful in many direction such as science and research in cosmos energy, the Architect and various artistic Handi-crafts, the art of Yoga-Vidya, the Phenomenal Vedant and Agam Shastra and many other traditional religion shastra from the Shiva-Jagat, Raghu Vansh, Yadav Vansh, Kshatriya Vansh, Bhudhist, Guru Nanak, Shri Kabir tradition, that all were mystical in supreme religious literature in the ancient Dharma-Yuga. The yuga-pradhan Ayurved an ancient prime doctrine knowledge to live perfect longivity, these all have remained as the protocol proof in possession of India.

Moreover, the cultural Biography of uncomparable administration capacity, the moral spirit and human strength have been described by Ved Vyas Muni, Sidha Acharya and their Shishya. In significant of classical Sangeet have exhibited a miracle in Indian history. The ancient sculpture exhibited a modest love and beauty.

The botanical and Zoology treasure associated with divine beauty of Srushty by all the virtue of Mountains, Forestry, Weather, Rivers and Sea-land, the india has received by inheritage of all these natural bounties and abundant of prosperous Geology properties to developing in the Aim and objects.

The facts and finding about history and ever green religion is beyond the limit to imagine oldest range of the period, but it gives substantial and logical proofs from the existing shastra that justified about what have been like-wise in foregoing Indian history and also have predicted about future of spherical time. The Yuga Cycle.

The religion shastra were written in Magadhi, Prakrut and Sanskrit language. Now this terminology is not in practice. The theme and principles chiefly consist on natural science. The Brahma - Parmatma, elements of Chetan Srushty, Atma Tatva, powers in state of nature, energy force in space field etc, these all mystic powers how that have united with the existence, Astronomy, Physics, Biology, Geography and science in physical hygiene, that all information described minutely and analyzed with subjective division and sub-division accordingly.

The Ved-Acharya and Rushi-Muni's have described in the shastra about the science how that being works in the life character and have given more importance on physical control by modified every methods of living in a way to come closer with the natural condition, that teach the art of living away from the Dosa and its complexity.

Any way, the amendment and reformation have been done according to the present yuga-time necessity. the physical hygiene became more dependent to medical remedies by modified the way of living to be protected against the disease and its complication.

It has believed that many of ancient literature have destroyed in the Moghal rulling and some of them taken away from the India. Many more are existing with the University, Monastery and Ashram liberary.

: The State of Nature : Universe - Jagat :

The religion shastra described that the Universe is infinitive, its whole space field is known as the Brahmand; Godly-Powers. The Brahma is permanent existence, among that each and every existence are covered under the supreme truth.

The Brahma which is visible in transparent form having it presence by occupied the whole universal field. It is realize by Chetna : Natural phenomena. It can be follow through the distinctive concept. It is also governing the powers influential over the minute to any large organic and inorganic existence.

The Brahma is undivisible and weightless element secret in cosmos in a form of visible and invisible energies associated with the powers which are known as the Atom and Moleculs, Nucleus light, Solar and Lunar rays and radiation, the Motive powers : Electricity, Magnativity, Conductivity, Gravitation field and vibrative wave system, the Air, Gaseous and Vapourous, Heat and Cold tranquilizer.

These visible and invisible powers are chiefly produced and transmitted from the planet and stars, It is also produced in cosmos field by combination of spherical matter and moving through the circuite channel vis-a-vis Graha-Mandal in direction of conductive bases in a moderate form all over the state of nature. These powers are set- out in unchangable order throughout the universal field, except the changes may happened by meteorology failure.

The Universal field visible in semi-round circle, the field first apppearing by sky-blue colour in large nuclear fission at the high distance begins from far long over the clouds. The fission may also be surrounded upto the Earthly gravitation limit, what may have beyond that limitation it could not imaginate properly, but the field known as vacant space having no gravitation influence after the certain extent in between the planets.

The entire universe could not be vissible across the nuclear fission, otherwise, the large planets and stars wihich should seems in parallel direction till it being visible at the extreme limit of Eye-sight, even that are not appears by a small dark point during the sun-light. This condition also being present during the Moon-light in its change view by nuclear rays and radiation as that all the planets and stars are being appears by a small bright and twinkling points.

The nuclear fission is a mass humidity of Gaseous and Vapourous : The science in physics matter, which suppossed to have surrounded all over the planets and stars. The universal powers are works throughout the space field, particularly the motive force, waves, rays and radiation may be transmitted from the certain planets and stars at very high frequency capacity, the energy in form of Atoms and Molecules may also be passing through the circuit channels from the certain planets and stars.

In the base of mass collection of universal powers, the greater importance should have been from the planets, stars and satellites. They are self lighten in certain condition and acts as chiefly to produce and transmission of the powers : Energy. Therefore, the existence as that have situated over the Earth planet, that may not be possible over the other planet such as Sun and Moon, but similarly the existence may be situated over such other planet that act as chiefly conductive of powers being influential over the planet existence.

In example of the planet Sun and Moon, they are self lighten as the Diamonds Kohinoor and Ratna-Mani are lighten, and act as chiefly to produce and transmission of powers in form of rays and radiation, heat and cold, over the other existence in the state of nature, therefore, physical existence could not possible over these planets. The shastra described the Sun, Moon and such other planets are it self as power compared with the Deva and Devi. These devine powers of the universe are stated namely as a grace of Deva and Devi being realize by their worshipful Mantra and Praise.

The rays and radiation reduced the density of nuclear fission. The process liberate the dense condition of fission and being change into transparent form. The process particularly would be operative during the Moon-light, unless the humidity have not heavily increased in the cosmos. The condition expose the space field in deep to become vissible by countless planets and stars are lightening and swinging at the extreme high distance in the space view. The shastra described that, it self is the Darshan of Universe : The Sarvagna Brahmah Parmatma. - Shri Hari Om- The shastra described the universal powers are self as the grace of Parmatma.

Further it state that, the Suryanarayan Darshan at sun-rise and in sun-set are as worshipful as Shri Brahma Parmatma.

The Brahma establishment it self is one universal arrangement. The constitution following as structure, a body of mass collection by space and powers, Planets and Stars, and by all secret visible and invisible powers. The spherical arrangement divided under the Graha-Mandal with definate importance of planets and stars.

The Brahma is permanent existence in the existing cycle, the present become past order and same is being future order. The yuga and time scale have been considered in relation with begins & ends of the matter. The Brahma remain in presence as permanent as in order of past, present and future.

The Brahma character is to formulate other existence by combined with the surface elements are concerned. The process develop through each other contact that cause to produce organic and inorganic existence. Furhter, it expose the Chetna : experience and image into the life character.

The chief religion shastra since the Shiva-Puran, Vedant, Jain-Agam, all that have described the secrets of the Universal powers, the division of Graha-Mandal, the animate and inanimate existence over the Earth planet. The science has described the natural principles established under the Jurisprudence : the law in state of nature.

: The Planets and Stars :

(Graha-Mandal)

The universe is spread over in infinitive space, evidently that would not be possible by unanimus arrangemet of the powers, planets and stars, but it may be possible that in many number of planets and stars would have been united with the Graha-Manal.

The constitution of the Graha-Mandal is completely having under Natural order to governing the powers and time control system between the planets and stars.

Among the universal state, one of the division the Surya Graha-Mandal which is constituted under many planets, stars and satellites including the Earth planet. There are many planets appears steady, some are moving, some may revolving in round of center and some may arround the planet. These all arrangement set-out with governing the time control system in between the planets and stars. The Graha-Mandal being central transmission to controlling the powers through circuite channel of the plannet concerned.

The properties in form of vissible and invissible powers, the part of that have in hold with the Surya Graha-Mandal, these properties have referred as the planets, stars and satellite, the atomic energy, motive force, vibrative ways, heat and cold tranquilizer, light : rays and radiation, air, gaseous and vapourous. These all powers transmitted vis-a-vis planets and stars under one of the division the Surya Graha-Mandal, originally belong to the universal constitution.

The shastra in religion and science described that, in constitution of Surya-Graha Mandal the chief planets which have stated namely as the Sun, Moon and Earth, that have united with other planets stated namely as the Jupiter, Mars, Mercury, Neptune, Pluto, Saturn, Uranus, Venus and many other in Comet, Pole-Star and Aerolite.

The studies in this direction, the Indian Astrology : Practical Astronomy, have been the prime research in Surya Graha-Mandal. The shastra in manifold literature that have described about the Time-Mathematics which is work in between the planets and stars under the Surya Graha-Mandal.

The Indian Astronomy : Physical Astronomy proved to be much valuable in scientific research to ascertain about the influence of planet and star over the Earth existence and where it possible in the state of nature : Graha-Mandal. The fundamental principles have deeply been clarified about day to day order performing on the Earth, the Occean studies, Day and Night order, the planet influence over the physical state; Life, and its weal & woe remedies, the prediction about future changes, the studies in time-mathematics in the state of nature etc.

The universal commandment works through-out the infinitive space, therefore, it is supposed to have many other Graha-Mandal in the universal constitution and there is every possibility of existence of physical culture elsewhere on the planet. In addition the Explorer have been put-up in the space field from the Earth control by the advance countries that may open more secrets which will strengthen the research into the Graha-Mandal limitation.

It may be believe or not, about the planets and stars that, they are self guards to protect the Graha-Mandal, because some time it may also happen like hurly-burly in the universal field while passing by any naughty planet : the planet that transmit the risky atom or particle or radiation, in that reason, they are not united with any Graha-Mandal, therefore, the other planet and stars protect as not to allow any such ramble and curvature planet under the Graha-Mandal. In such event, perhaps there may have happened some distruction elsewhere in the universe.

In all the direction of infinitive space there has appears by swinging of gigantic planets and stars having unimaginable in weight. No mathematic nor any measure would become applicable to estimate the weight, nothing could be found about what should have been in the support of swinging position, if Deva comes with the science, even that may not be answerable in that secret of universal arrangement. Suppose, if that have been placed under the gravitation control, then how much intensity of gravitation force should require to keep swinging of such gigantic planets and stars. If that have supposed by that much severity of gravitation works, then the position of other surfaces existence would have been condense in a moment and being a one knot under such severity of gravitation strength.

In the great surprise of swinging of gigantic planet and stars, that may have been believed by vacume control within the field in between the planet and stars, in that reason, the space is indivisible element in transperent form, therefore, no science nor any magice to stand by support to make the space separated and to be blocked the open field in vacume, if that may be suppose like that, then no powers could have passing through the vacume field, hence the existence position would only by inanimate substances. In fact, vacume is possible only in limited space by which the technology is concerned.

In view of the experiment in Atomic-Explosion that are at all not practical, but it is completely distructive. Because, such giant explosions could be resulted to change the Earth-Planet from the latitude and longitude degree even by 1.m.m the consequence are better known to the scientists.

In view of the planets and stars, that may not be expected exactly by round, square, obtuse or rectangular, but naturaly that seems like round from millions of miles away from the Earth.

As it has happened that, seldom to appeared a bright flash : Red and Silver-yellow in the sky, that may be expected like shooting-Star or flying-saucer. Suppose, that may have believed like Shooting-Star, but how that could be possible by any star to come and flash so nearer to the Earth, that may caused collision, but that may be possible by moving of Flying-Saucer being lighten and disappears. That may be expected by some strange inter-planetary satellite technology.

In example of Eclips, it is believed that planet shadow covering the light, this condition is know as the

Eclips take place between the planet. Principally, the shadow print should be appear on the surface of planet, but it is not possible to reach the shadow upto the planet and also the shadow could not be placed over the space alone, as it diffuse without the surface. The other reason may be that, as the planets are seems lightening, likewise the Earth planet is also lightening, therefore, shadow being diffuse by coming across with each other light.

The Eclips condition may be suppose to produced through mass collection of sphrical pollution by gaseous, vapourous, worn-out minute particles like atom and molecules, all such wasteful physics matter which are being destoryed in its natural process.

In example of moving planets and stars, that some are appears by moving around in space within the Graha-Mandal limitation, in this estimation, it could not be settle properlly from the earth-land to expect the Earth-planet by moving or stady position.

: The Cosmos :

The Cosmos : spherical field, a part of the universal structure exist under the Brahma. It is a combination of visible and invisible powers coming from the deep Brahma and being meet with the cosmos field. These powers are referred as Atoms and Molecules, Necleus light, Rays and Radiation, Motive force : Electricity and Magnetivity, Gravitation field and conductivity, Vibrative waves, Air, Gaseous and Vapourous, Heat and Cold tranquilizer. The Cosmos energy : Physics matter produced through the action and reaction of powers.

The Cosmos field to expect by infinitive space in all direction by length and breath, hight and depth that is some what exaggeration, because, in order of entire universal establishment by planets and stars, powers and energies, substance and elements, organic and inorganic physical culture having in existence by endless and unlimited number that may not be possible, but it possibly by having existence in many number of Graha-Mandal establishment and there may have some differential arrangement in which gradually it become lessen the number of planets and stars and ultimately the Brahma alone may be expected in infinitive space, there would have been nothing beyond that, except the vacant Space : The Brahma.

The Cosmos : a science in physics, the field expanded upto the gravitation limit of the planet concerned. Beyond the gravitation ending, the powers which are being transmitted that meets with the cosmos field where at the intensity of power flows are being equilibrate and passing through the circuit channel moderately all over the conductive base of planet state.

The synopsis of Geographical status, that described about differential order works below the cosmos where that has situated over the planet state, these are classified according to the concerned country and its regional land. The cosmos constitution being important factor in Geographical status of the country. The powers does not change, but the transmission of powers are change according to the planet position and direction comes in Graha-Mandal. If the cosmos have not been present, the transmission of powers flow which are highly potential as against the conductive capacity of the planet surfaces, thus, consequently the existence may happened to be fusion.

The Cosmos has it greater importance with the Geology structure of the planet, that differs over the land surfaces which are known as Ocean, Desert, Forest, Mountains, and the Earth-pole. The mathematics in latitude and longitude is not knowing, but cosmos constitution differs according the typical field and its placement in the state of nature.

The Cosmos constitution depend on the situation of planet position been placed at which degree of latitude and longitude in the Graha-Mandal. The Cosmos having both the contact viz, the earth field and universal field : the Brahma. The one condition in which the planet receiving the transmitted powers through the cosmos, the other condition in which the powers produced through the earth field viz, Gaseous and Vapourous, Hot and Cold wind, and the powers which are reflects from the earth, these all physics matter from upper and lower field being combind with each other at the certain high level, the condition produced the favourable cosmos situation being essential to the lower field position of the planet.

The Cosmos has it greater hold over the Meteorology in order to produce weather changes as the Winter, Summer, and Monsoon. The spherical time and direction also being useful into the condition.

The Cosmos appears in dence condition being constituted by Cloud, Humidity, Air, Gases, Vaporous and minute particles. The wastage like Smoke, Foggy atmosphere, Moisture and Pollution are also gathered in mass collection and being mixed into the dense condition.

The Cosmos field involve major section of the Science in Physics. The Graha-Mandal receiving the power supply from deep of the Brahma and the powers transmitted by the Graha-Mandal self, these are being combind with the cosmos field. In this combination there is no such elements in solid or liquid form, but every powers that have secret by invisible form. The field follows just as large terminal centre being operative in the process to dispose the power supply moderately over the contacts with conductive surfaces of the planet. The Brahma, Graha-Mandal, Cosmos and Light : rays and radiation, are being the chief visible powers which exhilarate the process to produce visibly in form of animate and inanimate existence. The shastra described that, all the universal powers are having constructive character which create the chetna and construct the formation of physiques, elements and substances in the state of planet.

: The Earth - Chetan Srushty :

The Earth, by its very high grace of power over the existence of all natural beauty on the land and have constructed heavenly prosperity and treasure as that have considered essential in the existency order. The Ocean and Rivers, Mountain and Volcano, Forest and Deserts, Substances and Materials, Climate and Seasons, and the physical existence in Botany and Biology. These all natural beauty have been established by the strength of Brahma powers in which the Chetan element and the Earth element being works in combination with the powers in state of nature : Universe. From the religion side the Earth biography was written by Sant Shri Sukdevji Maharaj and by many poems that has been described the Chetan Srushty as a Nandanvan in supreme essence of Bhakti and love.

The Earth, a part of universal establishment having place under permanent existence. The religion shastra described about the out-set of existence over the Earth, which have specified in order of Kal-Chakra begins from 1st to 5th Era coming in desending cycle and similarly that continuing in assending cycle from 6th to 1st Era. Simultaneously the changes have came since Era to Era. Each Era from one to six specified with estimated period as the 1st Era : Shiva-Yuga, by million of millions years, 2nd & 3rd Era : Dwaper and Treta Yuga are as similar to 1st Era period, 4th Era : a blissful by heritage, in thousand of millions years being less by 42.000. years, the 5th and 6th Era : both of Kaliyuga are 21.000. years each. The period calculation and studies have based on historical manuscripts.

The present time is in order of 5th Era being passed over about 2500. years and have left behind about 18.500. years in completion of 5th Era as per the Kal-Chakra.

The Yuga Darshan have based on the shastra that described about the historical facts. The shastra is being one of the wonder as that keeps continuity of Yuga Darshan, because particularly there has been nothing available in remains beyond the thousand years passed period, except the Parmatma idos and religion shastra. The Parmatma is in permanent existence that power self produce the Avatar and his religion even what so ever the Kal-Chakra may begin or may end.

The Sarvagna Brahma Parmatma : Universal powers, thou self have established the Shiva-Parmatma. The shastra described as the Shiva-Yuga, since that time the entire existence have become a joint establishment by the Parmatma Shri Brahmah, Shri Vishnu, Shri Mahesh, all are under one permanent existence.

* 1) The Shiva-Puran shastra described about the Shiva-Yuga Darshan and other existence over the Earth. Parmatma Shiva Avatar being an oldest in the existing period. The Shiva Parmatma : Tribhuvan Nath, also described as Bhola Nath, Because as stated in many examples about the Deva, Human, Animal and Birds, the Danava and Bhutapalit, as they all have auspiciously worshiped the Parmatma to be blessed upon them by Vardan, promise and power, all that have been blessed

by Shri Bhola Nath : Shivji. Therefore, in some occasion the godly powers Shri Brahmah and Shri Vishnu have happened to solve the tide situation.

The shastra described that all the universal powers are self constructive, it creats the element and construct the formation. Therefore, to search out of these elements, the Samarth Deva have undertaken the research as task as Samundra-Manthan, being considered that, the Ocean is one of the great power secret of elements and properties, they succeeded to obtaine the constructive elements and natural properties, beside that the element like poison : Visha also become separated from the Ocean. In consideration of Deva that, it would not be proper to place the poison any where in state of nature, therefore, they have praised the Shiva-Parmatma to get the way out of it. The Shiva Parmatma self have assumed the Visha, since that time Shri Jalanath : the Ocean powers devoted into Shiva Parmatma.

The Shastra described that Parmatma Shri Brahmah, Shri Vishnu and Graha-Mandal have been continued in Darshan since the universal existence. The Parmatma Shivaji and Parvatidevi, Guru Shri Datatray, Shri Ganeshji, Shri Saraswatidevi, Shri Mahalakshmidevi and other Deva-Devi, Shri Rushi-Muni, Sant Mahatma being a Avatars have been established from the universal power that are continued in Darshan.

* 2) The millions of millions years passed before the period of 2nd Era begins the Dwapar Yuga, the Shiva powers brought in Avatar of Parmatma Shri Ramchandra.

Sant Tulshidas Maharaj begins the shastra Shri Ramcharitra-Ramayan with the word that, let the life be end, but will not let go the promise.

The shastra described a crest of truth in human spirit, the truth that have illuminated the whole existence, the truth and that spirit gives spark in every consciousness, the truth that is fledge with the universal truth.

The high lights of Shri Ramayan is full of adventure and to bearing a grand challange for the promise. It present high characteristic aspect of extreme love and good faith all over the existence of humans, animals, birds and natural bestowal. During the Vanvas of 14 years, Shri Ramchandra and Shri Lakshmanji have up-routed the atheism : Adharma where that have found while passing through the deep forest. At once Shri Ramchandra had been compelled to arrive on battle with the king of Shri Lanka, Shri Ravana, as he was escaped with carrying Maha Sati Sitaji, in that circumstances Shri Ramchandra and Lakshmanji were self capable to smash a thousand of evils, even that Shri Ram have prepared unarmed battalion of Vanar-Sena as against the armed force of Shri Ravana, but the triumph had been of that truth.

The shastra described the Satya-Yuga Darshan and other existence over the Earth. Parmatma Shri Ramchandra, Sita Devi, Shri Lakshmanji, Shri Bharatji, Param-Bhakta and supreme in strength Shri Hanumanji Maharaj, Deva-Devi and Sant Mahatma are continued in Darshan.

* 3) The millions of millions year passed over the period of 3rd Era begins the Treta-Yuga, the universal powers brought in Avatar of Yoga-Yogeshwar Parmatma Shri Krishnachandra. The 3rd Era also brought in many other Avatar of Tirthankar Parmatma Shri Rushabhadev Swami, Shri Chakravaty, Shri Vasudeva, Shri Baldeva, and Shri Narad Muni.

The Shastra Shrimad Bhagvat Sutra described very high ethology culture of social and administration. That was the Yuga wherein the pride of human powers and moral spirit have been appreciated by the Parmatma and Deva. Tapashwi Shri Arjun, one self character is being sufficient to realize many other equally competent characters to his power and spirit. There are also many examples in the women powers that have been honoured self by the Parmatma, Deva and Devi.

Shri Bhagvat Gita described the karma Philosophy : to be dutiful by the truth, that have guided self by Parmatma Shri Krishnachandra. The brief note have been written on Shri Gita-Darshan, the Katha-Satra presided by Tatva-Vedant Swami Shri Maheshwera Nandji, (Jagannathpuri) The Katha held at Sat-Sang Bhavan, Jamnagar, during the month of July to September 1989. In this reference the notes as same have presented.

Shrimad Bhagwat Sutra described the Yuga Darshan and other existence over the Earth. Parmatma Shri Krushnachandra, Shri Rukshamanidevi, Tapashwy Arjuna - (Kaurav and Pandav), Shri Deva-Devi, and Sant Mahatma are continued in Darshan.

Shri Hari Om.

Shri Bhidbhanjan Sat-Sang Bhavan.
Shri Bhidbhanjan Mahadev Mandir.
Jamnagar.

Date 15 September 1989.

Tatva Vedant Shrimad Swami Maheshwaranand. Puri. & Respected Katha Members.

We are in high gratitude of Swamiji to continued his lecture on Shrimad Gita Darshan.

In beginning of the Satra, Swamiji has given clerar understanding by his distinguish truth that, 'Atma' can not be similar as in one of all. That exist in different category from life to life. He has drawn our real attention that, to believe the Atma it self as Ishwar is not legible.

Swamiji, by his studyful confirmation have make-up our mind conscious that, whole the universe is not 'Mithya', but the Sansar suffering under Mithya, that does not allowed to touch the truth and raising opposite optimisum. This 'Jad-Mithya' have lead the Sansar to distroy own freedom and have made other lives to his slave. This is very big tragedy of 'Jiva-Jagat'. We should get it break and for that only the way is to follow the religion.

Shrimad Bhagvat Gita, behind it Bhagwan Shri Krushnachandra blessing the love to his great Tapashwy Arjuna, and open the secret of 'Divya-Vidya' to his trust worthy who wins the commandment.

Swamiji has explained that, where is almighty God and his commandment placed in the Srushty. The universal Chetna and Panch Mahabhut-Tatva, how it works on every lives by visibly in the state of Atma, and invisibly in the state of Chetna.

The Maya-Darshan, we learnt from the shastra updesh that, it flash and reflex like atomic power, it positively has set in every substance. The science have explore the result in many ways of distruction and in the mankind too. We came to believe the science, but forgot that the science came from Maya-Darshan. Our, Shri Vyas Muni, Rushi Muni, Purvacharya and their Shishya originally were updesh writer of Vedant, Agam, Shrimad Gita and many more of it shastra are ultimately seems as the base of research.

After the 15 days of Satra, we passed through the high confusion about our existence is nothing more than the physical state and have felt like that, what we are punished to born or realy born ?

In this context, Swamiji has removed our fear by described a superb 'Ishwar-Lila' which direct us to perform the duty and recall every one to undergo the contest to win the commandment to come-up to the ultimate and final truth the 'Bhava-Mukty'.

We feel this is rather incompetent task and struggle for the Jiva-Jagat, therefore we honestly solicit to Swamiji and to all the Gurudeva to suggest some possible remedy to come nearer to the Bhava-Mukty, and we may also pray the god, be so merciful to withdrow the 'Lila' to bring real end.

But, it is not possible as Swamiji has explained to open the secret of 'Shivam-Satyam' being a permanent natural wonder is much more than to our imagination and science. Swamiji has given in experience about the Srushty-Darshan by analyse the complete space world having not only of Gases, Oxygen and Hydrogen, but many other force are works therein like Graha-Mandal, Light and Darkness, Sound and Waves, Air and Water, Electricity and conductivity, Atma in its molecular field that how each other related in course of Jagat-Rachna which may be a real cause of creation.

We are were much impressed to understand the State of Chetna, that realize our existence is under rulling of Chetna. So far, we could not have change our tradition and in consequence we have build our Bhava next by Next. But, if we so desire to get relieved from the Bhava-Chakra, then there is best remedy of Karma-Sata, Which is having the highest influence under the state of Chetna, and to be a 'Bhakta' in manner of 'Atma-Ram'.

The god have so much liberally arranged the Karma-Sata for every one to pass through it and have encouraged by rewarding the Karma-Fala, but we have created a controversy to gain our 'Fala' in craze of Moha.

In this very big complexity of Karma-Sata, we are unable to decide any conclusion, but in that clearification, Shri Arjuna was informed to follow the Kartavya, the justice was to be given by the Lord Krishna.

In the state of Karma-Sate, there is no debt of any one who are deemed to have Karma-Fala, and also have not been left any one from recovery in multiple of Ten-time more those have chased that double and triple. We may pray the god, to empower the strength to every one to wipe out their Karma misery.

Shrimad Gita Darshan through-out attract the Kalyan-Bhavna by daring way of life. At once, Tapashwy Arjuna was also been desperated to undertake the Dharma-Yudha, because of his high desire to sacrifice of Rajya-Sata. But, Bhagvan Shri Krushnachandra again blessed Shri Arjuna as Dhananjay to take-up Shri Guru

Yagna to his shoulder.

After the victory in battle of Kuru- Kshetra , Shri Gita updesh open the great philosophy of Ishwar-Darshan. A long way to go to Param Parmeshwar. The steps come through the Bhakty-Yoga, Shri Hari-Guru-Sant Seva, Eshta-Dev, Shakty-devi and Guru Upashna, studies in religion, strong will power, knowledge of Atma Guna Tatva, and qualities to develop the merit character being commensurate with the Great Avatar.

In the Darshan of Parmeshty-Bhagwant, Pujya Swamiji has explained many character of Sant Mahatma, the great Avatar's in ancient and present time. In view of his extremely broad knowledge, our short note are incapable to describe the matter in point to point of his lecture. We are under very high obligation for lifting us from the social break-down and have teach the lesson to keep right control over the humanity way of living.

Ultimately, we are some one belong to infinitive srushty and its every things are infinitivelly, therefore we may truly urge upon the Brahma Sarvagyna Parmatma Shri Brahmah, Shri Vishnu, Shri Maheshwar, to give us shelter in his Divya-Srushty as and where we deem fit to live, and at the right time to carry with him for Bhava-Mukty.

Swamiji has firmly stated that, Samyakt Gyan, Darshan, Charitra and Tapa while being Sidha, then the Moksha become Sidha in the same life.

Shrimad Bhagwat Gita proving the victory of truth.

Satya Meva Jayate.

The period before the completion of 3rd Era i.e. left behind 42,000. years about, the universal powers brought in Avatar of Tirthankar Parmatma Shri Rushabhadev Swami. The shastra described the human power in extreme capacity to leave-off all the social attachment and living in Yogy life to follow high religious ethics. The culture open the great Theosophy valuing the principles and method of lively-hood as far as possible in a way that never become a cause of obstruction by physically and mentally.

The shastra described Yuga Darshan in Sadhana, Upasana, and Tapa-Yoga how that lead into the devinity of life. Sidha Parmatma Shri Rushabhadev Swami assuming a vow to keep silence and staying in forest. Swami seldom appear to get the Bhiksha. By the time, it has happened so, that where he goes for Bhiksha, there at have been offered for Gold and Jwellary instead of Bhiksha : Bhojan, but, Parmatma returned without to say any thing about the Bhiksha due to his vow of keeping silence. One year has been passed in that condition, even then, Parmatma does not moved from the Sadhna. In that time, from Rajvi-Vansh Shri Shreyansh Kumar who came to know about the incident by Deva-Darshan, but meanwhile, Parmatma self have came at that place where he has bring the end of fast and vow by accepting the Ekshu-Rasa : Sugar-Can in Bhiksha. Shri Parmatma by his Yoga strength, were not been weaken a less. Shri Rushabhadev Swami attained Keval-Gyan during the

Yoga-Sadhana.

The shastra described that Sadhu tradition in Jains has began in that period of 3rd Era. It is believed that Sadhavi tradition was not begin and the shastra may not have written all in that time, but all about the religion have been followed through the Updesh. It has considered the period of Era was about closing part of 3rd Era which would not far-long behind with a view to the Kal-Chakra.

The shastra Kalpa-Sutra described the Yuga Darshan and other existence over the Earth. Parmatma Shri Rushabhadev Swami, Shri Bahubaliji, Shri Marudevi Mata, Deva-Devi and Sant Mahatma are continued in Darshan.

* 4) After the completion of 3rd Era by closing of 42.000. years about, the Kal-Chakra begins with the 4th Era described as a full of blissful heritage : Godly bless. The period specified in thousand of millions year about, the universal powers brought in many Avatar of Tirthankar Parmatma, Sadhu-Sadhavi and Sant Mahatma.

The Yuga-Darshan open that, the universal powers extremely blessed all over the directin of Earth and various religion have been established. The religious manifestation have been so much extended that in all the human sects, probably through-out the world population have realized the religion and given under the constitution to follow the shastra. The Europe and Assian land blessed by the Lord Jesus Christ in Catholic religion, the God Jarthostu in Persian : Farsi religion, Prmatma Budha and their religion abbacy in Tibation and China Country, the Kuran in Mohammedan religion, the Sufi Mahatma in Pantheism, that is from the Eastern and Western, Southern and Northern world countries there has been established the Church and Abbacy. The shastra Bible and many other Bibliography described the Yuga Darshan and other existence over the Earth. The universal power brought in Avatar of Parmatma and many great Pope and Priest are continued in traditional Darshan.

The shastra described about the Ahinsa-Dharma which is not different characteristic from any other religion, but the Jain-Darshan describe deeply and minutely about the principles of Ahinsa that have distinguished in a manner that, as far as possible to follow the Dharma in routine course of life and to be cautious about not to hurt or harassing any other conscious by knowingly or unknowingly.

The Ved-Pandits in that period have been appreciated the interpretation of Ved-Tatva in Jain religion. The shastra described as Ganadhar Vad : a grand conversation presided by Shri Mahavir Swami with the Ved-Pandit been honoured at the Samavasaran. In the later time, they all 11 Pandits have been consort the degree of Ganadhar Parmatma, the first by namely Ved-Pandit Shri Indrabhuti being known by name Shri Gautam Swami.

The Jain-Darshan open the culture of Kshatriya-Vans from Shri Vardhaman Kumar assuming own self Diksha and have performed the Yoga-Sadhana while been stayed in forest for the period of 12½ years. During that period there have happend to over came many reckless obstacles which were beyond of any one's endurance. Shri Mahavir Swami have been offered for the protection to be given to him, but Shri Prabhu were not been moved from his firm conception and have attained the Keval-Gyan during the Yoga-Sadhana. The period specified about 3.000. years before ending of the 4th Era.

There after, particularly the Agam-Shastra have been written by Shri Purvacharya about 400. to 500. years later after the Nirvan-Kalyanak of Shri Mahavir Swami. The Sadhavi tradition have began in this period i.e. about 2,000. Years to ending of 4th Era and the period of 2.500. years passed in 5th Era, totally being 5.000. years before approximately.

The Kalpa-Sutra shastra described the Yuga Darshan and other existence over the Earth. The great Avatar in 24 Tirthankar Parmatma from Shri Rushabhadev Swami and Shri Ajitnath to Mahavir Swami, Shri Kevaly Ganadhar Parmatma, Tirth-Adhishtayak and Shasan Deva and Devi, Shri Sadhu-Sadhavi and Sant Mahatma are continued in Darshan.

* 5) The shastra described the period of 5th Era begin after the completion of 2.500. years about left behind the ending of 4th Era and have passed over about 2.500. to 2.600. years since beginning of the present 5th Era specified a period of 21.000. years in order of kal-Chakra. The 5th Era open the Yuga-Darshan received in heritage from all the powers by bless and

grace of the 4th Era and continuing the Yuga-Darshan in Jiva-Jagat and other existence over the Earth.

The Genealogy of religion ancestor is very vast in Indian culture. It is well in order of shastra which are preserved with head division and Ashram belong to the concerned tradition. The Genealogy of Shri Sadhu and Sadhavi in Jain religion described originally from Shwetamber and Digamber tradition, also there have stood some faction by Sthanakvasi begin in later time.

The Autobiography from many Purvacharys and great Mahatma, as they have written the Agam and Ved shastra, and many other in subjective studies and its literature that almost have arriaved at Encyclopaedia, therein the knowledge have described in supreme essence of Prose and Praise. The great existence of Sant Mahatma, Sadhu and Sadhavi, if these tradition would not have continued over the Earth existence, then there would have no possibility of Ishwar-Avatar, as well as, if there would have no Prose and Praise, than there could have nothing more to expect about world at the 'O' zero level only.

The Sadhu tradition in Naga-Bava : Digamber in Hath-Yogy culture they are very strongful and ascetic : Tapashvi. Majority of them are worship Shri Shiva-Parmatma and Shakty-Devi. They makes to look like Shivji and keep the fire-warmth near to the abode. They prefer loneliness and reside in hermitage. They are accustom with Yagna-Puja. The Yagna-Mandap adornment being impressive as Rushi-Muni Tapovan. They came in Darshan at the Kumbha-Mela, Triveni-Sangam : Tirth. Shiva clebration and over the Mountain Caves. Their Gurukul are known as Akhada. The forest and mountains are their best place of Yoga-Sadhana. They also possess good knowledge of Ayurvedic herbs. Generally, Shri Parmatma Puja and Bhakty are being performed with high regards and illumination in all the religion tradition.

The tradition open the great Darshan of Sadhu culture proving that, except the necessity of food and water it is possible to live away from the Maya and Lila, only the essential is that to have a look at the Parmatma.

The Rucleus: Bhikshuk, a human existence between the Sadhu and society. The Tapshi-Sanyas which has not considered as recognise Dixa. These Bhikshuks have left their home them selves by taking a religious oath. They are following the principles of Sanyas and worship the Parmatma. They are maintained on Sadavrat : Bhiksha and Daxina what may be available from Bhakta and Donor. They are staying nearly the Temple shelter. Many are still and many are moving from place to place. Usually they are scattered in the field. They are associated with the Parmatma Dhun and Kirtan. This culture keeps some fine collection of auxiliary articles for Parmatma Bhakty and make that exchange in compensation of Seva and Daxina.

The tradition open the Darshan that every auxiliary articles which are useful for worship, that all are being the ornaments of Parmatma Bhakty. Even that, there is such a natural love that keep continue to showering the Krupa and Karuna : Pity that works as great as ornament between the Parmatma-Milap with one who can look across in it.

An extraordinary artistic existence over the Earth which is lightening as the Dhruva-Star, that shining are from the Pilgrimage and Temples. In behind of these foundation, the Sant Mahatma, the Bhakta and Donor, the Shravak and Shravika, the Artist and Works-Man, they all have stood with very high merits. These sculpture have been constructed at many places over the Earth land, among that Indian land having a glorious beauty of Temples and Pilgrimage.

These sculpture is secret of truth, the truth that secret of universe, the Godly truth : the Parmatma self. He is nearest to the Ahinsa, when he is nearest, that does not require to open the history of one self, the history begins as and when one who realize to thou.

In expectation of Sant Mahatma predicated that the Parmatma Avatar may have discontinued since very long past period of existing world, for the reason that increased of disgustful and guiltyful Hinsa.

The Pilgrimage, Temples and Idols are the great remains of religion, that inviting again and again to take the place in it, and offering to accept his presence in the conscious, that will empower to stabilise in meditation and being educate the vision. These great powers removing the objective faults, - it flash and reflect over the mind to be a fortunate to think about what the Krupa and Karuna are showering alongwith the life.

The Sant Mahatma have promissory described that the entire existence in the universal state is belong to the Sarvagna Brahma Parmatma, therefore his existence is invariably presence over the Tribhuvan; the state of Nature, the Earth, the Abyss Land : Patal-Loka. To considering deeply, it seems that the religion foundation would have been placed later over the Earth, than what may supposed to have over the other world in universal state, the estimated period in order of Kal-Chakra ended prior to the existence of 1st Era. Even then, in extreme possible capacity what have been initiated that is deemed appreciable.

The Parmatma in his deserving supremacy, capable to manage day-to-day universal order. He is maintaining through-out the existency and helping to produce the energies in various form of materials and substances. The existence placed under the seven state by visible in Globular Structure and Physical Culture specified as, 1) State of Nature : Universe, Planets & Stars : Dev-Lok. 2) State of Humans. 3) State of Animals. 4) State of Birds. 5) State of Aquatics. 6) State of Botany; immovable - fixed life. 7) State of Arthropoda and minute Bacteria.

The Human Culture which has stated better in comparison to other life culture, but owing to kali-Yuga effect that has changed by nature, increased by deformity and decreased by longivity. In this context the research & studies, doing this and that, and much have been done scientifically, but none of that example could have succeeded to improve the changed condition of human culture. The Parmatma and Yogy Mahatma have directed the religious way which is secret of powers and success.

It is not to be disappointing by minimize the necessity, but to be strengthen with the natural order and finally that all arriving at the central point of Life and Hygiene.

The existence belong to the religion in India have associated with Sant Mahatma, Sadhu and Sadhavi, in all religion tradition. These whole establishment could be estimated about under 5.000. Pilgrimage places, 5.00.000. Temples, 25.000 to 30.000. Dharmasala and Sanatorium, 8.000 to 10.000. Ashram and Monastery, 500. Pathshala : small school, many type of Foundation and Charitable Institution, few University, many number of Pandit and Shastry. In huge number of Shastra and Literatures, many number of Institutional Services in residential, educational, medical and publication. Many number of Abbacy, Bourding and Sadavrat arrangements. These whole establishment have based on Public Donation & Charity.

The Earth Planet in Jain Darshan described the geographical existence having under 14 Raj-Loka, that opens few other existence over the Earth or that may belong to nearer Planet. The shastra described about the Mahavideha-Kshetra which is suppose to exist in present existence over the Earth and some other existence which have been in the past-former Era, that have not appeared in the present Era : Yuga. The religion shastra differs in the Graha-Mandal geography with the science in spherical invention.

The educational Religion-Shibir have been presided by Muni Shri Arunvijay Maharaj and has described detailed information about the Religion, Universe, Earth and Geographical Existence. The Shibir period held on Sunday Weekly from the month of July 1984 to December '84. at Jamnagar. The mini essay was written that same have noted herewith for the reference.

No definite information known about the Abyss-Land and Him-Manav. Ref. Ocean Culture.

The shastra described the Yuga-Darshan of the period about 2.500. to 2.600. years passed over the 5th Era and the other existence over the Earth that are continuing in Darshan.

ધર્મ વિજ્ઞાનથી શ્રેષ્ઠ કેવી રીતે છે. તા. ૪-૧૦-૧૯૮૪

પરમ પુજ્ય શ્રી ગુરુદેવ,

તથા ભક્તજનો.

ક્ષત્રિય રાજવી શ્રી વર્ધમાનકુમાર એક સમયે જૈન ધર્મમા તિર્થંકર પદ પામશે તે હકીકત હોવા છતા તેમની સમક્ષ પણ આજ જગત અને આજ સંસાર પડેલો હતો.

શ્રી મહાવીર કરુણામય, સર્વ શક્તિમાન અને સર્વ જ્ઞાનના સ્વામી બન્યા. તેમને જો તેમ લાગ્યુ હોત કે વિજ્ઞાનની શોધો વડે જગતના જીવોનુ કલ્યાણ થઇ શકે તેમ છે તો ખુદ પ્રભુએજ ધર્મને બદલે વિજ્ઞાનની શોધો જ અપનાવી હોત અને પોતાના જીવનમા જબરજસ્ત સંઘર્ષ ખેડ્યો ન હોત. પ્રભુની ખોજ એજ હતી કે કલ્યાણ કઇ રીતે શક્ય છે ધર્મ-યા-વિજ્ઞાન દ્વારા.

પ્રભુએ પુદ્‌ગલ અને આત્મા વચ્ચેના ભેદ શોધી બતાવ્યા છે. આત્મા એક અલગ અસ્તિત્વ શક્તિ છે અને પુદ્‌ગલ જે દુર્ગતિમા દોરનારુ બલ છે તેની નિર્જરા અર્થે તથા આત્માને મોક્ષ ગતિ પામવા અથવા તેમ ન બની શકે તો ઉંચ ગતિ પામવા ધર્મનો અતિ બલવાન માર્ગ બતાવ્યો છે. જીવ માત્રને આત્મજ્ઞાન પામવા ધર્મનુ તત્ત્વ સમજવુ જોઇએ અને તેના નિમિતોમા સામેલ થવુ જોઇએ કારણકે ધર્મ આધ્યાત્મિક છે પ્રગટ સ્વરૂપે દ્રષ્યમાન નથી પરંતુ અનુભુતિમા મુકવાથી સ્વયં સિધ્ધ થાય છે. તેવી જ રીતે વિજ્ઞાન દ્રષ્યમાન નથી પરંતુ વિજ્ઞાન વડે થયેલી શોધો દ્રષ્યમાન છે. વિજ્ઞાનના સિધ્ધાંતો પદાર્થ સાથે સંકળાયેલા છે જ્યારે ધર્મના સિધ્ધાંતો આત્મા સાથે સંકળાયેલા છે.

વિજ્ઞાન અને ધર્મ વચ્ચેની સ્પર્ધામા વિજ્ઞાનની શોધોમા ઘણા પરિવર્તનો આવી ગયા અને કેટલીયે શોધો નાસ પામી, જ્યારે ધર્મ શાસ્વત સ્વરૂપે રહ્યો છે અને ધર્મના તત્વોમા કોઇ ફેરફાર થયો નથી. અનંતા સમયથી પ્રચલીત રહેલી ધર્મની શ્રેષ્ઠતા ફરીવાર આ વર્તમાન ચોવીસીમા ભગવાન મહાવીરે સાબીત કરી બતાવી છે. તેના ઉપદેશમાનો મહાન ગીતાર્થ, આચાર્ય ભગવંતોના હસ્તે લખાયેલ શાસ્ત્રોના અભ્યાસ તથા અવલોકનો ૨૫૦૦ વર્ષોથી ચાલી રહ્યા છે અને આજે પણ ધર્મના શ્રવણ પ્રભાવતી આપણે અનેક પ્રકારે પાવન થઇ રહ્યા છીએ તે ધર્મ શ્રેષ્ઠ છે તેની પ્રત્યક્ષ સીબીતી રુપ છે.

વિજ્ઞાન વિજ્ઞાનની રીતે જરૂર મહાન છે, પરંતુ વિજ્ઞાનના સિધ્ધાંતો સામે સમ્યગ્ દર્શન, ચારિત્ર, તપ તથા નવપદ આરાધનાના સિધ્ધાંતો ખુબ જ વિસ્મય પમાડે તેવા છે. વિજ્ઞાનની શોધો વડે તેના મર્યાદીત લાભ અને આનંદ જરુર મળી શકે છે પરંતુ ધર્મના સિધ્ધાંતો ભવ ભ્રમણમાથી મોક્ષ સિધ્ધી આપી શકે છે. વિજ્ઞાનના વિષયો ધર્મના હેતુથી જુદા

પડી ગયા છે પરંતુ ધર્મ એટલો વિશાળ છે કે ઘણી સુક્ષમ વૈજ્ઞાનિક બાબતો ધર્મના વિવિધ સિધ્ધાંતોમા સમાયેલી છે.

જગતમા જીવ માત્રને શાશ્વત સુખની પ્રાપ્તી જોઇએ છીએ, તો જીવનમા ક્યા સિધ્ધાંતો અનુસરવાથી આ સિધ્ધી પ્રાપ્ત થઇ શકે છે ? બીજી રીતે વિચારીએ તો આ સૃષ્ટિમા સમગ્ર જીવોની સંખ્યામા મનુષ્યોની સંખ્યા ઓછી છે અને પ્રમાણમા વધુ દુઃખી છે, તો મનુષ્યો સિવાય અન્ય જીવ સૃષ્ટિમા કોઇ વૈજ્ઞાનિક શોધો કામ નથી કરી રહી પરંતુ ત્યાં માત્ર ધર્મ સિધ્ધાંતને આધારીત સમગ્ર તંત્ર ચાલી રહ્યું છે. ખરેખર તો આપણે જ માર્ગ ભુલેલા છીએ અને વધુમા અન્ય જીવ સૃષ્ટિના તંત્રો વિખેરવા વિજ્ઞાનને કારણભુત બનાવી રહ્યા છીએ. વિજ્ઞાન તેના સિધ્ધાંતોને આધારે વિકાસ પામી રહ્યું છે તેમ આપણે સ્વયં વિકાસ પામવા ધર્મના સિદ્ધાંતોને આધારીત છીએ, અન્ય કોઇ વિકલ્પ નથી કારણકે સમગ્ર જગત, ભગવાન અને ધર્મ સિધ્ધાંતોના એક જ છત્ર નિચે છે.

: The Commandment :-

The Commandment is Godly Powers to be bless upon those who undertake the Yoga-Sadhana. To follow through that, it require to employed high yoga strength by Mana : consciousness, Vachan : truthful, and Kaya : character. The Sidha Mahatma have described in Yoga Shastra about the Yoga-Vidya and its achievement by the way of high spirit of love and fondness. Shrimad Bhagwat-Gita is the self High-Command updesh given to the great Tapashvi Arjun and to all the great Bhakta.

The religion it self is one of the great power among the universal commandments. Shri Guru Mahatma have explained about the High-Command Truth in chief shastra of every religion tradition all over the world countires. The religion principles and ethics are loyally boundful to all the human sects, but it seems that, there have happend some common misunderstanding about following the religion, which is generally believed as that are to be acted by certain different method and restriction. The method and restriction are high attribute which attracts the traditional image and its importance. Basically the religion principles should touch the conscious, that inspire to execute with ideal life and to stand-by him in a similar order with the High-Command.

The commandment does not differs from religion to religion, because every existence over the Earth are being a inhabitant of Earth Planet. The High-Command have not devided the commandment according to community of the religion concerned, even it does not differs over any other planet, because the commandment have placed under the constitution of Surya Graha-Mandal, that passes over the Earth constitution, therefore, no where else shall have found any difference to approch the High-Command and its commandment in the state of Nature.

The commandment could not particularly be described, but it is secret as divine power. The Parmatma Avatar is self High-Command and the commandment entirely exist into the Brahma-Parmatma. There are many true examples in the past yuga time that, the commandment self have helped to open the way from tide and arrest condition to pass through safely by the worthy Bhakta. The sidha Mahatma have gracefully described about better and possible ways to approach the High-Command through the Sadhana : Karma-Yoga, Upashan : Bhakty-Yoga, and Tapa-Yoga : Ascetic, in compensation to pursuing after the commandment as it ordinarilly become difficult task to be Sidha : acquired.

- Shri Deva and Devi are the exceptional powers. The shastra distinguished with peculiar commandment and its worshipful Mantra and Pray : praise, for each of these Super Natural Powers. The Sant Mahatma are not only being the witness of shastra, but they have also established the Idols, Ling, and Sculpture in visible existence of the High-Command and its Commandment.

The Parmatma is the only competent power behind the commandment. To describe the commandment by other means that, it is secret behind each and every creation of animate and inanimate. For example to state that, the Shiva tradition may not be a primitive order of Jiva-Jagat, but that would have been changed order of its prior tradition. This mysterious Jiva-Jagat is supposed to exist since the existence of Earth; chetan srushty, because in feasibility of existency order, it is not possible to imagine the Earth without any existence of life : Jiva-Jagat, the Existence without State of Nature; universe, the Universe without commandment : powers and elements, the commandment without God; Parmatma. Thereof every matters are true Archiology proofs direct about the life; Atma to change from one physique to another physique and the element; energy to change from one substance to another substance are having under continuous changed order. In view of all these facts proving that the Atma and Element works as transformation, but it remain as same as permanent existence. The shastra described that any one life or a substance disappear by its end, but totally it is not ended, because there is every possibility by the Atma and Element to come again in visible existence in any change form. It is endless cycle of Life and Death, to begin and being end.

* The Power : Atma in different organic life order by physical existence referred as 1. Haman culture, 2. Botany culture, 3. Ocean culture, 4. Animal Culture, 5. Bird culture, 6. Arthropoda culture, 7. Bacterial life.

* The Element : energy by Panch Maha-Bhuta Tatva in phenominon existence referred as elements of Earth, Space, Air, Light, Water.

The Yoga-Vidya.

It is to enter in the Sadhana; Karma yoga, and Upasana; Bhakty yoga to raise a Latent power based with Shri Deva-Guru-Seva, to make that firm and steady by Mana, Vachana, Kaya i.e. consciously, truthfully, and to characterize a character; charitra. These follows as expansion of Chetna; consciousness in which any one even a small concept being develop into a consolidate power, further, this connects with the Tapa-Yoga, that acts as to break the obstruction of Mithya; Jada Tatva; Vikruti; Hardness which is known as one of the mental deformity. Gradually these whole condition bring the complete Yoga-Strength : power being associated within the acquired Sidhi; commandment.

The Sadhana : Karma-Yoga.

It is by mean that, to undertake the determination, to apply deep concentration and to make a right efforts in direction to the point of object. Principally the Karma-Yoga carry out the process to build up Rachana; creation which have determined to place in visible order; Darshan. Behind that, the efforts done that works to combined as many as Karma which are raising continuously by own capacity of Chetan; Atma. The strength therein have employed by effort; Purusharth, thus gradually become a one union of Karma is being capable to bring out the object in visible condition. In success of the Sadhana, therein require to consolidate the Karma strength. Usually the Karma raising and passing without coming in real action, except that may gives some imagination and common experience.

The Karma Philosophy has become much complex and controversial, because in expec ation of each part of Karma would be benefitial, but in that result, such alone Karma without being united with the Sadhana, ordinarily that being only casual; Nimit under the environmental condition and exist temporary. Particularly the Karma become as much as powerful while it is united with determination, concentration and efforts employed to constitute the object in visible order.

The Karma Theory proving about the Karma strength is only being competent power which could break the Mithya; Jada Tatva which exist as anti-progressive character in the mental state.

The Karma Sata also proving about the Karma while it comes in rising position, that facing a friction by the contact exist with the Jada Tatva; Regid Nature, but ultimately the Karma Sata stand as truth.

Shri Gita Updesh, it state to follow the duty; Karma, the result : Fala is being given by the Parmatma.

The Upasana : Bhakty-Yoga.

The Bhakty-Yoga in which to place self conscious into the power : Vidya; art, capable to become absorbed with pleasure and interest in Bhakty; Seva; Service, and to turn the mind and feeling by one's own Chetna; consciousness into the divinity. The Kriya; practice can be followed through many ways as the shastra described by the Maha-Yagna, Puja, to pray the praise; Stuti, to attend Katha; Sat-Sang & Lecture, studing Shastra Swadhyay, to visit Pilgrimage; Mounts and Triveni Sangam; Rivers, to participate in Kalyanak Celebration, foundation of Parmatma idols, Shri Deva Guru Seva, Relife and Donation services etc, and to be obedient with the existence of natural state.

Bhakty-Yoga built the strength to be relieved from the false and invalid bondage and attraction, that developing the wide sense of Darshan as to think about all the virtuous dignitary and to look across the happiness and misery, that stabilize the sentiment and realize the real existence, Besides, that creats high love to lead towards the divine state of nature; liberation.

The Parmatma; Jagan-Nath, the Brahmah, the Vishnu, all are as great as the Universe, even in this state of Bhakty-Yoga, Shri Shivji has accepted only the Bhasma; Ashes, Valkan; Tree-Barks, Kamandal, Trishul and Snake around the neck, Shri Ram has accepted only Valkan and Dhanush; Bow & Arrow. Shri Krishna has accepted only simple Vastra; Pair of Dhoti and Bansari: Flute. Shri Mahavir Prabhu and Sant Shiromani Shri Sukadevji Maharaj have accepted only Loin-Cloth and Kamandal. As such, from all the Parmatma, out of their sole property and wealth nothing have accepted, not only that, what have been left behind the life, they have accepted as a token of Dakshina from their own Jagat; World and have preferred to live in Vanavas; Forest. The Parmatma self, how was their tremendous Bhakti-Yoga towards the Srushty : natural existence that nothing they have preserved a smallest part of the universal treasure, but the treasure have kept open for the whole Jiva-Jagat.

The Parmatma, they were knowing that how much Jiva-Jagat is suffering from tragical misery been created by each other faults : Dosha and Vipak. The Parmatma, therefore expected that many curious lives from the Jiva-Jagat will turn to live in his natural state, so that the treasure could be given to help them for real happiness.

The Sant Mahatma are self true Darshan of Godly tradition, they have followed that way by all the virtuous of Parmatma and have written as many as Biography and Prose & Praise in extreme capacity of Bhakty-Yoga.

Parmatma Shri Ram, self was tells as a Bhakta, Shri Ramayana Charitra throughout have realized Bhakti-Yoga. While the incident happened to cross over Shri Lanka-Dweep, the whole Vanar-Sena have joined in help to relieve Maha Sati Sitaji, on that march, the first they all have performed Shiva-Puja. The place situated even in present time known as Shri Rameshwar Tirth.

Shri Bhagwat Sutra described the character of brave; Vir Ekalavya, who have erected a statue; an image of Shri Guru Dronacharya to accept his presence as Shri Guru and independently have learned imcorparable Dhanush Vidya through the Guru-Bhakty.

There are many divineful Biography have been described in the shastra about the Yoga-Sadhana followed in deep forest, e.g. from Maharaja Bharat Chakravati, Raja Bharathari, Archarya Shanti Suri Maharaj, Shri Anand Ghanji Maharaj, Jagat-Guru Shankracharya, and most of the great Mahatma also have written the shastra while staying in deep forest.

From the Digamber tradition since 2.000. years about past history state that, Acharya Dharsen Muni, Acharya Kund-Kund Muni, Acharya Uma Swami, they all have written the shastra while staying in Mountain Caves; Mount Girnar and almost the Muni's in Digamber tradition they have stayed in deep forest of South and Rajasthan province. Since the little past period, shrimad Rajchandra, Shri Kanji Swami also have described deep philosophy in Atma-Dharma.

The Sadhana in Bhakty-Yoga from Shwetamber tradition been followed in devotion to Pilgrimage elevation by Acharya Nemisuri Maharaj, The Agam; Prose elevation by Acharya Anandsagar Maharaj, The Eulogy; Praise elevation by Acharya Mangtungvijay Maharaj. Shri Ratnakarji Maharaj and Pandit Virvijay. The literary elevation by Yuga-Pradhan Jindutsuri Maharaj, • Halar elevation by Acharya Jinendravijay Maharaj. Similarlly from the Digamber tradition, the shastra elevation by Acharya Amratchandra Dev, Acharya Kund-Kund Dev, Acharya Padmanabhan Dev. The Praise elevation by Muni Santbalji and Pandit Tekchandji. From Swaminarayan : Vaishnav tradition the temple elevation by Shri Pramukh Swami. The Shastra-Katha elevation by Shri Dongareji Maharaj, Shri Pandurang Shastri, Shri Morari Bapu, respectively in Genealogy order of present Era. These great elevation also have been done in almost all the religion tradition by the great Saints. The present Era is also marked with very high literary progress at all the level of studies and research.

About 2.000. years past history in Kshatriya Vansh Shri Vardhman Kumar who came forward to employ his strength and knowledge to leave-off all the false and

---

• Halar : Historical native of Jain Mahajan.

bondage attraction of social life. He him self moved carrying with Bhishma Pratigna to perform high steps in Yoga-Sadhana.

Shri Vardhaman Swami has exercised a marvelous daring to face the situation in a task way to know about the life and its struggles. He went at the depth of all the Yoga-Powers and have desclosed the result of Chetan element; Atma how it can be driven to the Liberation; Moksha, the Brahma space out of the gravitation. He has also proved that Sadhana, Upasana and Tapa Yoga how works to consolidate the Chetan powers in the way to attain Sidhi; Perfection. The shastra described of him many incidents happened during the Sadhana where he had faced against abnormal and troublous condition. At once, when he had been extremely tortured by the Nastic; Jada nature, but Prabhu was not moved a little from is majestic Sadhana. Perheps, no one would have known about the place to arrive in his help, So at that time Shri Indra-Dev from Deva-Lok self have prepared to protect Shri Prabhu.

Shri Mahavir Prabhu recognize the Keval-Gyan and after that time in his Updesh; Message that have explained the principles of Jurisprudence; Law in state of nature partaining to every existence by animate and inanimate, movable and immovable, visible and invisible and its all worthful existence in the state of nature, these all aspects been considered in the way to following Ahinsa-Dharma.

In divine message of Shri Prubhu also have directed the Jiva-Jagat to live with each other by kalyan-Bhavna, to develop the moral culture to look and think with kindful sentiment towards all other Physical Culture as one self think for one's own. The shastra recognize Shri Vardhaman Kumar as Tirthankar Shri Mahavir Swami.

The Bhakti-Yoga from the Parmatma how it has worked with the way of life as a Bhakta; Shravak that to go-forth to the Command and entrust one's own willing to the Brahma Parmatma. There are Many true historical Darshan; examples that realize in character of Bhakta Sudamaji, Bhakta Dhruve, Bhakta Prahalad, also in middle ages of 4th Era Shri Miradevi, Shri Narshi Mehta and many other characters, the shastra described that, they all were blessed by the Parmatma.

The Shastra in Autobiography of Shri Kumarpal, Shri Shripal Kumar, Shri Dhana-Shalibhadra, Shri Punya Shravak, Shri Chandenbala, all these characters are realize with thrilling by one's own loyalty and being stick to the weal & vow in any circumstances of life. The Sadhana, how much it become helpful to change the situation by Bhakti-Yoga and laterally that formulate Vairagya; state of Sidha-Atma. Perfection.

The Tapa-Yoga.

It is associated with the Sadhana and Upasana. That works as to produce major influence in diminishing physical impurity. The Tapa condition which change the physical character in order of consolidate Yoga strength. The Karma-Yoga, Bhakty-Yoga and Tapa-Yoga while being combination of these powers that carrry out the venture to become successful in Yoga-Sadhana attained with Gyan- Darshan - Charitra. The Yoga Sidhi is as great as Samyaktva-Darshan, the same is virtuous position of Vitarag Atma.

The Tapa-Yoga diversify the physical energy to meet with natural power and promote the Hygiene principles valuing higher resistance capacity and develop the physical system in which to gain nutrition from a few materials to become sufficient in place of bulk of materials, that remove the Dosha; diposited of bulky obstruction. The Tapa Dharma suggest limitation in compound materials and permit the supplementary material alongwith requirement which does not create any contradiction in dietetic value.

The religion principles of Tapa Dharma are more based with the climate influence as it may be Dry or Moisten and have given importance on proper time of day and night order, because the Dry or Moisten atmosphere during the Sun-Light and Moon-Light that works differential over the Nabhi-Chakra; central system of physique. The Tapa Dharma may also be known as Brahma Sadhana and further it connect with the Yoga Exercise; Pranayam and to mobilize the inner force from top of the head; with all exterior organs to bottom of the feet; with Toes and Fingers. The Yoga exercise built the genuine strength and produce deep effect all over the physical state.

The Tapa Dharma is most competene power which could be able to break-off the jada-Tatva; Mithya. It can not be expected by regularity in daily routine, but particularly the nourishment requirement if being unsuited with time and atmosphere, then it prolong over next to next time suitability. To following the Tapa-Yoga it should allow only such proper and vegetable substances to be used for diet. The shastra throughly described about the different type of Tapa-Yoga; the Vrat; Weal & Vow. and its follow through system. The Yogy Mahatma from Shri Ganesh Puri foundation, Bombay, and Divya Jivan Sangh, Swami Shri Shivanandji Maharaj, Swami Shri Yoganandaji Maharaj, they have described about the secrets of Yoga Powers in the Kundalini Yoga Shastra and in these studies many other shastra have been written by the Yogy Mahatma.

There are many true examples in the ancient world so far from the countries like Greek, China, Japan, ShriLanka; Ceylon, and as many as from the India and Himachanl Pradesh, about these great Yogy Mahatma and Maha Sati as they have attained the Yoga Sidhi.

There are also such real examples where have been misused of Yoga Power and the same have been returned over the self. The shastra described about Shri Lanka Pati Ravan, Raja Kansh, Raja Hiranya Kashiyap and Shri Holika, even they were degnified characters but these powers returned over the self to bring the end of such devil existence. There are also many such examples in the modern world where the commandment have been reacted over the self in such violent event of tragical distruction in mass life existence.

The Seva-Dharma.

The element Nactor which is not in any form of substance, but it is a Godly Truth as a result of

Karma-Fale obtained through the Yoga powers; Sadhana, Upasana and Tapa While receiving the command over it, that bring experience of Nactor in a manner of peace of Soul and sound Mind. Further, the Seva Dharma is being deserved by materially; Wealth and Nacessity and should be exicute by Mana, Vachana, Kaya, or by any one of that source performing as a part sacrificing in direction of nobal service, these promote as a divine strength of Seva; service.

The Seva Dharma in diversified way which are being referred as 1) Educational Service. 2) Rehabilitation and Relief Service. 3) Ana-Kshetra and Charitable Service. 4) Mankind Service. 5) Medical Service. 6) Commercial Service. 7) National Service. Ref. Services. Animals and Birds Service and Tree Plantation, Ref: Physical Culture.

The shastra described as many as characteristics in divine strength of Seva-Dharma. That has very clearly explained about where upon the places Seva-Dharma have been founded there have been showering the God blessing, therefore in follow through that the powers from the state of nature; Deva are also to bless there upon, therefore in that traditional right the Sant Mahatma are also to blessing as Shri Guru Krupa.

In exception of the Parmatma, because the God is complete power but in equivalent to that state, Param Ram Bhakta and supreme in strength Shri Hanumanji Deva and Sidhi-Vinayak Shri Ganeshji Deva are the next prime powers as ever seems in Darshan throughout the religion history as the shastra described that, the

Parmatma self have arrived at the position where he had been to accept the Seva; service from the Deva Shri Hanumanji and Shri Ganeshji.

The shastra described many other equivalent to that category where from the Seva essentially been required, e.g. the great Tapashvi Shri Arjun as he was offered by the Parmatma Shri Krishnachandra to protect the Dharma in battle over Kuru-Kshetra. Maharaja Shri Dashrath have been offered by Rushi Vishwamitra for to accompanied with him Shri Ram and Lakshamana to protect against the Monster attacking at their Tapovan; Sadhana Ashram. Ganadhar Shri Gautam Swami have been offered by Tirthankar Shri Mahavir Swami to address Dharma-Deshna where may be found essential. Bhakta Shri Shravankumar have been self prepared to carrying his handicaptd parent lifting in Doli; a type of cradle over his shoulder for going to the Pilgrimage.

Sant Shri Saibaba of Shirdi, Sant Shri Jalarambapa of Virpur are the true Darshan of Seva-Dharma. In present time existence the Seva Dharma being stand as an inter-mediate power between the Parmatma and Bhakta. There are many other Seva Ashram founded under charitable management at many places in India. Ref : Services.

The Agna Dharma.

The power include with honouring Shri Guru Agna bearing high disciplinary performance in which the concept to maintain in best capacity and to placing worthy aim and object behind the history.

As there is nothing more superior than to following the religion ethics, that may not be totally framed, but even to the minimum expectation one's have to bestow his duty to the God or to the Guru Mahatma, to prepared one self to stand firm by accepting the Agna and to step-up right way to follow.

The God is loving to his dutiful, he is the very first loyal to his bounden, he keeps them all morally and physically healthy in any condition of life. He clearly state that, by the principles as religiously and lawfully being abide by to every one where they may be engaged with any concerned service; Seva, there have exist waste cultured society as it is the entrance to enter into the Jagat : world, Otherwise, there is open field, there is life existence, there at nothing except cruality as the Hell : Narka, perhaps there at could be chasing the merriment a hundred times more but ultimately that all becomes Null and Void.

The Liberation : Moksha.

Shri Parmatma have explained that, Moksha can be Sidha by the Atma in any life order. The religion constitution is the only possible power to make that success : Sidha. Particularly the element of Chetan; the Atma which is working as to expose the sensibility and it self being a creative of life, therefore, Atma is only being concerned with the Liberation; Moksha.

The religion described that liberation of Atma can be possible unless to make that free from the gravitation influence, so that, it is require to come-up to the refined; perfect condition in which no gravitation could work over it to born again. For example, just as the flower Lotus, the flower and droplet that blossom in water but does not touch the water. Similarly the Atma does not come in gravitation again after it relieved from the physique. As such, the Atma does not come in contact with the Pancha Maha-Bhuta Tatva, not only in the Surya Graha-Mandal, not even any other planet, no where in the space field, but keeping its own existence as same as element Atma deep into the Brahmand; Universe where have no physical life but there is only the Universal God; Shri Hari Om; the Para-Brahma Sarvagna Parmatma.

The shastra recognize that Liberation is possible by one self who should have executed the principles of Yoga-Sadhana, that does not require Yoga Sidhi but should have prepared to leave-off all false and bondage attraction by all means of Mana, Vachana, Kaya.

The shastra described some exceptional great characters about Maharaja Shri Parikshit, Maharaja Shri Yadu, Maharaja Shri Janak, that throughout their life the Karma-Yoga were so highly virtuous and have attained the knowledge of Yoga-Sadhana through the Dharma-Deshna, therefore on that strength they have been recognized as Moksha-Sidha Atma.

The shastra described about Kevali Parmatma Shri Mahavir Swami while addressing Dharma-Deshna at the Samavasaran being impressive by divineful beauty of Rachana : Architecture, there have been attended by many life culture of Jiva-Jagat from Deva, humans and Animals. The Gandhar Shishya Shri Gautam Swami being curious to know about the Atma in life of Animal can be a Moksha-Sidha Atma.

The shastra described that Shri Prabhu self have given explanation that it is also possible and open the facts about the life of one Mouse who was attending Dharma-Deshna and point-out that he will be the Moksha Sidha Atma, and further have explained about other life in Elephant, Oxe and aquatic Machha, as they were also Moksha Sidha Atma.

Sant Shri Tulshidasji Maharaj have explained in Shri Ramayana Darshan about the great character in the life of Bird Shri Jatayu who has faced the Ravan and he was not found any escape from Shri Jatayu, he was also morally beaten by carrying away to Sitaji and at the last what have done by Ravan, that he caused the death of great Jatayu. The shastra described that Parmatma Shri Ram soon arrived at the place and him self have recognized the great Jatayu being a Moksha Sidha Atma.

Prabhu Mahavir swami was knowing that shri Gautam Swami self being a Moksha Sidha Atma but only the obstacle was placed in between the Keval-Gyan that was his affection with him. Shri Mahavir swami removed that affection in a manner to sending away from him to address Dharma Deshna while at the time before he left the world. In this deep tragical event to what extent that would feel miserable by Shri Mahavir Swami and how much that have become graceful to Shri Gautam Swami to attaining the Keval-Gyan. The shastra described all about the miseries, happiness and liberation of the Chetan-Atma.

: Services :

A brief synopsis of the services diversified in Seva-Dharma, Ref : Commandment, viz. 1. Educational Service. 2. Rehabilitation and Relief Service. 3. Ana-Kshetra and Charitable Institute. 4. Mankind Service. 5. Medical Service. 6. Commercial Service. 7. National Service.

Animals & Birds Service and Tree Plantation, Ref : Physical Culture.

* Educational Service.

The Theosophy institute is being a prime faculty in spiritual education, that serves as pioneer character in cultured society. The Experties, Mahatma and Pandits, as they have established a various studies and presented a research to go advance in the life prosperity by theoretically and practically.

The education is an fundamentally essential to build the knowledge power to be success in the aim and objects. The shastra preserving the truth to studing textual knowledge, its art and attribute. The books and literature assist into the subjective studies. The University and institution are chief holding over the educational services throughout in the world arrangement. The education has become much broaden as that could not be fully completed, but even then the education and ethics can build the knowledge well balance in perfection.

In view of these services since past long history of

India, the tradition from Swaminarayana religion and from the Maharshi Ashram, Shri Ram-Krishna Ashram, Rajkot. Shri Arbindo Ashram, Pondichery. Shri Ganesh Puri, Bombay. Shri Shanti-Niketan, Calcutta. Shri Agnel Ashram, Bombay. Shri Ananda-Bava Ashram, Jamnagar. as they all have promoted the religion theme with education service through the Gurukul and Fellowship foundation. The education from these institution is considered more valued from any other University, moreover, they have succeeded to extending the followers in the foreign countries. This venture have been much responded in the high society. In this direction a newly tradition from Escorn Foundation have been developed as the International Organisation.

In direction of educational development of the population in India, many prospective programme have been implemented at the national level, if that all could have succeeded the country India would have been a quite different command in civilization. The Nation had been suffered a big blow by a cheap instrument of hand to mouth, that have caused for a poor education and administration. To considering about the situation the Nation has to go far a long way in educational services. The God may bless the population to go on true way to regain full command in this direction.

* Rehabilitation and Relief service.

The India is only country that have permited the poor cast population and refuges from the Burma and Mohammedan countries to rehabilitate them in India. They are merged with the Indian resident poor-cast population are known as Backward-Class. That can not be determined to what extent the progress could be achieved in this sector, because, unfortunately they are born victimize under many limitation in common routine of life and the problems are standing by one after one through out the life order. Therefore, it can be only possible at the national level to manage the programme services. The institutional body, private sector, individual unit and others should co-operate to take initiative in aid and assistance by possible capacity.

The situation more or less over-whelmed with many other small countries. In this respect, several extensive services being undertaken from the international organisation and by the institutional body with their best possibility and efficiency. The poor-cast population are widely necessity of humanitarian service in the nation and abroad.

Ana-Kshetra and Charitable Institute.

In the former Era while the foundation of temples and Ashrams have taken place in visible divinity of Shri Parmatma Darshan since that time the Sant Mahatma and Donors from many religion tradition as they have managed the Ana-Kshetra in benefits of the pilgrim visitors at the pilgrimage places, there at the Ana-Kshetra undertakes a special service to provide Bhojan and Prasad as a grace of Shri Parmatma. These service are available all over the pilgrimage places in India.

The most out-standing significant of the Indian land is by exhibiting the divinity of Parmatma Darshan. The foundation of Idols, Shiv-ling, Temples and Ashram are many more exceeded as that may have been in the historical existence. This development is consistently appears from various religion tradition. Among all these big sculpture establishment of Ana-Kshetra and Charitable institute, the religion have stood at the front rank since the former origin existence.

In this direction the various activities and programme also being undertakes by many charitable institute: Seva-Sanstha to manage a free service in benefits of the Sadhu & Reclues: Bhikshuk to provide Bhojan, Cloth: a pair of Dhoti & Scarf, Blankets and Medicine. The Orphan: Anath childrens to provide free education with orphanage facility. The poor cast Beggars to provide Bhojan. The Animals and Birds to provide food and forage. These all wonderful charity are wholly consist by the grace of Sant-Mahatma and a grand support have given from the great Patrons and Donors.

Mankind Service.

There are many fields invite large scope of Mankind Service. The approach practically could be possible as specially in the field of poor cast population, Backward-Class, Handicaptd lives and also it is essential during the natural calamity, big-mishap, social torment and to initiate cultural and educative activities etc. These services calling an unique spirit by the person offering their loyalty and sacrifice. It is so greatness and sympathy of the human culture to join with shoulder to shoulder into the other troubles.

Mahatma Shri Gandhiji from India, Mother Shri Teressa, Shri Anne Besant from English mission, as they were great sponsor of Mankind service and were regarded by national homage for their noble service. The great Shri Vinoba Bhave from Seva-Gram, Pandit Ravishanker Maharaj in rural sector, Father Shri Wallace from Catholic mission-optimist in social civilization, Father Shri Agnel from Christian religion in cultural education, as they all great dignitary have devoted the life in Mankind service. There are also many exceptional characters as they have undertaken the service in personal capacity. In fact, it is an unlimited scarcity of lively-hood, education and medical assistance. The country in relation to weak condition among the big population which may suppose to be descended under the circumstances resulted from mass population.

There are many institutional management in India following the activities in all respect of basic necessity. These objective activities are also developed under extensive units to undertaking the programme services in benefits of such suffering population. In success of the objective services being without professional arrangement, unless to be given help by financially and materially which are standing as disbursment that require to be meet with Grant and Aid, Donation and Fund, and the collective strength should be associated with the management as the whole set-up is being creditable in performance of the services.

The great international foundationa of UNESCO, UNICEF and WHO: World Health Organisation. as they are undertaking the noble services among the vast population of world countries. The special assistance granted by the Government, India, and special activities managed by the Grant-in-Aid institution in India, amongst that few are namely mentioned about the Handycaptd services of which the particulers indicated in reference to life insurance service in public sector. The letter addressed to life Insurance Corporation of India, Branch 1/814. Jamnagar, the same have attached for the information.

A letter from LIC of India, Rajkot Divisional Office, Ref. Sales/RDO/MMT. dt. 5.9.1991. in reference to article 'Life Insurance at a glance in reformation' was written in the year 1990/91. in respect of corporation services, the letter same have attached.

PCC. Population Crisis Committee. Ref. Physical Culture, Human Culture.

Life Insurance Corporation of India.

Ref : Sales /RDO/MMT. Dt.5-9-91.

Re : Life Insurance, at a glance in reformation

I have received your article on the above subject and found it very interesting. I hope you will continue to take interest in the working of L.I.C. even after retirement from Corporation.

Yours faithfully,
M.M. Thakker,
Sr. Divisional Manager.

Date. 8/13 November 1991.

Shri Branch Manager,
Life Insurance coporation of India,
Jamnagar Branch Office. 814.

Respected Sir,

Reg :- Inquiry proposal for insurance.

Shri Dilip B. Sheth. Smt. Sonal D. Sheth. Handycaptd; Deaf & Dumb.

I have the honour to request you that, I could get an opportunity to represent the case particulars and Bio-Data of Shri Dilip B Sheth and Smt Sonal (wife), handycaptd of above troubles and they are residing of Jamnagar.

Shri Dilip was born on fourth normal delivery of Smt Champaben Babulal Sheth (Mother). The parent came to knew about the trouble of hearing at the age of one year of his son Dilip. They have consulted Dr. Modi, at Rajkot, and Dr. Chhaya, at Ahmedabad, and common treatment was taken for the remedy. But, Dilip was already handycaptd of Deaf & Dumb difficulty. According to the information given by the parents that he had not suffered any disease or serious illness in the childhood.

The parent are residing of Jamnagar since last 50 years. They have taken care for Dilip education at the age of 10 year and he was admitted in the Deaf and Dumb (Handycaptd) School at Junagadh, where he was stayed in hostel and studied upto 7th standard.

Shri Babulal Lalchand Sheth (Father), who was lastly retired in the year 1980. from the service of 14 years with State Transport Corporation, Gujarat, at Jamnagar. He was holding Insurance Policy of Rs. 2.500. bearing No. 14083179. fully matured in 1976/77.

The father have helped his son to be engaged in the business activities at the age of 20 years of Dilip, and they have established a Book-Stall in the name of M/s Anand Book Stall, near Tin Bati, Jamnagar. Since last 15 years Dilip him self engaged and managing the Book Stall with sales and Library system. Through his savings, he has also developed his Capital investment and Bank deposits.

Shri Dilip was get engaged and married with Smt. Sonal Chandulal Modi, residing of Sayla, Dist. Rajkot, in the year 1964. i.e. at the age of 30 years. Smt. Sonal (wife) is also handycaptd of Deaf & Dumb. She has similar history of her childhood and studied upto 9th standard in Deaf & Dumb School at Ahmedabad, with other activities in Tailoring and pattern cutting. Both of them are happy married life with good living standard. In his family they have two childern namely Kum. Vaisali (Daughter 5 yrs) and Kr. Visal (son 2 year).

They are bonafied to avail special assistance granted by the Government of India, Gujarat State, in the case of handycaptd lives for those who are self engaged in activities. In addition, the matter attracts with the Life Insurance Corporation of India, in consideration for possible relief in Extra Premium.

The brief notes of the article 'Life Insurance at a Glance in Reformation' in which through an over-sight this important fact could not been stated specifically about handycaptd persons. The other reference have given in paragraph 10 of the above article.

The below stated general information in the case of handycaptd persons, that have furnished by the Principal, Mundra & Dhanani School for Deaf & Dumb, Jamnagar, and the House-Master, Training School / Center for Blind man, Jamnagar. The annual report (one) and brochure (two) also been furnished and the same have enclosed herewith for kind information.

(1) The special assistance granted by the Government of India, Gujarat State.

1. Individual Subsidy.
2. Free education with hostel and mess fecilities.
3. Scholarship.
   For the parents under lower income upto Rs. 10,000/-
4. Provide Hearing Aid.

   Provide Tricycle

   Provide Calipers. For the Polio handycaptd.
5. Free travelling. For the Blindman.

   Concessional travelling.
   Handycaptd other than Blindman.
6. Employment facilities.
   5. Per cent from the reserve quota.

(2) The sepcial activities managing by the Grant-in-Aid institute in all State of India, among them 30 institutue are working in Gujarat State, thereof several prominent institute are namely mentioned below.

Hendycaptd Deaf & Dumb.

1. Aliaver Jung Institute - Education based with studies for future stability. Bandra, Bombay.
2. Gandhidhar School. - As above -

   Kachholi. Dist. Valsad.
3. Khimchand Laxmichand Institute - As above -

   Bhavnagar,
4. Mundra & Dhanani School.
   Education based only. Jamnagar.

Handycaptd Blindman.

1. National Association. - Financial assistance (International level working and Branches in all State of India). Bombay.
2. Royal Common Wealth Society. Bombay. Medical assistance. - As above -
3. Blindman Relief Association. - Financial assistance. Bombay.
4. Blindman Association. Education based fo College upto M. Phil. (Master of Philosophy) Ahmedabad.
5. Social Welfare Board. Financial assistance.

   Delhi & Ahmedabad. (Projected Grant)
6. Department of Social Welfare.

   Food and Medical assistance. Ahmedabad.

Blindman & disabled in Limbs.

7. Blindman Sarvodaya Mandal. Rajkot.

   Setting out the problems of handycaptd.

Assistance for furture stability. Employment guidence and providing facilities.

8. Training School/Centre for Blindman.

   Education and Commission based Home Industries. Studies in Sangeet upto 'Visarad'. Medical assistance. Jamnagar.

I hope that the above information will be sufficient in consideration to granting relief for handycaptd life cases as may be suitable to the Life Insurance Corporation of India.

With regards. Yours Sincerely

M J. Jhaveri

Copy forwarded for information.

1. Mundra & Dhanani School for Deaf & Dumb. Jamnagar.
2. Training Centre for Blindman. Jamnagar.
3. Blindman Sarvodaya Mandal. Rajkot.

P.S.

As per your kind advice, Medical report and Quairy forms are complied with both the proposal on individual insurance and other certificates are duly attached. I request to do needful into the matter and shall oblige.

Dt. 21 Nov. '91.

• Medical Service •

The religion is great discovery in objective of moral prosperity carrying with dutiful ethology. The science in its open the spiritual power and direct the way to live in best possible perfection. That gives a glimpse of

Ved-Shastra, the one of which is Ayurved based on similar principles as that have based with the religion. The knowledge in that respect educate one self to keep away from the temptation, to centralize the conceptive power, to promote the hygiene value with natural routine , so that, there may not produce any such consequences being occurance of physical complexity.

The shastra described that, the principles of Ayurved are to be followed in practical life. Generally the physique by its constitution is empowered with complete physiology order which produce the energy, circulate the flow of power, sustain elasticity and flexibility of the organism and all other physical function could be better control thorugh the practice of Yoga-Karma, because, physical properties are self being protective against the trouble. The importance is in the way to exercise the Yoga-Karma that how to accelerate the latent power which is secret behind the life and where it may require a medically help, a short treatment being sufficient to bring into order.

The country India has stood in an advance position in medical science, even there are some belief pitched over both the side that, the present medical science is more advance than the ancient therapuetic. In this regard the fact may be that, the ancient population were curable within their troubles and diseases, because of following the religion ethics.

Time by time the environment have been changed and easy going life being more entered, also the old and slow therapuetic system has become harden for the hasty generation, therefore as a result, Bio-Chemical remedies took place in the Allopathy therapuetic. The science that become successful in stoppage of physical trouble and disease, but from the physical aspect that keeps silence, for example, at once the population may be protected by stoppage, but on the long way the next generation become productive of many converted form of troubles and diseases. Therefore, the science in medical therapuetic naturally will require to develop further to reach over that situation. The present time indicate about the condition of human phyisque are become weak as more and more lives being addicted to drugs.

The present time population are fortunate by the medical science as that have developed in various therapuetics and surgaical treatment. The country - India, alone have founded many research and medical assistance by the establishment almost general practice and specialist services in Allopathy and Ayurved treatment. These services are also availed by different therapuetice in Homeopathy, Nature Cure, Solar System, Ionian, and Veterinary treatment. There are some common experimental remedies being follow by Accu-Puncture, Accu-Pressure, and Magnetic system. The Vibratory : Oscilletion system also could be helpful and it can be followed as like the force of Water-Fall touches the surface, a natural practice and by excerise. The medical service also being developed through the Mobile Unit, in this direction a brief note on Ambulance Service Unit was written in the year 1988/89, the same have attached in reference to services.

The physical life may be expected over many other planet, because the Bhuta-elements are self creative character and it works throughout the state of nature. The only question remain in puzzle that, how it has been arranged by the natural powers to generate the life in Male and Female sect throughout the physical existence.

At this stage nothing could suppose about it, because, the phyiscal character is such there is nothing beyond to suppose in it, as that is all periodical, because, dissolution of existence and reformation by the elements is an established principle to be continuing in endless order.

-: Ambulance Service Unit :- Brief Note.

The Unit.

Medical services are utmost important requirement in every class of existing lives, where such assistance could be make possible to reach upto the suffering lives.

A preparation to make a fair attempt in order to distribute the service of medical force through the Ambulance Service Unit, which may become beneficial and will be deserving into the great object of medical service.

Considering this essential help to the sick and wounded lives suffering place to place, therefore, to acquire a phenomenal information generally be not required.

It has become more familiar in medical field that, an international group organisation undertake to arrange medical Camp and fewer by the institutional programme with the help of State Government. The work are being carried out successfully in diagnosis and by giving instant remedy, but the patient can not receive complete treatment and left alone the decision to the patient side, therefore, in this position the better result coult be bring if these services being managed in full time work.

The Ambulance Service Unit's programme serves more effective medical care for the admitted patient during the period at halting centre of Ambulance Unit, however, where in the case of suggesting for extended treatment, such cases should be recommended to the Primary Health Centre or a Doctor available at the local place dispensary.

The Ambulance Service Unit open a new drive in medical field for the Doctors in their ambition and who find a scope for extending the service after a retirement or a independent pratitioner to join in this noble venture. The Unit services may also overwhelm a many problem in direction of Paediatrics and Gynaecic treatment.

India is based on major rural sector population, they are struggls many ways in comparision with the urban sector population. In this development the basic and wide necessity of education, economical and medical facilities which have been stabilised in urban sector, that should be made available with the advantage of changes and new research in medical therapy upto the rural sector.

The Ambulance Service Unit, behind it serves a secret doctrine optimism in class of Paediatircs, a future generation growing in much default condition (concrned to affected lives) and lateraly that caused formation of major complain which could be prevented to the possible extent. The Unit services gradually may likely to be succefull in getting control over infectious serious stages and some of over the epidemic situation.

A Doctor available doing medical practice at the halting station of the Ambulance Unit, he should be invited to join with the Ambulance Service, or if the PHC is available at the halting station, the Ambulance Unit should join with the service according to the programme which have been arranged in order to given prior sanction with Medical Officer, PHC, and Panchayat jurisdiction.

These would serve the right objective to circulate incentive message of medical services arround the sector population, than to encouraged by inviting them for feast and etc. It has come to know that such practice being adopted by some of social or private group in view of festival programme for diagnosis consultation only. In such event it should be recommended for this reason, otherwise, in future it may happen to create a stone between the patient and the treatment, because, that is generally believed about the treacherous make the point of wrong impression among the rural population, as such no feast no participation. There are some other improvement to be consider which should meet with the purpose of economic affairs in maintenance of Ambulance Service Unit.

The Family Planning Gampaign being moved fast in all State of India, in which successfull achievement over the target having brought through mobilise service. So far as distance is concerned between the village and city, the point if deeply considered, it will come out as major obstacle and other factor in development which could not reach the service upto the rural area, where there have achievement that is very limited, that mean, distance is suppose to stand, but it can be make possible to reduce the problem of unavailability raised due to far-long distance placed in between.

Many discovery in Technology and Electronic system intersect the difficulties of distance in between that having commanding position in sphere of science. The Medical science as a whole of Biology, Pharmacology and Surgery are equally advance in these rank all over the country. Comparatively, we may have little few advantages than what may having with the top ranking countries. That means, it will suppose to ramain few differential percentage, but it should not have happened that, what the advancement having with Indian country it is not available with it's own rural sector. Therefore, it seems one of the hopeful way is to mobilise the services and humanitarian assistance.

Through the formal inquiry it has observed that PHC own at least examination facility by X-Ray, Screening and routine Laboratory test, having supply with Ambulance service on population base and patient admission capacity upto 10 to 15 beds, but who much the Doctor alone have to treat with that, as having severe short of important medicine, Anaesthetic service, Pathological and Surgical assistant. The situation is favourable about half the way, hence, in venture to reach upto the complete treatment at the possible limit, the mission at the Unit work should have combined with the Doctors, Specialist M.D. M.S. BAMS Ayurved, Gynaecic, Pathologist, Anaesthetic with Nurse help and Medicinal services carrying all together with the Unit.

In this field of medical services, the Unit Ambulance should have a ideal illustration of mobile medical centre having associated with the minor O.T., Cardiac and Pathological examination facility which can be utilise where it has become necessary. Mostly all the patient examination and special investigation being followed at the Primary Health Centre, as the mission at the operation might hoping about the PHC being turned into Hospital during the course of stay programme of Ambulance Service Unit. To sponsor a new venture by employed medical force with the Ambulance Service Unit it will require greater endurance power by all means.

At this stage, only the question does not get fully solve, because, in good response of the Unit service, if the patient comming from the surrounding Villages in excess of PHC Ward bed capacity, then who the indoor patient to be managed with bed facility, should they come with Bed & Blanket ? The matter rest upon the management solution.

The Trust. (Point only)

It is advisable to operate the Ambulance Service Unit under the Trust organised. So, that will prolong the Unit service and its existence may be given attachment with medical institute, refer to as, Medical Council, Hospital, Medical College, Ayurved University, etc, being considering that, in future this could support to availe medical service from the Doctors who are willing to joined their part of service with the Ambulance Unit.

Resolution & Regulation. (Point only)

To form a Resolution and Regulation, and necessary amendment may be entrust to the Advocate (Trust appointed) and the Trustee from time to time.

To adopt the Ambulancee Service Unit by the establishment Trust organised Medical Centre, or, by the Trustee belong to the existing Trust.

To execute the deed in the title of Ambulance Service Unit, to affiliate in term of associated or a Bye-Concern of the established Trust, or may be given a new establishment under the Trust Act. Ref. Trust note.

The Finance.

The finance is depends on the Trust principles that how it has been managed. Initially to be decided by calling the Trust meeting to examine all the aspects of Ambulance Service Unit and it may found in positive affirmation, the Project gradually can move forward to implement the Unit working.

The estimated financial requirement for the Unit would be about Rupees 10 to 12 Lacks of capital fund which is initially divided as under.

The assets, Working Capital, Fixed or Reserve Capital, prospective Investment, Loan, Subsidy in term of Aid and Donation.

In future to stand with the Unit capability, the finance may goes upto the level of Ruppes 20 to 25 Lacks as estimated in present time Capital Volume.

Capital.

At the out-set of Ambulance Service Unit, its working capital can be built up from the members contribution as may be decided by the Managing Trustee if they may agreed to adopt the Unit or in case, to be treated as separate Unit, then the matter should be decided as to enroll new membership and to carry out all the other formality to form a Trust Body. (Ref. Trust note)

It is to recommend in good faith of the Unit that, the Unit management should not undertake capital liability from the market resources like Ordinary Share, Deposits or a Interest base investment, because, the Unit working it self is servicing which could not be able to make more profit as compared with the business or production means. But, the Unit should have done own capital arrangement for maintanance of the Unit working and its fixed requirement.

In aspect of the result as to stand out the Ambulance Unit should acquire a marginal capital through the reliable sources from the Government Loan and Subsidy, Bank Loan facility, Institutional help or a donation.

In the event of ceasing of membership which should be abide-by with condition for repayment of capital contribution could be relieve as per the financial position of the Unit, while at the time it may happened.

Assets.

The Ambulance Service Unit therein do not involve any space of Plot or Land and construction of building arrangement. The Unit working is moving place to place, so that, the Unit based on mobile equipment to carry out medical service, therefore, no immovable property may hold by the Unit, except to arrange for administrative communication. The Ambulance Unit is a type of associated or a Bye-concern of the established medical centre, therefore, property as such administrative office would belong to assets of the existing Trust.

To assess the assets of the Ambulance Unit, the Ambulance it self and all other adjoining equipments of the Unit as a whole would be the assets of the Unit. (Ref. Trust note)

Accounts.

The account section being a chief factor to measure the financial status of the Unit concern. It is needless to define in any other term, but mainly the finance is the essential need in every field of work.

The appointed officer should have to keep day to day accounts note in prescribed sheet while the Unit on tour programme and final A/c to be prepared at the Head-Quarter.

The tour accounts should particularly be written in 'Daily Transaction Sheet' in duplicate and should be posted at the Heat Quarter after the Unit departure for next centre.

This method would prove simple and will be showing station to station clear account through the daily A/c sheet, which will also minimise the number of various

A/c entries in main A/c books at the Head Quarter, as the account sheet become a one single entry of per day station account and the total brings the centre wise ne account.

The daily transaction sheet in which should shown Credit and Debit both the side A/c entry and while i prepared should be verified and signed by the missio authority day to day. Daily balance may be kept by the appointed controlling officer or by the mission authority.

The management should make prior consignmen with the concern Bank from where the Unit account being operated, so that, the mission can withdraw th sanctioned amount from the Bank at town location.

The Audit and Report as per the Trust formality.

Maintenance.

The Unit maintenance is mainly related to mee with expenditure, the term maintenance, it include th Income and Expense of the Unit as a whole. The Un establishment and assets that holding the principa finance, in which one of the source of maintenanc should plan-out well in balance.

The Unit income based merely on treatmen charges and supplimentary income from the prospective investment as it appearing main source against th expenditure bearing tour programme, staff and missio remuneration, legal consultant fees, mobile un maintenance, medical apparatus, supply of medicine and miscellaneous.

The charges against the treatment and supply o medicine are unavoidable factors which influence over he Unit maintenance, except the charges minimised on elief base to the possible limit as may be decided by the Trust management.

The Management.

On the part of management, the Trust, Trustee, and members concerned are in the best opinion to manage he mission and thereof specialist services to be set-out under the tour programme.

Once the mission complete the tour programme and while returning the mission is being disperse, and after an interval till to the next programme, to recall the mission or to be given preference in rotatory system to manage the next mission, that should have to consider by the Trust management that, which is the best beneficial aspect.

The Trust management concern, is to make stable and sound working of the Ambulance Service Unit. The turst may fix-up the remuneration for engagement of Specialist service, Legal advisor, Tax consultant, Auditor, Employees, Volunteers, Controlling officer and other duties in routine section, i.e. all together to meet with the Unit, Mission, and Programme arrangement.

The Trust management should work out about estimated tour expense against the uncertain income from tour programme. The point of view in presumption to study out the cost of treatment viz, treatment charges include medicinal and routine expenses, for example, the medical cases from rural patient those are approach to city facility, they will have to incurred more expenses than what the patient payees the charges on relief base at the Service Centre of Ambulance Unit.

Moreover it is manifest the object that, a specialist medical service through the mobile Unit makes to be available upto the mass population at the nearest centre in rural area with latest medical therapy that would certainly beneficial in many respect, as well as this being directed to National Service. (Ref. Unit & Trust note)

The Administration.

The Ambulance Service Unit therein work have broadly spread in miles of range arround the rural area of the country. Before the operation work get in action by the Ambulance Unit, a detailed tour programme require to be prepare very carefully and practically should commensurate with medical service.

The Unit operation work called the Mission, moving forward with right of the plan out direction and keeping contact with the administrative Head-Quarter. In case of over-come adverse environment, then, immediate attention must be driven to the Head-Quarter and meanwhile to change the programme or direction is under discretion of the mission at the operation work. The administrative Head-Quarter should look after the Unit programme in order to make successfull return of the mission.

The administration involve greater responsibility to fix-up the Ambulance service with full information about the area of operation, halting accommodation, duration of halting at the Service Centre and approval with the Medical officer, PHC, Panchayat Jurisdiction, District

Home-Guard etc.

The management and administration both are semi similar division of every establishment concern, that influence through-out the Project set-up. As a result, one has to arrange and other have to execute. Hereby in the field of medical service, the administrative division arrange the programme and mission at the operation work being executive and having responsibility to carry-out successful result. The managing Trustee are also competent authority to solve any difficulties which may have heppened.

Communication.

At the Head-Quarter, administrative division communicate with the concerned offices to circulate necessary information in accordance with the tour programme. The tour programme should be given final sanction after receiving due confirmation from the concerned offices.

It is very important factor on the part of administration saction that, while the mission on departure, it should be submitted with them as far as possible very clear and substantial tour programme. Thereafter, in case of unexpected interruption may arrieved, the mission at the operation work has its own discretion to settle the matter.

Administrative communication is remain as continuous process of the Unit concern and thereof verious requirement have to be settle from time to time.

The Staff.

The out-standing characteristic of the Ambulance

Service Unit in which the staff become by the members already engaged with the Uint, as and when the Unit associate with established medical centre. In this type of organisation, the Trustee, Members and Mission are being a main executive staff. The management can appoint a mission to prepare the Pilot programme in small or medium type Unit with their joint efforts. Therein have advantageous character of Bye-Unit or a assoiciated Unit that does not require a permanent staff, because the work under the Unit service based on time scale remuneration.

Apart from the mission working fix-up under the Pilot programme, the rest part of working goes to the administrative control, wherein require a person or a controlling officer to circulate the information and to receiving a fixture confirmation from the concern offices.

The management may decide the number of attendants require to be attended under routine section during the tour programme on looking to the type of Unit, as small or medium.

The Volunteer Staff on their duty at the halting centre are being given understanding of the work to be performed by them, and to managing as easier just as the performance of Clinical Dispensary.

These arrangement may be classified as the patient at entry Ward I, to enrolling patient name, age, sect by mean religion, issuing case paper etc.

The patient directed towards the Ward II, classified as mission working, where the patients are examined and all other performance rest upon the diagnosis.

The patient directed to Ward III, classified as O.P.D. where the medicine are supplying and payment of fees etc.

The patient directed to Ward IV, classified as Male and Female admission is necessary as indoor patient for medical or a surgical treatment that ascertain the prescribed report which may be necessary for Pathological or a Cardiac investigation is also attached to Ward IV. The patient admission exceed the P.H.C. capacity, then should have increase the accommodation.

Amongst the essential service, the Medical Service and Home-Guard both the wing defined under category of important Civil Service, therefore, it is better recommended that, where has mentioned Volunteer, it mean in the rank of Home-Guard Volunteers to be given first preference to attend the duty at Ambulance Service Centre. In this point of view, the mission tour programme should be submitted for departmental assistance and its approval at the District Head Quarter level, Home-Guard Office, simultaneously with the Jilla Panchayat Office and Primary Health Centre for doing needful.

The Staff referred to as, the force empolyed at the Service Centre of Ambulance Unit are the Mission, Controlling officer, Volunteers and Attendants.

Programme.

For a precautional view in setting out the tour programme, the basic information pertaining to Geographical Status as the Rainfall average, Provincial Lay-out, Taluka Town Centres and Villages, Industrial or Agricultural development, Rural population, Educational and Medical facilities, area information as Backward, Scarcity, or developing, Road Way, etc. In these reference the information which may be available at the State level from the Colloector Office, would be helpful.

The programme consuming a period of about Six Months, hence, the mission undertaking heavy responsibility to face with the situation, therefore, attention is hereby driven about that, during the Rainfall Season, the transportation in rural area become block-up, hence, incoming patients may not be able to reach at the Service Centre of Ambulance Unit and looking to other depreciation of Mobile Vehicle, as to avoid such useless hardship, the programme should cease on beginning the Rainfall Season and rest of period would be useful to set-out the next provincial programme.

The whole set-off of the mission programme should be within Six Months period and it is better looking from January to June or October to March ending, as may being suitable to complete the tour of one District jurisdiction. So that, could be keeping the administrative control and halting for a week would be helpful to decrease the hurdles in shifting arrangement.

As assuming that, to covering the area of one district jurisdiction i.e. approximate 15 Taluka Town Centre have been set-out in the tour programme, therefore, maximum period of halting would be for a Week or a 10 days at every Service Centre. For example, to calculate the total 180 days of Six Months, less by 40 to 45 days being a Sunday, Holiday and Half-Day work, the balance of 135 to 140 days being remain in working and by coverting into an average of 15 Taluka Town Centre would be sufficient to spare a Week to 10 days each over Service Centre to meet the programme target. There will realize a great victory in the Ambulance venture on successful return of the mission.

In reference to details of programme is to refered as Mission at the work as a whole Unit.

Halting Accommodation.

In best capacity of the Mission following the part of National Service to which may be given support by the Government Department in order to facilitate accommodation in vacancy available at the Taluka Town Centre, or in nearest place such as Guest House for residing arrangement, School or any other space for patient admission Ward, and PHC engagement to operate medical service, and for Camp routine arrangement.

→ • In this chapter, the subject contrived mainly with administrative control. The term accommodation reflect to all over the Unit working and its relative clarification given with the subject note.

For reference the matter to refered as,

PHC. Primary Health Centre :- Being a chief practical base to engaged with the Mission work. (Ref. Unit & Staff note)

Patient Ward for admission :- In excess of PHC capacity, Taluka Panchayat is the chief base to engage available vacancy. (Ref. Administration & Programme note)

The Volunteer :- Home-Guard is the chief base for approval of Volunteers service. (Ref. Staff note)

Guest House :- Mission residing arrangement, Taluka Panachayat is the main base to engage the vacancy.

The Routine Section.

As, the Mission in a troop type organisation the food supply with Mess arrangement is also the important joint section. In this section it is rather difficult to work out with all schedule requirement as it could not be followed, but in general term, to make it easy and charming that require to be manage into any one of the following system.

Systems.

1. To assuming the weekly food materials or a Camp consumption should purchase at the local Town centre i.e. halting centre, and to make preparation of the items being provided at the Mess.

2. The food materials out of the liquid items, to be supplied from the Head Centre i.e. any one Taluka Town to the Mess location, and Tea-Milk, Cold Water, Break-Fast, being manage to deal at the Halting Centre.

3. To carry forward stored food materials with the Unit, and items to be prepared at Mess location, Liquid food to manage at Halting Centre.

4. The complete Mess requirement to be given on contract base, with or without Mess location arrangement, which may be suitable.

5. To appoint a team of the member, Male of Female, who may wish to serve in this direction to managing the Mess throughout the tour programme. The team controlling the mess and following any system from 1 to 5 which may be found deem suitable to the Mission and menagement.

From the out-set of Mission tour programme, the management should set-out routine section and its working through any system, that should given instruction to the appointed team with required attendants to attending the Mess.

The matter refered as under.

The mess :- It is based on location available, Taluka and Gram Panchayat are main base of vacancy approval. (Ref. Staff note)

The Team Controlling mess :- As it is attached Routine Section, mainly based with the management authority, or with the concerned contract base attachment.

Attendants :- They are based with the Small or Medium type of Mission/Unit. (Ref. Staff note)

May. 1989. M. J. Jhaveri

Doctor's opinion have given, the papers are attached.

S/B Jamnagar.

Dr. M A Santwani. 29-6-89.

Pleased very much to read this complete Project to serve the society. Hardly there is any thing to suggest as the project report is very much in detail & complete form. However my service will be always available with my limitation. I will be waiting to see eagerly that such a nice dream of serving society will be becoming reality in nearby future.

Dr. M A Santwani. (M. D.)
21, Abhay Shopping Centre,
Teen Bati, Jamnagar-361 001.

Our country represent a large number of Villages. Medical facilities for many villages are still not reached despite the major plans drawn by Govt. of India and World Health Organisation. The slogan of health for all at 2000. A.D. is nearing its time bound period. There is a need for encouraging peripheral stations and augment its resources for reaching surrounding hamlets. At this face, a voluntary organisation under proposed should be welcomed from all status of society.

It may be chiefly because of either lack of proper transport facilities from the village to the main cities, or due to some other regional disadvantage that medical aid does not reaches the villager. The Ambulance Service Unit is a timely programme which is one of its kind in the state.

It is happy to note that a dare step is taken ahead in human health service. If the advanced medical techniques and specialist can reach the villages through this service, then this deserves to be landed. Moreover, it will be proud privilege of Jamnagar citizens that such a unique programme is planned purely with an intention to serve the suffering humanity.

We wish that 'Ambulance Service Unit' begin its activities soon and wheel ahead through successful path in the future.

With regards.

Jamnagar. 12-7-89. Dr. M. U. BAHADUR
Director, Pharmacy.
Gujarat Ayurved University.

આપણી પરંપરામા શ્રી રંતિદેવનુ સ્મરણ આ
સદ્‌વૃત્તિની રુપરેખા અને ભાવના જોતા થાય.

ૐ ॥ કોઇ પણ મને એવો ઉપાય બતાવો
કે જેના દ્વારા હું તેની અંદર પ્રવેશીને
પ્રાણી માત્રના દુઃખનો ભાગીદાર થઇ શકુ ॥
મહાત્મા રંતિદેવ

આવી ઉદાત્ત પ્રવૃત્તિમા યથા શક્ય સહભાગી થઇશ.

વૈદ. જગદીસ ઉદયશંકર શાસ્ત્રી
પ્રમુખ
શ્રી વિવેકાનંદ પ્રતિષ્ઠાન
જામનગર

ચૈતન્ય ચિકિત્સાલય
હવેલી શેરી જામનગર.
તારીખ ૭/૭/'૮૯.

-: Commercial Service :-

The world on the Earth is one of the small constitution of Universal establishment, amongst that powers are continuously causing to formulate different existence. The things are being ended by dissolution, the elements are being transferred into the process to reproduce the life and materials in change order in any branch of its existence.

As considering about the human existence, they were enable to open each and every existence of the world, that is true, but question stands to think about all other existence that, would it become useless without the human existence ? that is not possible, that is also not feasible by the principles in state of nature, as to keep in exist any single existence at any place over the Planet, because the existence is suppose to have related with aetiological order, therefore, it is proving that any single existence is being causative of many other relative existing order, it is increased in menifold number and being endless by cycle order.

The existence is completely packed all over the state of nature by visibly and unvisibly, where there has appears a vacant place, it is evidently engaged by the Brahma Powers : Space field and other existence in form of minute, small, medium and large, that have scattered all over the Earth from both the end of North Pole to South Pole covering the land area of Forest, Island and Sea-land, as well as the physical existence placed under various sects of life from country to provincial to rural to urben sector throughly, therein no where could be found any similarity, because, practically it is proving that each single existence is being causative of many relation with differential elements and differential environments.

As similar to this natural order, the commerce is established in between every class of existence, that works as like genealogical order. The commerce originally based on the term to make some thing exchange by materially and substances which are required by each other in group of existence.

The human existence is differs in method of living, by mean, many additional requirements are attached with them. In the course of time the population have been increased, that would be a chief causation for the total requirements were been assessed essentially, therefore, that may have been done to search about possibility and to find onward scope to manage it further.

From the beginning as to decide about all these requirements and to know the things by explanation, that require to followed by the terminology, undoubtedly that would be in practice throughout the ancient Era, therefore, education would have been established as an essential basis, like-wise many other progress suppose to have been done simultaneously in aetiology order, that may be differential in accordance with the time and Era.

In some example, the Art and Handi-Craft were developed in the ancient Era, that suppose to have associated with the terms of commerce, the archiology proofs supporting the history that may have been in exchange system to following the transaction. Similarly, again there would be a causation under different necessity which have to be managed, such as, dealing in exchange the materials against materials, further by the time the handiwork items would become harden or more labourious transaction to assemble various utility items in exchange system, therefore, to avoid the difficulties, in that substitution some type of Coin-Currency system would have been established in commercial dealing. This system would have been further considered with the cost factor in commodity, labour, loading and carrier expenses concerned, therefore, Mathematics having presence in accordance with the commerce.

While the time in admission of Coins-Currency system, that supporting the facts about some responsible management would have been established. The reference are available from the religion shastra described about the Hundy, the system have been in practice in ancient Era, that also gives an expectation about development in many type of Trade and Employment.

From the archiology remains that have found about ancient coins were made of Gold and Silver metal, that supposing about the payment in coins which may valuing at the rate based on Gold and Silver weight. These further supposing a clear facts in Geology evidence proving to have abundant of minerals properties over the Earth land, besides that, the logic proving about many invention in Science, Mechanism and Technical aspects would have been developed in accordance with the time and Era.

The logic supporting about all established relation which are count upon the past and present history that certainly would be true. Because, the logic has it importance in study to solve the various confusion to arrive at affirmative position and in expectation of result from the implementation of Law, Methods, Plan and Project, Investigation etc. The logical idea is not the complete picture and lay-out, but it become practical through cosidering the accurate objective aspects.

On the bases of logic, considering the existence belong to living creature of human class to suppose about in 10 crore years past, even it seems no reality to believe the human as a Ape-Man or first man or primitive in the life order, that may be some imagination, because it is not possible to consider that there were no Fore-Fathers or the ancestor were different in physical structure, if it is so, then what should have to consider about other class of living creature. Because, the science proving that change of organism or change of physique by the generation, that is at all not possible. The change of creation is characterize by dissolution of body or a substance and by reformation of the elements. The Shastra and Science described that the elements are exist in permanent order and changable by dissolution, in example, the humans, animals, birds, trees, etc, that are exist in present existence, it is as same as that were in existence previously, what are being seems as new and modern, that is all reformation and external looks by the life in exist, but, by inner view of the existence, there is no more quite a new addition of life and element. Even, on the contrary some powers are gradually missing from the Life-Span and dis-appearance of genuine element. Ref. Physical Culture.

The human culture by his searching mind and studious nature through that have developed a magnificent command in physical existence and have exposed the latent power to produce enlightenment in life and living. The humans, as they have invented as many as discoveries in every direction of existence. In this context, the Scientist, Experties and Intellectual are the pioneer behind the success and development concerned.

In token of great adventureous memory of the Author Shri Julle-Varn, from France (Europe) who have written a several books on miracle adventure namely Capton Nemo beneath the Sea, The journey around the world, The journey to centre of Earth, The journey to South Pole and North Pole, that all story have become a true facts by invention of Submarine, Zeppelin, Volcano and Earth Poles. A glorious adventure secceeded by Shri Serpa Tensing from Tibet (India) have accompanied with Sir Hilary form Hungary (Europe) to climb over the Mount Everest at highest level about 29.000. feet. The great space adventure by Aeronaut Shri Yuri Gagarin from USSR. (Russia), Shri Nil Armstrong from USA. (America) have undertaken a journey to Moon Planet and have fledge the flag of great victory of landing over the Moon-Land, (Ref : Planet & Stars) A wonderful architecture of Taj-Mahal, the Vrandavan and sculpture beauty of Pilgrimage, these all success have brought very fine enlightenment in the world existence since middle ages of present Era.

The present world have received by an inheritance of all successful discoveries from the ancient world, that valuing the present time by further advancement in Technology and Commercial development. The one section which strengthen the whole technical set-up involving various fields in Education, Engineering, Agriculture, Commerce and Industrial meets from large unit to middle and small scale establishment. These arragement have extended by Rural and Home industry that all in nature of production means, as product and by-products of Metallic, Minerals, Chemicals and Materially manufactures, etc.

The other section which strengthen the whole commercial set-up involving various fields in Business undertaking and commodity concerned, that all in nature of Public and Private sectors. The commerce have extended by Export & Import trade, Stock-Exchange and various organisation to meets with Finance, Securities, Capital Investment and Saving Funds. A good features of present economy in which Saving Deposit works as the money developing into money.

The experties have so sonsideralbly framed the economics aspects, so that, the commerce are being activise and keep moving with capital market to stabilize the vast population. The Journals and Bureau Services helps to assess about the progress and scope of development concern. The economy broadly influence over the country affairs, therefore, country culture is basically important to meet initially with intermediate necessity of Agronomy and Industrial products. The economic factor mainly works in relation with controlling the rate, to balance the cost ratio, to encourage the enterprise, to achieving National Aim and Object, that educate the population to accomplish quality production and should have assess feassibility with consuming capacity.

Many division and branches by Government undertaking are working under the country economy, such as, the Trade and Industrial organisation, Experties services, Employment facility, Financial assistance, supply of Motive power and Irrigation, Postal and Trunk exchange, Municipality, Public Welfare, Taluka and Gram Panchayat, Educational Board, Hospitals, Transportation by Road-way, Sea-way, Air-way and Railway.

Many division and branches by governing body are working under the country economy, such as, the Parliament and State Government, Currency security, Judicial privilege, Defence services by Military, Air Force, Navy and Civil Defence and administrative services, Taxation, Sports and Recreation provision etc.

The Nation was in a position to strengthen by economic affairs since very earlier, the time was in success of great 5 year plans, but, in that execution past 2 decade consecutive passed as the time wave, the period that have been experience by big blow, it has resulted by given the reins into improper hands, the country economy that does not mean as contribution of finance nor a compensation granted to any limited interest.

Fortunately the Nation by the grace of God, that have worked with great efforts done by the genuine leaders to carry our the nation since the decade to stabilize in economics affirs. The period that have been experience highly prospective and being influential in every sector from lower to common class and middle to rich class population. The Indian population are having majority of middle class i.e. 45 to 40 % to work out, amongst that expected about 30 to 35 % divided in poor and common class and rest of 25 % are in rich class population.

The Nation have done as much as possible in welfare of the public, notwithstanding that, the teasing problems seems to came-in to divert the country from the way it was going and causing foggy impression by the population self those are against the national spirit and moral culture. In that example to state about such trend of humans that, to speak about religion and behaving against it, to struggle for the State rights, to produce the faction one after one just as the Seeds and Buds to grow without fertility. In example of some secret and unauthentic business practice that, a large capital volume does not return to capital market and turns out-off the country economics arrangement. This unaccounted side of capital ultimately being disadvantageous and influent to bogus turn-over.

In ambition of sound development, behind it, the general weakness should be removed in view of, wrong competition, fluctuation, political pollution, wrong believing about de-valuation of money which is not practical, in fact the cost factor take changes under the economy policy, common fear and weak caliber to judge the market trend. In view of feasible capacity, the statistics estimation being little harden in achivement of plan and targeted volume, because, the business position at once should keep steady and should have maintain the force employed in it for a sufficient time, as against to face the new economics changes year by year. For example, the Budget to jump in a year by revision of large commercial arrangement, that may be rather short duration to be settled with revised effect. The maximum period may be consider 2 to 3 years latter by changed affairs.

The economy concept that distinguish about the plans to drive over sound development and to build unbonded national culture. The country economy is a major power being highly potential as similar as to add a fuel in the fire.

-: National Service :-

The whole Universe is one establishment by an infinitive space. The God have so miraculously arranged the Graha-Mandal : Planet State and whersoever have placed the existence that receiving the energies through via-a-vis arrangement in natural order. Therefore, each existence by organic and inorganic, visible and invisible, is originally belong to the Parmatma Srushty. Every one of them are morally loyal to the Parmatma and being boundful to Law-in-State of Nature : the Jurisprudence. Every existence constituted independently, it self exist and become disappear in its order. The importance of existencey, behind it, there have concealed many relation with each other existence.

The religion shastra have opened the Universe which is in permanent existence, the world Archaeologist have opened the existence over the Earth. The references were begun to avail since about 500. years before, through the human fondness in research and by predication that have find-out the historical existence about 2.000. to 2.500. years past period. From that research, the archiology further have opened many deep references of its fromer existence in past Era. That has become possible by contributed great services from the Sant Mahatma, Archaeology and Experties, as they all have given graceful inheritance from their hard suffering life.

It is a great mystery that Yuga old existence how it has been disappeared from the continuity and again to expose in rehabilitate condition of Jiva-Jagat, of course, many times that may have happend over the Earth. In this respect, religion shastra described about the historical existence maximum past 4 Era, which is more than sufficient to meet with deep ancient history. In the reason of disappearance of existence order, as it has been discovered in buried condition, that might have some Geographical changes worked over it, but, ultimately the Parmatma is only answerable command in the existency concerned.

The shastra described that world existence in 4th Era may have been under one continent on the Earth, but, that condition would have changed under Geographical environment. The beginning of 5th Era passed about 2000. to 2500. years since exposed the existence through the discoveries that have found divided under five main continent which are known as America, Africa, Europe, Asia, Austrelia and several Island and Sea-land: Ocean from South Pole to North Pole. The present existence of the world on Earth is expected to continue in same order till further period about 18.500. years to pass as per the period of 5th Era predicated under the Kal-Chakra i.e. about 21.000. years to complete totally. The forth coming 6th Era is also predicated similar period of 21.000. years onwards the 5th Era.

From the Asian land the India was known as Bharat-Kshetra. The ruling period of Maharaja Bharat Chakravati. The Emperor in successor to the Chakravati were took over the throne by coronation regards in order of Indian Emperor Maharaja Chandragupt Mourya, Maharaja Ashok, Maharaja Harsh and Maharaja Akabar, respectively came over the ruling authority.

In middle ages of the Indian history nearer past about 550. years in beginning of A.D. 1300. or 1400. approximately, the Indian country was constituted under more than 500. small and medium Kingdoms were honour to the Chief Command, Chakravati.

In view of the history while begun of Indo-Provincial movement, many of the world countries were passing through tide-storm situation in consequence to aimed at thrash ruling. That was not an ideal policy and not more than to destroy any one's existing order and to set-out the new order. The human character is such that wherever the existence have found, thereat they have dominated the ruling, from that reason it has begun the faction in between the Kingdom and thus, every where been set-out the territory border or a Castle.

The India was very prosperous country comperative to Asian Middle East countries. The Indian histroy described about beginning of vicious and vigorous attacks came over one after one from the country of Moghul Saltanat, they were not worthy as King character, but they get conquered over any one of the Indian Kingdom mostly from North to West region, they took over force ruling, collect the treasure and returns to their Native. Not only that have happened in India, but such dangers of Might is Right situation also been found in many other regions surrounding the North West world, where at the places were stayed by the Vikings, Red-Indians and Wild Cultured, as they maintained on robbery and attacking over the Sea-Voyage and journey passing through the forest area.

Once there was a time that the world existence had been trembling under the warrior danger, and it was believed that the country being considered as strong as more stronger by armament force. In that time many small countries some are viz, Japan, Korea, some are from African and European countries, and many form the Middle-East state have been victimize under warrior attacks by each other countries. The India had been to defend twice in territorial border line war attacks from the Pakistan and China country, but that storm clouds were dispersed from many part of the world existence.

During that period also have marked the gap of continuity in writting the religion shastra, in this opinion stated by the Mahatma that, the period must have been very incovenient due to unsteady situation.

The period since ruling of Akabar Badshah regarded as the Emperor of India, the situation was little-bit improved from outer attacks by Moghul Saltanat. But, side by side beginning of revolution movement in between the Indian Kingdoms, such as, many from the Hindu Kingdom were not willing to accept the dependence of Mohammedan King in Delhi-Darbar. Consequently, it has begun the battle between the Kingdoms and have made heavy damages and destroyed the Indian prosperity.

The facts and history of 240. years ago approximately, and since A.D. 1750. about the Indian country, state that the Indian Kings, Hindu and Mohammedan both have been agreed with the British proposition to establish British Company in India, A. D. 1757. The Indian divided ruling and anarchism have invited the British ruling, Undoubtedly the country had been progressing during the great British venture of ruling worth 190. years in India. The country was brought out upto the position to ruling again by own India. There after, the country was puting with hard struggle for a period of 30. years before the British Government have dedicated the freedom of India as being Independent

Country in the year A.D. 1947.

The spherical time of past 500. years have been proved very hard hearted all over the world countries. The world on the Earth by over whole living existence may supposed to have about Ten Thousand times more than the human existence, but none of amongst them have never came across the battle for King and his Kingdom. Even, by code of human nature much have been done in Topsy-turvy, but so what resulted ? No one country could have exceeded by length and breath, on the contrary many countries have made the partition, but all other living as well as natural existence have remained as same condition as that has been in the order of Geographical Status.

In present spherical time of world, the human existence have came forward in order of commanding position of country by Defence Personal, amended the ruling being placed under the Democracy and Communism Command, many countries were stabilize, many are progressing, as that all are in direction of Science, Education, Economics, Technology, Mankind and Cultural Services.

The India left behind in settlement with the Pakistan claim on territorial border line of Jammu and Kashmir State, as the more part are being claimed, that exceed the territory border as stand on the negotiation declaration given in partition issue. The Indian and Pakistan Ruling Official have been agreed upon the negotiation as per given under declaration by the Viceroy, Lord Mount Baten, British High Command governing authority to the Indian Nation. In this regards, the National mutual and intermediary treaty valuing the undisputed settlement, besides that, there is no any such example where has the country self or a part of the country to changed in its nationality by any way of War, or Oppression and Terrarism, or a population concerned.

The great Philosopher Dr. Sarvopally Radha-Krishnan from India, and many other as great as in that category from the world countries, they came forward for world peace and have given foundation of United Nation Organisation : UNO. That was the time seems to came again a Golden period just within last 40 to 42 years past to A.D. 1992, to 1994. The High Command from U.S.S.R. (Russia) U.S.A. (America) The Great Britan (Europe) and United Nations have came upon one policy drive over the national affairs, and as much as have been done in progress of small countries to come-up to the average development. In this aspect, the great country Australia have set an ideal example for the Jiva-Jagat in its way to live in the Jagat. But alas, on the other side the countries which are still going on suffering the anarchism, illiteracy, politics : 1. and poverty, in such condition the population self must be responsible for the country affairs.

The India is only country in the world, where have managed combined state of cosmopolitan public, where have regarded every religion culture, where have available education facility in all Mother language, moreover the nation by whole hearted have rehabilitate the refugees : a population banished from the country

Burma, Pakistan and Bangla-Desh. These all with task managing difficulties have been considerably solved by the experties, Government of India.

The country India, thereof any Anti-National teasing problem where have required to protect the Nation, the great Defence Academy Personal by having rights to guards the National Sovereign, thereat will be stand with warm farewell from the Republic Indian National.

In the existency order of whole world, the Jiva-Jagat, therein the human existence is such, that have require a big protection as against increased of various dangers, because, as against scientific development, the self consciousness and cultural progress in practical life is considerably left behind. As we are finding for liberty and peace far away from our self existence, therefore, unfortunately the human culture self have become a big prisoner of its own arrangement. But truly, we can surely be free by accepting the shelter of Supreme Power : the Parmatma and to donate a kind service.

1. Politics.

As referred the different meaning to know by term and action of the word Politic : Political, which state as it does not prove any authantic principle, but in the sense it is used as devise, self interest, it act as unjustly in limitation to political person, or a agent, or a hypothetic use to choosing the ways and means by symbols and in general term it is not practical, also that criticise the Party politics 2. of ancient ruling, India.

2. Party politics - ancient ruling, India.

The ancient ruling have been changed and formed into Nationalize body by the Government of India.

The necessary reference and interpretation of English words have obtained from the Education Dictionary, Oxford University edition 1934. England. The Education Dictioanry, Saurashtra University edition 1961, and Gujarat University Board edition 1978. India. The Medical Dictionary 1952, the Blakiston division, New York, America.

-: Physical Culture :-

'Jiva-Jagat'

A small cultural concept on Physical Life, Ref : Commandment viz,

1. Human Culture. 2. Botany Culture. 3. Ocean Culture. 4/5. Animals & Birds Culture. 6. Arthropoda Culture. 7. Bacteria.

The powers and elements in phenominon existence by Pancha Maha Bhuta Tatva.

I will be with them, to those who have no body,
I will also be with them, to those who help pitiful.

'Parmatma'

-: Human Culture :-

The religion shastra described the 5th Era continuing the Yoga Darshan in physical culture. The Jiva-Jagat over the Earth have received by inheritance of world existence from the 4th Era by bless and grace of Parmatma.

The Jiva-Jagat to described in specific number of life existence that may not be possible at any level, but that may be supposed to have in Thousand of number by sect and may be in Millions of Crore by over whole population. The shastra described in estimation about the organic and inorganic creation suppose to have by 84.00.000. Lacs in different typical existence and amongst that 565. Sect about to have by organic existence. These population have specified as a whole Biological existence by Humans, Animals and Birds, Aquatics, Botanical by immovable lives, Insectology in arthropoda : a small pestis and minute Bacterial living.

The existence of Jiva-Jagat is originally a combind formation of Space and Earth elements, the shastra described as Pancha Maha Bhuta Tetva : the Earth, Space, Air, Water, Light, amongst that powers and elements which are based in form of Solid, Soft and Liquid, Vapourous and Gaseous, Rays and Wave transperent in vissible and invissible inclusive of Chetan element : Prana-Tatve, the various energies in form of Substances and Materials, Minerals and Chemicals, Motive powers by Electricity, Magnetivity, Gravitation, the Sound and Vibrative wave, Hot and Cold temperature, Atoms and Molecules, these all powers and elements are exist in phenominon state and works all together over the unique arrangement of existence.

In fomation of physique, the energy cells being produce into action and it developing the process to take place by Physical Life. The conception growing for a certain period covered under the organic body of human and animals, and in Egg by aquatics, birds, arthropoda and cell body of bacteria, the seed in underground by fixed-life, till that acquire a position to take birth. The growing conception in all the condition could not be identify by it process and system as how it being formed into a complete structure, the growth continuing till to its final extent. The external breathing begins from the birth and it is only common character in survival of life among the whole class of lives in Biology. The physical strucutre, organism, process and systems are differs in order of every typical physique.

Since the 5th Era near about 2.500. years before, the life-span in all class of living creation been assumed to have in sect vize estimation i.e. the Human culture by an average about 100. year with normally a healthy physique. The Animal culture suppose to have about 300. years to 30. year by typical difference. The Birds culture suppose to have about 50. years to 20. year by typical difference. The Aquatic culture suppose to have about 500. years to 10. year and less than 5. year by typical difference. The Botany culture in immovable life suppose to have about 1.000. years to 100. years by typical difference, excluding of seasonal plants. The Arthropoda culture suppose to have about 7. year to 3. year and less than 2. year by typical difference, excluding of Bacterial life which exist for a short duration. In these group of living existence, the life-span become further reduced in present time by an average of 25 % to 30 % which gradually arrived at reduced level corresponding to past 4th Era assumed to have even better life-span in physical culture.

The natural resources being influential under the life-span, but, time by time the changes were came by ways and means and misjudge tha consequences in behind dissolution of forestry, atomic explosion, exploitation of energy, mental pollution and crowded population etc, which have caused for lower state of life-span.

Since the present Yuga the Jiva-Jagat passing through various adversity and enchantment, among that few terms have mentioned in Vish-Chakra i.e. one by Psychologic downfall : the Dragon of life and second by Physiologic downfall : the Dragon of disease.

The Jiva-Jagat, perticulerly the human culture to turn aside from going towards the Vish-Chakra, in that stopage much have been done in many ways by religious, educational and law-fully, even then, the result have not come-up to the standard level, in other reasons, a mechenize living also have more admitted in various aspects, apart from this, the more serious problem is about rigid and pompous usage are firmly rooted in the life.

The human race in Ethnology, that have developed a contagious culture. In this way of physical amenity, further that have brought in the medical remedies as it has been experimented over the animals to believe that the physical properties of animals body could be strengthen the human physique and his desire to its high exploitation, therefore, animals are being killed for edible purpose to satisfing such duirty hunger, but practically it is simply illusery believing which produce a mirage of sight.

The Vish-Chakra 1. Psychologic down-fall : Dragon of Life.

1. Right being understood as wrong and wrong being understood as right.
2. To play politics to keep partial hold of wealth and property in between the relation.
3. To proving efficiency in break-down of objective plans.

4. Corrupted and treacherous skill to believe as intelligent.
5. To treat by oppression and terrorism to become a Boss.
6. The theft, robbery viz offensive to believe intersting plan.
7. A woman in the model and fashion advertisement to believed a selection of quality items.
8. Young and elder enjoying the adultery pleasure to believe nothing like modesty.
9. In the event of accident, faulty become owner, in excuse of the person in driving the vehicle.
10. Spitting hither and thither to believed no any difficulty.
11. Bulky and ugly physique to believed strong and slim and exercised physique to believe weak.
12. To be hostile by slef promise and to make the others guilty.
13. A diseased person to take proud by him self, insted of medical remedy and make a use of quackery over the others.
14. Minor and innocent infents being victim of illiteracy and forceful doing of routine from their own parents.
15. Haughty and Naughty to believed a brave man.
16. The fraudulency and insolvency to believed a key-succeess.
17. A self by lack of good-look, but, think of beauty and seek of valgarity.
18. Characterize by hot temper and destructive of reality.

The shastra described the Vish-Chakra 1. in number of term 18, but it is increase in the strength of 18 x 18 = by the total x 18, it is being 5832. by total number of terms, to divided by 18. i.e. one wrong require to follows 324. wrong. The big majority are being entraped into the dragon and small minority are being successful to trespass the dragon.

The Vish-Chakra 2. Physiologic dawn-fall : Dragon of disease.

The base of hpysiologic dawn-fall is deeply rooted with spoiled and passionate character, even in other reason, the population are being entraped under hasty life and it has become a task to control high growth of population belong to the country concerned. The medical assistance at the most could reach upto the remedies by stopage, but, how long to stand with that as against the spoiled condition is concerned, the matter could not acertain the clear picture, otherwise, the physiologic dawn-fall would not have broadly increased. In this respect, generally to be educate with the consequances being a important factor in such class of population to undertake the care and Birth-Control. The dragon of disease are fully described in the medical science, therefore, it is the only source now can rely upon to get the way-out of this dragon, because, a normal capacity to adopt the natural principles is lost by the population self.

A sundry and solitary existence which divers from the Jiva-Jagat is known as Beggar-Class. They are by small population in human culture that tells the facts of life. The places where they are living thereat, there is nothing except the misery and misfortune. While considering about the human rights in his existence, the image of high modernization and superb simplicity become pale and faint with a view to look into the condition of Beggar cless, that gives an fair idea about how much it being difficult to maintained the living simply on begging. Among this population from younger to elder, they are not in a position to think about one self for well-being as against the life affairs have been completely exhausted.

The human culture in aristrocracy and poverty have been descended since the past Era, but the beggar class population in such extreme poor condition have not found throughout the human tradition as no such reference available from the shastra, therefore, to suppose about the existence of this generation may be since the middle ages. The one western proverb tells that, Niro play the fiddle and Rome is burning, it is practically realize in this population by their miserable life in India.

The Adivasi Culture in human existence residing of deep forest region in some countries like America, Africa and India. They are small in population and have accustomed with wild living. They are experts in hunting and maintained on forest products. They are following through several pronunciation and more by screaming sound. They are worship the Powers in natural commandment and believing in oblation. Their ballet dance are very thrilling and rhythmical, the male and females are physically adorn with many colour mark and feathers on the body.

These population are being misused by taking disadvantage of their master art of hunting by given to them a temptation from the occupied persons having interest in carrying the activities to capture the animals and bring to the country, Ref. animals & Birds culture.

This population gradually being mix-up with the civilien population and there is much need of various services among this culture. In example of the human existence over the Earth Pole by Eskimo population, they are better look after possible services managed from the regional native country.

Many programme have been granted under the national objective plans given under influence upto bottom of the field, but alas, most of that programme were diffused before it get settle over the targeted sector, because, that have happend in some example as to create public opposition through opposite group, some in due rectification and job rotation, some under provincial disputs, some of it self diffused by short of fund, some of projected plans consuming the Grant just to shown the impression as well begin is half the work done and then left over poor excuses.

There is no such principle works in behind to become a rich by incuring a debt, as similar to that, it is also not possible by the country self to put in debt to control the poverty, of-course, no one is in fault for in-coming the poor population, the fault is of illiteracy and to fethching disadvantage of democracy. The country : Indian population should look into the good fortune with democracy, that does not state the ruling as the king and his kingdom, but, the population self is by one national. In this regards, the population should be educate with the objective programme in dismissal of poverty. The shastra described that, the donor one who can donate a penny or a word of pity, he is being capable to filled the life with many hopes and ambition.

The history opens that, the Jiva-Jagat while that arrived on changed order in the period near about 2.500. years ago, during this time many existence have been worn-out and was puting under disorder condition by the way of oppression, revolution and war attacks. There after, most of the renovation in population existence have been undertaken by the English and Russion countries. In cource of time, by their courageous and magnificent efforts that have carry-out the world existence valuing high significant development throughout the world countries.

The western existence on over-seas land, the population standard of living have much educate with fair and broad means of life, perticularly the advance countries over the West Continent, the population have employed the concealed power of life by scientifical esteem. The East Continent over Indian side, the population have employed the concealed power of life by religious esteem.

The western development in direction of rural population almost have come-up to the urban standard of living. Because, in spite of the Government programme the public self take sincere initiative in progress of society. In many aspects it has enlighten the human culture and have present a modest lesson to the public from progressive countries.

The International Organisation PCC : Population Crisis Committee founded by the great donors from many over-seas countries. Their working in lifting the poor population into a well set-up, the PCC. in this honour ranking at high grace on account of welfare and prosperity, Ref. Mankind Services.

In arrangement of the world existence over the Earth, a deserving contribution being given from the human culture by their own strength and efforts, that have developed the existence by further establishment in religion, science, sculpture and economics arrangements, etc.

In this sparkling of Physical Culture : Jiva-Jagat, the God have so generously entrusted his power into the good-hand of Human Culture therefore, that powers have blessed over the crowned success in research and science which have opened the secrets of universal existence, therefore, in this context the whole divinest existence is filled with many colours, full of harmony and friendship.

– Annexure – (Incomplete)

The properties belong to Human Culture.

In aspect of the properties which are referred as the Financial and all kind of Industrieal and

Technological : Agronomy production, manufactured and assembled items, residential, fabrics and domestic articles etc. These properties further meet with the human services. Ref. Services.

In aspect of services from the human culture which are referred as the Educational service, Rehabilitation service, Ana-Kshetra and Cheritable services, Mankind services, Medical services, Commercial service, National service, these all services are inclusive of Animals and Birds service,. Ref. Commandment, Seva-Dharma.

The properties in form of food materials and substances which are being used in maintance, that are belong to the Natural Gift.

-: Ocean Culture :-

The establishment of Ocean is a greater power over the Earth Planet. The ocean is worshiped as the Sea-Lord : Shri Jalanath. It is one of the nearest and visible realization of Brahma-Power. From the worldly existence it is known as Atlantic and Pecific Ocean, a small divisions are known as the Gulf-Sea and Island.

The Ocean culture is full of secreats behind the abundance of properties and exposure of natural environment in weather and atmosphere, fluent of rivers, disappearance of past Yuga existence and also exposure of new changes in Geographical existence in future Yuga. The Ocean depth have been found maximum about 30,000 to 32,000. feet, this depth is suppose to have relation with the Abyss-Land.

In some aspect from the point of view, as the 3/4 area of Earth is surrounded by the Ocean, therefore, a part of Earth land is suppose to have belong to Island, but it is being difficult to imagine the Ocean alone is in surrounding the Earth withought coastal land, because, the gravitation power could not work under the water, as the principle state that, water density reduced the gravitation attraction, therefore, it may be expected that the Ocean would have based in between the Earth land, so that, the Ocean being protected with coastal land, further, the ocean depth would be much lesser than the depth of Abyss-land i.e. the centre of Earth, because, the Abyss land is supposed to begin from the maximum bottom depth level of Ocean and this depth level further it goes in deepness to the centre of Earth. From this measure it open the possibility about the area of Earth land might have more than 1/4 part as it has been noted, therefore, rest part is suppose to be unfound. Ref. Commercial service : Jully Varn adventures story.

In this deep reference the religion shastra distinguished that, seven Ocean have situated over the Earth and seven abyss region have been considered, accordingly the Earth Rachana : Globus shape, presumably as Lotus round, like wise the Ocean aside the land and similarly as land aside the Ocean. The shastra studies gives glimpse of anterior and posterior position of the Earth by Geographical esteem.

The Ocean matter entering into the under ground of Abyss land, the whole process may operates to equilibrate the Earth temperature and excessive heat by Lava to flow-out through the Volcano. The Earthquake and spring of water which are the examples of under-ground changes. The Ocean wave marked with different current moving in direction of reduced depth ends at the Sea-Coast.

The second maximum creation may suppose to have by aquatic animals, they are mostly known as Fish and other lives by different named, they are movable by swim in the water alone and passing throughout miles of circle within their acquainted area of Ocean. These animals existence may suppose to have by more than Hundred of typical pieces by small, medium and large physique. The minority of these animals are non-violent and feeding the aquatic greenary, deserted molluscous shell and water surfacies materials. From this culture, specifically the wild animals of the Ocean are most dangerous and vigorous in attacking since any of the wild culture. The main astonishing of aquatics and riverine animals is in the system of Eye-sight as they can look across the water as it generally appears by convex lens. They are moving in big group, many are generative of Eggs and many are genitive of Young-birth. Physically they required to take fresh breath at long hours, usually the respiration works under the water. The riverine Fish are differs by respiration condition as it can not survive in Sea salty water, similarly is in the case of Sea Fish, as it can not survive in River sweet water.

The Physical Geography; a science in Ocean Culture, distinguish the studies in its current of wave, direction of all round side, the distence by Sea nautical mile, Sea Cyclone, Ship Voyage, Marine life etc. The Physical Astronomy and Practical Astrology are also partly based with the Ocean Culture.

The aquatic animals by namely and detailed Culture available with relative country, Fishery department and small living spieces available to see at the Aquarium place.

The aquatic big birds belonging to historical existence are not appeared, as the part of that Earth land may have disappeared.

-: Annexure :- (Incomplete)

The Ocean properties by Geographical and Natural status.

Ocean Properties.

The Petroleum and oil porducts. Alkaline and Salt. Pearls and Conches. Sand and Soil. Fossil substances. Rocks and big Stones.

Aqueous Botany.

The Sponge, large Creepers and Sea Plants, Moss, Amber-Wax.   Ref. Botany Culture.

Riverine Botany.

The Flowery plants and Creepers. Lotus plant and many typical water plants. Fog and Moss, Clay and Alluvium. Ref. Botany Culture.

Geological properties : Earth land and sea land.

The Petroleum and Oil porducts. Chemicals, Acids and Oxide Gases, Metalic and Minerals properties, Diamonds and Precious Stones. Marble Stone & Lime Stone, Colliery, Stones and Soil, Fossil substances.

The properties which are not directly visible, as it is placed under ground and at the bottom level : Earth land and Sea land : such properties are being obtained through the refinery process in technology in deep Sea land as well as over the Earth land.

Aquatics and Riverine Animals and Birds. Ref. Animals and Birds Culture.

-: Botany Culture :-

The shastra described that, every animate and inanimate existence is a creation of Bhota-Tatva : powers and elements. In this solution if to have look at the worldly things to analyse each atom and molecules, element and substances, even then it will not be possible to trace-out the origin cause of different creation by its sect and life, therefore, to have a look at the Parmatma and Guru Mahatma, thence, they are the only powers which can able to make realize once own real existence.

The Biology state consist of differential lives difind as the Human, Botany, Aquatic, Animals and Birds, Arthropoda and Bacteria. These seven division of Physical Culture, through that have opened over-whole synopsis of living creature, its various studies and importance in the existency. In this group of existence, the maximum creation is suppose to having under Botanical existence described as immovable in multiple group covering the total land inclusive of Ocean land.

The Botany, a grace of God : Parmatma, a paradise of natural state, a greenary of world, a blossom of beauty, these all appriciation are not being sufficient to explain by its high graceful character, moreover by the experience, practically and truly it is realize that total physical existence are merely dependent of the Botany.

The characteristic of Botany is very widely spread in scientific esteem, it has a greater importance by the Trees and Plants as it self is ingredient and herbs, the product and bye-products which are involve with various lively-hood, medicinal and food technology. The Botany it self works as complete ready science in natural chemical elements and act as chief characteristic to keep the existence vital, further in its working it is most commanding power connected with natural resources in forestry, agronomy, educational faculty, pharmacology, clinical and laboratory assisting, also it keeps the land fertile, it preserve the natural properties and prevent desertion, therefore it is believed that, where there is no any plantation of Botany, thereat can not be expected the scope of any existence.

The Ayurved is the main hold of Indian prime medical science in therapeutic, medicine and research in Botany. The Allopathy therapeutic and medicine become usefull in instant remedy while the physical perversion by gaseous and poisonous symptoms are exceedingly increased.

The religion shastra described about the Chetan element is exist in Botany life, by further reserach and experiment have been followed by Shri Jagdishchandra Bose, from Bengal, India, that also proving about the sensibility being presence in the Botany life.

Tree Plantation.

The Trees are worshipful, shastra distinguished the attribute to following Vraksha-Puja. Many kind of weal and vow being taken in witness of the Tree and Plant. The plant leaves and flowers are offering in devotion to the Parmatma Bhakty. Many Mahatma, a learned personality and Poets have written the educative literature and poems by love and affection in it. The Trees are world famous, because, all the arts and adornment could be elegant only by the Tree fruits, nuts, flowers and leaves.

The Botany culture is chief source to attract natural environment. The Trees are conductive of various elements from the Earth field and phenomina, the extracted elements are transmitted to produce in form of energy and food, therefore, it is considered as largest refinery works over the Earth existence, also it managing in distillation of gaseous and vaporous energies, transformation of elements into the oliver products like semi solid, soft, pulpy and liquid materials to produce in nourishment uses, Oily and Waxy substance to produce in different nature, Ref. Apiculture in Arthropoda. Further, it expand the science in edible and non-edible tastes, the Aesthetic, Odourus and Perfumery : Fragrance and scented liquids.

In growing of Botany, the tree ingredient like small branches, roots, seeds and buds, fruit and nut shells, kernels, cereal crop, blossoming flowers, green manure and fertilizer, these are vital to produce the growth of plant and tree plantation.

Cultivation.

The population prime prospertiy is having with the cultivation, as it depends on how that have been plan-out to balance the production out-put. While being considering about the land occupied under the Industrial and Urban area, which is all the time increased in view of fast development, but principally the cultivation is require a broad area of land, on this base more area of land should have engaged with cultivation through which it could be better resulted into balance the Agriculture and

Industrial development respectively.

The western world population in modern time are more happy with their cultivated production, because more attention being given on care and treatment after the cultivation and its products. The Indian population of within the past 100. years, they were more happy with availabiltiy of food products, as the history state about the country self was independent on the agriculture based production.

The India, by its Geographical placement in which natural environment by weather and land fertility are more favourable in agriculture situation, therefore, Botany culture as much as it has developed over the Indian land. The science in it, further expand by Animal Husbandry, Poultry farm, Dairy, Horticulture and Vegetable crops, Nursery & Gardens, Food Technology, Manuring and Water arrangement, Care and treatment in cultivation development.

In the consequences of fast cultivation as to cultivate unseasonable and inter-provincial crops, behind it works major factor to produce dietetic advercity, the other factors by way of high cost of production, labour and damagies etc, because, the greenary is residing of Arthropodas and they are recognize as highly parasitic nature and contagious character, therefore, in that protection often require a costly treatment and labour. In other stopage, it has recommended the natural methods by placing a few gap of time after the crop being harvested in many type of cultivation, this would maintained the land fertility, and side by side, it is not preferable to plant the vegetables and bulbous crop in between the space of trees and other plantation. This would be a practical treatment to keep away the nuisance of Arthropoda as to protect the main crop from the pesterous damagies. In development of cultivation the improved methods and technique should properly be implemented.

-: Annexure :- (Incomplete)

The Botanical branches and natural properties by Geographical status and Geological property. (India)

Forestry and Mountain Botany.

Existing in many typical by Massed and Trunk trees. The Ock and Pine trees, Sandal trees and Bamboo trees in timber typical, Cork trees. The Teak trees in black-wood typical now almost disappeared by destruction. The medicinal plants in Herbs and Grocery, the Cactus, Thorn trees and Creepers.

Aqueous Botany.

The Sponge, large Creepers and Sea Plants, Moss, Amber-Wax, Pearls shells and Conches, Alkaline and Salt-Pan, Fossil substances, Sand and Soil. Ref, Anx. Ocean culture.

Riverine Botany.

The Flowery plants and Creepers, Lotus plant and many typical water plants, Fog and Moss, Clay and Alluvium, Ref. Anx. Ocean culture.

Medicinal Botany.

These are in more than Thousand of its kind in natural status by it self as Tree, Plant, Creeper, Roots and Leaves as ingredient and herbs, the Oliver product and bye-products in semi solid, soft, pulpy, waxy and liquid materials which are referred as Forestry, Aqueous, and Riverine Botany, these are being processed in form of medicines, further, these are also produced in form of nourishment uses which are referred as all kind of Agriculture product and bye-products. The Botany hold complete ready science in medicines, chemicals and elements. It is functioning throughout the world existence to keep that vital and fertile.

Agronomy. (Provincial cultivation, rural area.)

The all kind of tropical Crops - in corns, Pulses, Oil seed and Cotton seeds, Maize and Bulbous crops, many kind of Grocery, Leaf-tree plantation of Tea, Chicory in Coffee product, Tobaco, Safferon, Green feed and Fodder, Hays and Grass.

Horticulture. (Provincial plantation, rural area)

The Fruit trees & Creepers. Sugar-Can plantation. Tropical Plam trees and Nut trees. Vegetable plantation. Flowery plants and Creeper.

Geological Property. (Earth land and Sea land)

The petroleum and Oil products. Chemicals. Acids and Oxiede gases, Metalic and Minerals properties, Diamond and Precious Stones. Marble and Lime Stones, Colliery, Stones and Soil. Fossil substances. Ref. Anx. Ocean culture.

Animals and Birds. Ref. Annexure, Animals and Birds.

In some typical by phisically they owned medicinal property like Amber-Wax, Musk and foecal matter of birds and urine of animal Cow.

-: Animals & Birds Culture :-

Every country in the world are having their own natural property according to the Geographical Status, amongst that the Ocean, Forestry and Geological constitution has it greater importance in natural phenomina, through these resources the country could be assess about it existence and developing prospect. There is also a great world where have placed a majestic combination of natural properties and physical existence.

The existence of Animals and Birds over the Earth land alone may suppose to have lowest in the existency order, but in addition of Sea land aquatics it being second highst in population. In this tradition the herbivorous culture comparatively being greater than the existence of Wild Culture. The animals and birds are studyful in their life character, they own perfect psychology to judge the situation and become promtely alert by a small sound and smell coming from very long distance, unless, that depends on the direction of wind blowing which should have to the animal side. In life aspect, they are stick to the natural principle and fully aware with safeguard against calamities and attacks from the hunting animals, in this aspect, even a small Rabit is not eassy to captured by hunting animal or a bird, because, they are naturally gifted with peculier Master Art ; a skill to defend and to make the attack failure from the competent animal.

The hunting birds are better skilled and very accurate on the target even by diving from very long hight to chase the Sikar. It is so perfectly followed just as example of bombing by the Air-Craft : Hunter. In strength of their attacks, the blow of wing, tears by sharp nail and to chase by hammer-hard beak, these all works at a time during the attack. The Vulture and Eagle are the prominent typical in hunting birds. The water birds can dive into the water and chase the food. The peculier characteristic of birds is that, while the birds are flying they can properly find-out the direction in sky even they do not receiving any signals at the sky hight, as well as they never mis-landing while returning to the nest.

The hunting animals could not succeed all the time in attacking over the target : Sikar, but they get success by watchful and hidden attack, or to get caught by encircle in group over the targeted animal, although, the hunting animals are better skilled in sharp movement.

From the animals and birds culture, the small birds are fastest in speed by flying in the sky. The animals in herbivorous typical the Horse and Dear are the second fastest in speed by runing, in wild typical the Black Panther, yellow spoted Leapord and wild Cat are the third fastest in runing speed.

From the birds culture, the migrating birds are best exibit in aspect of life and lively-hood, love and beauty, similarly from the animals culture, the domestic animals are best exibit of love and life.

The physical constitution of animals and birds are much stronger as well as they are having high endurance capacity to pull-on for a considerable long interval in case of unavailability of food and water.

In the ancient time a few typical birds were been utilize in the services like communication, spying messages and war time signals, in the present time some typical animals, a special kind of Dogs are being trained to utilize in the services, particularly in criminal investigation, because they own high ability of smell test, some typical domestic animals and birds are being useful in population guard.

The art of Karate in which the special methods are being learned with Hath-Yoga power and Master Art owned by various animals and birds against the attacks and protection, these techniques also have been developed by the human self in Gymnastic practice.

Naturally the hygienic sense is exist as born gift in whole class of animals and birds. They are not as merely to feed and to live as it commonly believed, their activities are limited to living aspects and they are independent characters in their life and lively-hood. Their residing like Nest, Burrow, Cave are very decent. The youngs are being trained within a short period to be self dependent and following the adults in their right way of living. The birds chirping, a bellowing and roaring of animals has it specific signals. While occasionally may caused for illness or injury, they get self treated by Natural Cure. They love friendship and never forget his Master.

The Nature - Cure is also a perfect curative science in external treatment for physical trouble and illness, but practically the life being should have a practice of natural habits.

The out-standing physical character is having in vision of animals and birds, as they are able to see clearly even in night darkness as naturally, the animals eye is shining like Radium metal is shining in darkness. They are chiefly habitent of Forest, Mountain, River-Bank and Island, also they could be settle over the Lake and Park, these places are known as the Birds abods, Migrating place and Zoo-Garden.

From the animals and birds side, by their residing country or provincially, thereby marked some diference in features and life being even they may belong to same generation, because, they are absolutely suited with natural condition according to the placement of natural phenomina which is works in change order from country to provincially. They resides in a small group and never come across with any other group of animals existence as in a manner of uniform living.

Since deep past Era, the history opens that a few typical animals would have been taken under the humans arrangement, the reason behind that, these animals were found workful and being employed in cultivation, common carriages and travelling uses, therefore, they are specified as worked animals, some of the animals and birds have been considered under population guards as they are self being a productive of common requirements mainly the Eggs, Milk and raw-products like Wool, Leather, Cosmatic, Fire-wood etc. These several herbivorous typical are specified as Domestic Animals, they are chiefly residing of rural and urban area.

In these major population,excluding of aquatics, by that existence of animals and birds may suppose about 45 to 40 % to have by few marginal majority of herbivorous typical and from rest of minority to suppose about 30 % would have by wild typical and expected about 25 to 30 % mostly from the birds group which suppose to having under both the character, the wild as well as herbivorous.

The animals world opens the traditional facts that each and every existence by organic and inorganic are unchangable as therein does not look any possibility to become change in original element and physique. Ref. Services : commercial service. From the Ethnology studies by the great Photo-Journalist Shri Maike Dey, from British country, have expressed that, the life element could be exist about 10. lacks years, then after it being disappear, in this example it has stated about the animal Dinosor, that have disappeared from the existence. The information obtained with kindness of the publication, Chitralekha, June '93.

The country India, should have carefully managed the natural properties as the part owned by Geographical Status, that existence should not effected by venished in disastrous way, because that have happened in many examples as given under the reference that,

1. In example of Botany, the Teak Tree and Oke Tree of wood uses, these were the only typical trees avaibable in India, it has been disappeared from the existence by distroing.

2. In example of forest animals, the Monkey and Rabits, this typical tradition had been in existence since

the Shiva-Yuga, now this culture have arrived at the verge of end under experimental excuses in the modern time.

3. The king animal of forest, the Elephants are being killed by hunting just to play with ivory toys, it is rather better to make a models of ivory human to set-aside with the Puppet-Play, also that would be the best remains of ivory dolls of human to kept with the Musium and Cemetery.

4. Some scarcely available a typical animals like Tiger, Rhinceros, Snake etc, are being killed in excuses of physical remedies made of drugs, these all proving an extremity of humans craze and wildness.

5. In example of aquatic animals, the Fishes are being mass killing and transported to other countries to developing a big business, it is a pattern of lavish practice in exchange of currency to using for a couple of days. The time hold with the Sea-Lord : Shri Jalanath, and the Law in Jurishprudence to come in returns of all such bearer of happiness.

6. The riverine animal, the Frogs are being transported just to satisfied the dirty hunger under the edible excuses.

7. In example of Animal Husbandry, a top ranking worked animal the Oxe, to given a eunuch treatment to make them impotent, it is a big surprise that, how any one literate to agree with such physically and psychologic torment to put-on over this great animal for the sake of lay-man excuses.

8. The mother animal a cow, to send for edible

uses, it is being a sufficient example of spoiled culture of such human tradition. Now only a decade before, such bargains were prevented under the prohibition act given approval after many hard efforts have been done by the great Mahatma and Shri Vinoba Bhave, from the Mother-land.

9. The brotheren animals and birds, the Sheep and Goat, Hogs and Boar, Cock and Hens and their Little-Youngs, such various typical are being killing just for energetic and testy food. These all herbivorous live-stock are maintained only on grass and fodder and birds by greenary and seeds, even then, what a beauty of their culture and physical power, though a part of Husk and Fodder given to the animal side, and what a ugly picture of human culture and physical power to compared with them, even then a part of Fruits and Nuts have kept to the human side.

10. In example of domestic animals, the artificial cross breeding over the Milk yield animals, which have proved in almost cases that, it has produced the generation having no workability and powerless, even then, it has been continued the experiment in big scale.

11. In behind of all these worst examples, that is not every one fault for what have been happened, except, those unloyal persons have been permited indirectly and others to joined with them to clap-up and to make a dance as they want.

12. In this consequances the country self have lost valuable natural properties, how much that would be the cost of returns in practical value, in this example to

assess that,

1. To plant in value of 0.01. Paisa, in Botany, the returns assumed to receive in value of Rs. 1/00.

2. To spent in value of Rs. 1/00. for the animals and birds, the returns assumed to receive in value of Rs. 100/00.

3. To ruin in value of Rs. 100/00. that would be the cost to pay the returns in value of Rs. 1000/00.

13. In this direction to be provide protection to the animals and birds, a noble services are being given by the institution,

Akhil Bharat krusi Gou Seva Sangh, Bombay.

Gou Seva Sangh, Vardha and Poona.

Bombay Humanitarien League, Bombay and Ahmedabad.

The nation, from his own serviceable population has to kept the silence, because of no result, therefore, what more could be expect from the peoples suffering such mental pollution, in this consequances to whom can blame, the Nation self or Foreign country to mislead the population in all such dirty experemental excuses.

The decade and decade have been passed over the yuga, since that time the Sant mahatma and many other noble peoples are lifting a task over their own shoulder to do best possible efforts in direction to change the Nastic into Astic culture, merely to save them from drawning into the hale of misery, but, still how long time to teach the leasson, the sing a lulaby, to go on fasting. Now, it is high time of the Indian population to see with own Theosophical Culture which is very limited in existence comparative to greater part of the materialistic world, therefore, to make them realize with this serious tragedy of animals, it is as impossible as the Lion to feed the grass.

The shastra described that, the Sansar it self is bearer of life and death, therein to lighten as many as illumination that all become momentary, but, there is a option to exercise which is still in the hand of human culture, to get ride over the untruth and rigidity to be up-routed from the life, then it is only possible a far better existence.

The whole universe is the true evidence proving that, its each and every establishment under the natural commandment stand by permanent truth and it is presence in the same order. Further, to considering about any single existence is suppose to have in relation with many other existence, therefore, number of existence is increased by multiplication of various attachment which are being countless in natural order, similarly it is continuous process to be generate and to be degenerate in natural order.

Annexure-A (Incomplete)

The Animals in herbivorous culture and provincial habitant.

Forest and Mountain area.

Elephant	
Rhinoceros	
Giraff	Foreign animal

Zebra	"
Kangaroo	"
Samber	Few typical
Stag & Deer	Many typical
Monkey	"
Wild Buffalo	
Hog	
Rabit	
Nilgal	

Rural and Urban area.

Horse	
Oxe	Many breed
Cow	"
Buffalo	"
Got	"
Sheep	"
Dog	"
Cat	"
Mouse	"
Squirrel	
Boar	
Donkey	Few typical

Riverine and Lake.

Heppopotamus	Foreign animal
Turtil	
Frog	

Fish	Many typical
Island.	
Camel	
Aquatic.	Ref. Ocean culture.

The Animals in wild culture and provincia habitant.

Forest and Mountain area.

Lion	2 type. India & Africa.
Tiger	Awarded Animal.
Panther	
Leopard	
Bear	Few typical
Wild Cat	
Wolf	
Fox	
Red-Panda	
Lokadi	Gujrati Name.
Mangoose	
Loris	
Porcupine	
Python	
Snake	Many typical

Riverine and Lake.

Crocodile	
Octer	
Snake	Many typical

Island.	
Penguin	Foreign animal
Aquatic.	Ref. Ocean culture.

The Birds in herbivorous culture and provincial habitant.

Forest and Mountain area.

A part of land converted in Rural and Urban area.

Peacock	Awarded National Bird.
Parrot	Many typical
Pigeon	"
Dove	"
Sparrow	Many typical in herbivorous & wild character.
Cock & Hen	"
Cuckoo (Bulbul)	"
Busterd	"
Kaber	Gujarati name.

Riverine and Lake.

Swan	Few typical in Goose bird.
Chatak	Gujarati name.
Water-Bird	Many typical in herbivorous & wild character.
Island.	not available
Auqatic.	not available.

The Birds in wild culture and provincial habitant.

Forest and Mountain area.

A part of land converted in Rural and Urban area.

Vulture	Few typical
Eagle	Few typical
Hawk	
Kite	
Owl	
Bat	
Wood-Pecker	
Sugari	A veaver bird.
Titodi	(Gujarati name)
Nightingle	
Lark	Many typical.
Crow	
Ostrich	Foreign bird
Riverine and Lake.	
Painted Stork	Many typical.
Flamingo	"
Duck	"
Busterd	
Siberien Crane	
Island.	
Terns & Water-Fowl	Many typical.
Pelican	"
Penguin	Foreign bird.
Migrating Birds	"
Auqatic.	Ref. Ocean culture.

Annexure-B (Incomplete)

The properties belong to the Animals and Birds culture in natural Status.

The natural properties is considered in form of the greenary on which they are maintained and also them selves are being the natural properties belong to the country concerned. These both whole culture also own very high physical properties blessed by the Parmatma, these properties, particularly from the domestic animals and birds they owned in nature of self physical products which have referred as Eggs, Milk, Wool, Leather, Cosmetic and Fire-wood etc, being utilize by the human culture.

The properties belong to the wild culture could not spesifically be considered, except, them selves are being the natural properties belong to the country concerned and they are maintained on hunting.

Ref ; Ocean Culture & Botany culture.

The information and services available in India.

Forestry Department. Government of India. Delhi & Regional office.

Animal Welfare Board of India. Madras.

World Wild-Life Organisation. International Foundation.

Bombay Humanitarian League. Bombay & Ahmedabad.

Gou Seva Sangh. Vardha & Poona.

Ahkil-Bharat Krushi Gou Seva Sangh. Bombay.

Panjarapole. All over state, City & Town centre.

Central food Technological Research Institute. Food information. Mysore.

Zoo Garden. Mysore & State level.

The cultural History, Animals. Ayurved University library. Madras, Gwalior, Jamnagar.

Agriculture College. Studies, State level.

TT. Maps & Publication Ltd. Publication & Atlas Guide, Madras.

Animal Citizen. (Magazin) Madras.

* A letter from the Secretary, The Bombay Humanitarian League, Ref. No. L 33/1875, dt. 9 February 1979, in relation with participation in the programme announced by shri Vinoba Bhave.

The Central Food Technological Research Institute have undertaken the Project Report on processed feed composition, Animals and Birds, in this reference a brief note have been sumitted to CFTRI, Mysore, a letter Ref. FT/ID/277 (2) VBD/79. dt. 29 February 1980.

A letter from the Scientist, Industrial Development & Consultancy Services, Dept. of CFTRI, dt. 1 April 1980.

A letter from VXL India Ltd, unit : Digjam. Ref. No. SCA/3263. dt. 20 July 1988.

These all letters have attached for kind information.

THE BOMBAY HUMANITARIAN LEAGUE

Ref : No L 33/1875. Dt.. 9-2-1979.

I duly received a copy of your letter No : 13/2-79 (MJJ) dated the 2nd instant addressed to the Chief Minister, West Bengal and was really moved by the sentiments expressed theirin.

The materialistic approach of the Government and its high official has become a tragedy for the spread and enhancement of the cultural ideology of India and you have appealed in a moving spirit for the same in your above referred letter.

I trust such moving appeals will touch the hearts of high digniteries in the states and centre to realise their crime of permitting such slaughter and cruelties to our dumb brethern and animal friends, to restore them to the path to truth and non-violence which is the creed of our country and people.

Thanking you and with deep regards,

Yours sincerely,
D.M. THAKAR.
Hon. Secretary.

The Director,
Central Food Technological Research Institute,
MYSORE. 570 013

Respected Sir,

Ref : FT/ID/286(202)79 & FT/ID/277(2) VBD/79.

I have the honour to state that, I have received the project Report on manufacturing of cattle feed in ten copies by Air registered on dt. 18/2/1980.

I could not compared with the value in fees for the the literature which you have given in full of experties details with kind gratitude.

You have removed the task between the Powder and the Bulk which were the complication in Cattle feed formation. During the time, the brief note being completed into the subject in my very limited capacity and that may have no importance, but I am forwarding for the kind intimation only.

With best regards and thanking you.

Encl. :- Brief Note. Yours faithfully,

Jamnagar. Dt. 29 Feb. 1980. M. J. JHAVERI

Central Food Technological Research Institute.

MYSORE-570 013

FT/ID/277(2)/VBD/79. 1st April 1980.

Ref : Copy of the letter addressed to Secretary,
Daxina Coop. Soc. Aliabada vide no.
20/2-80 MJJ dated 7.3.80

Sub : Availability of plot land for cattle feed
Manufacturing unit.

This is to acknowledge the receipt of your above cited letter with enclosures and your views expressed on the project report 'cattle feed' highly commanding, the effort have been appreciated by us all. We now hope that you get the necessary assistance in setting up the unit. As and when we get the information on the recipe of the feed for herbivorous animals in zoo, we will pass it on to you. However, we are certain that you are already making that effort to collect the necessary information from various zoo in India.

Thanking you,

Yours faithfully,
V. B. Dalal
Scientist
Industrial Development & Counsultancy Services.

VXL INDIA LTD.

Ref : No. SCA/3263. Jamnagar. July 20, 1988.

This has reference to your letter dated 14/17.7.88 informing us that you wish to avail the service of Mr. K. Nagappan, as one of the advisors for your organization.

We appreciate your efforts in setting up the Animals and Birds Feed Organization in Jamnagar. We do not have any objection to Mr. Nagappan serving your noble cause in his personal and honorary capacity.

Thanking you,

Yours faithfully,
for. VXL INDIA LTD (DIGJAM WOOLEN MILLS)
S.C. Agarwal.
Vice President. (Works)

-: Arthropoda Culture :-

The Earth land is fully occupied under various type of physical existence. The land it self is engaged in preserving the treasure of geological properties, Ref. Botany culture, natural property. Amongst all these physical existence a division of Arthropoda which may suppose to be ranking in third position by its greater population covering almost the world region even in absence of any other existence, except the Botany. The natural powers have so wisefully arranged its any single existence which is having own secret and definite importance in existency order.

The shastra described that, in creation of existence the Earth element : atom and molecules, water element : energies and electricity, are the chief basic elements of Earth field to works over it by the Brahma element : Chetna, the light : by all heat and rays, the Air : by all gaseous and vapourous, the process works in combination of all these powers, even then the Earth field is found by unequal fertility as some where forest some where desert, some where Sea some where Island, some where existence some where vacant, but nothing could be find out in it, why it is so, because it must have a fixed arrangement placed under the universal constitution and same have received over the Earth constitution.

Further, many possibility have been found through the science in Physics and Chemistry proving that, any living existence could not be servived over the desert area as it does not having fertility, therefore, existence is suppose to based on exist of vital elements and it is being a natural process to produce chemicals through the unit of life to carrying the vital elements between each other relation in aetiology order and same is being reformable in its change condition to generate and to degenrate.

Therefore, from the division of Physical Culture to suppose about the Arthropoda living even by it troublous character if to treated them to run-away from the existence, then the Botany may be run-away, because a mass unit of chemical is become lost under the relative influence, consequently the Animals and Birds inculding Aquatics has to run-away and finally the Humans have to run-away under the same consequences, the condition produced disappearence of existence into a desertion by approching the damages in fertility of vital elements.

The Arthropoda generally are known as Pest and Insects. These population is established under many typical in small and midium, movable and flying species. They are much differs in physical constitution, it has build in mystical organic system to studies in biological aspect. The physical structure of many typical species are constituted of stone-hard outer layer and many are constituted of soft body. The most surprising feature is that, if they are seen by enlarge view, they realy look like a horror by physical appearence. They are poisonous and acidulous character and while it may happend to come in contact through a small pressure it creat inflammatory sensation, because, they immediately passing acidulous liquid for self protection and by common biting it cause of swelling and inflated burns over the affected area. This culture is recognize as highly parasitic nature and being creative of contagious disease.

They are rapid in generative growth by producing eggs. They are residing of under-ground the open field, rocks cavity, ditches, forest area, mountain and vally, river-bank, lake and garden places, tree hollows, large-well : Vav, and also entering into all type of raw food, feed and fodder, moreover residing in-side the wall-nook, wastage materials, dirty places, crowded area and decayed construction, i.e. by all means these population have scatered throughout over and inner of the Earth surfaces. This culture are broadly appears during the monsoon.

Among this population only the typical Bees of apiarian culture from which the Apiculture have been developed to produce Honey and Waxy products.

The Arthropoda in flying typical the significant characteristic marked in their wing, as it is very delicate and smallest in weight in comparision to physical structure. The wings are being rapidly revolving by producing Oscillation in the body and can fly at normal hight. It is just as example of Air-Craft : Helicopter. A few typical are twinkling in the night darkness just like the element Radium is shining.

Annexure-A : (Incomplete)

Arthropoda : a life in small beetles.

Ant : Black and red ants.

They appears all over the Earth field, drawing nutrition from any type of food particles and dead shell of small insects. In this typical the black ant is non-violent. These culture is stinging nature. They are hebituate to store the food particles, they own powerful smell sense, their movement are well managed. This population is largest in arthropoda culture.

White Ant.

They appears in wooden scrape and red soil. They reside with big mob in hollows and destructive of harvested crops.

Brown Ant.

They appears in big mob moving like a small wave rolling over the ground. A wild culture of forest in Africa.

Big black Ant : a vertebrate. (Makoda. Gujarati name)

This are two typical, a movable and flying, majority are appears surrounding the trees and drawing nutrition from tree, plant and flowery shurb. Their stinging are very hard.

Bug.

These insects are mostly appears in houses and being generated from dirtiness of human residing. Drawing nutrition from human body skin.

Lousy.

These kind of insects are also known as Lice, Tick, Nit, generally appears over the animals and birds and in certain cases it also appears over the human hair, drawing nutrition from Fur-skin of animals and birds and hair skin of human body.

Gadfly.

A movable and flying, generally appears over the Cattle body and drawing nutrition form the Cattle body skin.

Dhanedu.

The insects Dhanedu is Gujarati name. They appear in Corns, Oil seeds, Flour and grinded materials, drawing nutrition from Cereal Grain, Seeds and Flour.

Matku.

The insects Matku is Gujarati name, A movable and flying, they can appears only by minutely observed as it hidden inner the Pulses and the point of boring is marked by thinly covered, drawing nutrition by boring the Pulses.

Maggot.

The Gurb and Caterpillar, a widely spread by crawling pest in few typical, they are known by different stages, while at the grawth as Larva, Pupa, Chrysalis, Cocoon and Imago respectively. They are mostly appears over Vegetable, Fruits, Corns and Maize, Tree-blossom, green Feed & Fodder, Flour, grinded materials and morbid substances.

Butter-Fly.

A final growth of Imago. These are changed in various colourful appearance by Moth. A movable and flying, appears all over the greenary field, drawing nutrition from grass and flowery shrub.

Wasp.

A black and stone-hard body layer, movable and flying, while flying it produce the sound of wings by speedily revolving. They mostly appears surrounding flowery plants in the gardens and greenary field, drawing nutrition from tree leaves and flowery shrub.

Glow-Worm.

A movable and flying, appears over the trees and twinkling in night darkness, this shining is seems like Radium is shining.

Grass-Hopper.

These are many typical in movable and flying, appears over the farms, trees and creepers, some time also appears in big mob flying from one place to other place, destructive of green crops, drawing nutrition from greenary.

Blister.

They are few typical in movable and flying, these small beetls are highly acidulous character and passing acidulous liquid which produce burning effect and swelling by their common biting, they appears in forest and around the Horticulture plantation.

Cricket.

A kind of movable and jumping insects, they calling the other Cricket by chirping signals, appears in night near food storage and decayed places.

Cockroach.

They are few typical in small and medium, movable and flying. These are most rigid pest, appears in night, they are hidden in wall-nooks, drainage line and secret hollows, drawing nutrition of dirty waste

Spider.

They are few typical in movable, mostly appears over unclean places, wall-corners, house ceiling, uninhabited caves and trees, they are residing with stretched wab and drawing nutrition of small insects being traped into the wab.

Mosquito.

These are many typical in movable and flying, appears Day and Night and more during the climate changes. These small beetles are heavily epidemic and stinging nature, drawing nutrition from humans and animals body,also from many types of excessive riped fruits and vegetables, dirty and rubbish things.

Scorpion.

They are many typical in movable small and medium species, they are highly poisonous, their biting are severely painful and being dangerous to life, they generally appears in stony-land and farms. They are wild and insectivorous characterize. From the Arthropoda culture this is the only kind of life species that gives birth of Youngs, this population is probably dicreased due to expansion of urban area.

Lobster.

They are movable in small and medium species, mostly apperas collectively in Sea Rocks and near to band-water of Lake and Dam. They are wild and insectivorous characterize, while it bite that can not be detached unless it pointed tusk being cut-off.

Centiped.

This type of species in Arthropoda having many lags on both side of body, they are movable and appears over moisten place by hidden in burrow, they are poisonous and insectivorous characterize.

Snail.

A small black beetles very slowly moving, they appears in greenary field, drawing nutrition from the greenary.

Fly.

These are small in movable and flying types. Usually appears over moist surface and dirtiness, these are broadly appears in monsoon, they are very infectious and expanding contagious germs and virus, drawing nutrition from dirt and waste, greasy and rubbish materials like Mutton, Bone, Putridity etc.

Bees.

These are small in movable and flying typical, they appears over the trees in thicket Jungle, this culture is known as apiarian bees by producing Honey-Comb and Waxy materials, it has developed as Apiculture. They drawing nutrition from flowery shrub and tree-blossom. Their beting are very painful.

Lizard.

These are small and medium species moving quickly by upward and inverted position on the wall surface, they are appears where over the nuisance of Cockroches and other beetles are exist, drawing nutrition by feeding of Cockroches and small beetles, they are poisonous and insectivorous characterize.

There are other kind of Arthropoda as specially a few typical like Wasp structure but wingless and few typical in Caterpiller, these species are rarely appears over the ground and residing of under-ground the field, they are entering into the tree base and capable to reach upto the tree-branches by making hollow throughout the stem, therefore, they are very safe from other insectivorous pestis and natural calamity.

There are few types in very small and white soft body insects, they are moving and appears in waste paper, old and torned cloths, paper files, goods stock etc, these insects are slowly and slowly boring the materials and puting in useless condition if such places are not timely clean.

There are other types in very small and soft body flying insects, usually they are appears in big creation during the winter season over the open field places, gardens, small water pit, and surrounding the light in evening and night time. These are naturally generate in grass and moisture atmosphere and exist for a short life, this growth become disappear in full Sun-light. These insects are not creative of big nuisance, but it effects by a small pinching or while it happen to falling into eye, that produce burning sensation, because, these culture are poisonous and acidulous character. The Arthropoda, perhaps due to this reason they may not require to drawing a feeding of water.

However, these whole culture are not only the creative of nuisance, but in whole view, the human culture self to think about how much they have become liable to produce nuisance, it is a big problem, because, the God : Parmatma have bestowed a classic beauty over the world existence, therein the human culture have added a Golden feather by managed a principle economy to being every one happy, but majority to work like Arthropoda, till then, how to prepared to go-forward of Herculean task.

The Arthropoda as a whole culture from small Ant's to any one of them big beetles are possess vital resistance against the deadly troubles, therefore, in preacution of damages by using a sever insecticide drugs made of chemical toxin even then it could not be completely effective over the pestis, because, they are scattered over place to place and could not be captured collectively, therefore, while the work is in progress the majority have sufficent time to run-away from the place of drug applied, as against that, the more per cent of drug is being badly influential over other existence, perticularly the human and herbivorous animals by the way of nutrition noxious, therefore, by frequent uses of chemical toxin ultimately the condition exhaust the natural fertility from cultivated products. Ref. Botany culture, Cutivation.

Annexure-B (Incomplete)

The natural properties, Arthropoda Culture.

That could not particularly be defined about the property belong to the Arthropoda culture, except they are maintained on greenary and generated and degenerated shell of body. These culture possess high acidulous and non-edible properties which are being fertile chemicals and them selves are carrying into the Earth field in natural order.

The Bees in apiarian culture produced Honey and Waxy products and that have been developed as Apiculture.

-: The Bacteria :-

The Arthropoda in Sub-Section, the other existence have taken place by the Worms, Bacteria and Viral, these are commonly known as Krumi. They are established under many genus in small and minute by movable segmental body of crawling character. These all typical are constituted of soft body and heavily destructive since all the group of organic living, therefore, from the medical studies maximum protection have given against it developing in mass growth. This growth is take the place in diseased body and morbid substances, because, the disease are not formed by the Bacteria, but it is resulted from the physical properties lost by fertility. These property are in various nature of energies, elements, chemicals, minerals, Vitamines etc, these are not lasting in permanent capacity, but it may reduce and replaced in deficiency, This reduced property in form of inactive cells are being rejected to get the way out of the body, while it could not passing through routine channel, then it is accumulate over any weak and idle condition of organisum, this disturb the physical function, it is also possible that any organic system may poor functioning. If this condition continue for a long time - it is expanded in alkalative spoiled matter, the Pathology examination is then confirm the nature of disease and infected Bacterial formation, therefore, bacteria is in behind the spoiled matter and make the damages in strength of their growth. The bacteria in its any genus they are not flying body, therefore it could not be expected to infect by air,

Annexure (Incomplete)

Property of Bacteria.

Not particularly available, except wastage and decomposition, as the properties by physical energy as well as by natural form it self losing the fertility and invite the bacterial formation.

Further, the matter suspect in relation with conception growth that how it safely constituted, because the Birth deformity is the example of life being what may have suffered adversity, further, the matter touches in depth of sperm and parent history, but, that become very late while the life already took the place, therefore, it is not being practical with the remedy in hereditary condition.

-: Dedication :-

As one drop in a Sea, the article State of Nature and Physical Culture : Jagat and Jiva-Jagat in its existence, it was began to write in May 1992 and arrived at trial completion in August'93. Then after, in its works to check-up, corrections and to type about 150. pages that have been taken in latter time due to my final year of service retirement from LIC of India, Jamnagar Branch, in the month Decemeber '94, therefore finally completed by year ending March 1995.

The article notation have been written as the inspiration lighten from the Parmatma : Shri Hari Om Brahma Parmatma and the gist came out from Ketha and Lectures, therefore, from the article there is nothing personal. The natural powers are from Universe, the Maya and Lila are from state of nature, the existence are from Earth planet, the grace are from Shri Mahatma, the thanks are from books and friends, to mine is only wishing that Shri Hari - Guru - Sant - Seva continue for ever to blessing over the Jiva-Jagat and all the streem of universal powers being continuously showering over the Earth existence in Era's and Era's to come in future.

In dedication the article, I keep with mind Shri Brahma Parmatma and Sant Mahatma, Swami Krushnanand Saraswati, (Jagannathpuri) and submit with honour to one of these great power the streem of Katha which is flowing since A.D. 1927, at the Sat-Sang Bhaven, Shri Bhid Bhanjan Mahadev Temple, Jamnagar.

I have to state that, I own only Secondary School qualification, but, I trust in confiedence and humbly request to the dignitary Shri Dineshchandra Mohanlal Jani, Ph.D. to examine the merits of article and shall oblige.

Frogivable mistakes may be forgiven.

ॐ पूर्ण मदः पूर्ण मीदम
पूर्णस्य पूर्ण मादाय ।
पूर्ण मैवा बषिस्य ते
ऊँ शांति शांति **- वेद स्लोक-**

Lighten
The God Grace.

Adi Jagat Guru Shankracharya
Yuga tradition Shishya
Dandi Swami, Shri Krushnanand Saraswati.
Jagannathpuri

Petition Writer,
Manharlal Jagjivan Jhaveri.
Date. 7th August 1995.

: મુદ્રક :
કીરચંદ જે. શેઠ
સંપાદક : 'કલ્યાણ' માસિક
કલ્પક પ્રીન્ટ્સ
સુરેન્દ્રનગર-૩૬૩૦૩૦.

: પ્રકાશક :
મનહરલાલ જે. ઝવેરી
ઝવેરી પા, દેવ-બાગ ઉપાશ્રય પાસે,
જૈન ધર્મશાળા પાસે, જામનગર-૩૬૧૦૦૧.

પ્રકાશન નોંધણી

આ પુસ્તકનુ પ્રકાશન, નિયામકશ્રી પ્રકાશન શાખા, ભારત સરકાર ગુજરાત રાજ્ય, ગાંધીનગર તથા જિલ્લા માહિતી કચેરી, જામનગરની નમ્ર મંજુરી મેળવી કરવામા આવ્યુ છે.

: પ્રથમ આવૃત્તિ ૧૯૯૮ :
૧૦૦૦ પુસ્તક

સંયુક્ત પુસ્તક
કિંમત રૂપિયા ૫૦/-

શ્રી હરી ૐ

નિબંધ

કુદરતનુ સામ્રાજ્ય અને પુદગલિક સંસ્કૃતિ

'જગત અને જીવ-જગત'

(ગુજરાતી ભાષામાં)

શ્રી મંગલાચરણ	
સંત અને ધર્મ	ભારત
પુરાતન ઈતિહાસ	ભારત
કુદરતનુ સામ્રાજ્ય	વિશ્વ : જગત
ગ્રહ અને તારા	ગ્રહ મંડલ
ઘટાવકાશ	
પૃથ્વી	ચેતન સૃષ્ટિ
સિધ શક્તિ	
સેવા	
પુદગલિક સંસ્કૃતિ	જીવ-જગત
સમર્પણ	

श्री मंगलाचरण

शिवमस्तु सर्व जगतः
परहितनिरता भवंतु भूतगणा ।
दोषाः प्रयांतु नाशं
सर्वत्र सुखी भवंतु लोकाः ॥ जिन स्तव

શ્રી દેવ-કૃપા પરમાત્માના દર્શન ઓળખી શકવા શક્તિમાન કરે છે.

જે સર્વ શક્તિઓ અને ઔદાર્યમા સર્વ શ્રેષ્ઠ છે.

શ્રી ગુરુકૃપા ધર્મ દર્શન સમજી શકવા શક્તિમાન બનાવે છે.

જે પવિત્રતા અને ભક્તિમા સર્વ શ્રેષ્ઠ છે.

શ્રી દેવ-ગુરુ-ધર્મ સૃષ્ટિ દર્શન પામી શકવા શક્તિમાન થાય છે.

જે વિજ્ઞાન અને અસ્તિત્વ ક્રમમા સર્વ શ્રેષ્ઠ છે.

નિબંધની શરૂઆત કરવા સાથે સર્વે સંત-મહાત્માઓ પ્રતિ મારી નિષ્ઠા અને આદરપૂર્વક વંદના પાઠવુ છુ અને સર્વે ઈશ્વરીય શક્તિઓ અને પરાત્પર બ્રહ્મ પરમાત્માને પ્રાર્થના કરુ છુ કે, સમસ્ત વિશ્વમય આપ પોતે જ છો અને બીજા દરેક અસ્તિત્વ આપની મહાન શક્તિના અણું સ્વરૂપ છે તેમ છતા પણ અતિ મુશ્કેલ સમસ્યા સમાન. *કલિ આ જીવ-જગતના નાનકડા અસ્તિત્વ ઉપર સવાર થઈ બેઠેલ છે, તે તેના છુપા સ્થાનોમાથી દૂર થાવો, અગર તે અસ્પૃશ્ય રહો, અગર તે કુદરતના સામ્રાજ્યમાથી અદ્રશ્ય થાવો.

---

* કલિઃકલમષ = કઠોરતાઓ.

સંત અને ધર્મ: ભારત

બ્રહ્મનિષ્ઠ ગુરુ ભગવંત, કેવલી અને સિધ પરમાત્મા, આત્મજ્ઞાની વરિષ્ઠ રુષિ-મુનિ, શ્રી જગત ગુરુ અને પૂર્વાચાર્ય, મહર્ષિ અને આચાર્ય, યોગી અને તપસ્વિ, અને તેમના સંપ્રદાયના સર્વે મહાત્માઓ, તેઓ સર્વેએ ઉત્તમ પ્રકૃતિ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરીને સર્વાનુમતે શ્રી હરી-દર્શન અને સૃષ્ટિ દર્શન કરાવ્યુ છે.

સૃષ્ટિની પ્રાધાન્યતામા, જીવ-જગત એક નાનામા નાનુ અસ્તિત્વ છે, તેમાનુ મનુષ્ય સંસ્કૃતિનુ એક એકમ જે વિશ્વ વિજ્ઞાન અને જગતના ઇતિહાસ ઉપર પ્રભુત્વ ધરાવે છે, બ્રહ્મવેદ અને આગમ શાસ્ત્રો જેની અંદર જીવ-જગતના કલ્યાણ અર્થે વિજ્ઞાનનો વિશેષ સમાવેશ થયેલો છે.

સૃષ્ટિ ઉપર લાખો કરોડો વર્ષ વિતી ગયા, તેમા અન્ય જે કઈ પરિવર્તનો થયા હોય પરંતુ તેમાની કોઈ પણ નિશાની મળી શકતી નથી, નથી તે શોધી શકાતુ કે ખરેખર તે કયા મૂળ સ્વરૂપમા હતુ, સિવાય કે બ્રહ્મઃ કુદરતનુ સામ્રાજ્ય અને ગ્રહ-મંડલ ફક્ત મૂળ શાશ્વત સ્વરૂપ અસ્તિત્વ દશ્યમાન થાય છે.

બીજી બાજુ, ધર્મ પ્રમાણપૂર્વક સાબિત કરે છે કે જુદા જુદા યુગમા દરેક જીવ ચરિત્રો અને વિજ્ઞાન અસ્તિત્વમા હતા, પરંતુ તે બધુ જ નાશ પામી કુદરતના ક્રમ અંદર ફરી સ્થાપિત થયુ. ધર્મ જે મૂળ સ્વરૂપમા હતો તે વર્તમાન અસ્તિત્વની તુલનામા પણ તેવા જ શાશ્વત સ્વરૂપમા મૌજુદ રહ્યો છે.

સર્વજ્ઞ બ્રહ્મ પરમાત્મા : જગન્નાથ અને જીવ-જગત તેજ માત્ર એવી શક્તિ છે જે ચેતના પ્રગટ કરી શકે છે, સંત મહાત્માઓએ પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર અનુભવી અને મંગલમય ચેતનાનો વિકાસ કરી તે શક્તિઓ દ્વારા ભરતક્ષેત્ર ભારતની કર્મભૂમિ ઉપર અદ્ભુત પ્રકૃતિ વિજ્ઞાન સ્વરૂપ ધર્મની સ્થાપના કરી છે, તે દર્શાવે છે કે રહસ્યમય શક્તિઓ અને તેના સંકેતો બ્રહ્માંડમા કેવી રીતે કામ કરે છે.

સમસ્ત જગત તરફ વિચાર કરી જોતા પરમાત્મા બ્રહ્માંડ, સંત; વેદાન્ત શાસ્ત્રી, ધર્મ; પ્રમાણભૂત શાસ્ત્ર, તે ભાવાર્થમા શ્રી દેવ-ગુરુ-ધર્મ આ જગતનુ અસ્તિત્વ ખુલ્લુ થયુ ત્યારથી સગુણ લક્ષણો વડે પ્રાધાનભૂત રહ્યુ છે અને શ્રી શિવ પરમાત્મા, રઘુવીર શ્રી રામચંદ્રજી, યોગેશ્વર શ્રી કૃષ્ણચંદ્ર, તિર્થંકર શ્રી રુષભદેવથી શ્રી મહાવીર સ્વામી, શ્રી બુદ્ધ પરમાત્મા, પૂર્વ સમયના ચાલુ રહેલા પરમાત્માના યુગ અવતારની સત્ય ઘટનાઓના દર્શન આપે છે. ધર્મ શાસ્ત્રો તે પણ દર્શાવે છે કે ભવિષ્યમા હજુ ઈશ્વર અવતાર યુગ ક્યારે આવશે. આ મહાન શક્તિઓ ભારતમા વહેતી મહાનદી શ્રી

ગંગાજી સમાન મુલ્યવાન હોય તેવા ગંગા-જલના માત્ર બિંદુઓ જેમ, સમસ્ત ભૂમિને પવિત્ર બનાવી શકે છે.

સંતો અને ધર્મ ઈશ્વરીય વચનના અમલ કર્તા છે, તેથી જીવ-જગત જે પોતાના જ કર્મ ઉપાર્જન વડે ભોગવી રહેલા ભૌતિક દુઃખો, કૃતિમ જીવન અને ઉગ્ર સમસ્યામાથી મુક્ત કરવા શક્તિમાન છે.

બધા જ ધર્મ ભારત દેશની પ્રધાન સંસ્કૃતિ છે, તે જીવ-જગતને સાચા આદર્શ ગ્રહણ કરવા પ્રેરણા આપે છે. તે દર્શાવવુ જરૂરી નથી કે દુનિયાના ઘણા દેશો ઉપર લડાયક હુમલાઓ થયા, તેમ છતા તે સમય પછી પણ બહુમતિ વર્ગ તે તરફ દુરલક્ષ સેવે છે જે જીવ-જગતની સૌથી મોટી કરુણ દશા છે. તેથી કરીને ધર્મના સાચા સિદ્ધાંતો સમજાયા વગર, ખાસ કરીને મનુષ્ય જાતીનો ઉદ્ધાર કેવી રીતે શક્ય બનશે. તે સમજવા માટે ફક્ત ઉત્સવો યોજવા એટલુ જ પુરતુ નથી, પરંતુ આ સૃષ્ટિ ઉપરના બીજા ઘણા અસ્તિત્વ તરફ પ્રેમ ભાવના વિકસાવવા માટે મનપૂર્વક અને વ્યવહારિક રીતે ગ્રહણ થવા જરૂરી છે. ધર્મ જે પ્રકૃતિ પ્રેમ ગુમાય રહ્યો છે તેને ટકાવી રાખવા ઉપયોગી છે. ધર્મ સંસ્કૃતિ નિશ્ચયપણે આ દિશામા કરેલા પુરુષાર્થમા મદદરૂપ થઈ તે સર્વે પ્રજા માટે નિઃશંકપણે આર્શીવાદરૂપ નિવડે છે.

ધર્મની શોધ

બ્રહ્માંડ; વિશ્વની સ્થાપના, પરમાત્મા અવતાર, બ્રહ્મ શક્તિઓ, સંત; મહાત્માઓ, ધર્મ; સર્વોચ્ચ વિજ્ઞાન, આ બધાનો ક્યારે સાક્ષાતકાર થયો તે વિશે મૂળભૂત સમયનો અંદાજ કરવો તે અકલ્પનિય છે. કારણ કે જીવ; શરીર અને પદાર્થ વડે જુદા જુદા ક્રમમા પ્રગટ થવુ અને અસ્ત થવુ આ સિદ્ધાંતથી જે જીવ હસ્તીમા હોય છે તેને નવુ દેખાવવાથી જુનુ ભ્રામક બને છે. તેથી જ આ બધુ શાશ્વત સિદ્ધ થાય છે. તેટલુ જ નહી, તેમ ધારવુ પણ શક્ય નથી કે બ્રહ્માંડ એકલુ જ હોય, પરમાત્મા વગર મહાત્મા હોય, મહાત્મા વગર ધર્મ હોય, ધર્મ; વિજ્ઞાન અને સિદ્ધાંતો વગર અસ્તિત્વ હોય, પરંતુ આ બધુ જગત અને જીવ-જગત એક જ સમન્વય સાથે જોડાયેલ છે.

આ પૃથ્વી ઉપર મહાત્માઓએ ભવ્ય પુરુષાર્થ કરીને તેમના આત્મચિંતન તેમ દર્શાવે છે કે મનુષ્ય જીવનના અભિગમના વિભિન્નતા આવવી જોઈએ અને કુદરતની શક્તિ તરફ આગળ વધવા સાચા માર્ગો બતાવ્યા છે.

ધર્મ શાસ્ત્રો પરમાત્મા અવતારના જીવન ચરિત્ર ઉપર લખાયા છે અને તે

પ્રચલિત સંસ્કૃતિનુ વર્ણન દર્શાવે છે. તદ્ઉપરાંત સમસ્ત ચેતન અને અચેતન અસ્તિત્વ ઉપર અસરકર્તા વિવિધલક્ષી ચિંતનમય શાસ્ત્રો અને કુદરતી પર્યાવરણમા સમાયેલા અનેક રહસ્યો ઉકેલીને શરીર અને આરોગ્ય વિજ્ઞાન, યોગ રહસ્ય, આહાર વિજ્ઞાન, સંપ્રદાયિક વેદ સિદ્ધાંત તેમજ તત્વજ્ઞાન, ભક્તિમય અને શૈક્ષણિક વગેરે ઘણા શાસ્ત્રો લખાયા છે.

ઘણી વ્યક્તિઓ ધર્મમા સમાયેલ કુદરતનુ વિજ્ઞાન અને અવકાશ ક્ષેત્રના અભ્યાસની જીજ્ઞાસામા રસ ધરાવે છે તે અનુસંધાન થોડી ઘણી માહિતી અખબારમા પણ પ્રસિદ્ધ થાય છે તેનો નમૂનો આ સાથે જોડેલ છે.

THE TIMES OF INDIA, BOMBAY. MONDAY< SEPTEMBER 14, 1987

A Thought for Today

The soul, once turned towards matter, was enamoured of it, and burning with desire to enjoy corporeal pleasures, was thenceforward unwilling to detach itself from matter. – **AL-KATIBI**

THE TIMES OF INDIA, BOMBAY, MONDAY, JULY 4, 1988

A Thought for Today

Science without religion is lame, Religion without science is blind. – **ALBERT EINSTEIN**

RELIGION AND SCIENCE

In this most advanced scientific and technological modern age, one has the right to know and must know what is DARSHANA or RELIGION and how it functions.

DARSHANA or RELIGION is a pure, perfect and complete spiritual science of the Soul and Universe, which can successfully stand the test of Eternal Truth from all spheres for all time. This reality could be realised by scientists, research scholars, literates and lay-men who are open to truth and in search of truth. The functioning of material science in Nature reaches its perfection in the

formation of the human body, a wonderful Universal Organic and Inorganic Chemical Complex wherein lies the greatest computer, Universal television and telepathy with the Universe. The functioning of spiritual science in Nature reaches its perfection through the human body. The spirtual and material functoning in Nature is automatic and works in three ways, that is (a) Chatanya attracts matter, (b) Chaitanya and matter attracts matter and (c) matter attracts matter. The gunas of Chaitanya (a) Infinite knowledge, (b) Infinite peace and (c) infinite power and the gunas of matter, (a) Touch, (b) Taste, (c) Odour, (d) Colour (e) Sound and Form are totally different and hence with (1) right faith, (2) right knowledge and (3) righ conduct, Chaitanya can Free itself totally from matter that is from all the three Bodies, Audarika, that is Physical, Taijasa and Karmana by `Dharma Dhyana, Yoga' and `Shukla Dhyana Yoga' thus attaining Nirvana or Moksha or Paramatma Dasha. Chaitanya by its own nature is ascending and matter by its own nature is desecnding Chaitanya is formless while matter has form.

Motion, Gravity, Space and Time are lifeless and formless and they remain eternally active in their own nature thus helping Nature in functioning of the Univers.

By the grace of Load Mahavir – Guru Krupa
Jain Philosophy. Sakarchand Hathising

પુરાતન ઇતિહાસ - ભારત

ભારત દેશની પુરાતન ઐતિહાસિક અલંકારિ-પ્રત્ર ઘણી દિશાઓમા ખૂબ ઉપયોગી થયેલ છે. જેમ કે વિજ્ઞાન અને ઘટાકવકાશમાની શક્તિઓનુ સંશોધન બાંધકામ વિદ્યા, વિવિધ આકર્ષક હસ્તકલા, યોગ વિદ્યા, વેદાંત-દર્શન અને આગ શાસ્ત્રો, અને બીજા ઘણા વંશ પરંપરાગત ધર્મ શાસ્ત્રો જે શિવ-જગત, રઘુવંશ યાદવ વંશ, ક્ષત્રિય વંશ, બુધિષ્ટ, ગુરુનાનક, શ્રી કબીર પરંપરા, આ બધા જ પ્રાચી ધર્મ-યુગના અદ્ભુત સર્વોચ્ચ ધર્મ શાસ્ત્રો હતા. યુગ પ્રધાન આયુર્વેદ તે સમય દિર્ઘાયુષ્ય દૃષ્ટિમાન પ્રધાન વૈદ જ્ઞાન, તે બધાની અસલ પ્રતોની નકલ જ ભારતન કબજામા રહી.

તદ્ઉપરાંત વેદ વ્યાસ મુનિ, સિદ્ધ આચાર્યો અને તેમના શિષ્યો દ્વારા દર્શાવ અદ્વિતીયમાન કારભાર સામર્થ્ય, મનુષ્યની નૈતિક તેજસ્વિતા અને મનુષ્ય શક્તિ સાંસ્કૃતિક ચરિત્ર દર્શન આપ્યુ છે. ભારતના વિશિષ્ટ ઇતિહાસમા શાસ્ત્રીય સંગીત અલૌકિક દર્શન થાય છે. ભારતની પ્રાચીન શિલ્પકલામા સૌંદર્ય અને વિનયશી પ્રેમનુ દર્શન થાય છે.

સૃષ્ટિના દિવ્ય સૌંદર્યમા સ્થપાયેલી સર્વ ગુણ સંપન વનસ્પતિ અને પ્રા સંપતિ, પર્વતમાળા, અરણ્યો, ઋતુ-હવામાન, નદીઓ અને સમુદ્ર-ભૂમિ, આ બ જ નૈસર્ગિક સમૃદ્ધિ અને ભરપુર ભૌગોલિક સંપતિ ભારતને તેના લક્ષ અને ઉદ્દેશ્ય વારસારૂપ મળેલ છે.

સદાય પ્રકાશમાન ધર્મ અને ઇતિહાસ વિષે જે હકીકતો અને શોધો મળી આ તે યુગની સમય સીમાનો અંદાજ કાઢી શકતો નથી. પરંતુ મૌજુદ શાસ્ત્રો તે વિશ્વાસપાત્ર અને તર્ક પ્રમાણથી સાબિતી આપે છે કે ભુતકાલીન ભારત ઇતિહાસમા જે કઈ હતુ તે પ્રમાણિત થાય છે અને યુગ-ક્રમ; ભવિષ્યકાળ વિ નિર્દેશ આપે છે.

ધર્મ શાસ્ત્રો માગધી, પ્રાકૃત અને સંસ્કૃત ભાષામા લખાયા હતા. ચાલુ સમય આ શબ્દાવલિ; ભાષા શાસ્ત્રની રૂઢી નથી. વિષય મુદ્દાઓ અને સિદ્ધાંતો મુખ્ય પ્રકૃતિ વિજ્ઞાન ઉપર રચિત થયેલ છે તે બ્રહ્મ પરમાત્મા, સૃષ્ટિના ચેતન તત્વો, આત

તત્વ, કુદરતના સામ્રાજ્યની શક્તિઓ, અવકાશ ક્ષેત્રના શક્તિ પ્રવાહો, વગેરે આ બધી અદ્ભુત શક્તિઓ જે અસ્તિત્વ, ખગોળ સબંધી, પદાર્થ વિજ્ઞાન, જીવ સૃષ્ટિ, ભૂગોળ અને શરીર સબંધી આરોગ્ય વિજ્ઞાન સાથે કેવી રીતે જોડાયેલ છે તેની દરેક માહિતી વિષયાનુસાર વિભાગ અને પેટા-વિભાગથી અનુક્રમે તેનુ સુક્ષ્મતાપૂર્વક વિશ્લેષણ દર્શાવ્યુ છે.

વેદ આચાર્યો અને રુષિ-મુનિઓએ શાસ્ત્રમા દર્શાવ્યુ છે કે જીવનના ગુણધર્મ અંદર વિજ્ઞાન કેવી રીતે કાર્યકારી થાય છે, તેમજ જીવન ક્રમની દરેક પદ્ધતિમા નવરચના કરી કુદરતના ક્રમ સાથે વધુ નજીક આવવા શારીરિક સંયમ ઉપર વધારે અગત્યતા આપી છે તે દોષો અને તેની આંટીઘુંટીથી દૂર રહેવા જીવન કલા શીખવે છે.

ગમે તેમ પણ ચાલુ યુગ સમયમા જરૂરી હોય તેમ સુધારાઓ અને નવરચના થઈ છે, તે રોગો અને તેની ગુંચવણો સામે પ્રતિકાર કરવા જીવન માર્ગમા રૂપાંતર થયા વડે જીવન આરોગ્ય ઔષધોપચાર ઉપર વધુ આશ્રિત બનતુ જાય છે.

તેમ માનવામા આવે છે કે મોંઘલ રાજ્ય સમયમા ઘણા પ્રાચીન સાહિત્યનાં નાશ થયો હતો અને ઘણુ સાહિત્ય ભારત બહાર લઈ જવામા આવેલ હતુ. વિશેષ સંખ્યામા તે વિદ્યાપીઠ, મઠ, અને આશ્રમ પુસ્તકાલય પાસે હસ્તિમા છે.

કુદરતનુ સામ્રાજ્ય : વિશ્વ-જગત

ધર્મશાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે વિશ્વ અનંત-અપાર છે. તેનુ સમસ્ત અવકાશ ક્ષેત્ર બ્રહ્માંડ; ઈશ્વરીય શક્તિથી ઓળખાય છે. બ્રહ્માંડ શાશ્વત અસ્તિત્વ છે તેમાના પ્રત્યેક અસ્તિત્વ પરમ સત્ય સ્વરૂપ છે.

બ્રહ્મ જે પારદર્શક સ્વરૂપમા દૃષ્યમાન છે તે સમસ્ત વિશ્વ ક્ષેત્રમા ગોઠવાયેલુ વિદ્યમાન થાય છે. તે ચેતના; કુદરતની લીલા વડે અનુભવાય છે. તેના વિશિષ્ટ ભેદજ્ઞાન જાણવાથી અનુસરી શકાય છે. તે સૂક્ષ્મા સૂક્ષ્મથી કોઈપણ મોટામા મોટા અવયવભુત અને અવયવરહીત અસ્તિત્વ ઉપર અસર કરતી શક્તિઓના અમલ કર્તા છે.

બ્રહ્મ અવિભાજ્ય અને વજનરહીત તત્વ છે તે ઘટાવકાશમા છુપાયેલી દૃષ્યમાન અને અદૃશ્યમાન સ્વરૂપ શક્તિઓ સાથે સ્થાપિત થયેલ છે તે શક્તિઓ જે અણું અને પરમાણું, ગ્રહોના તેજ પ્રકાશ, સુર્ય મંડળ અને ચંદ્ર મંડળના પ્રકાશ પરાવર્તન કિરણો, ચલન શક્તિઓ; વિદ્યુત, લોહચુંબકીય, વહન શક્તિઓ, ગુરુત્વાકર્ષણ ક્ષેત્ર અને આંદોલન મોજાની રચનાઓ, હવા; પવન-વાયુરૂપ અને વરાળરૂપ. ઉષ્ણતા અને શીતળતા સ્થિર કરનાર શક્તિઓ વડે ઓળખાય છે.

આ દૃષ્યમાન અને અદૃશ્યમાન શક્તિઓ મુખ્યત્વે ગ્રહો અને તારાઓમાથી ઉપાર્જન થઈ પસાર થતી હોય છે. તેમજ ઘટાવકાશ ક્ષેત્રમા અવકાશી દ્રવ્યોના સંયોજન વડે પણ ઉત્પન્ન થાય છે અને ગ્રહ-મંડળના એક બીજા સાથે જોડાયેલ ભ્રમણ માર્ગ દ્વારા અવકાશ ક્ષેત્રની દરેક બાજુ તરફ વહન સપાટીની દિશામા મધ્યમસર પસાર થતી હોય છે. આ શક્તિઓ સમસ્ત વિશ્વ ક્ષેત્રમા ફેરફાર ના થઈ શકે તેવા ક્રમમા ગોઠવાયેલી હોય છે. સિવાય કે ગ્રહ સબંધી કે વાયુચક્ર સબંધી ગોઠવણ નિષ્ફળ નિવડતા તેમા ફેરફાર થવો બની શકે છે.

વિશ્વ ક્ષેત્ર અર્ધ-ગોળાકાર વર્તુળમા દૃષ્યમાન છે. આ ક્ષેત્ર સૌ પ્રથમ વાદળોથી ઘણી દુરની ઊંચાઈ અંતરથી શરૂ થતા ગ્રહના અણું-પરમાણુંઓનુ બહોળુ વાતાવરણ આકાશી-જાંબલી રંગમા દૃષ્યમાન થાય છે. અણું-પરમાણુંઓથી આચ્છાદિત વાતાવરણ પૃથ્વીના ગુરુત્વાકર્ષણની હદ-મર્યાદા સુધી પણ ઘેરાયેલુ હોય શકે. આ હદ-મર્યાદાથી ઉપર શું હોવુ જોઈએ તેનુ ચોક્કસાઈપૂર્વક અનુમાન થઈ શકતુ નથી પરંતુ તે ગ્રહો વચ્ચેની ચોક્કસ હદ પછી ગુરુત્વાકર્ષણથી વિમુક્ત આ ક્ષેત્ર શુન્ય અવકાશથી જાણવામા આવે છે.

સમસ્ત વિશ્વ તે અણું-પરમાણુંઓથી આચ્છાદિત વાતાવરણની આરપાર દૃષ્યમાન થઈ શકતુ નથી. નહિતર, નેત્ર-દૃષ્ટિની અંતિમ મર્યાદા સુધી સમાંતર દિશામા દૃષ્યમાન હોય તેવા વિશાળ ગ્રહો અને તારાઓ દેખાવા જોઈએ, તેમ છતા તે સૂર્ય-પ્રકાશ દરમ્યાન નાના ગહેરા બિંદુઓ વડે પણ જોવામા આવતા નથી. આજ સ્થિતિ ચંદ્ર-પ્રકાશ દરમ્યાન ગ્રહના પ્રકાશ પરાવર્તન કિરણો વડે તેના બદલાયેલા દૃષ્યમા વિદ્યમાન થવાથી તે બધા જ ગ્રહો અને તારાઓ નાના તેજોમય ઝબક-ઝબક ચમકતા બિંદુઓ વડે દેખાય છે.

ગ્રહોનુ અણું-પરમાણુંઓનુ વાતાવરણ તે વાયુરૂપ અને વરાળરૂપઃ પ્રકૃતિ દ્રવ્યોનો ભેજયુક્ત સમુહ છે જે દરેક ગ્રહો અને તારાઓ આસપાસ હોવા સંભવ છે. વિશ્વ શક્તિઓ અવકાશ ક્ષેત્રમા સર્વત્ર કાર્યકારી છે, ખાસ કરીને ગતિ પ્રેરક બળ, મોજાઓઃ પ્રવાહ, પ્રકાશ પરાવર્તન કિરણો, તે અમુક ગ્રહો અને તારાઓ દ્વારા પ્રબળ શક્તિ વેગથી તેનુ સંચારણ થતુ હોવુ જોઈએ. તે અણું-પરમાણું સ્વરૂપ શક્તિઓ પણ ચોક્કસ ગ્રહો અને તારાઓમાથી પ્રસારણ માર્ગ દ્વારા પસાર થતી હોય છે.

મોટા સમુહમા એકત્રિત થયેલ વિશ્વ શક્તિઓની સ્થાપનામા ગ્રહો, તારાઓ અને ઉપગ્રહોની સૌથી વધુ અગત્યતા હોવી જોઈએ. તેઓ નિશ્ચિત સ્થિતિમા સ્વયં પ્રકાશિત છે અને કાર્ય વડે મુખ્યત્વે શક્તિઓનુ ઉપાર્જન કરવુ અને સંચારણ કરવાનુ છે, તેથી પૃથ્વી ગ્રહ ઉપર જે પ્રમાણે અસ્તિત્વ આવેલ છે તેવુ જ અસ્તિત્વ બીજા ગ્રહ ઉપર જેમ કે સૂર્ય અને ચંદ્ર ઉપર તે શક્ય ના હોય શકે, પરંતુ તેવી જ રીતે જે કાર્ય વડે મુખ્યત્વે ગ્રહના અસ્તિત્વ ઉપર અસરકર્તા શક્તિઓ ગ્રહણ કરે છે તેવા બીજા ગ્રહો ઉપર અસ્તિત્વ આવેલુ હોય શકે છે.

સૂર્ય અને ચંદ્ર ગ્રહના દૃષ્ટાંતમા, જેમ કોહિનુર હીરા અને રત્નમણી પ્રકાશિત છે તેમ તે સ્વયં પ્રકાશિત છે અને કાર્ય વડે મુખ્યત્વે કુદરતના સામ્રાજ્યમા બીજા અસ્તિત્વ ઉપર તેજ, પ્રકાશ પરાવર્તન કિરણો, તાપમાન અને શીતળતાના રૂપમા શક્તિઓનુ ઉપાર્જન કરવુ અને પ્રસારણ કરવાનુ છે, તેથી આ ગ્રહો ઉપર પુદગલિક અસ્તિત્વ હોવાનુ શક્ય નથી. શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે સૂર્ય, ચંદ્ર અને તેવા બીજા ગ્રહો સ્વયં દેવ અને દેવી શક્તિ તુલ્ય છે. વિશ્વની આ દિવ્ય શક્તિઓને દેવ-દેવીઓની કૃપા અને નામ વડે દર્શાવેલી છે અને તેની ભક્તિ; પૂજા, મંત્ર અને સ્તુતિ વડે સાક્ષાત્કાર થાય છે.

તેજ-પ્રકાશ પરાવર્તન કિરણો તે ગ્રહોના અણું-પરમાણુંથી આચ્છાદિત

વાતાવરણના ઘનત્વને હળવુ બનાવે છે. આ પ્રક્રિયા અણું-પરમાણુંથી આચ્છાદિત ઘટ સ્થિતિને મુક્ત કરી અને તે પારદર્શક સ્વરૂપમા રૂપાંતર કરે છે. આ પ્રક્રિયા ખાસ કરીને ચંદ્ર પ્રકાશ દરમ્યાન કાર્યકારી થાય છે સિવાય કે ઘટાવકાશમાની ભેજયુક્ત સ્થિતિ પુષ્કળ પ્રમાણમા વધેલી ના હોય. આ સ્થિતિ અવકાશ ક્ષેત્રને ઉંડાઈ સુધી ખુલ્લુ કરીને તે અવકાશ દૃષ્યમા અતિ ઊંચા અંતરે અસંખ્ય ગ્રહો અને તારાઓ પ્રકાશિત થતા અને ઝુલતા દૃષ્યમાન બનાવે છે. શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે તે સ્વયં વિશ્વ દર્શન સર્વજ્ઞ શ્રી બ્રહ્મ પરમાત્મા છે - શ્રી હરી ૐ - શાસ્ત્ર વર્ણવે છે કે વિશ્વ શક્તિઓ તે પોતે જ પરમાત્માની કૃપા છે, આગળ તેમ દર્શાવે છે કે સૂર્યોદય અને સૂર્યાસ્ત સમયે સૂર્યનારાયણ દર્શન તે શ્રી બ્રહ્મ પરમાત્માની ભક્તિ સમાન છે.

બ્રહ્મની સ્થાપના તે સ્વયં વિશ્વની એક રચના છે, આ બંધારણ તે અવકાશ અને શક્તિઓ, ગ્રહો અને તારાઓ અને દરેક રહસ્યમય દૃષ્યમાન અને અદૃશ્યમાન શક્તિઓ વડે વિશાળ સમુહમા એકત્રિત થયેલ અનુયાયી સમુહનો મંડલાકાર સ્વરૂપ છે. અવકાશની વ્યવસ્થા ગ્રહો અને તારાઓની નિશ્ચિત અગત્યતા સાથે ગ્રહ-મંડળ વિભાગ અંદર ગોઠવાયેલી છે.

બ્રહ્મ તે હસ્તિ ક્રમમા શાશ્વત અસ્તિત્વ છે, તે વર્તમાનને ભુતકાળ બનાવે છે અને તે જ વર્તમાન ભવિષ્ય ક્રમ થાય છે. યુગ અને સમય પરિમાણ પ્રમાણની ગણતરી પદાર્થના આરંભ અને અંત સબંધમા થયેલી છે. બ્રહ્મ તે ભુતકાળ, વર્તમાન કાળ અને ભવિષ્યકાળના ક્રમમા એક જ શાશ્વતુ વિદ્યમાન રહે છે.

બ્રહ્મ ચરિત્ર તે ભૂમિ ઉપરના સબંધકર્તા તત્ત્વો સાથે સંયોજિત થઈ બીજા અસ્તિત્વનો ઉદ્ભવ કરે છે. આ પ્રક્રિયાની એક બીજા તત્ત્વોના સંપર્ક વડે વૃદ્ધિ થતા તે અંગભુત અને બીન-અંગભુત અસ્તિત્વના ઉદ્ભવમા કારણભુત થાય છે, આગળ તે જીવ ચરિત્રમા ચેતના; અનુભૂતિ અને વાસ્તવિક રૂપ ખુલ્લુ કરે છે.

ધર્મના પ્રધાન શાસ્ત્રો શિવ-પુરાણથી વેદાન્ત, જૈન આગમ સુધીના તે દરેક વિશ્વ શક્તિના રહસ્યો, ગ્રહ-મંડળના વિભાગો અને પૃથ્વી ગ્રહ ઉપરના ચેતન અને અચેતન અસ્તિત્વના વર્ણન દર્શાવે છે, વિજ્ઞાન જે કુદરતનુ ન્યાય શાસ્ત્ર; કુદરતના ન્યાય સિદ્ધાંતોની સ્થાપના દર્શાવે છે.

ગ્રહ અને તારાઓ

વિશ્વ અનંત અવકાશમા વિસ્તરાયેલુ છે તેથી સ્પષ્ટ રીતે તેમાની શક્તિઓ, ગ્રહો અને તારાઓ વડે એક સરખી રચના થવી શક્ય ના બની શકે, પરંતુ ગ્રહ-મંડળ સાથે ઘણી સંખ્યામા ગ્રહો અને તારાઓ જોડાયેલ હોય તેમ શક્ય બની શકે.

ગ્રહ-મંડળનુ બંધારણ સંપૂર્ણ રીતે કુદરતના ક્રમ અનુસાર ગ્રહો અને તારાઓ વચ્ચે સમય અંકુશ રચના અને શક્તિઓ ઉપર અમલ કર્તા છે.

વિશ્વ સામ્રાજ્ય અંદરના એક સૂર્ય ગ્રહ-મંડળ વિભાગની જે પૃથ્વી ગ્રહના સમાવેશ સાથે બીજા ઘણા ગ્રહો તારાઓ અને ઉપગ્રહો વડે રચના થયેલી છે, તેમાના ઘણા ગ્રહો સ્થિર દેખાય છે, કોઈ ગતિમાન ફરતા, કોઈ મધ્ય બિંદુ ઉપર ચક્રગતિમા ગોળ ફરતા અને ઘણા ગ્રહની આસપાસ પરિભ્રમણ કરતા દેખાય છે. આ બધી વ્યવસ્થા ગ્રહો અને તારાઓ વચ્ચેની સમય અંકુશ રચનાના અમલ સાથે ગોઠવાયેલી છે. ગ્રહ-મંડળ તે ગ્રહ સબંધી શક્તિઓના પ્રવાહ માર્ગ દ્વારા અંકુશ રાખવા મધ્ય પ્રસારણ કેન્દ્ર ક્ષેત્ર છે.

વિશિષ્ટ ગુણ-લક્ષણ સ્વરૂપમા દૃષ્યમાન અને અદૃશ્યમાન શક્તિ; અમાનતનો જે ભાગ સૂર્યગ્રહ-મંડળ ધરાવે છે તે શક્તિઓનો ઉલ્લેખ થયા મુજબ ગ્રહો, તારાઓ અને ઉપગ્રહ, અણું શક્તિ, ચલન, ગતિબળ, આંદોલન મોજાઓ, ઉષ્ણતા અને શીતળતાને સ્થિર રાખનાર શક્તિ, તેજ-પ્રકાશ પરાવર્તન કિરણો, પવન; હવા-વાયુરૂપ અને વરાળરૂપ વગેરે છે. આ બધી શક્તિઓ સૂર્યગ્રહ-મંડળના એક વિભાગ અંદર અરસ-પરસ ગ્રહો અને તારાઓ વડે પ્રસારણ થાય છે. મૂળભૂત રીતે તે વિશ્વ રચના ઉપર આધારિત છે.

ધર્મશાસ્ત્ર અને વિજ્ઞાન દર્શાવે છે કે સૂર્યગ્રહ-મંડળના બંધારણ રચનામા જે મુખ્ય ગ્રહો નામ વડે દર્શાવ્યા છે તે સૂર્ય, ચંદ્ર અને પૃથ્વી, તેની સાથે જોડાયેલા બીજા ગ્રહો નામ વડે દર્શાવ્યા છે તે જ્યુપીટર, માર્સ, મરક્યુરી, નેપચ્યુન, પ્લુટો, સેતરુન, યુરેનસ, વિનસ તથા બીજા ઘણા ધુમકેતુ, ધ્રૂવ તારાઓ અને ક્ષણિક ઝબુકતા તારા; ઉલ્કાઓ વગેરે છે.

આ દિશામા થયેલા અભ્યાસ અનુસાર ભારતના જ્યોતિષ વિજ્ઞાન અને ખગોળ વિજ્ઞાનમા સૂર્ય ગ્રહ-મંડળની પ્રથમ શોધ થયેલી છે. શાસ્ત્ર સબંધી ઘણા પ્રકારનુ સાહિત્ય તેમ દર્શાવે છે કે સૂર્ય ગ્રહ-મંડળ અંદર ગ્રહો અને તારાઓ વચ્ચે સમય-ગણિત કાર્યકારી થાય છે.

ભારતનુ ખગોળવિજ્ઞાન શાસ્ત્ર પૃથ્વીના અસ્તિત્વ ઉપર તથા જ્યાં શક્ય હોય તેટલુ કુદરતના સામ્રાજ્ય ગ્રહ-મંડળમા ગ્રહો અને તારાઓ શું અસરકર્તા છે તે નક્કી કરવા વૈજ્ઞાનિક સંશોધન ઘણુ જ કિંમતી પુરવાર થયુ છે. તે પૃથ્વી ઉપરના દિન પ્રતિદિન ક્રમના અમલ વિશે, સમુદ્ર અભ્યાસ, દિવસ અને રાત્રિ ક્રમ, શારીરિક સ્થિતિ; જીવન અને તેના સુખ-દુઃખના ઉપાયો ઉપર ગ્રહની અસર થવી, ભાવિ ફેરફાર અંગે નિર્દેશ, કુદરતની સ્થિતિના સમય ગણિતનો વિદ્યાભ્યાસ, વગેરે બાબત તેના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોની ગહનતા સ્પષ્ટ કરી છે.

વિશ્વની સિદ્ધ શક્તિઓ અનંત બ્રહ્મ અવકાશમા સર્વત્ર કાર્યકારી છે તેથી વિશ્વ રચનામા બીજા ઘણા ગ્રહ-મંડળ હોવા સંભવિત છે અને અન્ય કોઈપણ ગ્રહ ઉપર પુદ્ગલિક સંસ્કૃતિનુ અસ્તિત્વ હોવાની દરેક શક્યતા છે. વધુમા વિકસિત દેશો તરફથી પૃથ્વી ઉપરથી સંચાલિત સંશોધાત્મક નાના ગ્રહો અવકાશ ક્ષેત્રમા મુકવામા આવ્યા છે તેના વડે વધુ રહસ્ય ખુલ્લુ થઈ શકવાથી તે ગ્રહ-મંડળની હદ-મર્યાદામાનુ સંશોધન વધુ મજબૂત કરી શકશે.

તેમ માનો અથવા ના માનો કે ગ્રહો અને તારાઓ ગ્રહ મંડળની રક્ષા કરવા તેવો સ્વયં રક્ષક છે, કારણ કે વિશ્વ ક્ષેત્રમા પણ કોઈ વખત ધાંધલ-ધમાલ જેવુ બનતુ હોય છે કે જ્યારે પસાર થતા કોઈ તોફાની ગ્રહ કે જે ગ્રહ જોખમી અણું અથવા રજકણો અથવા પરાવર્તન કિરણો પસાર કરે છે, તે કારણથી ગ્રહ-મંડળ સાથે તેવો જોડાયેલ નથી હોતા તેથી આવા ભટકતા અને વક્ર ગ્રહને બીજા ગ્રહો અને તારાઓ ગ્રહ-મંડળ અંદર પ્રવેશ કરવા દેતા નથી, આવા બનાવમા વિશ્વમા પણ કોઈ જગ્યાએ કદાચ થોડો વિનાશ પણ થયો હોઈ શકે.

અનંત અવકાશની દરેક દિશાઓમા અકલ્પનીય વજન ધરાવતા પ્રચંડ-જંગી ગ્રહો અને તારાઓ અધર લટકતા દ્રષ્યમાન થાય છે. નહિ કોઈ ગણિત કે નહિ

કોઈ પ્રમાણ તેના વજનનો અંદાજ કાઢવા લાગુ પડી શકતુ નથી, તેની અધર લટકતી સ્થિતિના ટેકામા શું હશે તે શોધી શકાતુ નથી, જો દેવો પણ વિજ્ઞાન લઈને આવે તો પણ આ વિશ્વ રચનાના રહસ્યમા કોઈ નિર્ણય આપી શકે તેમ નથી. કદાચ જો તે ગુરુત્વાકર્ષણના નિયમન આધારિત હોય, તો પછી આવા પ્રચંડ કદાવર ગ્રહો અને તારાઓને લટકતી સ્થિતિમા ટકાવી રાખવા કેટલુ પ્રબલ ગુરુત્વાકર્ષણ બળ હોવુ જરૂરી છે. જો તેમ ધારવામા આવે કે ગુરુત્વાકર્ષણની તેટલી બધી તીવ્રતા કાર્યકારી હોય તો પછી ગુરુત્વાકર્ષણની તેટલી તીવ્રતા નીચે સપાટી ઉપરના બીજા અસ્તિત્વની સ્થિતિ માત્ર એક ક્ષણમા ઘટ બનીને એક ગઠો થઈ જાય.

ગ્રહો અને તારાઓની અધર લટકતી સ્થિતિના આ મહાન આશ્ચર્યમા જો તેમ માનવામા આવે કે ગ્રહો અને તારાઓ વચ્ચેના ક્ષેત્ર અંદર શૂન્યાવકાશ નિયમન હોય, તો તે સંદર્ભમા અવકાશ અવિભાજ્ય તત્ત્વનુ પારદર્શક સ્વરૂપ છે તેથી નહિ વિજ્ઞાન કે નહિ કોઈ જાદુ અવકાશને છૂટુ પાડીને અને ખુલ્લા ક્ષેત્રને શૂન્યાવકાશમા બંધ કરવા તેના ટેકારૂપ થઈ શકે. જો તેવુ હોય તેમ માનવામા આવે તો પછી શૂન્યાવકાશ ક્ષેત્ર આરપાર કોઈ શક્તિઓ પસાર થઈ ના શકે, તેથી કરીને અસ્તિત્વની સ્થિતિ માત્ર અચેતન પદાર્થ વડે જ હોય શકે. હકીકતમા શુન્યાવકાશ તે જે સબંધકર્તા યંત્ર વિજ્ઞાન વડે ફક્ત મર્યાદિત જગ્યા પુરતુ શક્ય બની શકે છે.

અણું શક્તિ ધડાકાઓના પ્રયોગ સંદર્ભમા તે સદંતર વ્યવહારુ નથી બલ્કે સંપૂર્ણ રીતે વિનાશક છે, કારણ કે આવા જંગી ધડાકાઓના પરિણામ વડે પૃથ્વી ગ્રહના અક્ષાંસ-રેખાંશ વર્તુળ પરિધમાં જો ૧ મીલી મીટર ભાગ જેટલો પણ ફેરફાર થાય તો તેના પ્રત્યાઘાતો વૈજ્ઞાનિકો વધુ સારી રીતે જાણે છે.

ગ્રહો અને તારાઓ સંદર્ભમા તે બરોબર ગોળ; ચોરસ, લંબગોળ અથવા ચતુષ્કોણ હોય તેમ ધારી શકાતુ નથી, પરંતુ પૃથ્વીથી લાખો માઈલ દૂરથી કુદરતી રીતે તે ગોળાકાર જેવા દેખાય છે.

તેવુ પણ બન્યુ છે કે આકાશમા લાલ અને સોનેરી-પીળા તેજસ્વી ચમકારો ક્વચિત દેખાય છે તે વેગથી સરકતો તારો અથવા ઉડતી રકાબી જેવુ ધારી શકાય છે. ધારો કે તે વેગથી સરકતો તારો હોય તેમ માનવામા આવે, પરંતુ કોઈ તારાને

પૃથ્વીની ઘણુ જ નજીક આવવુ અને ચમકવુ તે કેવી રીતે શક્ય બની શકે ? તે વડે અથડામણ બની શકે છે. પરંતુ તે ઉડતી રકાબી ફરતી હોય અને તે પ્રકાશિત થાય અને દેખાતી બંધ થાય તેમ બની શકે છે. તે કોઈ અજાણ્યા ગ્રહ ઉપર પરસ્પર સબંધ ધરાવતુ વૈજ્ઞાનિક ઉપગ્રહ હોવાનુ બની શકે છે.

ગ્રહણના સંદર્ભમા તેમ માનવામા આવે છે કે ગ્રહ ના પડછાયાથી પ્રકાશ ઢંકાય જાય છે. આ સ્થિતિને ગ્રહની વચ્ચે ગ્રહણ ધારણ થાય છે તેમ જાણવામા આવે છે. સિદ્ધાંતિક રીતે પડછાયાની છાપ ગ્રહની સપાટી ઉપર દેખાવી જોઈએ, પરંતુ પડછાયો ગ્રહ સુધી પહોંચી શકે તે શક્ય નથી તેમજ પડછાયો એકલા અવકાશ ઉપર પણ પડી ના શકે, તે સપાટી વગર ઝાંખો પડી ફેલાય જાય છે. બીજુ કારણ તે પણ હોય શકે કે ગ્રહો જેમ પ્રકાશિત દેખાય છે તેવી જ રીતે પૃથ્વી ગ્રહ પણ પ્રકાશિત છે તેથી એક બીજા પ્રકાશ સામસામા આવવાથી પડછાયો વિખેરાય જાય છે.

ગ્રહણની સ્થિતિ જે અવકાશમાના પ્રદૂષણો જેવા કે વાયુરૂપ, વરાળરૂપ, નષ્ટ થયેલા અણું-પરમાણું જેવી સૂક્ષ્મ રજકણોનો મોટો સમૂહ એકત્રિત થતા તે વડે ઉપસ્થિત થતી હોય તેમ ધારી શકાય છે, બધા જ તેવા પડતર થયેલા પ્રકૃતિ દ્રવ્યોનો કુદરતી પ્રક્રિયા વડે નાશ થાય છે.

ફરતા ગ્રહો અને તારાઓ સંદર્ભમા તે થોડા કોઈ ગ્રહ-મંડળની હદ-મર્યાદા અંદર અવકાશમા બધી બાજુએ ફરતા દેખાય છે, આ અંદાજમા પૃથ્વી ગ્રહ ફરતો અથવા સ્થિર સ્થિતિ ધારવી તેનુ પૃથ્વીની ભૂમિ ઉપરથી યોગ્ય સમાધાન થઈ શકતુ નથી.

ઘટાવકાશ

ઘટાવકાશ; બ્રહ્મની અંદર હસ્તિ ધરાવતો પ્રકૃતિ દ્રવ્યો; તત્ત્વોથી બંધાયેલો વિશ્વ રચનામા અવકાશ ક્ષેત્રનો એક ભાગ, તે અનંત બ્રહ્માંડમાથી આવતી દૃષ્યમાન અને અદૃશ્યમાન શક્તિઓનુ સંયોજન છે જે ઘટાવકાશ ક્ષેત્ર સાથે મળે છે. આ શક્તિઓનો ઉલ્લેખ થયા મુજબ તે અણું અને પરમાણુંઓ, ગ્રહોના તેજ; પ્રકાશ અને પ્રકાશ પરાવર્તન કિરણો, ગતિ પ્રેરક બળ, વિદ્યુત શક્તિ અને લોહચુંબકીય, ગુરુત્વાકર્ષણ ક્ષેત્ર અને વહન શક્તિ, આંદોલન મોજાઓ, હવા; પવન, વાયુરૂપ અને વરાળરૂપ, ઉષ્ણતા અને શિતળતા સ્થિર કરનાર શક્તિ વગેરે છે. ઘટાવકાશની શક્તિ; પ્રકૃતિ દ્રવ્યો તે આ બધી શક્તિઓ વડે થતી ક્રિયા અને પ્રતિક્રિયા વડે ઉપાર્જન થાય છે.

ઘટાવકાશ ક્ષેત્રને લંબાઈ અને પહોળાઈમાં અને ગહનતામા અનંત બ્રહ્મ અવકાશની દરેક દિશાઓમા હોવાનુ ધારવુ તે થોડી અતિશ્યોક્તિ જેવુ લાગે છે કારણ કે સમસ્ત વિશ્વની સ્થાપના અંદર ગ્રહો અને તારાઓ, શક્તિઓ ને બળતત્ત્વો, પદાર્થો અને દ્રવ્યો, અવયવભૂત અને બિન-અવયવભૂત પુદ્ગલિક સંસ્કૃતિ વગેરેનુ અસ્તિત્વ અપાર અને અમર્યાદિત સંખ્યામા હોવાનુ શક્ય ના હોય શકે, પરંતુ ઘણી સંખ્યામા ગ્રહ-મંડળની સ્થાપના વડે અસ્તિ્ત્વ હોવાનુ શક્ય હોય શકે અને તેમા થોડી ભેદ-દર્શક રચના હોય શકે, જેમા ક્રમે કરીને ગ્રહો અને તારાઓની સંખ્યા ઘટતી જતી.હોય અને છેવટે અનંત અવકાશમા એક માત્ર બ્રહ્મ હોવાનુ ધારી શકાય છે, તે પછી તેની પાર કશુ હોય ના શકે સિવાય કે શૂન્યાવકાશ; બ્રહ્મ.

ઘટાવકાશ; પ્રકૃતિ પદાર્થ વિજ્ઞાન, તે ક્ષેત્ર ગ્રહ સબંધિત ગુરુત્વાકર્ષણ મર્યાદા સુધી ફેલાયેલુ હોય છે. ગુરુત્વાકર્ષણ પૂરુ થતા તેની પાર જે જે શક્તિઓનુ પ્રસારણ થાય છે તેનો સંયોગ ઘટાવકાશ ક્ષેત્ર સાથે થાય છે કે જ્યાં શક્તિઓના પ્રવાહની તીવ્રતા સમતોલ થઈ તે ગ્રહોની દરેક શક્તિવહન ભૂમિ ઉપર તેના પ્રસારણ માર્ગ દ્વારા પ્રમાણસર પસાર થાય છે.

ભૌગોલિક સ્થિતિ દર્શન તેમ દર્શાવે છે કે ગ્રહની હદમા જ્યાં ઘટાવકાશ ગોઠવાયેલુ હોય છે તેની નીચે ભિન્નભિન્ન ક્રમો કાર્ય કરે છે, તે સબંધિત દેશ

અને તેની પ્રાદેશિક ભૂમિ અનુસાર આનુ વર્ગીકરણ થાય છે. ઘટાવકાશનુ બંધારણ દેશની ભૌગોલિક સ્થિતિમા અગત્યનુ ઘટક છે. આ શક્તિઓ બદલાતી નથી પરંતુ ગ્રહ-મંડળમા ગ્રહનુ સ્થાન અને દિશા આવ્યા મુજબ શક્તિઓના પ્રસારણ બદલાય છે, જો ઘટાવકાશ વિદ્યમાન ના હોય તો આ શક્તિઓના પ્રસારણ પ્રવાહ જે ગ્રહ સપાટીની વહન શક્તિ મર્યાદાથી ઘણા જ તેજી હોય છે તેથી કરીને પરિણામ રૂપે અસ્તિત્વ પીગળી જવાનુ બની શકે છે.

ઘટાવકાશ તે ગ્રહની ભૂસ્તર રચના સાથે વિશેષ અગત્યતા ધરાવે છે, તે ધરતીના ઘટકો ઉપર જુદી જુદી રીતે વર્તાય છે, જે સમુદ્ર ભૂમિ, રણપ્રદેશ, જંગલ વિસ્તાર, પહાડ, પર્વતો અને પૃથ્વીના ધ્રુવ બિંદુ વગેરેથી ઓળખાય છે. તેના અક્ષાંસ અને રેખાંશના ગણિત વિષે ખબર નથી, પરંતુ ઘટાવકાશનુ બંધારણ તે ક્ષેત્રના પ્રકાર અને કુદરતની સ્થિતિમા મુકાયેલા તેના સ્થાન અનુરૂપ જુદુ જુદુ વર્તાય છે.

ઘટાવકાશનુ બંધારણ ગ્રહ-મંડળમા અક્ષાંસ અને રેખાંશના કયા ભાગ-અંશ ઉપર ગ્રહનુ સ્થાન મુકાયેલુ છે તે સ્થિતિ ઉપર આધાર રહે છે. ઘટાવકાશ જે વિશ્વક્ષેત્ર: બ્રહ્મ અને પૃથ્વી ક્ષેત્ર તેમ બંને સાથે સંપર્ક ધરાવે છે. એક સ્થિતિ કે જેમા ગ્રહ ઘટાવકાશ દ્વારા પ્રસારણ થતી શક્તિઓ મેળવે છે, બીજી સ્થિતિ કે જેમા પૃથ્વી ક્ષેત્ર દ્વારા શક્તિઓનુ ઉપાર્જન થાય છે જેવી કે વાયુરૂપ અને વરાળરૂપ, ગરમ અને ઠંડો પવન અને જે શક્તિઓ પૃથ્વી ઉપરથી પરાવર્તન થાય છે, આ બધા જ ઉપરના અને નીચેના ક્ષેત્રના પ્રકૃતિ દ્રવ્યો તે ચોક્કસ ઊંચાઈ હદ ઉપર એક બીજા સાથે એકત્રિત થાય છે. આ સ્થિતિ વડે નીચેના ક્ષેત્ર સ્થાનમા ગ્રહ ઉપર જરૂરી હોય તેવુ અનુકૂળ ઘટાવકાશ સ્થિતિનુ નિર્માણ થાય છે.

ઘટાવકાશ તે વાયુચક્ર સબંધી ઘણો જ અંકુશ ધરાવે છે જેમ કે શિશિર, ગ્રીષ્મ અને વર્ષાઋતુના ક્રમમા હવામાન ફેરફારો કરે છે. આ સ્થિતિમા અવકાશ સમય અને દિશા પણ ઉપયોગી થાય છે.

ઘટાવકાશ ઘટ સ્થિતિવાળુ દેખાય છે, તે વાદળા, ભેજયુક્ત વાતાવરણ, પવન, વાયુ, વરાળ અને સૂક્ષ્મ રજકણો વડે રચાયેલુ હોય છે, તેમા ધુમાડા જેવા વ્યર્થ વાયુ, ધુમ્મસ ભરેલુ વાતાવરણ, ભેજ અને પ્રદૂષણો પણ મોટા જથ્થામા ભળે છે

અને આ ઘટ સ્થિતિમા મિશ્ર થાય છે.

ઘટાવકાશ ક્ષેત્રમા પ્રકૃતિ પદાર્થ વિજ્ઞાનનો મોટો વિભાગ સમાવિષ્ટ થાય છે. ગ્રહ મંડળ તે અનંત બ્રહ્મ દ્વારા શક્તિ પુરવઠો મેળવે છે અને સ્વયં ગ્રહ-મંડળ દ્વારા પ્રસારણ થતી શક્તિઓ તે ઘટાવકાશ ક્ષેત્ર સાથે જોડાય છે. આ સંયોજન અંદર નક્કર અથવા પ્રવાહી સ્વરૂપ કોઈ તત્ત્વો હોતા નથી પરંતુ દરેક શક્તિઓ અદશ્ય રૂપમા છુપાયેલી હોય છે. આ ક્ષેત્ર; ઘટાવકાશ એક વિશાળ સીમાસ્તંભ કેન્દ્ર બરોબર અનુસરે છે તે ગ્રહોની વાહક શક્તિ સપાટી સાથેના સંપર્ક ઉપર મધ્યમસર શક્તિ પુરવઠો પહોંચાડવાની પ્રક્રિયાનુ સંચાલન કરે છે. બ્રહ્માંડ, ગ્રહ-મંડળ, ઘટાવકાશ અને તેજ; પ્રકાશ પરાવર્તન કિરણો. આ પ્રધાન દશ્યમાન શક્તિઓ દ્વારા તે ચેતન અને અચેતન સ્વરૂપ દશ્યમાન અસ્તિત્વનુ સર્જન કરવાની પ્રક્રિયાને સક્રિય કરે છે. શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે સઘળી વિશ્વ શક્તિઓ સર્જનાત્મક ગુણ-લક્ષણ ધરાવે છે જે વડે ચેતનાનુ સર્જન થાય છે અને ગ્રહના અસ્તિત્વ ઉપર પુદ્ગલો, તત્વો અને પદાર્થોના ઉદ્ભવની રચના થાય છે.

પૃથ્વી-ચેતન સૃષ્ટિ

પૃથ્વીએ આ ભૂમિ ઉપર કુદરતી સૌંદર્યના પ્રત્યેક અસ્તિત્વ ઉપર તેની શક્તિઓની મહાન કૃપા વડે અસ્તિત્વ ક્રમમા તેની અગત્યતા વિચારી જોયા મુજબ સ્વર્ગીય ઉત્કર્ષ અને ખજાનાની રચના કરી છે. સમુદ્ર અને નદીઓ, પહાડો અને જવાળામુખી પર્વતો. જંગલો અને રણો. પદાર્થો અને ચીજ વસ્તુઓ, આબોહવા અને ઋતુઓ. જીવજન્ય અને વનસ્પતિજન્ય પુદ્ગલિક અસ્તિત્વ. આ દરેક કુદરતી સૌંદર્યની સ્થાપના બ્રહ્મ-શક્તિ બળ વડે થયેલી છે. જેમા આ કુદરતના આલમ; વિશ્વ શક્તિઓ સાથે ચેતન તત્વ અને પૃથ્વીતત્વ સંયુક્ત રીતે કામ કરે છે. ધર્મની બાજુએથી પૃથ્વીનુ ચરિત્ર સંત શ્રી શુકદેવજી મહારાજ તરફથી લખાયુ છે અને ઘણા કવિઓએ પણ તેમ દર્શાવ્યુ છે કે ચેતન સૃષ્ટિ ભક્તિ અને પ્રેમનુ સર્વોચ્ચ સત્વરૂપ નંદનવન છે.

પૃથ્વી જે શાશ્વત અસ્તિત્વમા આવેલો વિશ્વ રચનાનો એક ભાગ છે, ધર્મ શાસ્ત્રના દર્શન મુજબ પૃથ્વી ઉપર અસ્તિત્વની શરૂઆત જે કાલ-ચક્ર ક્રમના નિર્દેશ મુજબ તે શરૂ થતા ૧ લા થી ૫ મા યુગ ઉતરતા વર્તુળમા આવે છે અને તેવી જ રીતે ૬ ઠા થી ૧ લા યુગ ચડતા વર્તુળમા ચાલુ રહે છે, સાથે સાથે યુગના યુગથી તેમા ફેરફારો થતા આવ્યા, દરેક યુગ એક થી છ સુધી તેના અંદાજીત સમયના વિધાન મુજબ પ્રથમ શિવ-યુગ લાખોના લાખો વર્ષ સુધી. ૨ જો અને ૩ જો યુગ દ્વાપર અને ત્રેતા યુગ તે ૧ લા યુગના સમય બરોબર, ૪ થો યુગ વારસાગત સુખ સમાન. હજારો લાખો વર્ષ. તેમાંથી બાદ ૪૨.૦૦૦/ વર્ષ, ૫ મો અને ૬ ઠો યુગ બંને કલિયુગ તે એક યુગના ૨૧.૦૦૦/ વર્ષ મુજબ. આ સમય ગણતરી અને તેનો અભ્યાસ ઐતિહાસિક હસ્તલિખિત પ્રતોના આધારિત છે.

ચાલુ સમય ૫ મા યુગ ક્રમમા છે, તેમાના આશરે ૨૫૦૦ વર્ષ પસાર થયેલા છે અને કાલ-ચક્ર મુજબ ૫ મા યુગને પૂર્ણ થવામા આશરે ૧૮,૫૦૦/ વર્ષ બાકી રહે છે.

યુગદર્શન શાસ્ત્રોના આધારભૂત છે તે ઐતિહાસિક સત્ય હકીકતો દર્શાવે છે. શાસ્ત્ર તે યુગ દર્શનની સંયુક્તતા ટકાવી રાખવા વિસ્મયોમાનુ એક વિસ્મય છે કારણ

કે ખ્યાસ કરીને પસાર થઈ ગયેલા હજારો વર્ષ પૂર્વની સ્મૃતિમા કશુ જ ઉપલબ્ધ થઈ શકતુ નથી સિવાય કે પરમાત્માની પ્રતિમાઓ અને ધર્મ શાસ્ત્રો, પરમાત્મા શાશ્વત-અસ્તિત્વમય છે, તે શક્તિ સ્વયં અવતાર અને તેનો ધર્મ ધારણ કરે છે પછી ગમે તેટલા કાલ-ચક્ર શરૂ થયા હોય કે પુરા થયા હોય.

સર્વજ્ઞ બ્રહ્મ પરમાત્મા; વિશ્વ શક્તિ, તે સ્વયં શિવ-પરમાત્મા ધારણ થાય છે. શાસ્ત્ર તે શિવ-યુગનુ દર્શન આપે છે. તે સમયમા સમસ્ત અસ્તિત્વમા પરમાત્મા શ્રી બ્રહ્મા, શ્રી વિષ્ણુ, શ્રી મહેશ સાથે એક શાશ્વત અસ્તિત્વ અંદર બધાની સંયુક્ત રચના થયેલી છે.

(૧) શિવ પુરાણ શાસ્ત્ર શિવ-યુગ દર્શન અને પૃથ્વી ઉપરના બીજા અસ્તિત્વોનુ વર્ણન દર્શાવે છે. પરમાત્મા શિવ અવતાર જે વર્તમાન સમયમા સૌથી સનાતન છે. શ્રી શિવ પરમાત્મા; ત્રિભુવનનાથ તેમજ ભોલાનાથથી પણ દર્શાવ્યા છે, કારણ કે ઘણા દૃષ્ટાંતોમા વર્ણન થયા મુજબ શ્રી દેવો, મનુષ્યો, પ્રાણી અને પંખીઓ, દાનવો અને ભુત-પલિત, આ બધાએ વરદાન, વચન અને શક્તિ માટે તેમના ઉપર આશીર્વાદ આપવા પરમાત્માની શુભ; પવિત્ર ભક્તિ કરી છે. શ્રી ભોલાનાથ શિવજીએ તે બધાને વચન વડે કૃતાર્થ કર્યા છે. તેથી કોઈ પ્રસંગોમા બનેલી અતિ મુશ્કેલ સ્થિતિમા ઈશ્વરીય શક્તિ શ્રી બ્રહ્મા અને શ્રી વિષ્ણુને ઉકેલ લાવવાનુ બન્યુ હતુ.

શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે દરેક વિશ્વ શક્તિઓ સ્વયં રચનાત્મક છે, તેજ તત્ત્વનુ સર્જન કરી ઉદ્ભવની રચના કરે છે તેથી આ તત્ત્વોનુ શોધન કરવા સમર્થ દેવોએ અતિ મુશ્કેલ કોયડા સમાન સમુદ્ર-મંથન હાથ ધર્યુ, તેમ વિચારીને કે તત્ત્વો અને વિશિષ્ટ ગુણધર્મવાળી સંપત્તિનો સંચય કરનાર સમુદ્ર એક મહાન શક્તિ છે. તેઓ આ રચનાત્મક દ્રવ્યો અને કુદરતી સંપતિ મેળવવા સફળ થયા. તેની સાથે સાથે ઝેર; વિષ તત્ત્વ પણ સમુદ્રમાથી બહાર આવ્યુ. દેવોની વિચારણા મુજબ કુદરતના ક્ષેત્રમા કોઈ પણ જગ્યાએ આ વિષ મુકી દેવુ તે યોગ્ય ના હોવાથી, તેથી તેનો આગળ માર્ગ કાઢવા તેઓએ શિવ પરમાત્માને પ્રાર્થના કરી, પરંતુ શિવ પરમાત્માએ પોતે જ વિષનો અંગીકાર કર્યો, તે સમયથી શ્રી જલનાથ; સમુદ્ર શક્તિ શિવ પરમાત્મામા લીન બની ગઈ.

શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે વિશ્વ; જગતના અસ્તિત્વથી જ પરમાત્મા શ્રી બ્રહ્મા, શ્રી વિષ્ણુ અને ગ્રહ-મંડળના દર્શન ચાલુ રહ્યા છે. પરમાત્મા શ્રી શિવજી અને પાર્વતીદેવી, ગુરુ શ્રી દતાત્રયજી, શ્રી ગણેશજી, શ્રી સરસ્વતીદેવી, શ્રી મહાલક્ષ્મીદેવી અને બીજા દેવ-દેવીઓ, શ્રી રુષિ-મુનિઓ, સંત મહાત્માઓના વિશ્વ શક્તિથી અવતાર ધારણ થયા તેના દર્શન ચાલુ રહ્યા છે.

(૨) ૨ જો યુગ. દ્વાપર યુગ શરૂ થયા પહેલા લાખોના લાખો વર્ષો પસાર થઈ ગયા, શિવ શક્તિએ પરમાત્મા શ્રી રામચંદ્રજીનો અવતાર આપ્યો. સંત તુલશીદાસ મહારાજ શ્રી રામચરિત્ર-રામાયણ શાસ્ત્રની શરૂઆત તે વચન સાથે કરે છે કે, ભલે જીવનનો અંત આવે પરંતુ વચનને કદી જતુ નહી કરીએ.

શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે મનુષ્ય ખમીરનુ કલગી સમાન સત્ય. જે સત્ય એ સમગ્ર અસ્તિત્વને રોશનીથી શોભાવ્યુ છે, આ સત્ય અને તેના ખમીર; તેજસ્વિતાની પ્રત્યેક અંતર આત્મામા ચિનગારી પ્રગટાવે છે, આ સત્ય તે વિશ્વ સત્યના ધ્વજ સાથે લહેરાય છે.

શ્રી રામાયણમા સાહસ, શૌર્યથી ભરપુર અને વચનને ખાતર ભવ્ય પડકાર ઝીલવાના ઉત્તમ દર્શન થાય છે. તે બધા જ મનુષ્યો, પ્રાણીઓ, પંખીઓ અને કુદરતના સમર્પણ ઉપર ઊંડો પ્રેમ અને ઘનિષ્ટ વિશ્વાસની વિશિષ્ટ લાક્ષણિકતાઓ રજુ કરે છે. શ્રી રામચંદ્રજી અને શ્રી લક્ષ્મણજીએ ૧૪ વર્ષ વંનવાસ દરમ્યાન ઘોર જંગલોમાથી પસાર થતા જ્યાં અધર્મ જોવામા આવ્યો ત્યાં તે સદંતર દૂર કર્યો. એક સમયે શ્રી રામચંદ્રજીને શ્રીલંકાના રાજા રાવણ સાથે યુદ્ધ કરવા ફરજ પડી હતી. તેમને મહાસતિ સીતાજીનુ અપહરણ કરી નાશી છુટ્યા હતા. આ સંજોગોમા શ્રી રામચંદ્રજી અને લક્ષ્મણજી જાતે જ આવા હજાર દુષ્ટોનો નાશ કરવા સમર્થ હતા તેમ છતા શ્રી રામે, શ્રી રાવણની શસ્ત્ર સેના સામે શસ્ત્ર-રહિત વાનર સેના તૈયાર કરી, પરંતુ વિજય તો સત્યનો જ થયો.

શાસ્ત્ર સત્ય-યુગ દર્શન અને પૃથ્વી ઉપરના બીજા અસ્તિત્વોનુ વર્ણન દર્શાવે છે. પરમાત્મા શ્રી રામચંદ્રજી, સીતાદેવી, શ્રી લક્ષ્મણજી, શ્રી ભરતજી, પરમભક્ત અને શક્તિ; બળમા સર્વશ્રેષ્ઠ શ્રી હનુમાનજી મહારાજ, દેવ-દેવીઓ અને સંત

મહાત્માઓના દર્શન ચાલુ રહ્યા છે.

(૩) ત્રીજો યુગ. ત્રેતા યુગ શરૂ થતા પહેલા લાખોના લાખો વર્ષો પસાર થઈ ગયા. વિશ્વ શક્તિઓએ યોગ યોગેશ્વર પરમાત્મા શ્રી કૃષ્ણચંદ્રનો અવતાર આપ્યો. ત્રીજા યુગમા બીજા ઘણા અવતારોમા તિર્થંકર પરમાત્મા શ્રી રૂષભદેવ સ્વામી, શ્રી ચક્રવર્તીઓ, શ્રી વાસુદેવો, શ્રી બળદેવો અને શ્રી નારદ મુનિના અવતારો થયા.

શાસ્ત્ર શ્રીમદ્દ્ ભાગવત સુત્ર કારભાર અને સામાજિક આચાર ધર્મ; માનવ ધર્મ સંસ્કૃતિનુ શ્રેષ્ઠ દર્શન આપે છે. આ તેવો યુગ હતો કે જેમા મનુષ્ય શક્તિનુ ગૌરવ અને નૈતિક ટેક; સતત્વના પરમાત્મા અને દેવો વડે પુરસ્કાર થતા હતા. તપસ્વિ શ્રી અર્જુન તેનુ એક પોતાનુ ચરિત્ર જે તેની શક્તિ અને ટેકમા બીજા ઘણા તેવા જ સમર્થ ચરિત્રો ઓળખવા યોગ્ય થાય છે તેવા બીજા પણ ઘણા દૃષ્ટાંતો છે જેમા સ્ત્રી શક્તિઓ; સતિત્વને પરમાત્મા અને દેવ-દેવીઓએ જાતે જ બિરદાવી છે.

શ્રીમદ્દ્ ભાગવત ગીતા કર્મ-દર્શનમા દર્શાવે છે કે સત્ય વડે કર્તવ્ય નિષ્ઠ બનવુ જોઈએ. તેનુ દર્શન સ્વયં પરમાત્મા શ્રી કૃષ્ણચંદ્રએ આપ્યુ છે. તત્વ વેદાન્ત સ્વામી શ્રી મહેશ્વરાનંદજી (જગન્નાથપુરી)ના સાન્નિધ્ય નીચે કથા સત્રનુ આયોજન થયેલ. કથા સત્ર માસ જુલાઈથી સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૯ દરમ્યાન સત-સંગ ભવન, જામનગરમા યોજાયેલ તે અનુસંધાન શ્રી ગીતા-દર્શન ઉપર સંક્ષિપ્ત નોંધ લખેલ તે રજૂ કરી છે.

શ્રીમદ્દ્ ભાગવત સુત્ર યુગ દર્શન અને પૃથ્વી ઉપરના બીજા અસ્તિત્વોનુ વર્ણન દર્શાવે છે. પરમાત્મા શ્રી કૃષ્ણચંદ્ર, શ્રી રુક્ષ્મણીદેવી, તપસ્વિ અર્જુન - (કૌરવો અને પાંડવો) શ્રી દેવ-દેવી અને સંત મહાત્માઓના દર્શન ચાલુ રહ્યા છે.

શ્રી હરી ૐ

શ્રી સત-સંગ ભવન,
શ્રી ભીડભંજન મહાદેવ મંદિર,
જામનગર.

તા. ૧૫ સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૯.

તત્ત્વ વેદાન્ત શ્રીમદ્ સ્વામી મહેશ્વરાનંદ. (પુરી)
તથા માનનીય કથા શ્રોતાઓ.

પુજ્ય સ્વામીજીએ શ્રીમદ્ ગીતા દર્શન ઉપર તેમનુ પ્રવચન ચાલુ રાખવા બદલ આપણે તેમના ખૂબ જ ઋણી છીએ.

સત્રની શરૂઆતમા પૂજ્ય સ્વામીજીએ તેમના સ્પષ્ટ સત્ય વડે ચોક્ખી સમજુતી આપી છે કે 'આત્મા' જે બધામા છે તેવો એક સરખો ના હોય શકે. તે પ્રત્યેક જિંદગીમા જુદી જુદી અવસ્થામા મૌજુદ રહે છે. તેઓશ્રીએ આપણુ સાચુ ધ્યાન દોર્યુ છે કે આત્મા તે પોતે જ ઈશ્વર હોવાનુ માનવુ તે દાર્શનિક નથી.

પૂજ્ય સ્વામીજીએ તેમના દૃઢ અભ્યાસ વડે આપણા અંતઃકરણ સજાગ કર્યા છે કે સઘળુ વિશ્વ મિથ્યા નથી પરંતુ સંસાર મિથ્યામા ફેલાયેલો છે. તે સત્યનો સ્પર્શ થવા દેતુ નથી અને વિરુદ્ધ આશાવાદ સર્જાવે છે. આ 'જડ-મિથ્યા' સંસારને પોતાની જ મુક્તિનો નાશ કરવા દોરી રહ્યું છે અને બીજાના જિંદગીઓને તેના ગુલામ બનાવ્યા છે, જીવ-જગતની આ ઘણી મોટી કરુણા છે, આપણે તે બંધનોને હટાવવા જોઈએ અને તે માટે ધર્મનુ આચરણ કરવુ તે જ ફક્ત ઉચિત માર્ગ છે.

શ્રીમદ્ ભાગવત ગીતા દર્શનમા ભગવાન શ્રી કૃષ્ણચંદ્ર મહાન તપસ્વિ અર્જુન ઉપર કૃપા વરસાવી અને સિદ્ધ શક્તિ હાંસલ કરવા તેમના સાચા ભક્તને દિવ્ય વિદ્યાનુ રહસ્ય દર્શાવે છે.

પૂજ્ય સ્વામીજીએ સમજાવ્યુ છે કે આ સૃષ્ટિમા સર્વ શક્તિમાન પરમાત્મા અને તેની સિદ્ધ શક્તિઓ ક્યાં ગોઠવાયેલી છે. વિશ્વ ચેતના અને પંચ-મહાભૂત તત્વો તે દરેક જિંદગીમા આત્માની સ્થિતિમા દૃષ્યમાન અને ચેતનાની સ્થિતિમા અદૃષ્યમાન રૂપ કેવી રીતે કાર્ય કરે છે.

માયા-દર્શન, શાસ્ત્ર ઉપદેશ દ્વારા આપણે શીખવા મળ્યુ કે તે અણું શક્તિ જેમ ચમકવુ અને પરાવર્તન થવુ તેમ દરેક પદાર્થોમા નિશ્ચયપણે ગોઠવાયેલ હોય છે. વિજ્ઞાન દ્વારા વિનાશક તેમજ માનવ કલ્યાણ માટે ઘણી દિશામા સંશોધાત્મક પરિણામો બહાર આવ્યા. આપણે વિજ્ઞાનને માનવા લાગ્યા પરંતુ તે ભૂલી ગયા

કે વિજ્ઞાન પણ માયા-દર્શનમાથી રચાયેલુ છે. આપણા વ્યાસ મુનિઓ, રુષિમુનિઓ, પુર્વાચાર્યો અને તેમના શિષ્યો મુળભૂત રીતે વેદાન્ત, આગમ, શ્રીમદ્ ગીતા અને તેમાના ઘણા શાસ્ત્રોના ઉપદેશ રચયિતા હતા. તે શાસ્ત્રો પરિણામે સંશોધનની ભૂમિકામા હોય તેમ ભાસ થાય છે.

સત્રના ૧૫ દિવસ પછી આપણે ઊંડો સંસય પેદા થયો કે આપણુ અસ્તિત્વ એક પુદ્ગલિક સ્થિતિથી વિશેષ કશુ જ નથી અને તેમ અનુભવ્યુ કે શું આપણે ખરેખર જન્મ્યા છીએ કે શિક્ષારૂપે જન્મ્યા છીએ.

આ સંદર્ભમા સ્વામીજીએ અપૂર્વ સુંદર 'ઈશ્વર-લીલા'નુ વર્ણન દર્શાવી આપણો સંશય દૂર કર્યો. તે માર્ગદર્શન મુજબ આપણે ફરજનુ પાલન કરવુ અને ભવ-મુક્તિના છેલ્લા અને અંતિમ સત્ય સુધી પહોંચવા માટે શક્તિ સામર્થ્ય હાંસલ કરવા આ સ્પર્ધામા ઉતરવા દરેકને આહવાન આપે છે.

આપણે લાગ્યુ કે જીવ-જગત માટે આ વધુ મુશ્કેલ કોયડા સમાન અને સંઘર્ષ છે. તેથી સ્વામીજી તથા સર્વે ગુરુ દેવો પ્રતિ આપણી હૃદયપૂર્વક પ્રાર્થના છે કે 'ભવ-મુક્તિ'ની નજીક પહોંચવા તેનો શક્ય ઉપાય સુચવે અને આપણે ઈશ્વર પ્રતિ પણ પ્રાર્થના કરીએ કે આનો સુખદ અંત લાવવા 'લીલા' ને સમેટી લઈ રહેમ કરે.

પરંતુ તે શક્ય નહી હોવાથી સ્વામીજીએ આપણી માનસ સૃષ્ટિ અને વિજ્ઞાનથી અનેક ગણુ વિશેષ 'શિવમ-સત્યમ' જે પ્રકૃતિનુ શાશ્વત વિસ્મય છે તેનુ રહસ્ય બતાવી દર્શાવ્યુ. સ્વામીજીએ સૃષ્ટિ-દર્શન વિશે અનુભવ આપ્યો તેમા અવકાશ જગતના પૂર્ણ ભેદ દર્શન વડે તે ફક્ત વાયુ, ઓક્સિજન અને હાઈડ્રોજન સામેલ નથી પરંતુ તેની અંદર બીજા ઘણા બળો કાર્યકારી છે. જેવા કે ગ્રહ-મંડળ, તેજ: પ્રકાશ અને અંધકાર, ધ્વનિ અને મોજાઓ, હવા : વાયુ અને જલ, વિદ્યુત શક્તિ અને વહન શક્તિ, આત્માના સૂક્ષ્મ પરમાણું સ્થાન વગેરે તે જગત-રચનાના ક્રમમા એક બીજા સાથે કેવી રીતે સબંધ ધરાવે છે જે આ સર્જનના સાચા નિમિત્ત હોય છે.

ચેતનમય જગત વિષે સમજણ પામી આપણે ખૂબ જ પ્રભાવિત થયા, આપણુ અસ્તિત્વ ચેતન સત્તા નીચે છે તેનો આત્માનુભવ થાય છે. હજુ સુધી આપણે આપણી રૂઢિ બદલાવી શક્યા નથી અને પરિણામે આપણે આપણા એક પછી એક ભવો બાંધતા ગયા. પરંતુ જો આપણે ભવ-ચક્રમાથી મુક્ત થવા ઇચ્છીએ તો તેનો ઉત્તમ ઉપાય કર્મ-સત્તા છે જે ચેતનમય જગતમા વધુમા વધુ અસરકર્તા છે અને 'આત્મા-રામ' સ્થિતિમા ભક્ત બનવુ જોઈએ.

પરમાત્માએ ખૂબ જ ઉદારતાપૂર્વક દરેકને માટે કર્મ-સત્તામાથી પસાર થવા વ્યવસ્થા કરી છે અને કર્મ-ફળ વડે નવાજિસ કરવા પ્રેરણા આપી છે. પરંતુ આપણે

'ફળ'ની પ્રાપ્તિ માટે મોહમા ઉન્મત થઈ વાદ-વિવાદ સર્જ્યો છે.

કર્મ-સત્તાની આ મોટી ગુંચવણમા કોઈ નિર્ણય ઉપર આવવા આપણે અશક્ત છીએ પરંતુ તેની સ્પષ્ટતા કરતા, શ્રી અર્જુનને કર્તવ્યનુ પાલન કરવા જણાવ્યુ હતુ, તેનો ન્યાય પરમેશ્વર શ્રી કૃષ્ણએ આપવાનો હતો.

કર્મ-સત્તાના રાજ્યમા જે કોઈ કર્મ-ફળ મેળવવા માટે યોગ્ય હોય તેનુ કોઈ કર્જ રહેતુ નથી અને જેઓએ તે બે ગણા અને ત્રણ ગણા છીનવી લીધા હોય તેની દશ ગણી વધુ વસુલાતમાથી કોઈપણ બાકાત રહેતુ નથી. ઈશ્વર પ્રતિ આપણી પ્રાર્થના છે કે દરેકને તેમના કર્મના દુઃખો મીટાવવા તેવા બળથી શક્તિમાન કરે.

શ્રીમદ્ ગીતા દર્શન સર્વથા બહાદુરી ભર્યા જીવન વડે કલ્યાણ ભાવનાને આકર્ષે છે. એક વખત તપસ્વિ અર્જુન પણ ધર્મ-યુદ્ધ ખેડવા ઉદાસીન બની ગયા હતા. કારણ કે રાજ્ય-સત્તા છોડી દેવા તેમની ઊંચી ભાવના હતી પરંતુ ભગવાન શ્રી કૃષ્ણચંદ્રએ શ્રી અર્જુનને ધનંજય : જયવંત સંબોધી ગુરુ આજ્ઞાને માન આપવા ફરીવાર આશિષ આપ્યા.

કુરુક્ષેત્ર યુદ્ધમા વિજય થયા પછી શ્રી ગીતા ઉપદેશ ઈશ્વર-દર્શનનુ મહાન તત્ત્વજ્ઞાન દર્શાવે છે. પરમ પરમાત્મા સુધી પહોંચવા જે લાંબો પંથ છે તેમા આગળ વધવા ભક્તિ-યોગ. શ્રી હરી-ગુરુ-સંત સેવા, ઈષ્ટ દેવ, શક્તિ દેવી, અને ગુરુ ઉપાસના તથા ધર્મ અભ્યાસ, મજબૂત મનોબળ, આત્મગુણ તત્વનુ જ્ઞાન અને મહાન અવતારને સુસંગત બને તેવા ઉત્તમ ગુણો વડે યોગ્ય ચરિત્રનુ ઘડતર થવુ જોઈએ.

પરમેષ્ટિ ભગવંતના દર્શનમા પૂજ્ય સ્વામીજીએ પ્રાચીન તથા વર્તમાન કાળના મહાન અવતારો તથા સંત મહાત્માઓના ઘણા ચરિત્રો દર્શાવ્યા. તેમના ખૂબ જ વિશાળ જ્ઞાનની તુલનામા આપણી ટૂંક નોંધ તેમના વ્યાખ્યાનની દરેક મુદ્દાસર બાબતો દર્શાવવા શક્તિમાન નથી. આપણને સામાજિક નબળાઈઓમાથી બહાર લાવી અને માનવતા ભર્યા જીવનરાહ ઉપર સાચો કાબુ રાખવા માર્ગ દર્શન આપવા બદલ આપણે તેમના ઘણા જ ઋણી છીએ.

આખરે તો આપણે અનંત સૃષ્ટિ ઉપર વસવાટ કરનારા કોઈ એક છીએ અને તેના દરેક ઉદ્ભવો અનંતતાથી છે. તેથી બ્રહ્મ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા શ્રી બ્રહ્મા, શ્રી વિષ્ણુ, શ્રી મહેશ ઉપર સાચી શ્રદ્ધાથી પ્રાર્થના કરીએ કે તેઓની આ 'દિવ્ય-સૃષ્ટિ'મા આપણે જે પ્રમાણે રહેવા યોગ્ય હોઈએ ત્યાં કોઈપણ જગ્યાએ આશરો આપે અને નિર્ધારિત સમયે ભવ-મુક્તિ માટે તેમની સાથે દોરી જાય.

સ્વામીજીએ દૃઢતાપૂર્વક દર્શાવ્યુ કે સમ્યકત્વ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને તપ જ્યારે સિદ્ધ થાય ત્યારે તે જ ભવમા મોક્ષ સિદ્ધ થાય છે.

શ્રીમદ્ ભાગવત ગીતા સત્યનો વિજય પુરવાર કરે છે.

સત્ય મેવ જયતે.

આપણા પવિત્ર માનપૂર્વક.

ત્રીજા યુગના પૂર્ણ થવાના સમય પહેલા કે જેમા આશરે ૪૨.૦૦૦. વર્ષો બાકી હતા, ત્યારે વિશ્વ શક્તિ વડે તિર્થંકર પરમાત્મા શ્રી ઋષભદેવ સ્વામીનો અવતાર ધારણ થયો. શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે માનવ શક્તિની ઉત્કૃષ્ટ મર્યાદામા બધા જ સામાજિક બંધનનો ત્યાગ કરી અને ધર્મના ઉત્તમ આચાર સિદ્ધાંતો અનુસરવા યોગી જીવનમા રહેવુ જોઈએ. આ સંસ્કૃતિ મહાન તત્ત્વ જ્ઞાન રજૂ કરે છે તેમા જીવન-નિર્વાહના સિદ્ધાંતો અને પદ્ધતિના મુલ્યાંકનમા તે જેટલુ શક્ય હોય તેવી રીતે શારીરિક અને માનસિક રીતે કદી પણ અવરોધ થવાનુ કારણ ના બને.

શાસ્ત્ર યુગ દર્શનમા દર્શાવે છે કે સાધના, ઉપાસના અને તપ-યોગ કેવી રીતે જીવનની દિવ્યતા તરફ દોરી જાય છે. સિદ્ધ પરમાત્મા શ્રી ઋષભદેવ સ્વામી મૌનવ્રત સ્વીકારી અને જંગલમા રહે છે. સ્વામી ભિક્ષા લેવા માટે ક્વચિત દેખાતા. સમય જતા તેવુ બન્યુ કે તેઓ જ્યાં ભિક્ષા લેવા જાય ત્યાં ભિક્ષા : ભોજનને બદલે સોનુ અને ઘરેણા અર્પણ થતા. પરંતુ પરમાત્મા તેના મૌનવ્રતમા હોવાથી ભિક્ષા માટે કશુ પણ કહ્યા વગર પાછા ફરતા. આ સ્થિતિમા એક વર્ષ પસાર થઈ ગયુ તેમ છતા પરમાત્મા સાધનામાથી ચલિત ના થયા. તે સમયમા રાજવી વંશના શ્રી શ્રેયાંસકુમારને દેવ-દર્શન વડે આ ઘટના વિશે જ્ઞાન થાય છે, પરંતુ તે દરમ્યાન પરમાત્મા પોતે જ તે સ્થળે પધારે છે, જ્યાં તેમણે ભિક્ષામા ઈક્ષુરસ; શેરડીનો સ્વીકાર કરી ઉપવાસ અને વ્રત પુરા કરે છે. શ્રી પરમાત્મા તેમના યોગ-બળના પ્રભાવથી થોડા પણ નબળા નહતા થયા. શ્રી ઋષભદેવ સ્વામીને યોગ-સાધના દરમ્યાન કેવલજ્ઞાન સિદ્ધ થાય છે.

શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે ૩ જા યુગના તે સમયમા જૈનોમા સાધુ પ્રણાલિકાની શરૂઆત થયેલ, તેમ માનવામા આવે છે કે બધા જ શાસ્ત્રો તે સમયમા લખવામા આવ્યા ના હોય પરંતુ ઉપદેશ દ્વારા ધર્મના આદેશ અનુસરવામા આવતા હતા અને સાધવી પ્રણાલિકા શરૂ થયેલ ન હતી, આ મંતવ્ય પ્રમાણે તે યુગ સમય ૩ જા યુગના શેષ ભાગનો હતો જે કાલ-ચક્રના ક્રમમા ખૂબ દુરનો સમય પાછળ ન હતો.

શાસ્ત્ર કલ્પ-સુત્ર યુગ દર્શન અને પૃથ્વી ઉપરના બીજા અસ્તિત્વોનુ વર્ણન

દર્શાવે છે, પરમાત્મા શ્રી ઋષભદેવ સ્વામી, શ્રી બાહુબલીજી, શ્રી મારુ દેવી માતા, દેવ-દેવીઓ અને સંત મહાત્માઓના દર્શન ચાલુ રહ્યા છે.

(૪) ૩ જા યુગના શેષ ભાગના આશરે ૪૨.૦૦૦/ વર્ષો પૂર્ણ થયા પછી કાલચક્ર મુજબ ૪ થો યુગ શરૂ થાય છે જે પરમાત્મા કૃપાએ વારસાગત મળેલ ભરપુર સુખ સમાન દર્શાવેલ છે. તેના સમય વિધાન મુજબ અંદાજે હઝારો લાખો વર્ષ સુધીનો છે જેમા વિશ્વ શક્તિ દ્વારા તિર્થંકર પરમાત્મા, સાધુ-સાધ્વી અને સંત મહાત્માઓના ઘણા અવતારો ધારણ થયા.

યુગ દર્શન દર્શાવે છે કે વિશ્વ શક્તિએ પૃથ્વી ઉપર દરેક દિશાઓમા અપૂર્વ કૃપા વરસાવી અને જુદા જુદા ધર્મોની સ્થાપના થઈ, ધર્મનો પ્રચાર એટલો વિસ્તૃત થયો કે દરેક મનુષ્ય સંપ્રદાયમા લગભગ સર્વત્ર દુનિયાની પ્રજામા ધર્મની અનુભૂતિ થઈ અને ધર્મશાસ્ત્ર અનુસરવા બંધારણ આપ્યુ. યુરોપ અને એશિયા ભૂમિ ઉપર ખ્રિસ્તી ધર્મમા પરમાત્મા જિસસ ક્રાઇસ્ટના આશીર્વાદ ઉતર્યા. ઈરાની : ફારસી ધર્મમા પરમાત્મા જરથોષ્તુ, ટીબેટ અને ચીન દેશના તેમના બૌદ્ધ ધર્મ મઠોમા પરમાત્મા બુધ. ઇસ્લામ ધર્મમા કુરાન, જગદીશ્વર : ઐશ્વર્ય ધર્મમા સુફી-મહાત્મા, તેમ પૂર્વ અને પશ્ચિમમા, ઉત્તર અને દક્ષિણમા, દુનિયાના દેશોમા દેવળ અને મઠની સ્થાપના થઈ. શાસ્ત્ર બાઈબલ અને ખ્રિસ્તી ધર્મના બીજા ગ્રંથો યુગ દર્શન અને પૃથ્વી ઉપરના બીજા અસ્તિત્વોનુ વર્ણન દર્શાવે છે. વિશ્વ શક્તિ દ્વારા પરમાત્મા, મહાન પાદરી અને ધર્મગુરુઓના સાંપ્રદાયિક દર્શન ચાલુ રહ્યા છે.

શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે અહિંસા ધર્મ જે બીજા કોઈપણ ધર્મથી જુદી જ લાક્ષણિકતા નથી, પરંતુ જૈન દર્શન અહિંસાના સિદ્ધાંતો ગહનતાથી અને સૂક્ષ્મતાથી દર્શાવે છે તે એવા અર્થમા ઓળખાવે છે કે બને તેટલુ શક્ય રીતે દૈનિક જીવન ક્રમમા ધર્મનુ પાલન થવુ જોઈએ અને જાણતા કે અજાણતા બીજાના અંતર-મનને નહી દુભાવવા કે ઈજા નહી કરવા જાગૃત રહેવુ જોઈએ.

તે સમયમા વેદ-પંડિતોએ જૈન ધર્મમા વેદ-તત્ત્વના થયેલા અર્થઘટનને બહુમાન કરેલ. શાસ્ત્ર તે ગણધર વાદ : ભવ્ય ધર્મ ચર્ચા દર્શાવે છે, જે શ્રી મહાવીર સ્વામીના અધ્યક્ષ પદે વેદ-પંડિતો સાથે સમવસરણમા બહુમાન થયેલ. ત્યાર પછી થોડા સમયમા તે બધા ૧૧ પંડિતોને ગણધર પરમાત્માની પદવી એનાયત થઈ હતી, તેમાના પ્રથમ વેદ-પંડિત શ્રી ઇન્દ્રભૂતિ જેઓ શ્રી ગૌતમ સ્વામીના નામથી ઓળખાય છે.

જૈન દર્શન ક્ષત્રિય-વંશની સંસ્કૃતિનુ વર્ણન દર્શાવે છે જેમા શ્રી વર્ધમાન કુમાર સ્વયં દીક્ષા અંગીકાર કરીને ૧૨½ વર્ષના સમય સુધી વનમા રહીને યોગ-સાધના પાળે છે. તે સમય દરમ્યાન તેવા ઘણા નિર્દય ઉપસર્ગો તેઓ ઉપર વિત્યા હતા

જે કોઈની પણ સહન શક્તિથી બહારના હતા. શ્રી મહાવીર સ્વામીને તેમનુ રક્ષણ થવા માટે વિનંતી કરવામા આવી હતી, પરંતુ શ્રી પ્રભુ તેમના દઢ સંકલ્પમાથી ચલાયમાન થયા નહી અને યોગ-સાધના દરમ્યાન કેવલજ્ઞાન સિદ્ધ થાય છે. આ સમય નિર્દેશ ૪થા યુગના પૂર્ણ થવાના આશરે ૩૦૦૦. વર્ષ પહેલાનો હતો.

ત્યાર પછી શ્રી મહાવીર સ્વામીના નિર્વાણ-કલ્યાણ બાદ આશરે ૪૦૦ થી ૫૦૦ વર્ષ પછી ખાસ કરીને પૂર્વાચાર્યો વડે આગમ શાસ્ત્રો લખાયા હતા. સાધ્વી પ્રણાલિકા આ સમયમા શરૂ થયેલી જે ૪ થા યુગના પૂર્ણ થવાના આશરે ૨૦૦૦. વર્ષ પહેલાનો હતો અને ૫ મા યુગના ૨૫૦૦. વર્ષનો સમય પસાર થયો તે મળી કુલ ૫૦૦૦/ વર્ષ પહેલાનો સમય અંદાજે થાય.

કલ્પસૂત્ર શાસ્ત્ર યુગ દર્શન અને પૃથ્વી ઉપરના બીજા અસ્તિત્વોનુ વર્ણન દર્શાવે છે. તિર્થંકર પરમાત્માના ૨૪ મહાન અવતારો-પરમાત્મા શ્રી ઋષભદેવ સ્વામી અને શ્રી અજીતનાથ થી શ્રી મહાવીર સ્વામી, શ્રી કેવલી ગણધર પરમાત્મા, તિર્થ-અધિષ્ઠાયક અને શાસન દેવ-દેવી, શ્રી સાધુ-સાધ્વી અને સંત મહાત્માઓના દર્શન ચાલુ રહ્યા છે.

(૫) શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે ૫ મા યુગનો સમય જે ૪ થા યુગના પૂર્ણ થવાના બાકી હતા તે આશરે ૨૫૦૦. વર્ષ પૂરા થયા પછી શરૂ થયો અને વર્તમાન ૫ મા યુગની શરૂઆત થયાને આશરે ૨૫૦૦. થી ૨૬૦૦. વર્ષ વીતી ગયા. તે કાલચક્રના ક્રમ મુજબ યુગ સમય નિર્દેશ ૨૧૦૦૦. વર્ષનો છે. ૫ મા યુગના યુગદર્શનમા તે ૪ થા યુગની તમામ શક્તિઓના આશિષ અને કૃપા વડે વારસાગત મળેલ છે અને તે પૃથ્વી ઉપરના જીવ-જગત અને બીજા અસ્તિત્વોનુ યુગદર્શન ચાલુ રહે છે.

ભારતીય સંસ્કૃતિમા પૂર્વકાલીન ધર્મ વંશાવલી ખૂબં જ વિશાળ છે. તે શાસ્ત્ર ક્રમમા વ્યવસ્થિત છે તે જે સબંધિત સંપ્રદાયોના મુખ્ય વિભાગ અને આશ્રમ પાસે સચવાયેલ છે. જૈન ધર્મમા સાધુ-શાધ્વીઓની વંશાવલી મૂળભુત રીતે શ્વેતામ્બર અને દિગમ્બર પ્રણાલિકાની દર્શાવેલ છે, ત્યાર પછીના સમયમા સ્થાનકવાસી પ્રણાલિકા શરૂ થતા થોડા પક્ષ : વાડા ઊભા થયા છે.

પૂર્વાચાર્યો અને મહાન સંતો જેવો આગમ અને વેદ ગ્રંથોના રચયિતા હતા તેમના જીવન-ચરિત્ર અને બીજા ઘણા વિષયાનુસાર અધ્યયનનુ સાહિત્ય જે લગભગ વિશ્વ જ્ઞાનકોષ સુધી આવી પહોંચ્યુ છે. તેની અંદર ગદ્ય અને પદ્યમા જ્ઞાન દર્શનનો શ્રેષ્ઠ નિચોડ છે. સંત મહાત્મા અને સાધુ-સાધ્વીઓના મહાન અસ્તિત્વની આ પ્રણાલિકા પૃથ્વીના અસ્તિત્વ ઉપર જો ચાલુ રહી ના હોત તો ઈશ્વર અવતારની

પણ કોઈ શક્યતા ના હોત. તેવી જ રીતે જો ગદ્ય અને પદ્ય ના હોત તો આ જગત વિષે એક શુન્ય સ્થિતિથી વિશેષ કશુ જ ધારી શકત નહી.

સાધુ સંપ્રદાયમા નાગા બાવા, દિગમ્બરમા હઠ-યોગી સંસ્કૃતિ છે. તેઓ ઘણા મજબૂત અને તપયોગી : તપસ્વી હોય છે. તેઓ વધુ સંખ્યામા શિવ-પરમાત્મા અને શક્તિ-દેવીની આરાધના : ભક્તિ કરે છે. તેઓ શિવજી જેવા દેખાવા પસંદ કરે છે અને રહેઠાણ નજીક અગ્નિ-કુંડ રાખે છે. તેઓ એકાંતવાસ અને ઝુંપડીમા રહેવુ પસંદ કરે છે. તેઓ યજ્ઞ-પુજાથી પરિચિત છે. યજ્ઞ-મંડપનો શણગાર રુષિ-મુનિના તપોવન જેવો પ્રભાવશાળી હોય છે. તેઓના દર્શન કુંભમેળા, ત્રિવેણી-સંગમ : તીર્થ, શિવ મહોત્સવ અને પર્વત ઉપર ગુફાઓમા થાય છે. તેઓના ગુરુકુલ : પાઠશાળા અખાડાથી ઓળખાય છે. જંગલો અને પર્વતો તેઓની યોગ-સાધનાના ઉત્તમ સ્થાન છે. તેઓ આયુર્વેદિક ઔષધિ વિષે સારુ જ્ઞાન ધરાવે છે. સામાન્ય રીતે પરમાત્માની પુજા અને ભક્તિ ઘણા ભાવપૂર્વક અને રોશની સાથે દરેક ધર્મ સંપ્રદાયમા કરવામા આવે છે.

આ સંપ્રદાય દ્વારા સાધુ સંસ્કૃતિના મહાન દર્શન થાય છે અને તે પુરવાર કરે છે કે અન્ન અને પાણીની જરૂરિયાત સિવાય માયા અને લીલાથી અલિપ્ત રહેવાનુ શક્ય છે, અગત્યતા ફક્ત એ જ છે કે પરમાત્મા તરફ દૃષ્ટિ મિલાવી જોઈએ.

સાધુ : ભિક્ષુક, સાધુ અને સમાજ વચ્ચેનુ માનવ અસ્તિત્વ, તાપસી-સંન્યાસ જે આ દિક્ષાને માન્ય ગણવામા આવતી નથી. આ ભિક્ષુકોએ જાતે જ ધાર્મિક પ્રતિજ્ઞા લઈ તેમનો ઘર ત્યાગ કર્યો હોય છે. તેઓ સંન્યાસાશ્રમના નિયમોનુ પાલન કરવુ અને પરમાત્માની ભક્તિ કરે છે. તેઓ સદાવ્રત : ભિક્ષા અને દક્ષિણામા ભક્ત અને દાતા તરફથી જે કઈ મળે તેના ઉપર નિભાવ કરે છે, તેઓ મદિરના આશ્રય નજીક રહે છે. ઘણા સ્થિત રહે છે અને ઘણા બધી જગ્યાએ ફરતા રહે છે. સાધારણ રીતે તેઓ મુલકમા છુટા-છવાયા હોય છે. તેઓ પરમાત્મા ધુન અને કિર્તનમા જોડાયેલા રહે છે. આ સંસ્કૃતિ પરમાત્માની ભક્તિમા સહાયકારી બને તેવી કેટલી સુંદર ચીજનો સંગ્રહ રાખે છે અને તે સેવા અને દક્ષિણાના બદલામા બદલી આપે છે.

આ પરંપરા દ્વારા દર્શન થાય છે કે તેવી દરેક સહાયકારી ચીજો જે ભક્તિ માટે ઉપયોગી છે તે બધુ જ પરમાત્માની ભક્તિમા આભુષણો બને છે. તેમ છતા તેવો પણ એક કુદરતી પ્રેમ છે જે કૃપા અને કરુણા : દયા વરસતી ચાલુ રાખે છે તે પરમાત્મા-મિલાપની જે કોઈ આરપાર જોઈ શકે તેની વચ્ચે આભુષણ સમાન બની રહે છે.

અતિ સુંદર તેવુ પૃથ્વી ઉપરનુ કલાકૃતિ સમુ અસ્તિત્વ જે ધ્રૂવ-તારા જેમ ઝગમગી રહ્યુ છે તે પ્રકાશ તીર્થ અને મંદિરોનો છે. આ સંસ્થાપન અંદર સંત મહાત્મા, ભક્ત અને દાતા, શ્રાવક અને શ્રાવિકા, કલાકાર અને કારીગર, તેઓ સર્વેનુ ઘણુ જ કિંમતી યોગદાન છે. આ શિલ્પકલા પૃથ્વીની ભૂમિ ઉપર ઘણા સ્થાનોએ થયેલા છે, તેની અંદર ભારત ભૂમિ તીર્થ અને મંદિરોનો અતિ સુંદર મહિમા ધરાવે છે.

આ શિલ્પકલા સત્યનુ રહસ્ય છે, જે સત્ય વિશ્વનુ રહસ્ય છે, તે ઈશ્વરીય સત્ય : પરમાત્મા પોતે જ છે, તે અહિંસાની સૌથી નજીક છે, જ્યારે તે સૌથી સમીપ છે તેથી પોતાનો ઇતિહાસ રજૂ કરવાની જરૂર પડતી નથી, ઇતિહાસ તો ત્યારે શરૂ થાય છે કે જ્યારે કોઈના હૃદયમા પરમાત્માનો નિવાસ થાય છે.

સંત મહાત્માઓની ધારણા મુજબ તેવુ વિધાન છે કે અસ્તિત્વમા રહેલ દુનિયાના ઘણા સમય પૂર્વથી પરમાત્માના અવતાર ચાલુ રહ્યા નથી, તેનુ કારણ તે હોય શકે કે ઘૃણાજનક અને પાપાચાર હિંસા ઘણી વધી રહી છે.

તીર્થો, મંદિરો અને પ્રતિમાઓ ધર્મની મહાન સ્મૃતિઓ છે. તેની અંદર આપણુ સ્થાન લેવા તે ફરી ફરીને આવકારે છે અને મનોદશામા તેની હસ્તી સ્વીકારવા આહ્વાન આપે છે. તે ધ્યાનાવસ્થામા સ્થિર થવા શક્તિમાન કરશે અને દષ્ટિ જ્ઞાનબદ્ધ બનશે. આ મહાન શક્તિઓ વડે ખોટા લક્ષો દૂર થાય છે, તે મનોમન ઝબકીને પ્રતિબિંબિત થાય છે. તે વિષે વિચાર કરવા ભાગ્યવંત થાઓ કે જિંદગીની સાથે સાથે શું કૃપા અને કરુણા વરસી રહી છે.

સંત મહાત્માઓ વચનબદ્ધ દર્શાવી રહ્યા છે કે વિશ્વ સત્તાનુ સમગ્ર અસ્તિત્વ સર્વજ્ઞ બ્રહ્મઃ પરમાત્માના છત્ર નીચે છે, તેથી નિઃશંકપણે તેમની હસ્તી ત્રિભુવન : કુદરતનુ સામ્રાજ્ય : સ્વર્ગ લોક, પૃથ્વી લોક અને પાતાલ લોકમા વિદ્યમાન છે. વધારે ઊંડી રીતે વિચારી જોતા તેમ લાગે છે.કે પૃથ્વી ઉપર ધર્મની સ્થાપના મોડી થઈ હોય, તેના કરતા વિશ્વ સત્તાની બીજી દુનિયામા તે પહેલા હોવાનુ ધારી શકાય છે. તેનો અંદાજિત સમય કાલચક્રના અંત મુજબ તે પ્રથમ યુગના અસ્તિત્વ પૂર્વેનો સમય હોય, તો પણ શક્ય તેટલી ઉત્તમ શક્તિથી જે કઈ સાધ્ય થઈ શક્યુ છે તે ખૂબ જ મુલ્યવાન છે.

પરમાત્મા તેમની વંદનીય સર્વોત્કૃષ્ટતામા વિશ્વના દિન-પ્રતિદિન ક્રમોની વ્યવસ્થા કરવા શક્તિમાન છે. તેઓ સર્વત્ર-અસ્તિત્વની સંભાળ રાખે છે અને દ્રવ્યો અને પદાર્થોના સ્વરૂપમા વૈવિધ્ય શક્તિઓ પુરી પાડવા મદદ કરે છે. આ અસ્તિત્વ સાત ક્ષેત્રમા ગોઠવાયેલુ છે તે મંડળાકાર : ગ્રહો અને તારાઓની રચના વડે અને પુદ્ગલિક સંસ્કૃતિ અંદર દશ્યમાન છે. તેના નિર્દેશ મુજબ. ૧. કુદરતનુ સામ્રાજ્યઃ વિશ્વ-ગ્રહો અને તારાઓ : દેવલોક ૨. મનુષ્ય ક્ષેત્ર. ૩. પ્રાણી ક્ષેત્ર ૪. પંખીઓનુ

ક્ષેત્ર. ૫. જલચર ક્ષેત્ર. ૬. વનસ્પતિ ક્ષેત્ર : નિશ્ચલ અને સ્થિર જીવો. ૭. નાના શરીરી જીવ-જંતુઓ અને સૂક્ષ્મ જીવાણુ ક્ષેત્ર.

મનુષ્ય સંસ્કૃતિ જે બીજા જીવોની સંસ્કૃતિની સરખામણીમા વધારે સારી દર્શાવી છે પરંતુ કલિયુગની અસર હોવાથી તે પ્રકૃતિથી વિભક્ત, ખોડ-ખાપણો વધી ગયેલી અને દીર્ઘાયુષ્યને ટુંકુ બનાવ્યુ છે. આ સંદર્ભમા સંશોધન અને અભ્યાસો, આમ કરવુ અને તેમ કરવુ, તેમજ વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી ઘણુ કરવામા આવ્યુ, તો પણ મનુષ્ય સંસ્કૃતિની બદલી ગયેલી સ્થિતિમા સુધારો લાવવા તેના એક પણ પરિણામ વડે સફળતા મળી નથી. પરમાત્મા અને યોગી મહાત્માઓએ શક્તિ અને સફળતાના ભેદમર્મ સાથે જે ધાર્મિક માર્ગ બતાવ્યા છે તે જરૂરિયાતો ઘટાડીને નાશીપાસ કરવા માટે નહી, પરંતુ કુદરતના ક્રમ સાથે વધુ મજબૂત બનાવે છે અને છેવટે તે બધા જ જીવન અને આરોગ્યના મધ્ય લક્ષ ઉપર આવે છે.

ભારતમા આવેલુ ધર્મ અસ્તિત્વ દરેક સંપ્રદાયોમા સંત મહાત્મા અને સાધુ-સાધ્વી સાથે સ્થપાયેલુ છે. આ બધી જ સ્થાપના અંદાજે આ મુજબ હોય શકે. ૫૦૦૦/ તીર્થ સ્થાનો, ૫.૦૦.૦૦૦/ મંદિરો, ૨૫.૦૦૦/ થી ૩૦.૦૦૦/ ધર્મશાળા અને આરોગ્ય સ્થળો. ૮૦૦૦/ થી ૧૦.૦૦૦/ આશ્રમ અને મઠ, ૫૦૦/ પાઠશાળા : નાની શાળા, ઘણા પ્રકારના સંસ્થાપનો અને સખાવત સંસ્થાઓ, થોડી વિદ્યાપીઠ, ઘણી સંખ્યામા પંડિત અને શાસ્ત્રી, વિશાળ સંખ્યામા શાસ્ત્ર અને સાહિત્ય, ઘણી સંખ્યામા સંસ્થાકીય સેવા જેવી કે નિવાસ સ્થાન, શૈક્ષણિક, ઔષધ સારવાર અને પ્રકાશન વગેરે, ઘણી સંખ્યામા ઉપાશ્રય, છાત્રાલય, સદાવ્રત વ્યવસ્થા, આ સઘળી સ્થાપના પ્રજાના દાન અને સખાવત ઉપર રચાયેલી છે.

જૈન દર્શન પૃથ્વી ગ્રહના ભૌગોલિક અસ્તિત્વ ૧૪ રાજલોક અંદર બનેલુ દર્શાવે છે, જેમા પૃથ્વી ઉપર બીજા થોડા અસ્તિત્વ હોવાનુ દર્શાવે છેં અથવા તે નજીકના ગ્રહ ઉપરનુ પણ હોય શકે. શાસ્ત્ર દર્શાવે છેકે મહાવિદેહ-ક્ષેત્ર જે પૃથ્વી ઉપરના મૌજુદ અસ્તિત્વમા તેની હસ્તી હોવી જોઈએ અને બીજા થોડા અસ્તિત્વ જે અગાઉ ભુતકાળના યુગમા હતા તે વર્તમાન યુગમા દષ્યમાન થતા નથી. ધર્મ શાસ્ત્ર મુજબ ગ્રહ-તારા સબંધી વિજ્ઞાન સંશોધન સાથે ગ્રહ-મંડળની ભુગોળ અંદર તફાવત રહે છે.

શૈક્ષણિક ધર્મ-શિબિર મુનિશ્રી અરુણવિજય મહારાજના માનદ્દ પદ નીચે યોજાયેલ હતી અને તેઓશ્રીએ ધર્મ, વિશ્વ, પૃથ્વી અને ભૌગોલિક અસ્તિત્વ વિષે વિસ્તૃત માહિતી દર્શાવી હતી. શિબિરનો સમય અઠવાડિક દર રવિવારે માસ જુલાઈ-૧૯૮૪ થી ડિસેમ્બર-૮૪ દરમ્યાન જામનગર રાખવામા આવેલ, ત્યારે ટૂંક પરિચય

લખેલ હતો તેની નોંધ આ સાથે અનુસંધાનમા ટાંકી છે.

પાતાલ ભૂમિ અને હિમ-માનવ વિષે કોઈ ચોક્કસ માહિતીની જાણ નથી.

શાસ્ત્ર યુગ દર્શન દર્શાવે છે કે ૫ મા યુગના આશરે ૨૫૦૦. થી ૨૬૦૦. વર્ષનો સમય પસાર થયો અને પૃથ્વી ઉપર બીજા અસ્તિત્વોનુ દર્શન ચાલુ રહે છે.

ધર્મ વિજ્ઞાનથી શ્રેષ્ઠ કેવી રીતે છે. તા. ૪-૧૦-૧૯૮૪.

પરમ પૂજ્ય શ્રી ગુરુદેવ તથા ભક્તજનો,

ક્ષત્રિય રાજવી શ્રી વર્ધમાનકુમાર એક સમયે જૈન ધર્મમા તીર્થંકર પદ પામશે તે હકીકત હોવા છતા તેમની સમક્ષ પણ આજ જગત અને આજ સંસાર પડેલો હતો.

શ્રી મહાવીર કરુણામય. સર્વ શક્તિમાન અને સર્વ જ્ઞાનના સ્વામી બન્યા. તેમને જો તેમ લાગ્યુ હોત કે વિજ્ઞાનની શોધો વડે જગતના જીવોનુ કલ્યાણ થઈ શકે તેમ છે તો ખુદ પ્રભુએ જ ધર્મને બદલે વિજ્ઞાનની શોધો જ અપનાવી હોત અને પોતાના જીવનમા જબરજસ્ત સંઘર્ષ ખેડ્યો ન હોત, પ્રભુની ખોજ એજ હતી કે કલ્યાણ કઈ રીતે શક્ય છે ધર્મ-યા-વિજ્ઞાન દ્વારા.

પ્રભુએ પુદ્‌ગલ અને આત્મા વચ્ચેના ભેદ શોધી બતાવ્યા છે. આત્મા એક અલગ અસ્તિત્વ શક્તિ છે અને પુદ્‌ગલ જે દુર્ગતિમા દોરનારુ બળ છે તેની નિર્જરા અર્થે તથા આત્માને મોક્ષ ગતિ પામવા અથવા તેમ ન બની શકે તો ઉંચ ગતિ પામવા ધર્મનો અતિ બળવાન માર્ગ બતાવ્યો છે. જીવ માત્રને આત્મજ્ઞાન પામવા ધર્મનુ તત્ત્વ સમજવુ જોઈએ અને તેના નિમિત્તોમા સામેલ થવુ જોઈએ. કારણ કે ધર્મ આધ્યાત્મિક છે પ્રગટ સ્વરૂપે દૃષ્યમાન નથી પરંતુ અનુભૂતિમા મુકવાથી સ્વયં સિદ્ધ થાય છે. તેવી જ રીતે વિજ્ઞાન દૃષ્યમાન નથી પરંતુ વિજ્ઞાન વડે થયેલી શોધો દૃષ્યમાન છે. વિજ્ઞાનના સિદ્ધાંતો પદાર્થ સાથે સંકળાયેલા છે જ્યારે ધર્મના સિદ્ધાંતો આત્મા સાથે સંકળાયેલા છે.

વિજ્ઞાન અને ધર્મ વચ્ચેની સ્પર્ધામા વિજ્ઞાનની શોધોમા ઘણા પરિવર્તનો આવી ગયા અને કેટલીયે શોધો નાશ પામી. જ્યારે ધર્મ શાશ્વત સ્વરૂપે રહ્યો છે અને ધર્મના તત્વોમા કોઈ ફેરફાર થયો નથી. અનંતા સમયથી પ્રચલિત રહેલી ધર્મની શ્રેષ્ઠતા ફરીવાર આ વર્તમાન ચોવીસીમા ભગવાન મહાવીરે સાબિત કરી બતાવી છે. તેના ઉપદેશમાનો મહાન ગીતાર્થ, આચાર્ય ભગવંતોના હસ્તે લખાયેલ શાસ્ત્રોના અભ્યાસ તથા અવલોકનો ૨૫૦૦. વર્ષોથી ચાલી રહ્યા છે અને આજે પણ ધર્મના શ્રવણ

પ્રભાવથી આપણે અનેક પ્રકારે પાવન થઈ રહ્યા છીએ તે ધર્મ શ્રેષ્ઠ છે તેની પ્રત્યક્ષ સાબિતી રૂપ છે.

વિજ્ઞાન વિજ્ઞાનની રીતે જરૂર મહાન છે, પરંતુ વિજ્ઞાનના સિદ્ધાંતો સામે સમ્યગ્ દર્શન, ચારિત્ર, તપ તથા નવપદ આરાધનાના સિદ્ધાંતો ખૂબ જ વિસ્મય પમાડે તેવા છે. વિજ્ઞાનની શોધો વડે તેના મર્યાદિત લાભ અને આનંદ જરૂર મળી શકે છે પરંતુ ધર્મના સિદ્ધાંતો ભવ ભ્રમણમાથી મોક્ષ સિદ્ધિ આપી શકે છે. વિજ્ઞાનના વિષયો ધર્મના હેતુથી જુદા પડી ગયા છે પરંતુ ધર્મ એટલો વિશાળ છે કે ઘણી સૂક્ષ્મ વૈજ્ઞાનિક બાબતો ધર્મના વિવિધ સિદ્ધાંતોમા સમાવેલી છે.

જગતમા જીવ માત્રને શાશ્વત સુખની પ્રાપ્તિ જોઈએ છીએ, તો જીવનમા કયા સિદ્ધાંતો અનુસરવાથી આ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે ? બીજી રીતે વિચારીએ તો આ સૃષ્ટિમા સમગ્ર જીવોની સંખ્યામા મનુષ્યોની સંખ્યા ઓછી છે અને પ્રમાણમા વધુ દુઃખી છે, તો મનુષ્ય સિવાય અન્ય જીવ સૃષ્ટિમા કોઈ વૈજ્ઞાનિક શોધો કામ નથી કરી રહી પરંતુ ત્યાં માત્ર ધર્મ સિદ્ધાંતને આધારિત સમગ્ર તંત્ર ચાલી રહ્યું છે. ખરેખર તો આપણે જ માર્ગ ભુલેલા છીએ અને વધુમા અન્ય જીવ સૃષ્ટિના તંત્રો વિખેરવા વિજ્ઞાનને કારણભુત બનાવી રહ્યા છીએ. વિજ્ઞાન તેના સિદ્ધાંતોને આધારે વિકાસ પામી રહ્યું છે તેમ આપણે સ્વયં વિકાસ પામવા ધર્મના સિદ્ધાંતોને આધારિત છીએ, અન્ય કોઈ વિકલ્પ નથી કારણ કે સમગ્ર જગત, ભગવાન અને ધર્મ સિદ્ધાંતોના એક જ છત્ર નીચે છે.

સિદ્ધ શક્તિઓ

સિદ્ધ શક્તિ : સત્તા, ઈશ્વરની જ શક્તિઓ છે તે જેઓ યોગ-સાધનામા જોડાવાનુ સાહસ કરે છે તેના ઉપર વરસે છે. તે અનુસરવા માટે મન : જ્ઞાનપૂર્વક, વચન : સત્યપણે અને કાયા : ચારિત્ર વડે યોગબળનો ઉપયોગ જોડવો જરૂરી છે. સિદ્ધ મહાત્માઓએ યોગ વિદ્યા અને તેની સિદ્ધિ માટે પ્રેમ અને ધુન : ભક્તિની ઉત્તમ નૈતિક તાકાતનુ દર્શન યોગશાસ્ત્રમા આપ્યુ છે. શ્રીમદ્ ભાગવત ગીતામા મહાન તપસ્વી અર્જુન અને દરેક મહાન ભક્તને પરમાત્માએ પોતે જ દેશના આપી છે.

ધર્મ સ્વયં વિશ્વની સિદ્ધ શક્તિઓમાની એક મહાન શક્તિ છે, દુનિયાના બધા જ દેશોમા શ્રી ગુરુ મહાત્માઓએ દરેક ધર્મ સંપ્રદાયના મુખ્ય શાસ્ત્રમા ઈશ્વરના પરમ સત્યનુ દર્શન સમજાવ્યુ છે. ધર્મના સિદ્ધાંતો અને નીતિ-નિયમો દરેક મનુષ્ય જાતિને વફાદારીથી બંધનરૂપ છે પરંતુ તેમ દેખાય છે કે ધર્મ અનુસરવામા કોઈ સામાન્ય ગેરસમજ થઈ છે. જે સાધારણ રીતે તેમ માનવામા આવે છે કે તે એક ચોક્કસ જુદા પ્રકારની પદ્ધતિ અને નિયામક રીતે પાળવો જોઈએ. આ પદ્ધતિ અને નિયામકતા જે ઉત્તમ-દર્શક છે તેની અગત્યતા અને સંપ્રદાયની પ્રતિભાને આકર્ષે છે. મૂળભુત રીતે ધર્મના સિદ્ધાંતો અંતર આત્માંને સ્પર્શવા જોઈએ. તે પરમાત્મા સન્મુખે પોતે તેવી જ સ્થિતિમા રહી ઉમદા જીવન અનુસરવા પ્રેરણા આપે છે.

સિદ્ધ શક્તિઓ એક ધર્મથી બીજા ધર્મમા જુદી પડતી નથી કારણ કે પૃથ્વી ઉપરનુ પ્રત્યેક અસ્તિત્વ તે પૃથ્વી ગ્રહનુ રહેવાશી છે. પરમાત્માએ સબંધિત સમાજના ધર્મ પ્રમાણે સિદ્ધ શક્તિના ભાગ નથી કર્યા, તેમજ બીજા ગ્રહ ઉપર પણ તેમા ફેરફાર થતો નથી કારણ કે સિદ્ધ શક્તિઓ સૂર્ય ગ્રહ-મંડળના બંધારણ અંદરની હોય છે તે પૃથ્વીના બંધારણ ઉપર પસાર થાય છે, તેથી કુદરતના સામ્રાજ્યમા પરમાત્મા અને તેની સિદ્ધ શક્તિઓ સુધી પહોંચવા કોઈપણ જગ્યાએ ભેદ : તફાવત ઉપસ્થિત થતો નથી.

સિદ્ધ શક્તિઓનુ સ્પષ્ટ રીતે વર્ણન થઈ શકતુ નથી પરંતુ તે દિવ્ય શક્તિનુ રહસ્ય છે. પરમાત્મા અવતાર તે પોતે જ સિદ્ધ-સત્તા છે અને સિદ્ધ શક્તિઓની હસ્તી સર્વસ્વ રીતે બ્રહ્મઃ પરમાત્મા અંદર છે. ભુતકાળના યુગ સમયમા તેવી ઘણી સત્ય ઘટનાઓ છે જેમા સિદ્ધ શક્તિ વડે પરમ ભક્તોને વિકટ અને ઘેરાયેલી પરિસ્થિતિમાથી સુરક્ષિત પાર ઉતારવા માર્ગ બતાવી મદદ કરી છે. સિદ્ધ મહાત્માઓએ માયાળુ પણે દર્શાવ્યુ છે કે સિદ્ધ-સત્તા : પરમાત્મા સુધી પહોંચવા

માટે સાધના : કર્મ-યોગ, ઉપાસના : ભક્તિ-યોગ અને તપસ્યા : તપ-યોગ જે સારા અને સરલ માર્ગો છે તે સિદ્ધ શક્તિઓની પાછળ જવાને બદલે છે, કે તે સામાન્ય સ્થિતિમા સિદ્ધ : પ્રાપ્ત થવી અતિ મુશ્કેલ સમસ્યા છે.

શ્રી દેવ અને દેવીઓ જે અપવાદરૂપ શક્તિઓ છે, શાસ્ત્ર તેના જુદા ભેદ સાથે આ દરેક દૈવી-શક્તિની વિલક્ષણ સિદ્ધ શક્તિ અને તેના ભક્તિ મંત્ર અને પ્રાર્થના : સ્તુતિ દર્શાવે છે. સંત મહાત્માઓ માત્ર શાસ્ત્રના જ સાક્ષીરૂપ થાય છે તેમ નથી પરંતુ તેઓએ પ્રતિમાઓ, લિંગ અને શિલ્પકલા વડે સિદ્ધ-સત્તા : પરમાત્મા અને તેની સિદ્ધ શક્તિઓને દૃષ્યમાન અસ્તિત્વમા સ્થાપના કરી છે.

પરમાત્મા એક માત્ર આ સિદ્ધ શક્તિઓની સમકક્ષ શક્તિ છે. આ સિદ્ધ-શક્તિઓ બીજા અર્થમા દર્શાવતા તે ચેતન અને અચેતનના પ્રત્યેક સર્જનમા છુપાયેલી છે. તેનુ દૃષ્ટાંત વર્ણવતા કે શિવ પ્રણાલિકા તે જીવ-જગતનો આરંભ ક્રમ ન હોય શકે, પરંતુ તે તેના આગળની પરંપરાનો બદલાયેલો ક્રમ હોવો જોઈએ. આ વિસ્મયજનક જીવ-જગત પૃથ્વી : ચેતન સૃષ્ટિના અસ્તિત્વ સાથે જ હસ્તીમા હોવાનુ ધારી શકાય છે. કારણ કે અસ્તિત્વ ક્રમની સંભવિતતામા તેમ કલ્પના કરવી શક્ય નથી કે પૃથ્વી વગર જીવન અસ્તિત્વ : જીવ-જગત હોય શકે, અસ્તિત્વ વગર પ્રકૃતિ-જગત : વિશ્વ હોય શકે, વિશ્વ વગર સિદ્ધ શક્તિઓ : શક્તિ અને તત્વો હોઈ શકે, સિદ્ધ શક્તિઓ વગર ઈશ્વર : પરમાત્મા હોઈ શકે, તેમાની પ્રત્યેક બાબતો પુરાતન અવશેષ વિજ્ઞાનની પ્રત્યક્ષ સાબિતીઓ છે જે સુચવે છે કે જેમ જીવાત્મા એક શરીરમાથી બીજા શરીરમા બદલાય છે અને તત્વ શક્તિ એક પદાર્થમાથી બીજા પદાર્થમા બદલાય છે તેવો આ અખંડ બદલાતો ક્રમ છે. આ સઘળી હકીકતોના આધારે તેમ સાબિત થાય છે કે આત્મા અને તત્વ રૂપાંતરના કાર્યકારણ રૂપ છે પરંતુ તે તેની સ્થિતિમા તેવા જ નિત્યપણે અસ્તિત્વમા રહે છે. શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે કોઈપણ જીવ : આત્મા અથવા પદાર્થ તેના અંત વડે દેખાવા બંધ થાય છે પરંતુ સંપૂર્ણ રીતે તેનો અંત થતો નથી કારણ કે આત્મા અને તત્વ કોઈ પણ રૂપાંતર સ્વરૂપમા દૃષ્યમાન અસ્તિત્વમા ફરી આવવાની દરેક શક્યતાઓ છે. આ એક જીવન અને મૃત્યુ વડે આરંભ થવો અને અંત આવવો તેનુ અનંત ચક્ર છે.

○ આ આત્મશક્તિ જે ભિન્નભિન્ન અવયવવાળા પુદ્‌ગલિક અસ્તિત્વ ક્રમના ઉલ્લેખ થયા પ્રમાણે છે તે ૧. મનુષ્ય સંસ્કૃતિ. ૨. વનસ્પતિ સંસ્કૃતિ. ૩. સમુદ્ર સંસ્કૃતિ. ૪. પ્રાણી સંસ્કૃતિ. ૫. પંખી સંસ્કૃતિ. ૬. નાના શરીરી જીવ-જંતુ સંસ્કૃતિ. ૭. સૂક્ષ્મ-જીવાણુ વડે છે.

o આ તત્ત્વશક્તિ જે પ્રકૃતિ અંદરના પંચ મહાભૂત તત્વોના અસ્તિત્વ ક્રમના ઉલ્લેખ થયા પ્રમાણે છે તે પૃથ્વી, આકાશ, વાયુ, તેજ, જલ વડે છે.

યોગ-વિદ્યા.

આ વિદ્યા શક્તિ જે સાધના : કર્મ-યોગ અને ઉપાસના : ભક્તિ-યોગમા જોડાવા માટે છે તે શ્રી દેવ-ગુરુ સેવાની કૃપા વડે શુષુમ્ન શક્તિને જાગૃત કરવા મન, વચન, કાયા એટલે કે જ્ઞાન વડે, સત્ય પણે અને ચારિત્ર વડે દૃઢ અને સ્થિર થવા માટે છે. આ સાધના તે ચેતના : જ્ઞાનદશાનો વિકાસ કરે છે જેની અંદર સ્થાપેલો એક નાનો નિશ્ચય પણ મજબૂત અને નક્કર શક્તિમા વિકાસ પામે છે. આગળ તે તપ-યોગ સાથે જોડાય છે. તે અવરોધરૂપ મિથ્યા : જડ-તત્ત્વ. પકૃતિ : સખ્તતા. જે એક માનસિક વિપરીતતા વડે જાણવામા આવે છે તેનો ક્ષય કરવા કાર્યકારી થાય છે. ક્રમશઃ આ બધી સ્થિતિ મળીને એક પૂર્ણ યોગ-બળ સંપાદન થાય છે તેની સાથે જ પ્રાપ્ત થયેલ સિદ્ધિ : સિદ્ધ શક્તિઓનો સમાવેશ હોય છે.

સાધના : કર્મયોગ.

આ શક્તિ તે અર્થમા છે કે એક નિર્ણયનુ ધારણ થવુ, ઊંડી એકાગ્રતા લાવવા અને લક્ષની ચોક્કસ દિશામા ખરા પ્રત્યનો કરવા માટે છે. સિદ્ધાંતિક રીતે કર્મયોગ કે જેનુ દર્શન સ્વરૂપ સ્થાપવા નિશ્ચય કર્યો હોય તેની રચના : સર્જન કરવાની પ્રક્રિયા દોરે છે. તેની પાછળ જે પુરુષાર્થ કર્યો તે ચેતન આત્માની મર્યાદામા જે પરમાણુંઓ ઉદ્ભભવતા હોય છે તેને વધુમા વધુ જોડવા કાર્યકારી થાય છે. તેની અંદર પ્રયત્નો : પુરુષાર્થ વડે જે બળનો ઉપયોગ જોડાયો તેથી ધીમે ધીમે કર્મનુ એક સંગઠન થઈ તે લક્ષ્યને દર્શન સ્થિતિમા બહાર લાવવા શક્તિમાન બને છે. સાધનાની સફળતા માટે તેમા કર્મબળને મજબૂત નક્કર કરવુ જરૂરી છે. સામાન્ય રીતે કર્મ પરમાણુંઓ ઉદ્ભભવે છે અને વાસ્તવિક ઉપયોગમા આવ્યા વગર પસાર થઈ જાય છે સિવાય કે તે થોડા અનુમાનો અને સામાન્ય અનુભવ કરાવે છે.

કર્મદર્શન વાદવિવાદથી મિશ્ર બની ગયુ છે કારણ તેવી આશામા કે કર્મનો પ્રત્યેક અંશ લાભદાયક થવો જોઈએ પરંતુ તે પરિણામમા સાધનામા જોડાયા વગર તેવુ એકાંકી કર્મ સામાન્ય રીતે સંજોગોનુસાર પરિસ્થિતિ અંદર માત્ર કારણભૂત : નિમિત્ત બને છે અને ક્ષણિક હસ્તીમા રહે છે. ખાસ કરીને કર્મ વધુમા વધુ શક્તિવાન ત્યારે બને છે કે જ્યારે તે લક્ષને રચનામા સાકાર કરવા નિશ્ચય, એકાગ્રતા અને પુરુષાર્થ સાથે જોડાય છે.

કર્મ સિદ્ધાંત તેમ સાબિત કરે છે કે કર્મબળ એક જ તેવી પ્રતિસ્પર્ધી શક્તિ છે તે મિથ્યા : જડ-તત્ત્વ જે માનસિક સ્થિતિમા વિરોધાત્મક લક્ષણમા હોય છે તેને

હટાવે છે.

કર્મ સતા પણ તેમ પુરવાર કરે છે કે, કર્મ જ્યારે ઊંચી કક્ષામા આવે છે ત્યારે મિથ્યા તત્વ : જડ સ્વભાવ સાથેના સંપર્ક હોવાથી તે ઘર્ષણનો સામનો કરે છે પરંતુ પરિણામે કર્મ સત્તા જ સત્ય રહે છે.

શ્રી ગીતા ઉપદેશ તે જ દર્શાવે છે કે કર્તવ્ય : કર્મનુ પાલન કરવુ, તેનુ પરિણામ : ફળ પરમાત્માએ આપવાનુ છે.

ઉપાસના : ભક્તિયોગ.

ભક્તિયોગ તે ભક્તિ : સેવા : ઉધ્યમમા ભાવપૂર્વક ઓતપ્રોત થવા જે યોગ્ય હોય તેવી વિદ્યા શક્તિ કળા અંદર પોતાનું મન; ચિત સ્થાપવુ જોઈએ અને મનની ઇચ્છાઓને પોતાની સ્વયં ચેતના : અંતર આત્મા વડે દિવ્યતા તરફ વાળવી જોઈએ. આ ક્રિયા : અભ્યાસનુ ઘણા માર્ગ દ્વારા અનુસરણ કરી શકાય છે, જે શાસ્ત્રના દર્શાવ્યા મુજબ તે મહાયજ્ઞ, પૂજા, પ્રાર્થના : સ્તુતિ કરવી, કથા : સત્સંગ અને વ્યાખ્યાનમા ઉપસ્થિત રહેવુ, શાસ્ત્ર સ્વાધ્યાય : પાઠ કરવા, પર્વત અને નદીના ત્રિવેણી સંગમ તીર્થની યાત્રા કરવી, કલ્યાણક ઉત્સવ, પરમાત્માની પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ, શ્રી દેવ-ગુરુ સેવા, રાહત કાર્ય અને દાન પ્રવૃત્તિ વગેરેમા ભાગ લેવો અને કુદરતના અસ્તિત્વ સાથે આજ્ઞાકિત બનવુ જોઈએ.

ભક્તિયોગ જે નિરર્થક અને બિન ઉપયોગી બંધનો અને આકર્ષણોમાથી મુક્ત થવા બળનુ ઘડતર કરે છે. તે દરેક સુજ્ઞ મહાનુભાવો પ્રતિ વિચાર કરવા અને સુખ-દુઃખની આરપાર જોવા દીર્ઘ દૃષ્ટિનો વિકાસ કરે છે. તે મનોરથોને શાંત કરે છે અને ખરુ અસ્તિત્વ સમજાય છે. તે ઉપરાંત કુદરતની દિવ્યતા : મોક્ષ ભણી જવા ઊંચી ભાવના જાગે છે.

પરમાત્મા : શ્રી જગન્નાથ, શ્રી બ્રહ્મા, શ્રી વિષ્ણુ, સર્વે વિશ્વ સમાન જ છે તો પણ આ ભક્તિ-યોગના પાત્રમા શ્રી શિવજીએ ફક્ત ભસ્મ : રક્ષા, વલ્કન : વૃક્ષની છાલના વસ્ત્રો, કમંડલ, ત્રિશુલ અને ગળા આસપાસ વીટિલો સર્પ એટલુ જ સ્વીકાર્યું. શ્રી રામે ફક્ત વલ્કન અને ધનુષ : તીર કામઠુ સ્વીકાર્યું. શ્રી કૃષ્ણએ ફક્ત સાદુ વસ્ત્ર : ધોતી અને ખેશ તથા બંસરીનો સ્વીકાર કર્યો. શ્રી મહાવીર પ્રભુ અને સંત શિરોમણી શ્રી શુકદેવજી મહારાજે ફક્ત લંગોટ અને કમંડલનો સ્વીકાર કર્યો, તેમજ સર્વે પરમાત્માઓએ પોતાની જ અધિકૃત મિલ્કત અને ધનદોલતમાથી કશુ જ સ્વીકાર્યું નથી, ફક્ત એટલુ જ નહી પણ જિંદગી પાછળ જે કઈ બાકી રહ્યું તે તેમના જ જગત : દુનિયા પાસેથી માત્ર ગુરુ-દક્ષિણાનો સ્વીકાર કર્યો અને

વનવાસ : જંગલમા વિચરવાનુ પસંદ કર્યું, પરમાત્મા સ્વયં, તેમનો સૃષ્ટિ : કુદરતી અસ્તિત્વ તરફનો કેવો રોમાંચક ભક્તિયોગ હતો કે વિશ્વ ખજાનામાથી પણ અલ્પ ભાગનો સંગ્રહ કર્યો નહી પરંતુ તે ખજાનો સમસ્ત જીવ-જગત માટે ખુલ્લો રાખ્યો.

પરમાત્મા, તેઓ જાણતા હતા કે જીવ-જગત અરસપરસ દોષ અને વિપાક ઉત્પન્ન કરીને કેટલા કરુણાજનક દુઃખો ભોગવી રહ્યું છે. પરમાત્માએ તેથી આશા રાખી હતી કે જીવ-જગતમાથી ઘણા જિજ્ઞાસુ જીવો તેની કુદરતી દુનિયામા રહેવા તરફ વળશે જેથી કરીને આ ખજાનો સાચા સુખ માટે તેમને મદદ કરવા આપી શકાય.

સંત મહાત્માઓ સ્વયં ઈશ્વર પ્રણાલિકાના સત્ય દર્શનીય છે. તેઓએ પરમાત્માના બધાજ ગુણધર્મ સમો માર્ગ અનુસર્યો છે અને ભક્તિ યોગની પરાકાષ્ટાએથી ઘણા બધા જીવન ચરિત્રો અને ગદ્ય-પદ્ય શાસ્ત્રો લખ્યા છે.

પરમાત્મા શ્રી રામ સ્વયં તેમને ભક્ત કહેતા હતા. શ્રી રામાયણ ચરિત્રમા સર્વાંગ ભક્તિ-યોગના દર્શન થાય છે. જ્યારે શ્રી લંકા-દ્વિપ ઓળંગવાનો પ્રસંગ બન્યો ત્યારે આખી વાનર સેના મહાસતી સીતાજીને છોડાવવા મદદમા જોડાય હતી, તે આગે કદમમા પ્રથમ તેઓ દરેકે શિવ પુજાનો અમલ કર્યો હતો. આ સ્થળ વસેલુ હતુ તે વર્તમાન સમયમા પણ શ્રી રામેશ્વર તીર્થથી ઓળખાય છે.

શ્રીમદ્ ભાગવત સુત્ર બહાદુર : વીર એકલવ્યના ચરિત્રનુ વર્ણન દર્શાવે છે કે જેને શ્રી ગુરુની પ્રત્યક્ષ હાજરી સ્વીકારવા શ્રી ગુરુ દ્રોણાચાર્યની પ્રતિમા : મુદ્રા રચી હતી અને તે ગુરુભક્તિ વડે સ્વહસ્તે અપ્રતિમ ધનુષવિદ્યા શીખી હતી.

શાસ્ત્રમા તેવા ઘણા પવિત્ર જીવન ચરિત્રો દર્શાવ્યા છે જેમા યોગ-સાધના ગાઢ જંગલમા રહીને પાળવામા આવી હતી, તે દષ્ટાંતમા મહારાજા ભરત ચક્રવર્તી, રાજા ભર્થરી, આચાર્ય શાંતિસુરી મહારાજ, શ્રી આનંદઘનજી મહારાજ, જગતગુરુ શંક્રાચાર્યજી તરફથી અને લગભગ બધાજ મહાન મહાત્માઓએ પણ ગાઢ-જંગલમા રહીને શાસ્ત્રો લખ્યા છે.

શ્રી દિગમ્બર સંપ્રદાય તરફથી આશરે ૨૦૦૦. વર્ષ પૂર્વનો ઇતિહાસ દર્શાવે છે કે આચાર્ય ધરસેન મુનિ, આચાર્ય કુંદકુંદ મુનિ, આચાર્ય ઉમા સ્વામી, તેઓ દરેકે પર્વતની ગુફાઓમા શ્રી ગીરનાર પર્વત ઉપર રહીને શાસ્ત્રો લખ્યા છે અને દિગમ્બર સંપ્રદાયમા લગભગ મુનિઓ દક્ષિણ અને રાજસ્થાન પ્રાંતના ગાઢ જંગલમા રહ્યા છે. વ્યતીત થયેલા થોડા જ સમય પૂર્વે શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર, શ્રી કાનજી સ્વામીએ પણ આત્મધર્મ ઉપર ઊંડુ શાસ્ત્ર દર્શન વર્ણવ્યુ છે.

શ્રી શ્વેતામ્બર સંપ્રદાય તરફથી ભક્તિયોગની સાધના અનુસરી છે તેમા તીર્થ ઉધ્ધાર ભક્તિમા આચાર્ય નેમીસુરી મહારાજ, આગમ ગદ્ય ગ્રંથો ઉધારમા આચાર્ય આનંદસાગર મહારાજ, ઈશ્વર સ્તવન; સ્તુતિ-પદ્ય ગ્રંથો ઉધ્ધારમાં આચાર્ય માંગતુંગ વિજય મહારાજ, શ્રી રત્નાકરજી મહારાજ અને પંડિત વિરવિજયજી, ધર્મ સાહિત્ય ઉધ્ધારમા યુગપ્રધાન જિનદતસુરી મહારાજ, *હાલાર ઉધારક આચાર્ય શ્રી જિનેન્દ્રવિજય મહારાજ.

શ્રી દિગમ્બર સંપ્રદાય તરફથી શાસ્ત્ર ઉધ્ધારમા આચાર્ય અમૃતચંદ્રાચાર્ય દેવ, આચાર્ય કુંદકુંદ દેવ, આચાર્ય પદમનાભન દેવ, ઈશ્વર સ્તુતિ : પદ્ય ગ્રંથ ઉધ્ધારમા મુનિ સંતબાલજી અને પંડિત ટેકચંદજી.

શ્રી સ્વામીનારાયણ : શ્રી વૈષ્ણવ સંપ્રદાય તરફથી મંદિર ઉધ્ધારક સંત શ્રી પ્રમુખ સ્વામી, શાસ્ત્ર-કથા ઉધ્ધારમા શ્રી ડોંગરેજી મહારાજ, શ્રી પાંડુરંગ શાસ્ત્રી, શ્રી મોરારી બાપુ, જે વર્તમાન યુગમા વંશાવળી અનુક્રમે છે. આ ભવ્ય ઉધ્ધાર લગભગ બધા જ ધર્મ સંપ્રદાયમા મહાન સંતો દ્વારા કરવામા આવ્યો. વર્તમાન યુગ વિદ્યા અભ્યાસ અને સંશોધનમા દરેક ભૂમિકાએ ઉત્તમ સાહિત્ય પ્રગતિના પ્રતિષ્ઠા સુચક છે.

શ્રી ક્ષત્રિય-વંશમા આશરે ૨૦૦૦. વર્ષ પૂર્વેના ઇતિહાસમા શ્રી વર્ધમાનકુમાર જેઓ સામાજિક જીવનના દરેક કૃત્રિમ અને બંધનરૂપ આકર્ષણોનો ત્યાગ કરવા પોતાની શક્તિ અને જ્ઞાનનો ઉપયોગ જોડવા આગળ આવ્યા. તેઓ સ્વયં યોગ-સાધનામા ખૂબ ઉંડા ઉતરવા ભીષ્મ પ્રતિજ્ઞા લઈને વિચર્યા.

શ્રી વર્ધમાન સ્વામીએ જીવન અને તેના ઘર્ષણો જાણવા એક વિકટ માર્ગમા આવતી પરિસ્થિતિનો સામનો કરવા અદ્દ્ભુત સાહસ ખેડ્યુ. તેઓ બધી યોગ-શક્તિની ગહનતા સુધી ગયા અને ચેતન તત્ત્વ : આત્માને મોક્ષ : ગુરુત્વાકર્ષણ બહારના બ્રહ્મ અવકાશ સુધી કેમ દોરી જઈ શકાય તેના પરિણામો ખુલ્લા કર્યા, તેમણે એ પણ પુરવાર કર્યું કે સિદ્ધિ : પૂર્ણતા પ્રાપ્ત કરવા માટે ચેતન શક્તિઓને સંગઠિત કરવા સાધના, ઉપાસના અને તપ-યોગ કેવી રીતે કાર્યકારી બને છે. શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે તેમની સાધના દરમ્યાન તેવા ઘણા બનાવો બન્યા હતા કે તેમણે અસાધારણ દુઃખદાયક સ્થિતિનો સામનો કરવો પડ્યો, એક વખત જ્યારે નાસ્તિકો : જડ સ્વભાવી, દ્વારા અસહ્ય વેદના કરવામા આવી હતી પરંતુ પ્રભુ તેમની ભવ્ય સાધનામાથી થોડા પણ ચલિત થયા નહી કદાચ તેમની મદદમા પહોંચવા માટે તે

---

* હાલાર : જૈન મહાજનોનુ ઐતિહાસિક વતન.

સ્થળ વિષે કોઈ જાણતુ નહી હોય તેથી તે સમયે દેવલોકમાથી ઇન્દ્રદેવ સ્વયં પ્રભુનુ રક્ષણ કરવા તૈયાર થાય છે.

શ્રી મહાવીર પ્રભુને કેવલજ્ઞાન અંગીકાર થાય છે અને ત્યાર પછીના સમયમા તેમના ઉપદેશ : દેશનામા પ્રકૃતિ જગતના સિદ્ધાંતો : કુદરતના ન્યાયનો કાયદો, જેમાં ચેતન અને અચેતન, ચલાયમાન અને સ્થિર, પ્રગટ અને અપ્રગટ લગતા દરેક અસ્તિત્વો અને કુદરતના સામ્રાજ્યમા તેના બધા જ સગુણ અસ્તિત્વો વિષે સમજૂતી આપી, આ દરેક બાબતો અહિંસા ધર્મનુ પાલન થાય તેવી રીતે વિચારવામા આવી છે.

શ્રી પ્રભુના દિવ્ય સંદેશામા જીવ-જગતને એક બીજા સાથે કલ્યાણ-ભાવનાથી રહેવા, નૈતિક આદર્શનો વિકાસ કરવા, બીજા બધા જ પુદ્‌ગલિક જીવો તરફ પણ પોતે જેમ પોતાના માટે વિચારે છે તેમ પરોપકાર ભાવનાથી જોવા અને વિચારવા દોરવ્યુ છે. શ્રી વર્ધમાનકુમારને તીર્થંકર શ્રી મહાવીર સ્વામીથી શાસ્ત્ર સ્વીકાર કરે છે.

પરમાત્માનો ભક્તિ-યોગ કે જેમા ભક્ત : શ્રાવકના જીવન માર્ગ વડે ખૂબ દૂર પ્રભુત્વ સુધી પહોંચવા અને પોતાની બધી જ ખુશી બ્રહ્મ પરમાત્માને સમર્પિત કરી આપવા તેમા કેવી રીતે કાર્યકારી બને છે. તેવા ઘણા સત્ય ઐતિહાસિક દર્શન : દૃષ્ટાંતો છે તે ભક્ત સુદામાજી, ભક્ત ધ્રુવ, ભક્ત પ્રહલાદ તેમજ મધ્યકાલીન કથા યુગમા શ્રી મીરાદેવી, શ્રી નરસિંહ મહેતા અને બીજા ચરિત્રોમા તેની સ્વાનુભૂતિ થાય છે. શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે પરમાત્માએ સ્વયં તેઓ સર્વેને આશીર્વાદ આપ્યા છે.

શાસ્ત્ર આત્મ-કથા દર્શનમા શ્રી કુમારપાલ, શ્રીપાલકુમાર, શ્રી ધનાશાલીભદ્ર, શ્રી પુન્યા શ્રાવક, શ્રી ચંદનબાળા, આ બધા ચરિત્રોમા જીવનના ગમે તેવા સંજોગોમા પોતાની નિષ્ઠા અને વ્રત-પ્રતિજ્ઞામા મક્કમ રહેવાનો રોમાંચક અનુભવ થાય છે. સાધના જે ભક્તિયોગ વડે પરિસ્થિતિને બદલવા કેટલી મદદરૂપ થાય છે અને સાથે સાથે તે વૈરાગ્ય : સિદ્ધાત્મ સ્થિતિ-પૂર્ણતાનુ ઘડતર કરે છે.

તપ-યોગ.

આ શક્તિ તે સાધના અને ઉપાસના સાથે જોડાયેલી છે. તે શરીરના અશુદ્ધિઓ દૂર કરવા વિશેષ અસરકારક બને છે. તપ સ્થિતિ જે શારીરિક ચારિત્રને એક મજબૂત યોગ બળમા રૂપાંતર કરે છે. કર્મયોગ, ભક્તિયોગ અને તપ-યોગ, આ શક્તિઓનો જ્યારે સંયોગ થાય છે ત્યારે તે જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર પ્રાપ્ત થવા સાથે યોગ-સાધનાનુ સાહસ સફળ બનાવે છે. યોગ સિદ્ધિ તે જ મહાન સમ્યક્ત્વ-દર્શન : જ્ઞાન છે, તેજ વિતરાગ આત્માની સગુણ સ્થિતિ છે.

તપ-યોગ જે કુદરતી શક્તિઓ સાથે અનુરૂપ થવા, આરોગ્યના નીતિ-નિયમોને પ્રતિકાર સામર્થ્યની ઊંચી કક્ષામા લાવવા અને શારીરિક રચના તંત્રનો વિકાસ કરવા, જેમા પોષણ તત્ત્વ મેળવવા માટે વધુ પડતા પદાર્થોના ઉપયોગની જગ્યાએ થોડા જ પદાર્થો પુરતા બની રહેવા શારીરિક શક્તિમા નવુ જ વિવિધ્ય લાવે છે. તે જમાવ થયેલા સ્થુલ અવરોધો : દોષને દૂર કરે છે. તપ ધર્મ મિશ્ર પદાર્થોમા સંયમ સુચવે છે અને જરૂરિયાતની સાથે ફક્ત પુરક દ્રવ્યની છુટ આપે છે. જેમા આહારશુદ્ધિ વિષયક કોઈ વિરોધાભાસ : વિકાર ઉત્પન્ન ના થાય.

તપ ધર્મના ધાર્મિક સિદ્ધાંતો વિશેષત આબોહવાની અસર ઉપર રચાયેલા છે જે સુકી અથવા ભેજયુક્ત હોય શકે અને દિવસ અને રાત્રિ ક્રમના યોગ્ય સમય ઉપર અગત્યતા આપી છે, કારણ કે નાભિ-ચક્ર : શરીરની કેન્દ્ર રચના ઉપર તેનુ અલગ-અલગ રીતે કાર્ય થાય છે. તપ ધર્મ જે બ્રહ્મ સાધના વડે પણ ઓળખાય છે અને આગળ તે મસ્તકની ટોંચથી દરેક બહારની ઈન્દ્રિયો સાથે, તેમ પગના તળિયા સુધીના : અંગુઠા અને આંગળીઓ સાથે, અંતર્ગત પ્રવાહોને ગતિમાન કરવા યોગ વ્યાયામ : પ્રાણાયામ સાથે જોડાય છે. યોગ વ્યાયામ શુદ્ધ શક્તિનુ ઘડતર કરે છે અને આખા શારીરિક તંત્ર ઉપર ઉંડી અસર ઉપજાવે છે.

તપ ધર્મ જે ખૂબ જ સમર્થ શક્તિ છે. તે જડતત્ત્વ : મિથ્યાત્વને નષ્ટ કરી શકે છે. તે નિત્ય ક્રમની નિયમિતતા વડે ધારી ના શકાય પરંતુ ખાસ કરીને આહાર જરૂરિયાતો જો સમય અને હવામાન સાથે પ્રતિકૂળ થતી હોય તો તે સમયાંતર અનુકૂળતા ઉપર વિલંબિત થાય છે. તપ ધર્મ અનુસરવામા આહાર ઉપયોગ માટે ફક્ત તેવા યોગ્ય અને વનસ્પતિ જન્ય પદાર્થો વાપરવા જોઈએ. શાસ્ત્ર તપ-યોગ : વ્રત, માનતા વિષે વિવિધ પ્રકાર અને તેને અનુસરવાની પદ્ધતિ સંપૂર્ણ રીતે દર્શાવે છે. શ્રી ગણેશપુરી સંસ્થાપન, મુંબઈ અને દિવ્ય જીવન સંઘ તરફથી યોગી મહાત્મા સ્વામી શિવાનંદજી મહારાજ, સ્વામી યોગાનંદજી મહારાજ, તેઓએ કુંડલીની યોગ શાસ્ત્રમા યોગ શક્તિના રહસ્યો દર્શાવ્યા છે અને આ જ્ઞાન-વિજ્ઞાનમા યોગી મહાત્માઓ તરફથી બીજા ઘણા શાસ્ત્ર લખાયા છે.

પ્રાચીન દુનિયામા તેવા ઘણા સત્ય દૃષ્ટાંતો છે ઘણુ કરીને તે દેશોમા જેવા કે ગ્રીક, ચીન, જાપાન, શ્રીલંકા : સિલોન અને વધુમા ભારત દેશ અને હિમાચલ પ્રદેશમા કે જ્યાં યોગી મહાત્માઓ અને મહાસતીઓએ યોગ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી છે.

તેવા પણ ઘણા સત્ય દૃષ્ટાંતો છે કે જ્યાં યોગ શક્તિનો દૂર ઉપયોગ થવામા આવતા આ શક્તિઓ પોતાના જ ઉપર પાછી ફરી હતી, શાસ્ત્ર તે વિષે દર્શાવે છે કે શ્રીલંકાપતિ રાવણ, રાજા કંશ, રાજા હિરણ્ય કશ્યપ અને શ્રી હોલિકા, તેઓ

પ્રતિષ્ઠિત ચરિત્રો હોવા છતા પણ આ શક્તિ તેવા દૈત્ય અસ્તિત્વનો અંત લાવવા તેમના જ ઉપર પાછી ફરી હતી. આધુનિક દુનિયામા પણ તેવા ઘણા દાખલાઓ છે જ્યાં સમૂહ જીવ અસ્તિત્વમા કરુણાજનક વિનાશ થયો હોય તેવા હિંસક બનાવોમા આ સિદ્ધ શક્તિના પોતાના જ ઉપર પ્રત્યાઘાત થયા છે.

સેવાધર્મ.

અમૃત તત્વ જે કોઈ પણ પદાર્થના સ્વરૂપમા નથી પરંતુ યોગ શક્તિઓ : સાધના, ઉપાસના અને તપ કર્યાના પરિણામરૂપ કર્મ ફળ મેળવવા તે ઈશ્વરીય સત્ય છે. જ્યારે તેમા ઐશ્વર્ય ગ્રહણ થતા તે આત્મ શાંતિ અને નિર્મલ મનના રૂપમા અમૃતનો અનુભવ આપે છે. આગળ, સેવા ધર્મ ભૌતિક સામગ્રી : સંપતિ અને જરૂરિયાતોને પાત્ર બને છે અને મન, વચન, કાયા વડે તેનો અમલ કરવો જોઈએ અથવા કોઈપણ તેવા ઉદ્ભવ અંદર ઉમદા સેવાની દિશામા એક ભાગરૂપ હિસ્સો અર્પણ કરવો જોઈએ. આ સેવા : કર્તવ્ય એક મહાન શક્તિમા ઉદય પામે છે.

સેવા ધર્મના વિભિન્ન માર્ગ જેનો ઉલ્લેખ કર્યા મુજબ છે તે ૧. વિદ્યા અભ્યાસ સેવા. ૨. પુનર્વસવાટ અને રાહત સેવા. ૩. અન્ન ક્ષેત્ર : સદાવ્રત અને સખાવત સેવા. ૪. માનવ સેવા. ૫. ઔષધ સેવા : સારવાર. ૬. વાણિજ્ય સેવા. ૭. રાષ્ટ્ર સેવા. અનુસંધાન સેવા. પ્રાણી અને પંખી સેવા અને વૃક્ષા રોપણ. અનુસંધાન પુદ્ગલિક સંસ્કૃતિ.

શાસ્ત્ર સેવા ધર્મની ઘણી વિશિષ્ટ લાક્ષણિકતા દિવ્ય શક્તિના રૂપમા દર્શાવે છે તે એમ સ્પષ્ટ વર્ણવે છે કે જે સ્થાન ઉપર સેવા ધર્મની સ્થાપના થયેલી છે ત્યાં પરમાત્માના આશીર્વાદ વરસે છે તેથી તેના અનુસરણમા કુદરતના ક્ષેત્રની શક્તિઓ : દેવો પણ તેના ઉપર આશિષ બક્ષે છે તેથી તેના પરંપરાગત ન્યાયથી સંત-મહાત્માઓ પણ શ્રી ગુરુકૃપાથી આશિષ બક્ષે છે.

પરમાત્માના એક અપવાદ સિવાય કારણ કે ઈશ્વર એક સંપૂર્ણ શક્તિ છે પરંતુ તે કક્ષામા સમકક્ષ પરમ રામ ભક્ત અને બળમા સર્વશ્રષ્ઠ શ્રી હનુમાનજી દેવ અને સિદ્ધિવિનાયક શ્રી ગણેશજી દેવ જે સર્વાંગ ધર્મ ઇતિહાસમા તે પછીની પ્રધાન શક્તિના દર્શન થાય છે. શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે પરમાત્મા પાસે પણ તેવી સ્થિતિ ઊભી થઈ હતી કે જ્યાં તેમને દેવ શ્રી હનુમાનજી અને શ્રી ગણેશજીની સેવા સ્વીકારવી પડી હતી.

શાસ્ત્ર તેવા પાત્રની સમકક્ષ બીજા ઘણા દૃષ્ટાંતો દર્શાવે છે કે જેમના તરફથી સેવાની અનિવાર્ય જરૂર પડી હતી, તેના દૃષ્ટાંતમા પરમાત્મા શ્રી કૃષ્ણચંદ્રએ કુરુ

ક્ષેત્ર ઉપર યુદ્ધમા ધર્મની રક્ષા કરવા મહાન તપસ્વી શ્રી અર્જુનને આદેશ આપ્યો હતો. ઋષિ વાલ્મીકિએ તેમના તપોવન : સાધના આશ્રમ ઉપર દૈત્યોના હુમલા સામે રક્ષણ કરવા શ્રી રામ અને લક્ષ્મણને તેમના સહચર્યમા રહેવા મહારાજા શ્રી દશરથને આજ્ઞા કરી હતી. તીર્થંકર શ્રી મહાવીર સ્વામીએ જ્યાં જ્યાં આવશ્યકતા જણાય ત્યાં ધર્મ દેશના આપવા ગણધર શ્રી ગૌતમ સ્વામીને આદેશ આપ્યો હતો. ભક્ત શ્રી શ્રવણકુમાર તેમના અશ્કત માતાપિતાને તીર્થયાત્રાએ જવા માટે જાતે જ પોતાના ખભા ઉપર કાવડ; ડોલીમા ઉંચકીને લઈ ગયા હતા.

શીરડીના સંત શ્રી સાંઈબાબા, વીરપુરના સંત શ્રી જલારામ બાપા તેઓ સેવા ધર્મના સત્ય દર્શન છે. વર્તમાન સમયના અસ્તિત્વમા સેવા ધર્મ જે પરમાત્મા અને ભક્ત વચ્ચે એક મધ્યસ્થ શક્તિમા ખડો છે. બીજા ઘણા પ્રકારના સેવા આશ્રમોની ભારતમા ઘણી જગ્યાએ સખાવત વ્યવસ્થા નીચે સ્થાપના થયેલી છે. અનુસંધાન સેવાઓ.

આજ્ઞા-ધર્મ.

આ શક્તિ, શ્રી ગુરુ આજ્ઞાનો વિનયશીલ કાર્યકુશલતાથી આદર કરવા જેમા નિશ્ચયને ઉત્તમ શક્તિથી ટકાવી રાખવા અને ઇતિહાસમા ઊંચા લક્ષ અને આદર્શ અંકિત કરવાના સમાવેશ સાથે છે.

ધર્મના આચાર પાળવાથી વધારે લગભગ બીજુ કશુ જ શ્રેષ્ઠ નથી, તે તેમ પણ નથી કે ધર્મની સંપૂર્ણ રચના પ્રમાણે, પરંતુ ઓછામા ઓછી જે આશા રાખી શકાય તે કર્તવ્ય વડે પરમાત્મા અથવા ગુરુ મહાત્માને અપર્ણ કરવુ જોઈએ. ગુરુ આજ્ઞાનો સ્વીકાર કરવા પોતાને મક્કમ થવુ જોઈએ અને તે સાચી રીતે અનુસરવી જોઈએ.

ઈશ્વર તેના આજ્ઞાધારીઓને ચાહે છે. તેઓ તેમના ઋણીઓ પ્રતિ સૌ પ્રથમ વફાદાર છે. તેઓ તે બધાને જીવનની કોઈપણ પરિસ્થિતિમા માનસિક અને શારીરિક રીતે તંદુરસ્ત રાખે છે. તેઓ સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે કે સિદ્ધાંતિક રીતે ધર્મ સબંધી અને કાયદા સબંધી કે જ્યાં કોઈપણ સબંધકર્તા કર્તવ્ય : સેવામા જેઓ રોકાયેલા હોય તે સર્વેને બંધનરૂપ છે. ત્યાં બહોળી સુશિક્ષિત સમાજની હસ્તી છે જે જગત : દુનિયામા દાખલ થવા પ્રવેશ દ્વાર છે. નહી તો પછી આ એક ખુલ્લુ ક્ષેત્ર છે ત્યાં પણ જીવન હસ્તી છે જ્યાં નર્ક સમાન નિર્દયતા સિવાય કશુ જ નથી. કદાચ ત્યાં સોગણી વધારે મોજ-મજા મેળવાતી હોય પરંતુ પરિણામે તે સઘળુ ફોકટ અને વ્યર્થ બને છે.

મુક્તિ-મોક્ષ.

પરમાત્માએ તેમ સ્પષ્ટતા કરી છે કે કોઈપણ જીવ-જાતીમા આત્મા મોક્ષ પામી શકે છે. ધર્મની રચના તેને સફળ : સિદ્ધ કરવા એક માત્ર શક્તિ છે. વિશેષતઃ ચેતન તત્ત્વ : જીવાત્મા જે પોતે જ જીવન સર્જનાત્મક છે અને સંવેદનશીલતા ખુલ્લી કરવા કાર્યકારી બને છે તેથી આત્મા જ મુક્તિ-મોક્ષ સાથે સબંધ ધરાવે છે.

શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે આત્માની મુક્તિ શક્ય છે સિવાય કે ગુરુત્વાકર્ષણની અસરમાથી તેનો છુટકારો થવો જોઈએ. તેથી તે શુદ્ધ; પૂર્ણ સ્થિતિમા આવવો જરૂરી છે. આ સ્થિતિ કે જેમા ફરી જન્મ થવા તેની ઉપર ગુરુત્વાકર્ષણ અસર કરી ના શકે. દષ્ટાંતમા જેમ એક કમળનુ ફૂલ, ફૂલ અને જલબિંદુ તે પાણીમા જ ખીલે છે, પરંતુ પાણીનો સ્પર્શ થતો નથી. તેવી જ રીતે આત્મા શરીરમાથી છુટકારો પામીને ફરી ગુરુત્વાકર્ષણમા ના આવે, જેથી કરીને આત્મા પંચ મહાભુત તત્વ સાથે પણ સંપર્કમા ના આવે, તે ફક્ત સૂર્ય ગ્રહમંડળમા જ નહી, બીજા કોઈ ગ્રહ ઉપર પણ નહી, અવકાશ ક્ષેત્રમા ક્યાંય પણ નહી, પરંતુ અનંત બ્રહ્માંડ : વિશ્વમા તેનુ સ્વયં અસ્તિત્વ આત્મ તત્ત્વના રૂપમા જ જળવાય રહે કે જ્યાં કોઈ શરીરી જીવ નથી, પરંતુ ત્યાં ફક્ત સર્વવ્યાપક ઈશ્વર : શ્રી હરી ૐ, પરબ્રહ્મ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા જ છે.

શાસ્ત્ર તેમ સ્વીકાર કરે છે કે મુક્તિ પોતાના જ વડે શક્ય છે કે જેને યોગ-સાધનાના નિયમોનુ પાલન કર્યું હોય, તેમા યોગ સિદ્ધિ થવી જરૂરી નથી, પરંતુ મન, વચન, કાયા વડે થતા દરેક અર્થમા બધા જ કૃત્રિમ અને બંધનરૂપ આકર્ષણોનો ત્યાગ કરવા સુસજ્જ થવુ જોઈએ.

શાસ્ત્ર તેના થોંડા અપવાદ રૂપ મહાન ચરિત્રો દર્શાવે છે કે મહારાજા શ્રી પરિક્ષિત, મહારાજા શ્રી યદુ, મહારાજા શ્રી જનક, તેઓના સર્વાંગ જીવનમા કર્મ-યોગ ઉત્તમ ગુણવાન હતો અને ધર્મ દેશના વડે યોગ-સાધનાનુ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું હતુ, તેથી તે બળ આધારે તેઓ મોક્ષ-સિદ્ધ આત્માથી સ્વીકૃત થયા છે.

શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે કેવલી પરમાત્મા શ્રી મહાવીર સ્વામી જ્યારે દેશના આપે છે તે સમવસરણની રચના : શિલ્પ કલાના દિવ્ય સૌંદર્યથી પ્રભાવિત થાય છે. ત્યાં જીવ-જગતની ઘણી જીવ સંસ્કૃતિમાથી દેવો, મનુષ્યો અને પ્રાણીઓ ઉપસ્થિત રહેતા. ગણધર શિષ્ય શ્રી ગૌતમ સ્વામીને તે વિષે જાણવાની જિજ્ઞાસા થાય છે કે પ્રાણી જીવોનો આત્મા મોક્ષ-સિદ્ધ થઈ શકે કે કેમ ?

શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે શ્રી પ્રભુએ પોતે જ સ્પષ્ટતા કરી હતી કે તે પણ શક્ય છે અને ધર્મ દેશનામા ઉપસ્થિત એક ઉંદર જીવ વિષે હકીકત ખુલ્લી કરી તેમ નિર્દેશ કર્યો હતો કે તે મોક્ષ સિદ્ધ આત્મા થશે અને આગળ બીજા પ્રાણી જીવ જે હાથી, બળદ અને દરીયાય મચ્છ વિશે દર્શાવ્યુ કે તેઓ પણ મોક્ષ સિદ્ધ આત્મા હતા.

સંત તુલસીદાસજી મહારાજ શ્રી રામાયણ દર્શનમા પંખી જીવ શ્રી જટાયુના મહાન પાત્રનુ વર્ણન દર્શાવ્યુ છે કે જેને રાવણ સામે પ્રતિકાર કર્યો હતો અને જટાયુ પાસેથી બચવાનો તેને કોઈ ઉપાય દેખાતો નહતો. તેઓ સીતાજીને ઉપાડી જવાથી નૈતિક રીતે પણ મહાત થયેલા હતા અને તેથી છેવટે રાવણે કેવુ કર્યુ ! કે તેમણે મહાન જટાયુનુ મૃત્યુ નિપજાવ્યુ, શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે પરમાત્મા શ્રી રામ તુરત તે જગ્યાએ આવી પહોંચે છે અને તેમને સ્વયં મહાન જટાયુને મોક્ષ-સિદ્ધ આત્માથી સ્વીકાર કર્યો હતો.

પ્રભુ મહાવીર સ્વામી તે વિષે જાણતા હતા કે શ્રી ગૌતમ સ્વામી સ્વયં સિદ્ધાત્મા છે પરંતુ તેમની સાથેના તેમનો પ્રેમ જે કેવલ-જ્ઞાન વચ્ચે ફક્ત એક અવરોધ પડેલો હતો. શ્રી મહાવીર સ્વામીએ તે પ્રેમને તેવી શિષ્ટતાથી દૂર કયો કે જે સમયે તેઓ આ જગત છોડી ચાલી ગયા તે પહેલા તેમનાથી દૂર ધર્મ દેશના આપવા મોકલે છે. આ ગહન શોકમય બનાવમા શ્રી મહાવીર સ્વામીએ કેટલી હદ સુધી દુઃખ અનુભવ્યુ હશે અને ગૌતમ સ્વામીને કેવલ-જ્ઞાન પ્રાપ્ત થવામા તે કેટલુ ઉપકારી થયુ હતુ. શાસ્ત્ર તે બધા જ સુખ-દુઃખો અને ચેતન-આત્માની મુક્તિના દર્શન આપે છે.

સેવાઓ

સેવા-ધર્મની વિભિન્ન સેવાઓનો સંક્ષિપ્ત પરિચય. અનુસંધાન સિદ્ધ-શક્તિઓ જેવી કે, ૧. વિદ્યા અભ્યાસ સેવા ૨. પુનર્વસવાટ અને રાહત સેવા ૩. અન્ન-ક્ષેત્ર; સદાવ્રત અને સખાવત સંસ્થાન ૪. માનવ સેવા ૫. ઔષધ વૈદક : દાક્ટરી સેવા ૬. વાણિજ્ય સેવા ૭. રાષ્ટ્ર સેવા. પશુ-પક્ષી સેવા અને વૃક્ષારોપણ, અનુસંધાન પુદ્ગલકિ સંસ્કૃતિ.

વિદ્યાભ્યાસ સેવા

તત્વજ્ઞાન વિદ્યાલય આધ્યાત્મિક અભ્યાસની પ્રધાન શાખા છે. તે સુશિક્ષિત સમાજના પાયાના સંસ્કાર ઘડવા સેવા બજાવે છે. નિષ્ણાંતો, મહાત્માઓ અને પંડિતોએ જીવનના ઉત્કર્ષ માટે સિદ્ધાંતિક અને વ્યવહારિક રીતે આગળ વધવા સંશોધન રજૂ કરી વિવિધ અભ્યાસોની સ્થાપના કરી છે.

વિદ્યાભ્યાસ લક્ષ અને ઉદેશ્યમા સફળ થવા જ્ઞાન શક્તિનો વિકાસ કરવા મુળભૂત રીતે આવશ્યક છે. શાસ્ત્ર પાઠ્ય-પુસ્તક વિદ્યા, તેની કળા અને ગુણધર્મનો અભ્યાસ કરવા સત્યને જાળવી રાખે છે. પુસ્તકો અને સાહિત્ય વિષય સબંધી અભ્યાસ કરવામા મદદરૂપ થાય છે. વિશ્વ વિદ્યાલય અને વિદ્યાલય જગતમા સર્વત્ર વિદ્યાભ્યાસ સેવાની વ્યવસ્થા ઉપર મુખ્ય અંકુશ ધરાવે છે. વિદ્યાભ્યાસ એટલો વિસ્તાર પામ્યો છે કે તે સંપૂર્ણ રીતે પુરો થઈ શકતો નથી. તેમ છતા પણ વિદ્યાભ્યાસ અને આચાર સિદ્ધાંતો જ્ઞાનની સ્થિર પરિપકવતા બનાવી શકે છે.

આં સેવાઓના લક્ષથી ભારત દેશના વર્ષો જુના ઇતિહાસથીં સ્વામીનારાયણ ધર્મ અને મહર્ષિ આશ્રમ તરફથી શ્રી રામકૃષ્ણ આશ્રમ-રાજકોટ, શ્રી અરવિંદ આશ્રમ-પોંડિચેરી, શ્રી ગણેશપુરી આશ્રમ-મુંબઈ, શ્રી શાંતિ નિકેતન-કલકત્તા, શ્રી અગ્નેલ આશ્રમ – મુંબઈ, શ્રી આણદાબાવા આશ્રમ-જામનગર, આ બધા સંપ્રદાયોમા ગુરુકુલ અને શિષ્યવૃત્તિ સંસ્થાન દ્વારા વિદ્યાભ્યાસ સેવા સાથે ધાર્મિક વિષય-સાર આગળ મૂક્યો છે. આ વિદ્યાભ્યાસ બીજી ઘણી વિદ્યાપીઠ કરતા વધારે મુલ્યવાન ગણવામા આવે છે. તદ્ઉપરાંત વિદેશના દેશોમા પણ તેના અનુયાયીઓ વધારવા સફળતા મળી છે. આ સાહસ ઊંચા સમાજમા ઘણુ જ આવકાર પાત્ર બન્યુ છે. આ દિશામા એક નવો સંપ્રદાય 'ઇસ્કોન સંસ્થાન' જેનો આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યવસ્થામા વિકાસ થયો છે.

ભારતની પ્રજાના વિદ્યાભ્યાસ વિકાશ માટે રાજ્ય સ્તરે ઘણા આશાસ્પદ કાર્યક્રમો અમલમા મુક્યા હતા. જો તે બધા જ સફળ થઈ શક્યા હોત તો ભારત દેશ સુષિક્ષિતતામા એક આગવી પ્રભાવશાળી શક્તિ બની રહેત, પરંતુ દેશને જેના હાથમા તેના મુખમા તેવા ક્ષુદ્ર માધ્યમથી જબરજસ્ત ફટકો ભોગવવો પડ્યો. તે પરિણામે વિદ્યાભ્યાસ અને વહીવટ નબળો પડ્યો. આ પરિસ્થિતિ વિષે વિચારી જોતા ભારત દેશે વિદ્યાભ્યાસ સેવામા ઘણા લાંબા પંથ સુધી જવાનુ છે. આ દિશામા ઉત્કૃષ્ટ શક્તિ ફરી પ્રાપ્ત કરવા પ્રજાને સત્ય માર્ગે જવા ઈશ્વર આશીર્વાદ બક્ષે.

પુનર્વસવાટ અને રાહત સેવા

ભારત એક જ તેવો દેશ છે કે બર્મા અને મુસ્લિમ દેશોની દરિદ્ર પ્રજા અને નિર્વાસિતોને ભારત દેશમા પુનઃ વસવાટ કરવા તેમને છુટછાટ આપી છે. તેઓ ભારત દેશવાસી ગરીબ પ્રજા જે પછાત-વર્ગથી જાણવામા આવે છે તેમની સાથે ભળી ગયા છે. આ ક્ષેત્રમા કેટલા પ્રમાણમા વિકાસ સાધ્ય થશે તે નક્કી થઈ શકતુ નથી, કારણ કે કમનસીબીએ સામાન્ય રોજિંદા જીવનની ઘણી મર્યાદા અંદર તેઓ જન્મથી જ ભોગ બન્યા હોય છે અને સર્વાંગ જીવન દરમ્યાન એક પછી એક વિટંબણાઓ ઊભી જ રહે છે તેથી રાજ્ય સ્તરે સેવા કાર્યક્રમોની વ્યવસ્થા કરવી શક્ય બની શકે, તેમા સંસ્થાકીય મંડળ, ખાનગી ક્ષેત્ર, વ્યક્તિગત એકમ અને બીજાઓ દ્વારા શક્ય તેટલી મદદ અને સેવામા ભાગ લેવા સહકાર આપવો જોઈએ.

આ પરિસ્થિતિ બીજા ઘણા નાના દેશોમા પણ દુઃખગ્રસ્ત બનેલી છે. આ સંદર્ભમાં આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યવસ્થા અને સંસ્થાકીય વિભાગ તરફથી તેમની શક્ય તેટલી કાર્યક્ષમતાથી જુદી જુદી વિસ્તાર્ણ સેવાઓ આપવામા આવે છે. આ દરિદ્ર પ્રજાને દેશ અને વિદેશમાં માનવતા ભરી સેવાની બહોળી જરૂરિયાત છે.

અન્નક્ષેત્ર; સદાવ્રત અને સખાવત સંસ્થા

અગાઉના યુગમા પરમાત્મા-દર્શનના દષ્યમાન દિવ્યતા માટે મંદિરો અને આશ્રમ સ્થાનોની જ્યારે સ્થાપના થઈ, તે સમયથી ઘણા ધર્મ સંપ્રદાયો તરફથી સંત મહાત્માઓ અને દાતાઓએ તીર્થધામ સ્થાનો ઉપર મુલાકાતી યાત્રાળુઓના લાભાર્થે અન્નક્ષેત્રની વ્યવસ્થા કરી હતી, ત્યાં અન્નક્ષેત્ર આયોજિત શ્રી પરમાત્માની કૃપાએ ભોજન અને પ્રસાદ આપવા વિશિષ્ટ સેવા અપાય છે. આ સેવા ભારતના દરેક તીર્થધામ સ્થળો ઉપર ઉપલબ્ધ છે.

પરમાત્મા દર્શનની દિવ્યતા પ્રદર્શિત કરવા ભારત ભૂમિનુ અનોખુ ગૌરવ છે. પ્રતિમાઓ, શિવલિંગ, મંદિરો અને આશ્રમોની સ્થાપના ઐતિહાસિક અસ્તિત્વમા જે કઈ થઈ હોય તેનાથી ઘણી વિશેષ થયેલ છે. આ વિકાસ જુદા જુદા સંપ્રદાયો તરફથી અવિરત પણે થયેલો દેખાય છે. તેમાની દરેક મોટી શિલ્પકલા સાથે અન્નક્ષેત્ર અને સખાવત સંસ્થાની સ્થાપનામા અગાઉના મૂળ અસ્તિત્વથી જ ધર્મ પ્રથમ હરોળમા ઊભો રહ્યો છે.

આ દિશામા ઘણી સખાવત સંસ્થા : સેવા સંસ્થા મારફત વિવિધ પ્રવૃત્તિ અને કાર્યક્રમો પણ હાથ ધરવામા આવે છે. જેવા કે સાધુ અને ભિક્ષુકોના લાભાર્થે નિઃશુલ્ક સેવા વ્યવસ્થા, ભોજન, કપડા : ધોતી અને ખેસની જોડી, ધાબળા અને ઔષધ પુરી પાડવા, અનાથ બાળકોને નિઃશુલ્ક વિદ્યાભ્યાસ સાથે છાત્રાલય સગવડ, દરિદ્ર ભીખયાચકોને ભોજન આપવુ, પ્રાણીઓ અને પંખીઓને ઘાસ-દાણા આપવા, આ બધી અદ્ભુત સખાવતો તમામ રીતે સંત મહાત્માઓની કૃપા અને મહાન આશ્રયદાતા અને દાતાઓ તરફથી આપેલા ભવ્ય ટેકા વડે રચના થયેલી છે.

માનવ સેવા

તેવા ઘણા ક્ષેત્રો છે જ્યાં માનવ સેવાની વિશાળ તકને નિમંત્રી રહી છે. વાસ્તવમા આ માર્ગ ઉપર પહોંચવા ખાસ કરીને દરિદ્ર પ્રજા, પછાત વર્ગ, અસક્ત જનો માટે સેવા આપવી શક્ય બને છે. તેમજ કુદરતી આફતો અને મોટી હોનારત દરમ્યાન, સામાજિક દમન, સાંસ્કૃતિક અને શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓમા જોડાવુ વગેરેમા માનવ સેવા આવશ્યક છે. આ સેવાઓ જે વ્યક્તિઓ તેમની નિષ્ઠા અને આત્મ સમર્પણ કરી શકે તેઓના અનુપમ ઉત્સાહને સાદ આપી રહી છે. માનવ સંસ્કૃતિની આ એક એવી મહાનતા અને દયાભાવના છે કે તે બીજાની મુશ્કેલીઓમા અરસ-પરસ ખંભા મીલાવી કાર્યમા જોડાય શકે છે.

ભારતના મહાત્મા શ્રી ગાંધીજી, અંગ્રેજ પ્રતિનિધિ મંડળના માતા શ્રી ટેરેશા, શ્રી એનિ બેસેન્ટ, જેઓ માનવ સેવાના મહાન હિમાયતી હતા અને તેઓની ઉમદા સેવા બદલ રાષ્ટ્રીય માનથી સન્માન થયેલ. સેવા-ગ્રામના મહાન શ્રી વિનોબા ભાવે, ગ્રામ્ય વિસ્તારના પંડિત શ્રી રવિશંકર મહારાજ, રોમન ખ્રિસ્તી પ્રતિનિધિ મંડળના સામાજિક સુધારણામા આશાવાદી પાદરી : ધર્મગુરુ શ્રી વાલેશ, ખ્રિસ્તી ધર્મના સાંસ્કૃતિક વિદ્યાભ્યાસના ધર્મગુરુ શ્રી અગ્નેલ, આ બધા મહાનુભાવોએ માનવ સેવામા જ જીવન સમર્પિત કર્યું, તેવા પણ અપવાદ રૂપ ઘણા પાત્રો છે કે તેઓ

પોતાની અંગત શક્તિથી સેવા હાથ ધરતા હોય છે. હકીકતમા જીવન-નિર્વાહ, કેળવણી અને ઔષધ સહાયતાની આ એક અમર્યાદિત અછત છે. દેશની મોટા ભાગની પ્રજાની નબળી સ્થિતિ સબંધમા તે વિશાળ પ્રજા સમુદાયમા સંજોગો આધિન ઉતરી આવેલ હોય તેમ માની શકાય છે.

ભારતમા ઘણા સંસ્થાકીય વહીવટ છે જેમા પ્રાથમિક જરૂરિયાતો બાબત પ્રવૃત્તિઓ અનુસરવામા આવે છે. આ ઉદ્દેશ્ય પ્રવૃત્તિઓ જે આવી પીડિત પ્રજાના લાભાર્થે વિસ્તર્ણીય એકમો દ્વારા પણ સેવા કાર્યક્રમો હાથ ધરવા વિકાસ થયો છે. આ હેતુ લક્ષી પ્રવૃત્તિઓની સફળતા માટે ધંધાકીય ગોઠવણ વગર, સિવાય કે જે સ્થાયી ખર્ચ ઊભા છે તે માટે નાણાકીય મદદ અને ચીજ વસ્તુઓ આપવામા આવે છે તે બક્ષિસ અને મદદ, દાન અને ફંડના રૂપમા મેળવવી જરૂરી છે, અને આ વહીવટ અંદર સમુહ શક્તિનો સંયોગ થવો જોઈએ જેથી આખી સ્થાપના સેવાની સિદ્ધિમા યશસ્કર બને છે.

મહાન આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાપન યુનેસ્કો, Unesco. યુનિસેફ Unicef અને વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશન : Who, જગત સ્વાસ્થ્ય સંયોજના દ્વારા જગતના દેશોની બહોળી પ્રજામા ઉમદા સેવાઓ આપવા મોટા કાર્યક્રમો વડે સાહસ ઉઠાવાય છે. ભારત સરકાર મારફત આપવામા આવતી ખાસ મદદ વડે ભારતની બક્ષિસ અને મદદ પાત્ર સંસ્થાઓ દ્વારા મુખ્ય પ્રવૃત્તિઓનુ સંચાલન થાય છે, તેમા નિઃસહાય માટે જે સેવાઓ અપાય છે તેમાની થોડી સંસ્થાઓ નામ સાથે દર્શાવેલ છે, તેની વિગતો જાહેર ક્ષેત્રના જીવન વીમા સેવાના સંદર્ભમા દર્શાવી છે તે પત્ર સંબોધન ભારતીય જીવન વીમા નિગમ શાખા ૧/૮૧૪, જામનગર સાથે થયેલ તે પત્ર માહિતી માટે જોડેલ છે.

એલ.આઈ.સી.ઓફ ઇન્ડિયા, રાજકોટ વિભાગીય મંડલના પત્ર અનુસંધાન, સેલ્સ/આર.ડી.ઓ./એમ.એમ.ટી. તા. ૫-૯-૧૯૯૧, 'જીવન વીમા નવરચનામા એક દષ્ટિક્ષેપ' ઉપર નિબંધ નિગમની સેવામા સાલ ૧૯૯૦/૯૧ મા લખ્યો હતો તે અનુસંધાન પત્ર આ સાથે જોડેલ છે.

પી.સી.સી. : પોપ્યુલેશન ક્રાઇસિસ કમિટિ, પીડિત પ્રજા સમિતિ, અનુસંધાન-પુદ્‌ગલિક સંસ્કૃતિ, મનુષ્ય સંસ્કૃતિ.

Life Insurance Corporation of India.
Ref : Sales / RDO / MMT. Date. 5.9.1991.

Re : Life Insurance, at a glance in reformation.

I have received your article on the above subject and found it very interesting. I hope you will continue to take interest in the working of L.I.C. even after retirement from Corporation.

Yours faithfully,
M. M. Thakker
Sr. Divisional Manager

Date. 8/13 November 1991.

Shri Branch Manager,
Life Insurance corporation of India,
Jamnagar Branch Office. 814.

Respected Sir,

Reg :- Inquiry proposal for Insurance.
Shri Dilip B Sheth. Smt Sonal D Sheth.
Handycaptd; Deaf & Dumb.

I have the honour to request you that,I could get an opportunity to represent the case particulars and Bio-Data of Shri Dilip B Sheth and Smt Sonal (Wife). handicaptd of above troubles and they are residing of Jamnagar.

Shri Dilip was born on fourth normal delivery of Smt Champaben Babulal Sheth (Mother). The parent came to knew about the trouble of hearing at the age of one year of his son Dilip. They have consulted Dr. Modi, at Rajkot, and Dr. Chhaya, at Ahmedabad, and common treatment was taken for the remedy. But, Dilip was already handycaptd of Deaf & Dumb difficulty. According to the information given by the parents that he had not suffered any disease or serious illness in the childhood.

The parent are residing of Jamnagar since last 50 years. They have taken care for Dilip education at the age of 10 year and he was admitted in the Deaf and Dumb (Handycaptd) School at Junagadh, where he was stayed in hostel and studied upto 7th standard.

Shri Babulal Lalchand Sheth (Father), who was lastly retired in the year 1980. from the service of 14 yeras with State Transport Corporation, Gujarat, at Jamnagar. He was holding Insurance Policy of Rs. 2.500. bearing No. 14083179. Fully matured in 1976/77.

The father have helped his son to be engaged in the business acivities at the age of 20 years of Dilip.and they have established a Book- Stall in the name of M/s Anand Book Stall, near Tin Bati, Jamnagar. Since last 15 years Dilip him self engaged and managing the Book Stall with sales and Library system. Through his savings. he has also developed his Capital investment and Bank deposits.

Shri Dilip was get enaged and married with·Smt Sonal Chandulal Modi, residing of Sayla, Dist. Rajkot, in the year 1964. i.e. at the age of 30 years. Smt Sonal (Wife) is also handycaptd of Deaf & Dumb. She has similar history of her childhood and studied upto 9th standard in Deaf & Dumb School at Ahmedabad, with other activities in Tailoring and pattern cutting. Both of them are happy married life with good living standard. In his family, they have two childern namely Kum. Vaisali (Daughter 5 yrs) and Kr. Visal (son 2 year).

They are bonafied to avail special assistance granted by the Government of India, Gujarat State, in the case of handycaptd lives for those who are self engaged in activities. In addition, the matter attracts with the Life Insurance Corporation of India, in consideration for possible relief in Extra Premium.

The brief notes of the article ``Life Insurance at a Glance in reformation" in which through an over-sight, this important fact could not been stated specifically about handycaptd persons. The other reference have given in paragraph 10 of the above article.

The below stated general information in the case of handycaptd persons, that have furnished by the Principal, Mundra & Dhanani School for Deaf & Dumb, Jamnager, and the House-Master, Training School/Center for Blindman, Jamnagar. The annual report (one) and brochure (two) also been furnished and the same have enclosed herewith for kind information.

1) The special assistance granted by the Goverment of India. Gujarat State.

1.	Individual Subsidy.	
2.	Free education with hostel and mess fecilities.	
3.	Scholarship.	For the parents under lower income upto Rs. 10.000/.
4.	Provide Hearing Aid.	
	provide Tricycles.	
	Provide Calipears.	For the Polio handycaptd.
5	Free Travelling.	For the Blindman.
	Concessional travelling.	Handycaptd other than Blidnman.
6.	Employment facilities.	5. per cent from the reserve quota.

2) The special activities managing by the Grant-in-Aid institutes in all State of india, among them 30 institutes are working in Gujarat State, thereof several prominent institutes are namely mentioned below.

Handycaptd Deaf & Dumb.

1.	Aliaver Jung Institute, Bandra, Bombay.	education based with studies for future stability.
2.	Gandhidhar School. Kachholi. Dist. Valsad.	- As above -
3.	Khimchand Laxmichand - Institute, Bhavnagar,	- As above -
4.	Mundra & Dhanani School. Jamnagar.	Education based only.

Handycaptd Blindman.

1.	National Association. Bombay.	Financiel assistance. International Level working Brnaches in all State of India.
2.	Royal Common Wealth Society. Bombay.	-As above - and Medical assistance.
3.	Blindman Relief Association. Bombay.	Financial assistance.
4	Blindman Association. Ahmedabad.	Education based for College upto M. Phil. (Master of Philosophy)
5.	Social Welfare Board. Delhi & Ahmedabad.	Financial assistance. (Projected Grant).
6.	Department of Social Welfare. Ahmedabad.	Food and Medical assistance.

Blindman & disabled in Limbs.

7	Blindman Sarvodaya Mandal, Rajkot.	Setting out the promblems of handycaptd. Assistance for future stability. Employment guidence and providing facilities.

8.	Training School/Centre for Blindman. Jamnagar.	Education and Commission based Home Industries, Studies in Sangeet upto 'Visarad'. Medical assistance.

I hope that the above information will be sufficient in consideration to granting relief for handycaptd life cases as may be suitable to the Life insurance Corporation of india.

With regards.

Yours Sincerely.
M. J. Jhaveri

Copy forwarded for information.

1. Mundre & Dhanani School for Deaf & Dumb. Jamnagar.
2. Training Centre for Blindman. Jamnagar.
3. Blindman Sarvodaya Mandal. Rajkot

P.S.

As per your kind advice, Medical report and Quairy forms are complied with both the proposal on individual insurance. and other certificates are duly attached. I request to do needful into the matter and shall oblige.

Dt. 21 Nov. '91.

દાક્તરી સેવા

ધર્મ એક મહાન શોધ છે જે નૈતિક ઉદ્દેશ્ય મુલ્યાંને નાતિધર્મના કર્તવ્ય સાથે દોરી જાય છે. તેમાનુ વિજ્ઞાન આધ્યાત્મિક શક્તિનુ દર્શન આપે છે અને શક્ય તેટલુ શુદ્ધ જીવન માર્ગનો નિર્દેશ કરે છે. તે વેદ શાસ્ત્રોની ઝાંખી આપે છે તેમાનુ એક આયુર્વેદ જેની ધર્મના મૂળભુત સિદ્ધાંતો બરોબર રચના થયેલી છે. તેના સંદર્ભનુ જ્ઞાન-પ્રલોભનોથી દૂર રહેવા, સંકલ્પ શક્તિને કેન્દ્રિત કરવા અને આરોગ્યના મુલ્યોને સ્વાભાવિક નિત્ય ક્રમમા લાવવા, તે પોતાની જાતે જ કેળવવા દોરે છે.

શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે આયુર્વેદના સિદ્ધાંતો વાસ્તવિક જીવનમા અનુસરવા જોઈએ. સામાન્ય રીતે શરીર તેના બંધારણ વડે પૂર્ણ શારીરિક ગુણધર્મ સાથે શક્તિમાન છે. તે શક્તિનુ ઉપાર્જન કરે છે. શક્તિના પ્રવાહને પરિભ્રમણ કરે છે. તે અવયવોની સ્થિતિ સ્થાપકતા અને વળી શકે તેવી કોમળતાને ટકાવી રાખે છે અને બીજા બધા શારીરિક તંત્રોનુ યોગ-કર્મ દ્વારા વધુ સારી રીતે સંચાલન થઈ શકે છે. કારણ કે શરીરનો ગુણધર્મ જાતે જ તકલીફ સામે રક્ષણકારી છે તેથી યોગ-કર્મનો કેવી રીતે અમલ કરવો તેની અગત્યતા છે, તે જીવ : જીવનમા છુપાયેલી સુષુપ્ત શક્તિને કેવી રીતે ગતિમાન કરવી અને જ્યાં ઔષધિય મદદની જરૂર પડે ત્યાં ટુંકી સારવાર પણ ક્રમબદ્ધ થવા પુરતી બની રહે છે.

ભારત દેશ દાક્તરી વિજ્ઞાનમા ઘણી પ્રગતિના પંથે ઊભો છે તેમ છતા બંને બાજુએ તેવી માન્યતા પડેલી છે કે વર્તમાન ઔષધ વિજ્ઞાન પ્રાચીન ઔષધોપચારથી વધુ પ્રગતિશીલ છે. આ સંદર્ભમા સત્ય તે હોય શકે કે પ્રાચીન પ્રજા ધર્મના આચારનુ પાલન કરતી હોવાથી તેમની તકલીફો અને દર્દો તેની મર્યાદામા જ સાધ્ય થઈ શકતા હતા.

સમયાનુસાર સંજોગો બદલાતા ગયા અને સહેલાઈથી જીવન પસાર થાય તેનો વધારે પ્રવેશ થયો. જુની અને હળવી ઔષધોપચાર પદ્ધતિ ઉતાવળી પ્રજા માટે બોજારૂપ બનતી જાય છે, તેથી પરિણામ રૂપે એલોપથી ઔષધોપચારમા રસાયણ મિશ્ર ઉપચારો શરૂ થયા. આ વિજ્ઞાન શારીરિક તકલીફો અને દર્દો અટકાવવા સફળ તો બન્યુ છે પરંતુ શારીરિક ધર્મ તેનાથી શાંત : મૌન રહે છે. દૃષ્ટાંત રૂપ એક

વખત પ્રજાને આ અટકાવથી રક્ષણ મળે છે પરંતુ લાંબા સમય પછી બીજી પ્રજા વડે તે તકલીફો અને દર્દો ઘણા રૂપાંતર સ્વરૂપમા ઉત્પન્ન થાય છે તેથી સ્વાભાવિક રીતે ઔષધોપચાર વિજ્ઞાનનો તે સ્થિતિ ઉપર પહોંચવા માટે ફરી આગળ વિકાસ થવો જરૂરી બને છે. વર્તમાન સમય મનુષ્ય શરીરની નબળી બનેલી સ્થિતિનો નિર્દેશ કરે છે જેમ કે વધુ ને વધુ જિંદગીઓ ઔષધના વ્યસની બનતી જાય છે.

વર્તમાન સમયની પ્રજા દાક્તરી વિજ્ઞાન વડે વિવિધ ઔષધોપચાર અને શસ્ત્રક્રિયા સારવારમા થયેલા વિકાસને લીધે ભાગ્યવંત છે. ભારત દેશમા ઘણા સંશોધનો સ્થપાયા છે અને દાક્તરી સહાય વડે એલોપથી અને આયુર્વેદ સારવારની લગભગ બધા જ પ્રકારની સામાન્ય સારવાર અને ખાસ નિષ્ણાત સેવાઓની સ્થાપના થઈ છે આ સેવાઓ જુદી જુદી વ્યાધિનિવારણ પદ્ધતિ વડે પણ મેળવી શકાય છે, જેવી કે હોમીયોપથી, કુદરતી ઉપચાર, સૂર્યમાળા પદ્ધતિ, યુનાની પદ્ધતિ અને પશુચિકિત્સા વગેરે છે. થોડા સાધારણ પ્રયોગાત્મક ઉપચારો જે એક્યુ-પંક્ચર, એક્યુ-પ્રેસર અને લોહચુંબક પદ્ધતિ દ્વારા પણ થાય છે. આંદોલન : ધ્રુજારી વેગ પદ્ધતિ પણ ઉપયોગી થઈ શકે છે. જેમ કે પાણીના ધોધનો પ્રવાહ : વેગ સપાટી ઉપર સ્પર્શવાથી આંદોલન થાય છે. આ કુદરતી ક્રિયા છે અને વ્યાયામ પદ્ધતિ વગેરે છે.

ઔષધ : દાક્તરી સેવાનો વાહન એકમ દ્વારા પણ વિકાસ થયો છે. આ દિશામા ‘એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમ’ ઉપર સંક્ષિપ્ત નોંધ સાલ ૧૯૮૮/૮૯ મા લખી હતી તે આ સેવા અનુસંધાનમા જોડેલ છે.

પુદ્ગલિક જીવો બીજા ઘણા ગ્રહ ઉપર હોવા સંભવિત છે કારણ કે ભુત-તત્વો જાતે જ સર્જનાત્મક ગુણ લક્ષણ ધરાવે છે અને તે કુદરતના સામ્રાજ્યમા સર્વત્ર કાર્યકારી છે. પ્રશ્ન ફક્ત એટલો જ મૂંઝવણમા રહે છે કે કુદરતની શક્તિઓ વડે તેવી શું રચના થઈ હશે કે સમસ્ત પુદ્ગલિક અસ્તિત્વમા પુરુષ અને સ્ત્રી જાતીની ઉત્પતિ થાય છે. આ તબક્કે તે વિશે કશુ જ ધારી શકાતુ નથી કારણ કે પુદ્ગલ ચરિત્ર જ તેવુ છે કે તેમા આગળ ધારવા જેવુ જ નથી તે આ બધુ સમય મર્યાદિત છે, કારણ કે અસ્તિત્વનુ દ્રવીકરણ થવુ અને તત્વો વડે રૂપાંતર થવુ આ એક સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે જે અનંતકાળ સતત ક્રમમા ચાલુ રહે છે.

એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમ.

એકમ.

દાક્તરી સારવાર અસ્તિત્વમા રહેલ દરેક જીવોની સૌથી વધારે અગત્યની જરૂરિયાત છે, આ મદદ તે જ્યાં પીડાતા જીવો સુધી પહોંચાડવા શક્ય કરવી જોઈએ.

એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમ દ્વારા દાક્તરી શક્તિને સેવાના ક્રમમા હિસ્સો ફાળવવા આ એક સુંદર પ્રયત્ન કરવાની તૈયારી રૂપે છે, જે દાક્તરી સારવારના મહાન ઉદ્દેશ્યમા ઘણુ લાભકર્તા અને ગણનાપાત્ર બની શકે છે.

આ આવશ્યક મદદ વિશે વિચારી જોતા જેઓ માંદા અને ઘવાયેલા જીવો ઠેકઠેકાણે પીડાતા હોય છે તેથી સામાન્ય રીતે નૈસર્ગિક માહિતીઓ મેળવવાની જરૂર પડતી નથી.

દાક્તરી ક્ષેત્રમા તે ઘણુ જ પ્રશંસનીય બન્યુ છે કે આંતરરાષ્ટ્રીય સમુહ સંયોજના અને થોડા સંસ્થાકીય કાર્યક્રમો દ્વારા રાજ્ય સરકારની સહાય સાથે સેવા શિબિર યોજવાનુ સાહસ ધરવામા આવે છે. આ કાર્ય નિદાન અને તત્કાલ ઉપાય કરવા સફળ થાય છે પરંતુ દર્દીને સંપૂર્ણ સારવાર મળી શકતી નથી અને તે નિર્ણય દર્દી ઉપર છોડી દેવામા આવે છે તેથી આ પરિસ્થિતિમા વધુ સારુ પરિણામ ત્યારે લાવી શકાય, જો આ સેવાઓ નિયમિત કાર્યમા સંભાળી શકાય.

એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમના કાર્યક્રમો દ્વારા એમ્બ્યુલન્સ એકમના મુકામ સમય દરમ્યાન કેન્દ્ર ઉપર દાખલ થયેલા દર્દીઓની વધુ અસરકર્તા સારવાર સંભાળ રાખી શકાય છે, તેમ છતા જે સ્થિતિમા વધારે સમય માટે સારવાર સુચવવાની હોય તેવા દાખલાઓમા પ્રાથમિક સારવાર કેન્દ્ર અથવા ડૉક્ટર ઉપલબ્ધ હોય તે સ્થાનિક દવાખાના ઉપર ભલામણ કરવી જોઈએ.

એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમ દાક્તરી ક્ષેત્રમા તેમની આશા-અભિલાષામા એક નવો જ અભિગમ રજૂ કરે છે, કે જે ડૉક્ટરો નિવૃત્તિ સમયમા તેમની સેવા આગળ વધારવા અથવા સ્વતંત્ર પણે સેવા આપતા ડૉક્ટરોને આ ઉમદા સાહસમા જોડાવા તક મળી શકે છે. આ એકમની સેવાઓ દ્વારા બાળ રોગ નિદાન અને સ્ત્રી સારવારની દિશામા ઘણી મુશ્કેલીઓ હાંસલ થઈ શકે છે.

ભારત દેશ વિશાળ ગ્રામ્ય પ્રજાના વિસ્તાર ઉપર રચાયેલો છે. તેઓ શહેરી પ્રજાના વિસ્તારની સરખામણીમા ઘણી અછત ભોગવી રહ્યા છે. આ વિકાશમા કેળવણી, આર્થિક, અને દાક્તરી સેવા સુગમતાની મૂળભુત અને બહોળી જરૂરિયાતો જે શહેરી વિસ્તારમા સ્થિર થયેલી છે તે ગ્રામ્ય વિસ્તાર સુધી નિદાન નિવારણના

નવા સંશોધન અને સુધારાઓના લાભ સાથે મળી શકતી કરવી જોઈએ.

એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમ જેની અંદર બાળ સારવાર વિષયમા દાક્તરી વિદ્યામા છુપાયેલા આશાવાદને પાર ઉતારે છે. આ ભાવિ પ્રજા ઘણી ખામીભરી સ્થિતિમા ઉછરી રહી છે. (સબંધકર્તા અસરગ્રસ્ત જિંદગીઓ) અને લાંબાગાળે તે મોટા દર્દોના ઉદ્ભવનુ કારણ બને છે જે શક્ય તેટલી મર્યાદામા અટકાવી શકાય છે. એકમની સેવાઓ ક્રમશઃ ગંભીર ચેપી હાલત અને તેવી કોઈ રોગગ્રસ્ત પરિસ્થિતિ ઉપર પણ કાબુ મેળવવા સફળ થઈ શકે છે.

એમ્બ્યુલન્સ એકમના મુકામ સ્થાને દાક્તરી સેવા આપનાર જે દાક્તર ઉપસ્થિત હોય તેમને એમ્બ્યુલન્સ સેવા સાથે જોડાવા આમંત્રણ આપવુ જોઈએ, અથવા મુકામ સ્થાને - PHC - પ્રાથમિક સારવાર કેન્દ્ર જો ઉપસ્થિત હોય તો અધિકારી દાક્તર પી.એચ.સી. અને પંચાયત હદ વિસ્તાર સાથે કાર્યક્રમો ગોઠવવા મંજુર કરવામા આવ્યા હોય તે મુજબ એમ્બ્યુલન્સ એકમે સેવામા જોડાવવુ જોઈએ.

જેથી કરીને તેઓને ભોજન વગેરે માટે આકર્ષિત કરવાને બદલે તે પ્રજાના વિસ્તાર ફરતે આ દાક્તરી સેવાના ઉદ્દીપન કરતા સાચા ઉદ્દેશ્યો સિદ્ધ થાય છે. તેમ જાણવામા આવેલ કે આ પ્રથા થોડા સામાજિક અથવા ખાનગી મંડળ દ્વારા ફક્ત નિદાન સલાહ આપવા માટે કાર્યક્રમ ઉત્સવના દેખાવમા પસંદ કરવામા આવે છે. આ બનાવોમા આ કારણથી ભલામણ થવી જોઈએ. નહી તો ભવિષ્યમા તે દર્દી અને સારવાર વચ્ચે એક અવરોધ બની શકે છે. કારણ કે સામાન્ય રીતે તેમ માની શકાય કે જેઓ અહિતેકચ્છુ હોય છે તેઓ જો ભોજન નહી તો ભાગ લેવો નહીં તેવી ખોટી છાપ ગ્રામ્ય પ્રજામા ઉપજાવે છે. તેવા થોડા બીજા સુધારાઓ પણ વિચારવા જોઈએ કે જે એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમના નિભાવમા આર્થિક પરિબળો સાથે સુસંગત થતા હોવા જોઈએ.

ભારતના દરેક રાજ્યમા કુટુંબ નિયોજન ઝુંબેશ ઝડપથી આગળ વધી રહેલ છે, તેમા વાહન દ્વારા ફરતી સેવા વડે લક્ષાંક સિદ્ધ કરવા સફળતા મળી રહી છે. ઘણુ કરીને ગામડાઓ અને શહેરો વચ્ચે જે અંતર સબંધકર્તા છે, આ મુદ્દા વિષે જો ઉંડો વિચાર કરી જોઈએ તો તે એક મોટા અવરોધ જેવો દેખાય છે અને વિકાસના બીજા ઘટકો જે ગ્રામ્ય વિસ્તાર સુધી સેવા પહોંચી શકતી નથી, જ્યાં જે કઈ વિકાસ થયો છે તે ઘણો જ નહિવત છે, તે અર્થમા અંતર તો ઊભુ જ રહે છે પરંતુ વચ્ચે લાંબા અંતર હોવાને કારણે જે મુશીબતો અને અછતો ઊભી થાય છે તેને હળવી કરવી શક્ય બની શકે છે.

ઔદ્યોગિક વિજ્ઞાન અને વિદ્યુતકરણ પદ્ધતિ વડે વચ્ચે પડેલા અંતરની તકલીફોને આવરી લઈ વિજ્ઞાનની દુનિયામા ઘણુ જ પ્રભાવશાળી સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે. દાક્તરી વિજ્ઞાન જે સમસ્ત જીવ-શાસ્ત્ર, ઔષધી - શાસ્ત્ર, શસ્ત્ર ક્રિયા શાસ્ત્રનો દેશમા સર્વત્ર તેની બરોબરી વિકાસ થયો છે. તે સરખામણીમા વિકાસમા ઊંચુ સ્થાન ધરાવતા દેશો કરતા આપણને તેનો થોડો ઓછો લાભ મળ્યો હશે, તે અર્થમા થોડી ટકાવારીનો તફાવત તો રહેવાનો જ છે પરંતુ તેમ તો ના જ બનવુ જોઈએ કે ભારત દેશમા જે પ્રગતિઓ થઈ છે તે તેના ગ્રામ્ય વિસ્તારમા મળી શકતી નથી, તેથી આશાસ્પદ એક માર્ગ તે દેખાય છે કે માનવ સહાય વડે સેવાઓને વાહન દ્વારા ફરતી કરવી જોઈએ.

ઔપચારિક પુછપરછ દ્વારા તેમ જણાય છે કે પી.એચ.સી. તપાસ માટે જે સગવડતાઓ ધરાવે છે તે એક્સ-રે, સ્ક્રિનીંગ અને પ્રાથમિક તપાસ પ્રયોગ શાળા અને વસ્તીના પ્રમાણમા એમ્બ્યુલન્સ સેવા પુરી પાડવામા આવે છે અને ૧૦ થી ૧૫ દર્દીઓને દાખલ થવા જેટલી મર્યાદા હોય છે, પરંતુ જ્યાં અગત્યની દવાઓ, એનેસ્થેટીક સેવા, રોગ ચિકિત્સા, શસ્ત્રક્રિયા સહાયક વગેરેનો સખત અભાવ હોય ત્યાં ડૉક્ટર એકલા વડે કેટલો ઉપાય થઈ શકે. આ પરિસ્થિતિ જોઈએ તેટલી સંતોષકારક ના કહી શકાય તેથી શક્ય તેટલી હદ સુધી સંપૂર્ણ સારવાર પહોંચાડવા એકમના કાર્ય ઉપર પ્રતિનિધિ મંડળ અંદર દાક્તરો એમ.ડી. એમ.એસ. નિષ્ણાંતો, બી.એ.એમ.એસ. આયુર્વેદ, ગાઈનેક, પેથોલૉજીસ્ટ, એનેસ્થેટીક, નર્સ : પરિચારિકા મદદ અને ઔષધિઓ વગેરે સેવાઓ એકમ સાથે જોડાયેલી હોવી જોઈએ.

દાક્તરી સેવાના આ ક્ષેત્રમા વાહન દ્વારા ફરતી ઔષધાલયમા એકમની એમ્બ્યુલન્સનો એક આદર્શ નમુનો હોવો જોઈએ. જેમા નાજુક શસ્ત્રક્રિયા ગોઠવણ, કાર્ડિક અને રોગ સબંધી તપાસ સુવિધાનો સમાવેશ હોવો જોઈએ જેથી જ્યાં તેની જરૂરિયાત પડે ત્યાં તેનો ઉપયોગ થઈ શકે. સામાન્ય રીતે દરેક દર્દીઓની તપાસ અને ખાસ શોધન પ્રાથમિક સારવાર કેન્દ્ર ઉપર કરવામા આવે છે જ્યાં પ્રતિનિધિ મંડળ તેમના કાર્ય સ્થાન ઉપર તેવી આશા રાખી શકે કે એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમના મુકામ ઉપરના કાર્યક્રમો દરમ્યાન પી.એચ.સી. એક નાની અસ્પતાલના રૂપમા ફેરવી શકાય છે. એમ્બ્યુલન્સ એવા એકમ સાથે દાક્તરી સેવાનો ઉપયોગ જોડીને આ નવા સાહસની હિમાયત કરવા સાથે તેમા દરેક રીતે ઘણી સહનશક્તિ હોવી જરૂરી છે.

આ તબક્કે ફક્ત એક પ્રશ્ન યોગ્ય રીતે ઉકેલી શકાતો નથી, કારણ કે એકમની સેવાના સારા પ્રતિસાદમા પી.એચ.સી.મા દર્દીને રહેવાના ભાગની મર્યાદાથી વધારે સંખ્યામા આસપાસના ગામડાઓમાથી દર્દીઓ આવે તો દાખલ થયેલા દર્દીઓને

રહેવા માટે સગવડની કેવી રીતે વ્યવસ્થા કરવી, શું તેઓએ બીછાનુ અને ઓઢવાનુ સાથે લાવવુ જોઈએ ? આ બાબત વહીવટકર્તાના નિરાકરણ ઉપર આધાર રાખે છે.

ટ્રસ્ટ. (ફક્ત મુદ્દા)

એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમનુ ટ્રસ્ટ વ્યવસ્થા નીચે સંચાલન કરવુ સલાહભર્યું છે જેથી તે દ્વારા એકમની સેવાઓ કાયમ ટકાવી શકાય અને તેની હસ્તીને દાક્તરી સંસ્થાઓ જે ઉલ્લેખ મુજબ મેડીકલ કાઉન્સીલ, હોસ્પીટલ, મેડીકલ કોલેજ, આયુર્વેદ યુનિવર્સિટી વગેરે સાથે જોડાણ આપવુ જોઈએ, તે વિચારી જોતા કે ભવિષ્યમા જે દાક્તરો તેમની સેવાના એક ભાગરૂપ એમ્બ્યુલન્સ એકમ સાથે જોડવા ઇચ્છતા હોય તેઓ તરફથી સેવા મેળવવા એક આધારરૂપ બની શકે છે.

ઠરાવ અને નિયમો. (ફક્ત મુદ્દા)

ઠરાવો અને નિયમો ઘડવા અને જરૂરી સુધારા કરવા તે ટ્રસ્ટ નિમણૂંક થયેલ વકીલ અને સમયાનુસાર ટ્રસ્ટીઓને સોપવુ જોઈએ.

એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમનો અમલ ટ્રસ્ટ સંચાલિત મેડીકલ કેન્દ્રની સ્થાપના વડે અથવા સ્થાપિત ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા થવો જોઈએ.

એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમના શીર્ષક નીચે દસ્તાવેજી કરારનો અમલ થવા તેના જોડાણની વ્યાખ્યામા તે સ્થાપિત ટ્રસ્ટ સાથે જોડાયેલ છે, અથવા તેના પેટા વિભાગમા છે અથવા ટ્રસ્ટ કાયદા નીચે નવી સ્થાપના આપી શકાય, અનુસંધાન ટ્રસ્ટ નોંધ.

ભંડોળ.

આ ભંડોળ કયા પ્રકારથી ગોઠવવુ તે ટ્રસ્ટના નિયમો ઉપર આધારિત છે. પ્રારંભમા એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમની રૂપરેખા તપાસી જોવા ટ્રસ્ટની સભા ગોઠવી તેનો નિર્ણય કરવો જોઈએ અને તે હકારાત્મક વલણ લાગતુ હોય તો આ યોજના ક્રમશઃ એકમના કાર્યક્રમો ઘડવા આગળ વધી શકે.

એકમના અંદાજિત ભંડોળની જરૂરિયાત માટે આશરે રૂપિયા ૧૦ થી ૧૨ લાખનુ મુડી ભંડોળ થવુ જોઈએ જે શરૂઆતમા નીચે મુજબ ભાગમા થઈ શકે.

મિલ્કત, કાર્યકારી મૂડી, સ્થિર અને અનામત મૂડી, આશાવંત મૂડી રોકાણ, ધીરાણ અને સહાય જે મદદ અને સખાવતના રૂપમા હોય.

ભવિષ્યમા એકમની સામર્થ્યતા સાથે સ્થિર થવા આ ભંડોળ વર્તમાન સમયના મૂડી પ્રમાણ મુજબ અંદાજિત રૂપિયા ૨૦ થી ૨૫ લાખની મર્યાદા સુધી પહોંચી શકે છે.

મૂડી.

એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમના પ્રારંભમા તેની કાર્યકારી મૂડી ઊભી કરવા વ્યવસ્થાકીય ટ્રસ્ટી જે મુજબ નિર્ણય કરે તેમ સભ્યોના ફાળા દ્વારા થઈ શકે જો તેઓ એકમને સ્વીકારવા સહમત થાય અથવા કોઈ સ્થિતિમા એકમને અલગ ચલાવવુ હોય ત્યારે નવા સભ્યો નોંધવા અને ટ્રસ્ટનુ માળખુ ઘડવા બીજા બધા શિષ્ટાચાર પુરા કરવા બાબત નક્કી થવુ જોઈએ. અનુસંધાન - ટ્રસ્ટ નોંધ.

એકમની નિષ્ઠામા તેવી ભલામણ છે કે એકમની વ્યવસ્થામા બજારની પુંજી ઉપર નાણાકીય જોખમ ઊભા નહી કરવા જોઈએ, જેવા કે સામાન્ય શેર, થાપણ, અથવા શરાફી મુડી રોકાણ, કારણ કે એકમનુ કાર્યલક્ષ જાતે જ સેવા આપવાનુ છે જેથી વ્યાપાર અથવા ઉત્પાદન અર્થમા સરખાવી જોતા વધારે નફો થઈ શકતો નથી પરંતુ એકમના કાર્યલક્ષ અને તેની નિશ્ચિત જરૂરિયાતો નિભાવવા એકમની પોતાની મૂડી દ્વારા વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ.

એમ્બ્યુલન્સ એકમને ઊભુ કરવાની દીર્ઘ દૃષ્ટિએ, જેમા સરકારી ધીરાણ અને રાહત, બેંક ધીરાણ સગવડો, સંસ્થાકીય મદદ અથવા બક્ષિસ, તેવા ભરોસાપાત્ર મુળ ઉદ્ભવો દ્વારા અનિવાર્ય મૂડી મેળવવી જોઈએ.

સભ્યપદ બંધ થવાના સબંધમા જે સમયે જ્યારે તેમ બન્યુ હોય ત્યારે આપેલી મૂડીનો ભાગ ફાળો જે પરત આપવાની શરતથી બંધાયેલો હોય તે રકમ એકમની નાણાકીય સ્થિતિ મુજબ મુક્ત કરી આપવી જોઈએ.

મિલ્કત.

એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમ, જેની અંદર કોઈ જગ્યા છત્ર અથવા જમીન અને મકાન બાંધકામની ગોઠવણોનો સમાવેશ થતો નથી. એકમનુ કાર્ય એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે જવાનુ હોવાથી, જેથી એકમની ભૂમિકા ફરતા સાધનો દ્વારા દાક્તરી સેવા આપવાની છે તેથી એકમ વડે તેવી કોઈ સ્થાવર મિલ્કત કબજામા હોતી નથી, સિવાય કે વહીવટના પત્રવ્યવહાર માટે જે ગોઠવણ કરવામા આવી હોય, એમ્બ્યુલન્સ એકમ જે સ્થાપિત મેડીકલ કેન્દ્ર સાથે જોડાયેલ અથવા પેટા વિભાગના પ્રકારમા છે. તેથી તેવી મિલ્કત જે વહીવટી કાર્યાલય છે તે મૌજુદ ટ્રસ્ટની મિલ્કત થાય છે.

એમ્બ્યુલન્સ એકમની મિલ્કતની કિંમત આંકતા, તે એક એમ્બ્યુલન્સની મિલ્કત અને તેની સાથે જોડાયેલ બીજી બધી સાધન-સામગ્રી તે એક આખા એકમની મિલ્કત થાય છે.

હિસાબ-કિતાબ.

હિસાબ-કિતાબ વિભાગ તે એકમ સબંધી નાણાકીય સ્થિતિનો અડસટો કાઢવા એક મુખ્ય અંગ છે, તેની બીજી કોઈ વ્યાખ્યા કરવી જરૂરી નથી પરંતુ પ્રત્યેક કાર્યક્ષેત્રમા સૌ પ્રથમ નાણાકીય જરૂરિયાત અનિવાર્ય હોય છે.

નિમણૂક થયેલ અધિકારીએ એકમ જ્યારે પ્રવાસ કાર્યક્રમ ઉપર હોય ત્યારે પ્રત્યેક દિવસની હિસાબ નોંધ નિર્દેશ કરેલા પત્રકમા રાખવીં જોઈએ અને અંતિમ હિસાબ મુખ્ય રહેઠાણ ઉપર તૈયાર કરવા જોઈએ.

પ્રવાસ હિસાબ સ્પષ્ટ રીતે ‘દૈનિક કામકાજ પત્રક’મા નકલ ઉતારા સાથે લખવા જોઈએ અને એકમના તે પછીના કેન્દ્ર ઉપર પ્રસ્થાન થયા પછી મુખ્ય રહેઠાણ ઉપર ટપાલ દ્વારા મોકલી આપવા જોઈએ.

આ પદ્ધતિ સરળ બને છે અને દૈનિક કામકાજ પત્રક વડે દરેક મુકામ ઉપરનો ચોખ્ખો હિસાબ બતાવી શકાય છે. જે વડે મુખ્ય રહેઠાણ ઉપરના મુખ્ય દફતર નોંધમા જુદા જુદા પ્રકારની હિસાબી નોંધણીની સંખ્યામા ઘટાડો થઈ શકે છે, જેથી આ હિસાબ પત્રક વડે મુકામ ઉપરના પ્રત્યેક દિવસના હિસાબની એક જ નોંધ કરવાની થાય છે અને તેનો કુલ સરવાળો કેન્દ્ર અનુક્રમમા ચોખ્ખો હિસાબ મેળવી શકાય છે.

દૈનિક કામકાજ પત્રક જેની અંદર જમા અને ઉધારની બંને બાજુની હિસાબ નોંધ બતાવવી જોઈએ અને તે તૈયાર કરી પ્રત્યેક દિવસ પ્રતિનિધિ મંડળના અધિકારી પાસે તે પ્રમાણ અને દસક્ત કરાવી જોઈએ. દૈનિક સિલક નિમણૂંક થયેલા નિયામક અધિકારી પાસે અથવા પ્રતિનિધિ મંડળના અધિકારી પાસે રાખવી જોઈએ.

વહીવટકર્તા : એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમ દ્વારા જ્યાં એકમનુ ખાતુ ચાલતુ હોય ત્યાંથી સબંધકર્તા બેંક સાથે અગાઉથી હવાલાખત મેળવી લેવુ જોઈએ, જેથી કરીને પ્રતિનિધિ મંડળ ગ્રામ્ય સ્થાન ઉપરની બેંક પાસેથી મંજુર થયેલી રકમનો ઉપાડ કરી શકે.

હિસાબ સરવૈયા અને અહેવાલ ટ્રસ્ટના ધારા ધોરણ મુજબ.

નિભાવ.

એકમનાં નિભાવ મુખ્યત્વે ખર્ચને હાંસલ કરવા સાથે સબંધ ધરાવે છે નિભાવની વ્યાખ્યામા તે આખા એકમની આવક અને ખર્ચ : જાવકનો સમાવેશ થાય છે. એકમની સ્થાપના અને તેની મિલ્કતમા જે મુદલ ભંડોળ ધારણ થયેલુ હોય તેમા નિભાવના મુળ ઉદ્ભવનુ સમતોલ આયોજન થવુ જોઈએ.

એકમની આવક ફક્ત સારવાર દસ્તુરી અને આશાસ્પદ મૂડી રોકાણ દ્વારા થતી પુરક આવક ઉપર આધારિત છે. જેમા પ્રવાસ કાર્યક્રમ, સહાયકો અને પ્રતિનિધિ મંડળના વેતન, કાયદાકીય સલાહકાર દસ્તુરી, ફરતા વાહનોની સંભાળ, દાક્તરી સારવાર સાધનો, દવાઓ પુરી પાડવી અને પરચુરણ વગેરે ખર્ચ ભોગવવા સાથે તે મુખ્ય માર્ગ દેખાય છે.

સારવાર અને દવાઓ પુરી પાડવા સામે તેની કિંમત વસુલવી આ અનિવાર્ય અંગો છે. જે એકમના નિભાવ અંદર અસરકર્તા છે. સિવાય કે ખર્ચ વસુલી શક્ય મર્યાદામા રાહત ધોરણે ઘટાડી શકાય જે ટ્રસ્ટના વહીવટકર્તાઓ વડે નક્કી કર્યા મુજબ થઈ શકે.

વહીવટ.

વહીવટ : કારભારના એક ભાગરૂપ ટ્રસ્ટ, ટ્રસ્ટીઓ અને સબંધકર્તા સભ્યો, તેઓ જ પ્રવાસ કાર્યક્રમ અંદર પ્રતિનિધિ મંડળ અને તેમાના ડૉક્ટરોની ખાસ સેવાઓ ગોઠવવા સાચો અભિપ્રાય આપી શકે.

એક વખત પ્રતિનિધિ મંડળ પ્રવાસ કાર્યક્રમો પુરા કરીને જ્યારે પાછુ ફરે ત્યારે પ્રતિનિધિ મંડળ છુટુ પડે છે અને તે પછીના કાર્યક્રમો ગોઠવાય તે વિશ્રાંતિ પછી, પ્રતિનિધિ મંડળને પાછુ બોલાવવુ અથવા બીજુ પ્રતિનિધિ મંડળ ગોઠવવા ક્રમવાર વારા ફરતી પદ્ધતિમા પસંદગી આપવી તેમાથી જે વધુ લાભદાયી દેખાય તે અંગે વહીવટકર્તાઓએ નિર્ણય કરવો જોઈએ.

ટ્રસ્ટ વહીવટ સબંધમા, તે એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમના કાર્યોને સ્થાયી અને સંગીન બનાવવાનુ છે. જેમા ટ્રસ્ટ દ્વારા ખાસ સેવા આપતા દાક્તરો, કાયદા સલાહકાર, કરવેરા સુચનાકાર, હિસાબ તપાસનાર : ઓડીટર, કર્મચારીઓ, સ્વયંસેવકો, નિયામક અધિકારી અને રોજિંદા વિભાગની બીજી ફરજો ઉપરના મદદગાર માણસો, એટલે કે જેઓ એકમ, પ્રતિનિધિ મંડળ, અને કાર્યક્રમોની વ્યવસ્થામા બધા જ સાથે જોડાયેલા છે તેમના રોકાણ માટે વેતન નક્કી કરવુ જોઈએ.

ટ્રસ્ટ વહીવટમા પ્રવાસ કાર્યક્રમોમાથી અનિશ્ચિત આવક સામે અંદાજિત પ્રવાસ ખર્ચની ચકાસણી કરવી જોઈએ. આ અનુમાનના દષ્ટિ બિંદુથી સારવારની બેઠેલી કિંમતનો અભ્યાસ કરી જોતા, જેમકે, રોગ-ઉપચાર : ઔષધોપચાર અને રોજિંદા ખર્ચાઓના સમાવેશ સાથે સારવારની ખર્ચ વસુલી, દષ્ટાંત રૂપે, દાક્તરી સારવારના દાખલાઓમા ગ્રામ્ય વિસ્તારના દર્દીઓ જેઓ શહેરની સગવડતા તરફ જાય છે તેઓ એમ્બ્યુલન્સ એકમના સારવાર કેન્દ્ર ઉપર રાહત ધોરણે જે ખર્ચ વસૂલી દર્દીઓ ચુકવે

છે તેના કરતા વધારે ખર્ચ ભોગવે છે.

તદ્ ઉપરાંત તે ઉદ્દેશ્યને જાહેર કરે છે કે ફરતા એકમ દ્વારા છેલ્લામા છેલ્લી રોગ-નિવારણ પદ્ધતિ સાથે ગ્રામ્ય વિસ્તારના નજીકમા નજીક કેન્દ્ર ઉપર બહોળી પ્રજા સુધી ખાસ દાક્તરી સેવા ઉપલબ્ધ કરવામા આવે તે ઘણી બાબતોમા અવશ્ય લાભદાયી નીવડે અને સાથે સાથે તે દેશ સેવા તરફ દોરી જાય છે. અનુસંધાન એકમ અને ટ્રસ્ટ નોંધ.

વહીવટી અંકુશ.

એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમનુ કાર્યક્ષેત્ર દેશના ગ્રામ્ય વિસ્તારની આસપાસ માઈલોની હદમા વિશાળ રીતે પથરાયેલુ છે તેથી એમ્બ્યુલન્સ એકમ દ્વારા કાર્યોનો વાસ્તવિક અમલ શરૂ કરતા પહેલા વિસ્તૃત પ્રવાસ કાર્યક્રમ કાળજીપૂર્વક તૈયાર કરવો જરૂરી છે અને ખાસ કરીને તે દાક્તરી સેવા સાથે અનુરૂપ હોવા જોઈએ.

એકમના કાર્યક્રમના અમલકર્તા પ્રતિનિધિ મંડળ છે તે આયોજનની દિશામા નિયમોનુસાર આગળ વધતુ રહે છે અને વહીવટી અંકુશના મુખ્ય રહેઠાણ સાથે સંપર્ક જાળવી રાખે છે. કોઈ કારણસર પ્રતિકુળ પરિસ્થિતિ ઊભી થાય ત્યારે મુખ્ય રહેઠાણ ઉપર તાત્કાલિક ધ્યાન દોરવુ જોઈએ અને તે દરમ્યાન કાર્યક્રમો ફેરફાર કરવા અથવા દિશા બદલવી તે કાર્યક્રમના અમલકર્તા પ્રતિનિધિ મંડળની મુનસફીમા છે. વહીવટી અંકુશના મુખ્ય રહેઠાણ ઉપરથી પ્રતિનિધિ મંડળ સફળતાપૂર્વક પાછુ આવે તે રીતે એકમના કાર્યક્રમો પાછળ ધ્યાન આપવુ જોઈએ.

વહીવટી અંકુશની એમ્બ્યુલન્સ સેવા પૂર્ણ માહિતી સાથે ગોઠવવાની મોટી જવાબદારી રહે છે. જેમા કાર્યક્રમનો વિસ્તાર, મુકામ ઉપરની સગવડો, સેવા કેન્દ્ર ઉપર રોકાણ સમય, પ્રાથમિક સારવારા કેન્દ્રના અધિકારી દાક્તર, પંચાયત હદ વિસ્તાર, હોમંગાર્ડ : જિલ્લા સ્વયંસેવક અધિકારી વગેરેની અનુમતિનો સમાવેશ થાય છે.

વહીવટ અને વહીવટી અંકુશ જે પ્રત્યેક સંસ્થાપન સબંધિત બંને વિભાગો લગભગ અર્ધ-સમાન જેવા છે. તે આયોજન માળખામા સર્વાંગ અસરકર્તા છે. પરિણામ રૂપે, એક વિભાગ વડે રચના કરવી અને બીજા વિભાગ વડે અમલ કરવો. અહી દાક્તરી સારવાર ક્ષેત્રમા વહીવટી અંકુશ વિભાગ કાર્યક્રમોની ગોઠવણ કરે છે અને પ્રતિનિધિ મંડળ કાર્યક્રમના અમલકર્તા બને છે અને સફળ પરિણામ લાવવા તેમની જવાબાદરી છે. વહીવટકર્તા ટ્રસ્ટીઓ પણ ઊભી થયેલ મુશ્કેલીનુ સમાધાન કરવા અધિકૃત અધિકારીઓ છે.

સંદેશા વ્યવહાર.

મુખ્ય રહેઠાણ ઉપર વહીવટી અંકુશ વિભાગ પ્રવાસ કાર્યક્રમો અનુસંધાન જરૂરી માહિતી ફેરવવા સબંધકર્તા કાર્યાલય સાથે પત્ર વ્યવહારથી જાણ કરે છે. પ્રવાસ કાર્યક્રમો બાબત સબંધકર્તા કાર્યાલયો તરફથી યોગ્ય મંજુરી મેળવ્યા પછી જ નિર્ણયાત્મક બહાલી આપવી જોઈએ.

વહીવટી અંકુશ વિભાગનુ તે એક અગત્યનુ અંગ છે કે જ્યારે પ્રતિનિધિ મંડળ પ્રસ્થાન થાય ત્યારે જેટલુ શક્ય હોય તેમ ચોક્ખો અને નક્કર પ્રવાસ કાર્યક્રમ તેમની સાથે સુપ્રત કરવો જોઈએ. ત્યાર પછી ક્વચિત કોઈ અણધાર્યા અંતરાય આવી જાય ત્યારે કાર્યક્રમ ઉપરના પ્રતિનિધિ મંડળને તે બાબત ઉકેલ લાવવા તેમની પોતાની મુનસફી છે.

સંદેશા વ્યવહાર તે એકમ સબંધના વહીવટી અંકુશની એક અવિરત પ્રક્રિયા બની રહે છે અને તેમાની વિવિધ જરૂરિયાતો સમયે સમયે બંધ બેસતી કરવાની હોય છે.

કર્મચારી વર્ગ.

એમ્બ્યુલન્સ સેવા એકમની આગવી લાક્ષણિકતા તે છે કે, જ્યારે એકમ સ્થાપિત સારવાર કેન્દ્ર સાથે જોડાય ત્યારથી જ એકમ સાથે રોકાયેલા સભ્યો કર્મચારી બને છે. આ પ્રકારની રચનામા ટ્રસ્ટીઓ, સભ્યો અને પ્રતિનિધિ મંડળ મુખ્ય અમલકર્તા વર્ગ બને છે. વહીવટકર્તા તેમના સંયુક્ત સહકાર સાથે નાના અથવા મધ્યમ પ્રકારના એકમનો માર્ગ-દર્શક કાર્યક્રમ તૈયાર કરવા પ્રતિનિધિ મંડળ નીમી શકે છે તેમા પેટા એકમ અથવા સ્થાપેલ એકમ જેની અંદર લાભદાયી લક્ષણ તે છે કે કાયમી કર્મચારીની જરૂર પડતી નથી, કારણ કે એકમનુ સેવા કાર્ય સમય પ્રમાણ વેતન ઉપર આધારિત છે.

માર્ગદર્શક કાર્યક્રમમા તૈયાર થયેલા પ્રતિનિધિ મંડળની કાર્યવાહીથી ભિન્ન તેવા બાકીના ભાગનુ કાર્ય વહીવટી અંકુશે કરવાનુ રહે છે. જેમા એક વ્યક્તિ અથવા નિયામક અધિકારીએ માહિતીઓ પહોંચાડવી અને સબંધકર્તા કાર્યાલય પાસેથી નક્કી કરેલા કાર્યક્રમોની મંજુરી મેળવવાનુ છે.

વહીવટકર્તાએ એકમનો પ્રકાર નાનો અથવા મધ્યમ છે તે જોઈને પ્રવાસ કાર્યક્રમ દરમ્યાન રોજિંદા વિભાગમા જે સંખ્યામા સહચારીઓ હોવા જરૂરી હોય તે અંગે નિર્ણય લેવો જોઈએ.

મુકામ કેન્દ્ર ઉપર જે સ્વયંસેવક વર્ગ તેમની ફરજ ઉપર હોય તેમને કાર્ય

બજાવવા વિષે સમજણ આપવી જોઈએ અને તે રોગોપચાર ઔષધાલયના કાર્યપાલન જેવુ જ સરળ ગોઠવવુ જોઈએ.

આ ગોઠવણોનુ વર્ગીકરણ કરવા મુજબ દર્દીઓના પ્રવેશ વિભાગ-૧, જેમા દર્દીઓના નામ, ઉંમર, જાતિ : ધર્મ વગેરેની નોંધણી કરવી અને દાખલા પત્ર કાઢી આપવા.

દર્દીને વર્ગીકરણ વિભાગ-૨. જે પ્રતિનિધિ મંડળના કાર્ય તરફ દોરી જવા, જ્યાં દર્દીને તપાસવામા આવે અને બીજા કાર્યપાલનનો નિદાન ઉપર આધાર રહે છે.

દર્દીને વર્ગીકરણ વિભાગ-૩. ઓ.પી.ડી. (બહારના દર્દી પ્રવેશ) તરફ દોરી જવા, જ્યાં દવાઓ પુરી પાડવી અને દસ્તુરી લેવી વગેરે.

દર્દીને વર્ગીકરણ વિભાગ-૪ તરફ દોરી જવા, જ્યાં પુરુષ અને સ્ત્રી જેઓની ઔષધોપચાર અથવા શસ્ત્રક્રિયા સારવાર માટે અંદરના દર્દી તરીકે દાખલ થવુ જરૂરી હોય તે માટે નક્કી કરવા સુચવેલ અહેવાલ મુજબ જે જરૂરી હોય તે માટે રોગ ચિકિત્સા અને કાર્ડિક શોધન વિભાગ જે વિભાગ-૪ સાથે જોડાયેલ છે. દર્દીઓની દાખલ થયાની સંખ્યા પી.એચ.સી.ની મર્યાદાથી વધી જાય તો તે માટે સગવડ વધારવી જોઈએ.

આવશ્યક સેવાઓની અંદર, દાક્તરી સેવા અને ગ્રહ-રક્ષક સેવા આ બંને શાખા અગત્યની મુલકી સેવા દર્શાવી છે તેથી તે ભલામણ કરવી હિતાવહ છે કે જ્યાં સ્વયંસેવક દર્શાવેલ છે તે અર્થમા એમ્બ્યુલન્સ સેવા કેન્દ્ર ઉપર ફરજ બજાવતા ગ્રહ-રક્ષક સેવાને પ્રથમ પસંદગી આપવી જોઈએ. આ દષ્ટિ બિંદુથી પ્રતિનિધિ મંડળના પ્રવાસ કાર્યક્રમ અંગે ખાતાકીય મદદ અને તેની મંજુરી મેળવવા જિલ્લા મુખ્ય વિભાગ. ગ્રહ-રક્ષક કાર્યાલય તેમજ સાથે સાથે જિલ્લા પંચાયત કાર્યાલય અને પ્રાથમિક સારવાર કેન્દ્ર ઉપર યોગ્ય કરવા સુપ્રત કરવો જોઈએ.

કર્મચારી ઉલ્લેખમા એમ્બ્યુલન્સ એકમના સેવા કેન્દ્ર ઉપર જે શક્તિઓનો ઉપયોગ જોડાયો છે તે પ્રતિનિધિ મંડળ. નિયામક અધિકારી, સ્વયંસેવકો અને સહચારીઓ વગેરે છે.

કાર્યક્રમ.

પ્રવાસ કાર્યક્રમ ગોઠવવામા સાવચેતીની દષ્ટિએ તેમા ભૌગોલિક સ્થિતિને લગતી પ્રાથમિક માહિતીઓ જેવી કે, વરસાદ પડવાની સરાસરી, પ્રાદેશિક નકશા, તાલુકાના ગામ કેન્દ્ર અને ગામડાઓ, ઔદ્યોગિક અથવા ખેતીવાડી વિકાસ, ગ્રામ્ય

વસ્તી, શૈક્ષણિક અને દાક્તરી સેવા સુગમતાઓ, વિસ્તાર માહિતી : પછાત, અછતગ્રસ્ત અથવા વિકાસશીલ, માર્ગ વ્યવહાર વગેરે મેળવવી જોઈએ. આ અનુસંધાનમા શ્રી સમાહર્તા કચેરીએથી રાજ્ય કક્ષાએ જે માહિતીઓ ઉપલબ્ધ હોય તે ઉપયોગી થઈ શકે.

આ કાર્યક્રમ અંદર આશરે ૬ મહિનાનો સમય વ્યતિત થાય તેથી પ્રતિનિધિ મંડળ આ પરિસ્થિતિ વહન કરવા ભારે જવાબદારી ઉઠાવે છે, તેથી આ સાથે તે વિશે ધ્યાન દોરવાનુ કે, વર્ષાઋતુ દરમ્યાન ગ્રામ્ય વિસ્તારમા વાહન-વ્યવહાર ખોરવાય જાય છે, તેથી અંદર આવતા દર્દીઓ એમ્બ્યુલન્સ એકમના સેવા કેન્દ્ર ઉપર પહોંચી શકે નહી અને ફરતા વાહનોમા થતા બીજા ઘસારા જોતા આવી નિરર્થક મુશ્કેલીઓ બાતલ કરવા આ કાર્યક્રમ વર્ષાઋતુ શરૂ થતા પહેલા પુરો કરવો જોઈએ, અને બાકીનો સમય તે પછીના બીજા પ્રાદેશિક કાર્યક્રમ ગોઠવવા ઉપયોગી થઈ શકે.

પ્રતિનિધિ મંડળના કાર્યક્રમોની આખી ગોઠવણી ૬ મહિનાના સમય અંદરની હોવી જોઈએ, અને તે જાન્યુઆરીથી જુન અથવા ઑક્ટોબરથી માર્ચ પુરો થતા સુધીમા એક જિલ્લા હદ વિસ્તારનો પ્રવાસ પુરો કરવા જે રીતે અનુકૂળ થાય તે વધારે ઉચિત લાગે છે. તેથી કરીને વહીવટ ઉપર અંકુશ રાખી શકાય અને એક અઠવાડિયાનો મુકામ હોવો ઉપયોગી છે જેથી ફેરબદલી ગોઠવણોની અડચણો ઓછી થઈ શકે છે.

તેમ ધારી જોતા કે એક જિલ્લા હદ વિસ્તારને આવરી લેવા માટે એટલે કે આશરે ૧૫ તાલુકા ગામ કેન્દ્રને પ્રવાસ કાર્યક્રમમા ગોઠવવામા આવ્યા હોય, તેથી દરેક સેવા કેન્દ્ર ઉપર વધુમા વધુ મુકામ સમય એક અઠવાડિયુ અથવા ૧૦ દિવસ સુધીનો હોવો જોઈએ. દૃષ્ટાંત રૂપે, ૬ મહિનાના કુલ ૧૮૦ દિવસની ગણતરી થતા તેમાથી રવિવાર, રજાના દિવસો અને અડધા દિવસની કામ છુટીના દિવસો મળીને કુલ ૪૦ થી ૪૫ દિવસો બાદ કરતા, શેષ ૧૩૫ થી ૧૪૦ દિવસ કામકાજ માટે બાકી રહે. તેને ૧૫ તાલુકા ગ્રામ કેન્દ્ર વચ્ચે સ્થિત્યંતર સરાસરી વડે કાર્યક્રમોના લક્ષાંકને પહોંચી વળવા પ્રત્યેક સેવા કેન્દ્ર ઉપર એક અઠવાડિયુ અથવા ૧૦ દિવસ ફાળવવા પુરતા થઈ શકે, તે જ્યારે એમ્બ્યુલન્સ સાહસમા સફળ થઈ પાછા ફરતા પ્રતિનિધિ મંડળને ત્યારે મહાન સિદ્ધિનો આત્માનુભવ થાય.

કાર્યક્રમોની વિગત અનુસંધાન તેનો ઉલ્લેખ પ્રતિનિધિ મંડળના કાર્યમા એક આખુ એકમ છે.

મુકામની સગવડતા.

પ્રતિનિધિ મંડળ તેની ઉત્તમ શક્તિમા એક ભાગરૂપ દેશ સેવા બજાવે છે, તેને સરકારી ખાતાઓ તરફથી તાલુકા ગામ કેન્દ્ર ઉપર ખાલી પડેલી જગ્યા મળી શકે તે માટે અથવા નજીકની જગ્યા જેવી કે, રહેવાની વ્યવસ્થા માટે અતિથિ ગૃહ, દર્દીઓના દાખલ થવાના વિભાગ માટે નિશાળ અથવા તેવી કોઈ બીજી જગ્યા, દાક્તરી સેવા બજાવવા માટે પી.એચ.સી. સાથે જોડાણ આપવુ અને રોજિંદી વ્યવસ્થા માટે છાવણીની જગ્યા વગેરે ક્રમમા સગવડો ઊભી કરવા સહકાર આપવો જોઈએ.

0 આ પ્રકરણમા વિષયની નવરચના કરવા મુખ્યત્વે વહીવટી ક્ષમતા ઉપર છે. સગવડાતની વ્યાખ્યા જે આખા એકમના કામકાજ ઉપર પ્રકાશ પાડે છે. આ સબંધિત સ્પષ્ટતા વિષય નોંધ સાથે આપેલ છે.

આ અનુસંધાન બાબતનો ઉલ્લેખ આ મુજબ છે.

પી.એચ.સી. પ્રાથમિક સારવાર કેન્દ્ર : તે પ્રતિનિધિ મંડળના કાર્ય સાથે મુખ્ય વ્યવહારુ જોડાણ છે. (અનુસંધાન એકમ અને કર્મચારી નોંધ)

દર્દીને દાખલ થવા માટે વિભાગ : જે-પી.એચ.સી.ની મર્યાદાથી વધારે સંખ્યામા, તાલુકા પંચાયત તે ખાલી જગ્યા મેળવવા મુખ્ય જોડાણ છે. (અનુસંધાન-વહીવટી અંકુશ અને કાર્યક્રમ નોંધ)

સ્વયંસેવક : પ્રહરરક્ષક દળ જે સ્વયંસેવક સેવા મંજુર કરવા મુખ્ય જોડાણ છે. (અનુસંધાન કર્મચારી નોંધ)

અતિથિ ગૃહ; તાલુકા પંચાયત તે પ્રતિનિધિ મંડળ ને રહેવાની વ્યવસ્થા માટે ખાલી જગ્યા આપવા મુખ્ય જોડાણ છે.

રોજિંદા વિભાગ.

જે આ સેના ટુકડી પ્રકારની રચના જેવા પ્રતિનિધિ મંડળ સાથે આહાર જરૂરી ભોજન સ્થાનની વ્યવસ્થા હોવી તે પણ અગત્યનો સંયુક્ત વિભાગ છે. આ વિભાગની દરેક વિગતવાર જરૂરિયાતો ગોઠવવી વધુ મુશ્કેલ હોવાથી તે નક્કી થઈ શકતુ નથી પરંતુ એક સામાન્ય અર્થમા તે સરળ અને આનંદદાયક ગોઠવવા માટે જે સાથે દર્શાવેલ કોઈપણ એક પદ્ધતિ અનુસરવી જોઈએ.

પદ્ધતિઓ.

૧ ખાદ્ય સામગ્રીના અઠવાડિક અંદાજ મુજબ અથવા શિબિરના વપરાશ પ્રમાણે સ્થાનિક ગામ કેન્દ્ર : મુકામ કેન્દ્ર ઉપર ખરીદી લેવુ જોઈએ અને ભોજન-

સ્થાન ઉપર વાનગીઓ તૈયાર કરી પુરી પાડવી.

૨. ખાદ્ય સામગ્રીઓ જે પ્રવાહી વસ્તુઓ સિવાયની મુખ્ય કેન્દ્ર ઉપરથી એટલે કે, કોઈ એક તાલુકાના ગામથી ભોજન-સ્થાનની જગ્યા ઉપર પુરી પાડવી અને ચા-દૂધ, ઠંડુ પાણી, નાસ્તો, વગેરે મુકામ કેન્દ્ર ઉપર મેળવી લઈ વ્યવસ્થા કરવી.

૩. ખાદ્ય સામગ્રીનો સંગ્રહ એકમ સાથે લઈ જવો અને ભોજન-સ્થાનની જગ્યા ઉપર વાનગીઓ તૈયાર કરવી. પ્રવાહી ચીજ-વસ્તુઓની મુકામ કેન્દ્ર ઉપર વ્યવસ્થા કરવી.

૪. ભોજન-સ્થાનની સંપૂર્ણ જરૂરિયાતો પુરી પાડવા કરાર ઉપર સોપવુ તે ભોજન સ્થાનની ગોઠવણ સાથે અથવા ગોઠવણ વગર જે મુજબ અનુકૂળ હોય.

૫. સભ્યોની એક ટુકડી નિમણૂક કરવી, જેમા સ્ત્રી અથવા પુરુષ, જે કોઈ પ્રવાસ કાર્યક્રમ દરમ્યાન ભોજન-સ્થાનની વ્યવસ્થા સંભાળવા આ દિશામા સેવા આપવા ઈચ્છતા હોય તે ટીમ : ટુકડી દ્વારા ભોજન-સ્થાનનુ સંચાલન કરવુ અને પ્રતિનિધિ મંડળ અને વહીવટકર્તા સાથે ૧ થી ૫ માથી જે પદ્ધતિ અનુકૂળ થવા વધુ યોગ્ય લાગે તે અનુસરવી.

પ્રતિનિધિ મંડળના પ્રવાસ કાર્યક્રમના આરંભથી જ આ કારભારમા રોજિંદા વિભાગ અને તેની કોઇ એક પદ્ધતિ ગોઠવવી જોઈએ અને નિમણૂંક કરેલ ટુકડીની સાથે જરૂરી સહચારીઓને ભોજન-સ્થાન ઉપર હાજર રહેવા સુચના આપેલ હોવી જોઈએ.

આ બાબત ઉલ્લેખ નીચે મુજબ છે.

ભોજન-નાસ્તા સ્થાન; જે ઠેકાણે જગ્યા મળી શકે તે તાલુકા અને ગ્રામ પંચાયત ખાલી જગ્યા મંજુર કરવા મુખ્ય જોડાણ છે. (અનુસંધાન કર્મચારી નોંધ)

ભોજન-નાસ્તા સ્થાનનુ સંચાલન કરતી ટુકડી : જે એક જોડાયેલો વિભાગ છે તે વહીવટી અધિકારીઓ અથવા સબંધકર્તા કરારથી બંધાયેલ જોડાણ ઉપર મુખ્ય આધાર છે.

સહચારીઓ; તે પ્રતિનિધિ મંડળ એકમ નાના અથવા મધ્યમ પ્રકારે છે, તેના ઉપર મુખ્ય આધાર છે. (અનુસંધાન, કર્મચારી નોંધ)

મે. ૧૯૮૯.

દાક્તરોનો અભિપ્રાય મેળવેલ છે તે પત્રો આ સાથે જોડેલ છે.

S/B

Dr. M. A. Santwani.

Pleased very much to read this complete Project to serve the society. Hardly there is any thing to suggest as the project report is very much in detail & complete form. However my service will be always available with my limilation. I Will be waiting to see eagerly that such a nice dream of serving society will be becoming reality in near by future.

Jamnagar.
Date. 29-6-'89.

Dr. M A Santwani. M. D.
21. Abhay Shopping Centre.
Teen Bati, Jamnagar-361 001.

Our country represent a large number of Villages. Medical facilities for many Villages are still not reached despite the major plans drawn by Govt. of India and World Health organisation. The slogan of health for all at 2000. A. D. is nearing its time bound period. There is a need for encouraging peripheral stations and augment its resources for reaching surrounding hamlets. At this face, a voluntary organisation under proposed should be welcomed from all status of society.

It may be chiefly because of either lack of proper transport facilities from the village to the main cities, or due to some other regional disadvantage that medical aid does not reaches the villager. The Ambulance Service unit is a timely programme which is one of its kind in the state.

It is happy to note that a dare step is taken ahead in human health service. If the advanced medical techniques and specialist can reach the villages through this service, then this deserves to be landed. Moreover, it will be proud privilege of Jamnagar citizens that such a unique programme is planned purely with an intention to serve the suffering humanity.

We wish that 'Ambulance Service Unit' begin its activities soon and wheel ahead through successful path in the future.

With regards.

Jamnagar.
Date. 12-7-1989.

Dr. M. U. Bahadur
Director, Pharmacy.
Gujarat Ayurved University

આપણી પરંપરામા શ્રી રંતિદેવનુ સ્મરણ આ સદ્વૃતિની રૂપરેખા અને ભાવના જોતા થાય.

ૐ ॥ કોઈ પણ મને એવો ઉપાય બતાવો કે જેના દ્વારા હું તેની અંદર પ્રવેશીને પ્રાણી માત્રના દુઃખનો ભાગીદાર થઈ શકુ ॥

મહાત્માં રંતિદેવ

આવી ઉદાત્ત પ્રવૃત્તિમા યથા શક્ય સહભાગી થઈશુ.

ચૈતન્ય ચિકિત્સાલય,
હવેલી શેરી,
જામનગર તા. ૭.૭.૧૯૮૯

વૈદ્ય. જગદીશ ઉદયશંકર શાસ્ત્રી.
પ્રમુખ
શ્રી વિવેકાનંદ પ્રતિષ્ઠાન,
જામનગર.

વાણિજય સેવા.

પૃથ્વી ઉપરનુ જગત તે વિશ્વ રચનાનુ એક નાનુ બંધારણ છે. તેમાની શક્તિઓ વિવિધ અસ્તિત્વોના ઉદ્ભવમા અખંડપણે નિમિત્ત બને છે. વસ્તુઓના દ્રવીકરણથી તેનો અંત આવે છે, તત્વો તેના જીવ સ્વરૂપમા ફરી ઉત્પન્ન થવાની પ્રક્રિયા અંદર બદલાતા જાય છે અને પદાર્થો તેના અસ્તિત્વના કોઈપણ વિભાગમા જુદા ક્રમમા આવતા રહે છે.

મનુષ્ય અસ્તિત્વ વિશે વિચાર કરી જોતા, તે જગતના પ્રત્યેક અસ્તિત્વોને ખુલ્લા ,કર્વા શક્તિમાન થયુ તે સત્ય છે. પંરતુ બીજા બધા જ અસ્તિત્વો વિષે વિચાર કરતા પ્રશ્ન તે ઊભો થાય છે કે શું તે મનુષ્ય અસ્તિત્વ વગર બિનઉપયોગી થાય ? તે શક્ય નથી, તેમજ ગ્રહ ઉપર કોઈપણ જગ્યાએ કોઈ નોખુ અસ્તિત્વ ટકાવી રાખવુ તે કુદરતની સતાના સિદ્ધાંત વડે પણ સંભવિત નથી, કારણ કે અસ્તિત્વ કાર્યકારણભુત ક્રમમા સબંધકર્તા હોવાનુ ધારી શકાય છે, તેથી તેમ પુરવાર થાય છે કે કોઈપણ નોખુ અસ્તિત્વ બીજા ઘણા સબંધિત અસ્તિત્વ ક્રમ સાથે કારણદર્શક થાય.છે, તેની ઘણા પ્રકારમા સંખ્યા વધતી જાય છે અને ગતિક્રમ; ભ્રમણમા તે અનંત બને છે.

આ અસ્તિત્વ દષ્યમાન અને અદશ્યમાનરીતે કુદરતના સામ્રાજ્યમા બધી જ જગ્યાએ સંપૂર્ણપણે ભરચક છે. જ્યાં ખાલી જગ્યા દેખાય છે તે સ્પષ્ટ રીતે બ્રહ્મ શક્તિ : અવકાશ ક્ષેત્ર વડે રોકાયેલુ છે અને બીજા અસ્તિત્વો જે સૂક્ષ્મ, નાના, મધ્યમ અને વિશાળ સ્વરૂપમા છે તે પૃથ્વી ઉપર બધે જ ઉત્તર ધ્રુવ અને દક્ષિણ ધ્રુવની બંને સીમા સુધીના આવરી લેતા જમીન વિસ્તાર, જંગલ, દ્વીપ ટાપુ અને સમુદ્રંભૂમિ ઉપર છવાયેલા છે. તેવી જ રીતે વિવિધ જીવ જાતિનાં પુદ્ગલિક અસ્તિત્વો દેશના પ્રાંતિય વિસ્તારથી અને ગ્રામ્યથી શહેરી વિસ્તાર સુધી સર્વત્ર મુકાયેલા છે. તેની અંદર ક્યાંય પણ સમાનતા જોવામા આવતી નથી કારણ કે વાસ્તવમા તેમ પુરવાર થાય છે કે પ્રત્યેક એકાંકી અસ્તિત્વ ભિન્નભિન્ન તત્વો અને ભિન્ન ભિન્ન પરિબળો સાથે ઘણા સબંધોમા કારણભૂત બને છે.

કુદરતના આ ક્રમ સમાન, વાણિજ્ય જે અસ્તિત્વના દરેક સમુહ વચ્ચે સ્થાપાયેલો છે તે વંશાવલી ક્રમ જેમ કાર્યકારી બને છે. વાણિજ્ય મૂળભુત રીતે અસ્તિત્વના સમુહમા એક બીજા વડે જે આધિભૌતિક વસ્તુઓ અને પદાર્થોની જરૂરિયાત હોય તેવી કોઈ વસ્તુઓની અદલા-બદલી કરવાની શરતો ઉપર રચાયેલો છે.

મનુષ્ય અસ્તિત્વ તેના જીવન-ક્રમ પદ્ધતિમા જુદુ પડે છે તે અર્થમા કે ઘણી વધારાની જરૂરિયાતો તેમની સાથે સંકળાયેલી છે. સમયના પ્રવાહમા વસ્તીનો વધારો થયો હોય તેમા બધી જ જરૂરિયાતોની અનિવાર્ય આંકણી કરતા તે મુખ્ય કાર્યકારણરૂપ થાય છે, તેથી તેની શક્યતાઓ શોધવામા આવી હોય અને તેની આગળ વ્યવસ્થા કરવા આગામી અવકાશ શોધાયા હોય.

પ્રારંભથી જ આ દરેક જરૂરિયાતો નક્કી કરવા અને ખુલાસા વડે તે વસ્તુઓને ઓળખવા માટે શબ્દાવલી : ભાષા વડે અનુસરવુ જરૂરી બને છે જેથી નિઃશંકપણે સમગ્ર પ્રાચીન યુગમા તેનો અભ્યાસ હોવો જોઈએ, તેથી શિક્ષણ અનિવાર્ય ભૂમિકાએ સ્થપાયેલુ હોવુ જોઈએ. તેવી જ રીતે સાથે સાથે કાર્યકારણભૂત ક્રમમા બીજી ઘણી પ્રગતિઓ પણ કરવામા આવી હોય, તે સમય અને યુગ પ્રમાણે જુદા પ્રકારની હોય શકે.

થોડા દૃષ્ટાંતમા, જે કલા અને હસ્તકલા કૌશલ્યનો પ્રાચીન યુગમા વિકાસ થયો હતો તે વ્યાપારની શરતો અંદર જોડાયેલ હોવાનુ માની શકાય છે. પુરાતન તત્ત્વોની સાબિતીઓ ઇતિહાસને ટેકો આપે છે કે તે કામકાજ અનુસરવા અદલા-બદલીની પદ્ધતિમા હોય શકે, તે જ રીતે જુદી જુદી જરૂરિયાતોની વ્યવસ્થા કરવાની હોવાથી ફરી તે કાર્યકારણભૂત બને છે. જેમ કે ચીજ વસ્તુઓની બદલી સામે ચીજ વસ્તુઓની લેવડ-દેવડ કરવી, આગળ સમય અનુસાર હસ્તકલાની ચીજ વસ્તુઓ બોજા રૂપ બની હોય અથવા અદલા-બદલીની પદ્ધતિમા વિવિધ ઉપયોગી ચીજો એકઠી કરવી તે વધારે કષ્ટમય કામકાજો બન્યા હોય, તેથી આ મુશ્કેલીઓ દૂર કરવા તેની બદલીમા વ્યાપારી લેવડ-દેવડમા કોઈ પ્રકારની ચલણી-સિક્કા પદ્ધતિની સ્થાપના થઈ હોવી જોઈએ. આ પદ્ધતિ જે માલની પડતર કિંમત સાથે મજુરી, હેરફેર અને માલવાહક ખર્ચાઓ સબંધિત આગળ વિચારવામા આવી હોય તેથી ગણિતશાસ્ત્ર વ્યાપારના મેળ પ્રમાણે વિદ્યમાન રહે છે.

તે સમયમા જ્યારે ચલણ-પદ્ધતિ દાખલ કરવામા આવી હોય ત્યારે કોઈ જવાબદાર વહીવટની સ્થાપના થઈ હોય તે હકીકતને ટેકો મળે છે. ધર્મ શાસ્ત્ર હુંડી વિશે દર્શાવે છે કે તે પદ્ધતિ પ્રાચીન યુગમા વ્યવહારમા હતી, તેથી તેવી ધારણા વ્યક્ત થાય છે કે ઘણા પ્રકારના વ્યાપાર અને રોજગારનો પણ વિકાશ થયો હોય.

પુરાતન તત્વના અવશેષ ઉપરથી તેમ શોધાયુ છે કે પ્રાચીન સિક્કા સોનુ અને ચાંદીની ધાતુના બનેલા હતા, જેથી તેમ ધારી શકાય છે કે સોનુ અને ચાંદીના વજનના મૂલ્યાંકન ભાવ આધારે સિક્કાની ચુકવણી થતી હોય, આગળ, ભુસ્તર શાસ્ત્રના

પ્રમાણથી તેમ પુરવાર થાય છે કે પૃથ્વીની ભૂમિ ઉપર ખનિજ સંપતિ પુષ્કળ પ્રમાણમા હોવી જોઈએ તેમ સ્પષ્ટ હકીકત માની શકાય છે, તે ઉપરાંત ન્યાય-દર્શન વડે તેમ સાબિત થાય છે કે તે સમય અને યુગ પ્રમાણે યંત્ર રચના અને હુન્નરકલાજ્ઞાન વિષયક વિકાશ થયો હોય અને વિજ્ઞાનની ઘણી શોધો થઈ હોય.

ન્યાય-દર્શન તે વિશે ટેકો આપે છે કે, દરેક સ્થાપિત સબંધો જેની ભુતકાળ અને વર્તમાન ઈતિહાસ ઉપર ગણતરી થાય છે તે ચોક્કસ સત્ય હોવા જોઈએ. કારણ કે જાતજાતની મુંઝવણોનુ સમાધાન કરવા એક હકારત્મક મત ઉપર આવવા જેમા કાયદાઓ, પદ્ધતિઓ, યોજના અને આયોજન, શોધન : તપાસ વગરેના અમલ દ્વારા તેના પરિણામો વિશે ધારણા રાખવા અને અભ્યાસ કરવા ન્યાયદર્શનની અગત્યતા છે. તર્ક સંમત ખ્યાલ તે સંપૂર્ણ ચિત્ર અને વર્ણનાત્મક ચિતાર નથી, પરંતુ તે કર્મ વિષયક બાબતો ચોકસાઈ પૂર્વક વિચારી જોવાથી વ્યવહારુ બને છે.

ન્યાયદર્શનના આધારે અસ્તિત્વ અંગે વિચાર કરી જોતા, તેમા જીવસર્જન માના મનુષ્ય વર્ગનો પૂર્વે આશરે ૧૦ કરોડ વર્ષ ઉપરનો અંદાજ કરતા તે મનુષ્યને વાનર-જાત અથવા પ્રથમ માનવ અથવા આરંભનો જીવન ક્રમ માનવો તેમા કોઈ વાસ્તવિકતા દેખાતી નથી. તે એવી કોઈ કલ્પના હોય શકે, કારણ કે તેમ વિચારવુ શક્ય નથી કે તેમના કોઈ પૂર્વજો ન હતા અથવા પૂર્વજોની શારીરિક રચના જુદા પ્રકારની હતી. જો તેમ હોય તો જીવસર્જન માના બીજા વર્ગ વિશે શું વિચાર કરવો જોઈએ. કારણ કે વિજ્ઞાન તેમ પુરવાર કરે છે કે વંશ ઉત્પતિમા અવયવ રચના બદલી જવી અથવા શરીર બદલી જવા તે સદંતર શક્ય નથી. સર્જનનુ બદલવુ તે શરીર અથવા પદાર્થનુ દ્રવીકરણ થવાના લક્ષણથી અંકિત થાય છે અને તત્વ વડે નવરચના થાય છે. ધર્મશાસ્ત્ર અને વિજ્ઞાન દર્શાવે છે કે તત્વ અખંડ ક્રમમા મૌજુદ રહે છે અને દ્રવીકરણ વડે સ્વરૂપ બદલાય છે. દષ્ટાંત રૂપ મનુષ્યો, પ્રાણીઓ, પંખીઓ, વૃક્ષો વગેરે જે વર્તમાન અસ્તિત્વમા મૌજુદ છે તે અગાઉના અસ્તિત્વમા જેવા હતા તેવા જ સ્વરૂપમા છે. જે કઈ નવુ દેખાવામા આવે છે તે બધુ નવસર્જન છે અને તે હસ્તીમા રહેલ જીવ વડે બહારનો દેખાવ છે. પરંતુ આંતરીક દષ્ટિએ અસ્તિત્વમા જીવ અને તત્વનો તેવો કોઈ તદ્દન નવો વધારો થયો નથી. તેમ છતા તેનાથી વિપરીત કોઈ શક્તિઓ ધીરેધીરે જીવન રેખામાથી ગુમાય રહી છે અને શુદ્ધ તત્ત્વ અદશ્ય થઈ રહ્યું છે. (અનુસંધાન પુદ્ગલિક સંસ્કૃતિ) માનવ સંસ્કૃતિ.

મનુષ્ય સંસ્કૃતિના વિચારવંત સ્વભાવ અને શોધન મનોવૃત્તિ વડે પુદ્ગલિક અસ્તિત્વમા તેની ભવ્ય શક્તિ વિકસાવી છે અને સુષુપ્ત શક્તિને જાગૃત કરી જીવન અને નિર્વાહમા જ્ઞાનપ્રકાશ આપ્યો છે. મનુષ્યોએ અસ્તિત્વની સર્વે દિશામા અનેક

સંશોધનનુ સર્જન કર્યુ છે. આ સંદર્ભમા વૈજ્ઞાનિકો, નિષ્ણાતો અને વિદ્વાનો જેઓ વિકાશ સબંધિત સફળતા પાછળ અગ્રેસરો છે.

મહાન લેખક શ્રી જુલેવર્ણ, ફ્રાંસ (યુરોપ) તરફથી સાહસીકતાની મહાન સ્મૃતિ ભેટમા અદ્ભુત સાહસ કથા ઉપર તેમને ઘણા પુસ્તકો લખ્યા છે. જેના નામ સાગર સમ્રાટ, પૃથ્વીની પ્રદક્ષિણા, પૃથ્વીના પાતાળમા, ઉત્તર ધ્રુવ અને દક્ષિણ ધ્રુવ ઉપર વિજય વગેરે તે બધી કહાની જલાન્તર નૌકા; સબમરીન, બલુન; ઝેપેલીન, જ્વાળામુખી પર્વત અને પૃથ્વીના ધ્રુવ પ્રદેશોની શોધો વડે સત્ય હકીકત બની ચુકી છે. શ્રી શેરપા તેનસીંગ, તિબેટ (ભારત) તરફથી જેમને સરહિલેરી હંગેરી (યુરોપ) તરફથી તેમના સાહચર્ય સાથે શ્રી હિમગીરી પર્વત; માઉન્ટ એવરેસ્ટની ૨૯.૦૦૦. ફુટની શ્રેષ્ઠ ઊંચાઈ સુધી આરોહણ કરી કિર્તીવંત સાહસને જયવંતુ કર્યુ છે. અવકાશ યાત્રી શ્રી યુરી ગેગરીન, યુ.એસ.એસ.આર. (રશિયા) તરફથી, શ્રી નિલ આર્મ સ્ટ્રોંગ. યુ.એસ.એ. (અમેરિકા) તરફથી, અવકાશના મહાન સાહસમા તેઓએ ચંદ્રગૃહ ઉપર અવકાશ યાત્રા ખેડીને ચંદ્ર ભૂમિ ઉપર ઉતરાણ કર્યાનો મહાન વિજય ધ્વજ ફરકાવ્યો છે. (અનુસંધાન ગ્રહ અને તારાઓ) તાજ મહાલની અદ્ભુત શિલ્પકલા, શ્રી વૃંદાવન અને યાત્રાધામના શિલ્પ સૌંદર્ય, આ બધી જ સફળતા દ્વારા વર્તમાન યુગના સમકાલીન સમયથી જગતના અસ્તિત્વમા સુંદર પ્રકાશ પુરાયો છે.

પૂર્વકાલીન જગતની આ બધી સફળ થયેલી શોધો વર્તમાન જગતને વારસામા મળી છે. તે ચાલુ સમય વડે ઔદ્યોગિક કલાજ્ઞાન અને વાણિજ્ય વિકાશમા વધુ આગળ પ્રગતિ થઈ તેનુ મૂલ્યાંકન થાય છે. એક વિભાગ જે આખા ઉદ્યોગ માળખાને મજબુત બનાવે છે, જેમા શિક્ષણ, યંત્ર વિદ્યા, ખેતીવાડી, વ્યાપાર વગેરેના જુદા જુદા ક્ષેત્રનો સમાવેશ થાય છે અને ઔદ્યોગિક ગોઠવણો જે મોટા એકમથી મધ્યમ અને લઘુ ઉદ્યોગ વસાહતના સંગઠનમા બનેલી છે. આ વ્યવસ્થાઓનુ ગ્રામ્ય અને ગ્રહ ઉદ્યોગ સુધી વિસ્તરણ થયુ છે. આ બધા જ પ્રકારો ઉત્પાદન અર્થમા છે તે ધાતુ સબંધી, ખનિજ પદાર્થ, રસાયણિક અને ભૌતિક ચીજવસ્તુઓની પેદાશ અને ઉપપેદાશો વગેરે તૈયાર કરી બનાવવી.

બીજો વિભાગ જે આખા વ્યાપારી માળખાને મજબુત બનાવે છે. જેમા ધંધા-રોજગારનો વિકાસ હાથ ધરવા અને જણસ ચીજ-વસ્તુઓના વેપાર સબંધી જુદા જુદા ક્ષેત્રનો સમાવેશ થાય છે. આ બધા જ પ્રકારો જાહેર અને ખાનગી એકમના સ્વરૂપમા છે. આ વ્યવસાયોનું આયાત-નિકાસ વેપાર અને શેર બજાર વડે વિસ્તરણ થયુ છે અને જુદા જુદા સંગઠનની ગોઠવણો જે નાણાકીય, જામીનગીરી, મૂડી રોકાણ

અને બચત થાપણ અંદર બનેલી છે. વર્તમાન અર્થ વ્યવસ્થામા જે મુખ્ય આકર્ષણ છે તેમા બચત થાપણો વડે નાણુ નાણામા વૃદ્ધિ થવા કાર્યકારી બને છે.

મહાન નિષ્ણાતોએ અર્થ-શાસ્ત્રના મુદ્દાઓ ખૂબ જ ગણના યોગ્ય રીતે ઘડેલા છે, જેથી કરીને વ્યાપાર સક્રિય બને અને વિશાળ પ્રજાને સ્થિર કરવા મૂડી બજાર સાથે ગતિમાન રાખે છે. વર્તમાન પત્રો અને ખાતાકીય માહિતી કચેરી પ્રગતિ અને વિકાસ સબંધી અવકાશ વિશે આંકણી કરવા મદદ કરે છે. અર્થકારણ દેશના પરિબળો ઉપર બહોળી રીતે અસર કરે છે તેથી દેશની સંસ્કૃતિ જેમા કૃષિપાલન અને ઔદ્યોગિક ઉત્પાદનની અંતર્ગત જરૂરિયાતો પ્રથમથી જ ગોઠવવી મૂળભુત રીતે અગત્યની છે. અર્થ શાસ્ત્રના ગુણપદ મુખ્યત્વે ભાવો ઉપર નિયમન રાખવા, પડતર કિંમતની પરિમાણ; પ્રમાણને સમતોલ રાખવા, ધંધાકીય સાહસને પ્રોત્સાહન આપવા, દેશના લક્ષ અને ઉદ્દેશ્યને સાધ્ય કરવા વગેરેમા કાર્યકારી છે. તે યોગ્યતા ભર્યુ ઉત્પાદન પાર પાડવા અને વપરાશ મર્યાદાની સંભવિતતાનો અંદાજ કાઢવા પ્રજાને કેળવે છે.

ઘણા વિભાગો અને શાખાઓ દેશના અર્થતંત્રમા સરકારી આયોજના નીચે કામ કરે છે, જેવા કે વ્યાપારી અને ઔદ્યોગિક સંસ્થાપનો, નિષ્ણાંત સેવાઓ, રોજગાર સગવડતા, નાણાકીય મદદ, વિદ્યુત અને નહેર; પાણી પુરવઠો, તાર-ટપાલ વિભાગ અને દુરભાષ્ય વિનિમય, નગરપાલિકા, જાહેર કલ્યાણ વિભાગ, તાલુકા અને ગ્રામ પંચાયત, શિક્ષણ પંચ, ઈસ્પિતાલ, વાહન વ્યવહાર; માર્ગ વ્યવહાર, દરિયા માર્ગ, હવાઈ માર્ગ, રેલમાર્ગ વગેરે છે.

ઘણા વિભાગો અને શાખાઓ દેશના અર્થતંત્રમા સરકારી અમલ નીચે કામ કરે છે જેવા કે, શાસન સતા; કેન્દ્ર સરકાર, રાજ્ય સરકાર, ચલણ બાંયધરી; બેંક, ન્યાય સુરક્ષા, સંરક્ષણ સેવાઓ; ભૂમિદળ, હવાઈદળ, નૌકાદળ, મુલકી રક્ષણ; પોલીસ અને વહીવટી સેવાઓ, જંકાત; કરવેરા, રમત-ગમત અને મનોરંજન જોગવાઈ વગેરે છે.

ભારત દેશ તેવી સ્થિતિમા હતો કે આર્થિક પરિબળોમા ઘણો વહેલાસર મજબુત બની શકત, તે સમય પંચવર્ષીય યોજનાની સફળતામા હતો. પરંતુ તેના અમલમા સમયના એક મોજા જેમ અગાઉના ૨. દશકા ક્રમાગત વીતી ગયા. તે સમય એક મોટા ફટકારૂપ અનુભવાયો જે અયોગ્ય હાથમા સુકાન આપવાનુ પરિણામ હતુ. દેશના અર્થકારણનો તેવો અર્થ નથી કે જેમ નાણાકીય ફાળો હોય, તેમ પણ નથી કે કોઈ મર્યાદિત હિતમા બદલાની ભેટ હોય.

સદનશીબે ઈશ્વર કૃપાએ દેશને અર્થકારણ સંજોગોમા સ્થિર કરવા એક દશકાથી દેશને દોરી જવા સાચા નેતાઓએ કરેલા મહાન પ્રયત્નો કાર્યકારી નિવડ્યા. તે સમય

ખૂબ જ આશાસ્પદ અનુભવાયો અને પ્રજાના દરેક ક્ષેત્રમા જે ગરીબથી સાધારણ વર્ગ અને મધ્યમથી શ્રીમંત વર્ગ સુધી અસર ઉપજાવી. ભારતની પ્રજામા મધ્યમ વર્ગની બુહમતી છે, એટલે કે ૪૫ થી ૪૦% ની ગણતરી કરતા તેમા આશરે ૩૦ થી ૩૫% ગરીબ અને સાધારણ વર્ગમા વહેંચાયેલી ધારી શકાય છે અને બાકીની ૨૫% શ્રીમંત વર્ગમા છે.

દેશ તરફથી પ્રજાના કલ્યાણમા શક્ય તેટલુ બધુ જ કરવામા આવ્યુ, તેમ છતા પણ સ્વયં પ્રજા જેઓ રાષ્ટ્ર ભાવના અને નૈતિક સંસ્કારથી વિપરીત છે તેઓએ ધુંધળી સ્થિતિ બનાવી અને દેશ જે માર્ગ તરફ જઈ રહ્યો હતો તેને બદલી નાખવા દુઃખકારી આપતિઓ આવતી દેખાય, આ દૃષ્ટાંતમા મનુષ્યોના તેવા વલણ વિષે દર્શાવ્તા, જેમ કે ધર્મ વિશે બોલવુ અને આચરણ તેનાથી વિરુદ્ધ કરવુ, રાજ્ય હક્ક માટે સંઘર્ષ કરવો, એક પછી એક પક્ષ ઊભા કરવા જેમ કે ફળદ્રુપતા વગર બીજ અને અંકુર ઉગવા, થોડા ખાનગી અને બિન-અધિકૃત વેપાર વહેવારના દાખલામા મૂડીની જંગી રકમ મૂડી બજારમા પાછી ફરતી નથી અને દેશની અર્થતંત્ર વ્યવસ્થામાથી બહાર નીકળી જાય છે.આ બિન જવાબદાર મૂડી ખાતુ લેવડ-દેવડની ઠગારી અરસ ઉપજાવે છે અને આખરે હાનિકારક નીવડે છે.

નક્કર વિકાસની મહત્ત્વકાંક્ષામા તેની પાછળ એક મત મુજબ, ખોટી હરીફાઈ, અસ્થિરતા, રાજકીય પ્રદૂષણ, રૂપિયાના અવમૂલ્યાંકન વિશે ખોટી માન્યતા કે જે વ્યવહારોપયોગી નથી, હકીકતમા અર્થ તંત્રની નીતિરીતિ અંદર કિંમતનુ ગુણપદ બદલાય છે. સામાન્ય ભય અને બજારના વલણનો વિચાર તોલ કરવા નબળી ગ્રહણ શક્તિ વગેરે આવી લૌકિક નબળાઈઓ હટાવવી જોઈએ. વ્યવહારુ યોગ્યતાના એક મત મુજબ આંકડા ગણતરીથી અડસટો કાઢી યોજના અને લક્ષાંક કદ સાધ્ય કરવુ થોડુ બોજારૂપ બને છે, કારણ કે ધંધાની સ્થિતિ એક વખત સ્થિર બનવી જોઈએ, અને પ્રતિવર્ષ અર્થતંત્રના નવા ફેરફારો સામે ઊભા રહેવુ તેના બદલે, જે શક્તિનો ઉપયોગ જોડાયો હોય તે પુરતા સમય માટે ટકાવી રાખવો જોઈએ. દૃષ્ટાંત રૂપ, વિશાળ વ્યાપારી ગોઠવણો અંદર નવા સુધારા કરવા અંદાજપત્રને એક વર્ષમા કુદવુ તે સુધારા-વધારાની અસર સાથે સ્થિર થવા વધારે ટુંકી મુદત ગણી શકાય, જેથી વધુમા વધુ સમય ૨ થી ૩ વર્ષ પછી બદલાતા પરિબળો અંદર વિચારવા યોગ્ય છે.

અર્થશાસ્ત્રનો સંકલ્પ તેમ સ્પષ્ટ બતાવે છે કે યોજનાઓ મજબૂત વિકાસ તરફ દોરી જવી જોઈએ અને દેશની સંસ્કૃતિનુ બંધન મુક્ત ઘડતર કરવુ જોઈએ. દેશનુ અર્થકારણ એક પ્રબળ શક્તિ છે જે અગ્નિમા બળતણ હોમવા સમાન અતિશય શક્યાર્થ છે.

રાષ્ટ્ર સેવા

સમસ્ત વિશ્વની અનંત અવકાશ વડે એક જ સ્થાપના છે. ઈશ્વરે ગ્રહ-મંડળ; ગ્રહ સત્તાની એક એવી અલૌકિક રીતે ગોઠવણ કરી છે કે જ્યાં જ્યાં અસ્તિત્વ મુકાયેલ છે તે કુદરતના ક્રમમા એક બીજી ગોઠવણો દ્વારા શક્તિઓ મેળવે છે. તેથી પ્રત્યેક અસ્તિત્વ સજીવ અને નિર્જીવ, દષ્યમાન અને અદશ્યમાન, તેનુ મૂળભુત અવલંબન પરમાત્મા સૃષ્ટિ ઉપરનુ છે. તેમાના દરેક નીતિ-ન્યાયથી પરમાત્માને વફાદાર છે અને કુદરતના ન્યાય-કાયદાને આજ્ઞાધીન બને છે. દરેક અસ્તિત્વ સ્વતંત્ર રીતે રચાયેલુ છે તે જાતે જ હસ્તીમા રહે છે અને તેના ક્રમમા અદશ્ય થાય છે. અસ્તિત્વની અગત્યતામા તેની અંદર એક બીજા અસ્તિત્વ સાથે ઘણા સબંધો છુપાયેલા હોય છે.

ધર્મ શાસ્ત્રોએ વિશ્વને ખુલ્લુ કરી બતાવ્યુ છે કે જેનુ અસ્તિત્વ શાશ્વત છે. જગતના પુરાતન-તત્વ વિજ્ઞાને પૃથ્વી ઉપરનુ અસ્તિત્વ ખુલ્લુ કરી બતાવ્યુ છે. તેના ઉલ્લેખો મનુષ્યના સંશોધન અનુરાગ વડે આશરે ૫૦૦ વર્ષ પહેલાથી મળવા શરૂ થયા અને તેના અભિધાન વડે આશરે ૨૦૦૦. થી ૨૫૦૦. વર્ષ પૂર્વ સમયનુ ઐતિહાસિક અસ્તિત્વ મળી આવ્યુ. તેના સંશોધનમાથી પુરાતન-તત્ત્વ વિજ્ઞાન વડે વધુ આગળ પૂર્વ યુગ પહેલાના અસ્તિત્વના ઘણા ઊંડા ઉલ્લેખો ખુલ્લા કર્યા, તે સંત મહાત્માઓ, પુરાતન-તત્વવિદ અને નિષ્ણાતો તરફથી મહાન સેવાનો ફળો આપવાથી શક્ય બની શક્યુ. તેઓ સર્વેએ જીવનમા સખત કષ્ટ ભોગવીને મુલ્યવાન વારસો આપ્યો છે.

તે એક મહાન ગુપ્ત-ભેદ છે કે યુગો પુરાણુ અસ્તિત્વ તેની સંયુક્તતામાથી કેવી રીતે અદશ્ય થયુ હશે અને ફરી જીવ-જગતની પુનઃવસવાટ સ્થિતિમા બહાર દેખાયુ. અલબત્ત, પૃથ્વી ઉપર ઘણી વખત તેમ બન્યુ હશે. આ સંદર્ભમા ધર્મ શાસ્ત્રમા દર્શાવેલા વધુમા વધુ પૂર્વના ૪ યુગના ઐતિહાસિક અસ્તિત્વ કે જેના અગાધ ઊંડા પૂર્વાચીન ઇતિહાસ મેળવવો તે વિશેષ યથેષ્ટ છે. અસ્તિત્વ ક્રમના અદશ્ય થવાના કારણમા કે તે દટાયેલ સ્થિતિમા શોધી કાઢતા તે મુજબ કોઈ ભૌગોલિક પરિવર્તનો તેની અંદર કારણભૂત થતા હોય શકે, પરંતુ આખરે તો પરમાત્મા એક જ અસ્તિત્વ સબંધી આધિપત્ય શક્તિ છે.

શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે ૪ થા યુગનુ જગત અસ્તિત્વ પૃથ્વી ઉપર એક જ ખંડમા હોવુ જોઈએ. પરંતુ ભૌગોલિક પરિબળો અંદર તે સ્થિતિ બદલી ગયેલી હોય શકે.

૫.મા યુગની શરૂઆત થયાને આશરે ૨૦૦૦. થી ૨૫૦૦. વર્ષ પસાર થયા ત્યારથી આ અસ્તિત્વ જ્યારે સંશોધન વડે બહાર દેખાયુ ત્યારે મુખ્ય ૫. ખંડના વિભાગ અંદર હોવાનુ શોધાયુ હતુ. જે અમેરિકા, આફ્રિકા, યુરોપ, એશિયા, ઓસ્ટ્રેલિયા, થોડા દ્વીપ ટાપુ અને ઉત્તર ધ્રુવથી દક્ષિણ ધ્રુવ સુધી દરીયાય ભૂમિ; સમુદ્ર વડે ઓળખાય છે. પૃથ્વી ઉપરનુ વર્તમાન જગતનુ અસ્તિત્વ હજુ આગળ સમય આશરે ૧૮.૫૦૦. વર્ષ પસાર થાય ત્યાં સુધી આજ ક્રમમા ચાલુ રહેવા ધારી શકાય. જે કાલચક્ર અંદર ૫ મા યુગના સમય નિર્દેશ મુજબ, એટલે કે આશરે ૨૧.૦૦૦. વર્ષ કુલ પૂર્ણ કરવાના થાય છે. આગામી ૬ ઠો યુગ પણ જે ૫ મા યુગ ઉપરના ૨૧.૦૦૦. વર્ષ જેટલા સમયનો નિર્દેશ થયેલ છે.

એશિયા ભૂમિ ઉપર ભારત દેશ ભરત-ક્ષેત્રથી ઓળખાતો હતો, તે મહારાજા ભરત ચક્રવર્તીના રાજ્ય સંત્તાનો સમય હતો. ચક્રવર્તીના વારસ સાર્વભૌમ રાજા, મહારાજા ચંદ્રગુપ્ત મૌર્ય, મહારાજા અશોક, મહારાજા હર્ષ અને મહારાજા અકબર જેઓને ભારતના સાર્વભૌમ રાજાના પદમા રાજ્યાભિષેક માનથી રાજગાદીએ લીધા હતા, જે અનુક્રમે રાજ્યાધિકારી થયા.

સમકાલીન યુગમા આશરે ૫૫૦ વર્ષ પૂર્વે નજીકનો ભારતીય ઇતિહાસ લગભગ ઇસવીસન, એ.ડી. ૧૩૦૦ અથવા ૧૪૦૦ ની શરૂઆતમા ભારત દેશ ૫૦૦ થી વધારે નાના અને મોટા રાજ્ય મુલક અંદર સ્થાપાયેલો હતો. તે બધા ચક્રવર્તીની મુખ્ય સત્તાને માન આપતા હતા.

ઇતિહાસના મત મુજબ જ્યારે આંતર-પ્રદેશીય ચળવળની શરૂઆત થઈ ત્યારે દુનિયાના ઘણા દેશો જોહુકમી સત્તાના ઉદ્દેશ્યથી પરિણામે ભરતીના જુવાળ જેવી હાલતમા પસાર થઈ રહ્યા હતા. તે આદર્શ રાજનીતિ ન હતી. તે કોઈના મૌજુદ ક્રમનો નાશ કરવો અને નવો ક્રમ ગોઠવવો તેનાથી વિશેષ પણ ન હતુ. મનુષ્ય લક્ષણ જ તેવુ છે કે જ્યાં જ્યાં અસ્તિત્વ શોધાયુ ત્યાં તેઓએ સત્તાનો અમલ ચલાવ્યો, તે કારણથી રાજ્યો વચ્ચે પક્ષ શરૂ થયા અને તેથી જ ઠેક-ઠેકાણે મુલકી સીમા અથવા કિલ્લા બંધી ગોઠવાય હતી.

ભારત દેશ એશિયાના મધ્ય પૂર્વ ખંડના દેશોની તુલનામા ઘણો સમૃધ દેશ હતો. ભારતનો ઇતિહાસ દર્શાવે છે કે મોઘુલ સલ્તનતના દેશ બાજુથી એક પછી એક દુષ્ટ અને જોરદાર હુમલાઓ આવવા શરૂ થયા. તેઓ રાજાના ચારિત્ર જેટલા ગુણજ્ઞ ન હતા, પરંતુ તેઓ ઘણુ કરીને ઉત્તર દિશાથી પશ્ચિમ પ્રાંતના કોઈપણ એક

ભારતના રાજ્ય ઉપર ચડાઈ કરી જીત મેળવતા. તેઓ જુલમ કરી સત્તા ચલાવતા, ખજાનો એકત્ર કરતા અને તેમના વતન તરફ પાછા ફરતા. તે ફક્ત ભારતમા જ બન્યુ હોય તેમ નથી પરંતુ આવો ભય જે બળિયાના બે ભાગ જેવી હાલત ઉત્તર પશ્ચિમ દુનિયા આસપાસના બીજા ઘણા સ્થાનો ઉપર પણ જોવા મળતી કે જે જગ્યાઓ ઉપર દરીયાઈ ચાંચિયા, રેડ-ઇન્ડિયન; રેડમેન = અમેરિકન ઈન્ડિયન અને જંગલી જાતિની સંસ્કૃતિઓના રહેઠાણ હતા. તેઓ લુંટ ઉપર નિર્વાહ કરતા અને જંગલ વિસ્તારમાથી પસાર થતી મુસાફરી અને દરીયાઈ મુસાફરી ઉપર હુમલાઓ કરતા.

એક સમય તેઓ પણ હતો કે જગતનુ અસ્તિત્વ લડાયક ભય નીચે કંપમાન બની રહ્યું હતુ, અને તેમ માનવામા આવતુ હતુ કે જે દેશ શસ્ત્ર દળ વડે જેમ વધુ મજબૂત તેમ તે શક્તિશાળી ગણવામા આવતો. તે સમયમા ઘણા નાના દેશો તેમાના થોડા જે જાપાન, કોરીયા, થોડા જે આફ્રિકા અને યુરોપના દેશો અને મોટા ભાગના મધ્ય-પૂર્વના રાજ્યો એક બીજા દેશો વડે લડાયક હુમલાઓના ભોગ બન્યા હતા. ભારતને પણ પાકિસ્તાન અને ચીન દેશ તરફથી પ્રાદેશિક સરહદ માટે થયેલા લડાઈ હુમલામા બે વખત સામો બચાવ કરવો પડ્યો હતો. પરંતુ તે વંટોળના વાદળો જગતનાં અસ્તિત્વના ઘણા ભાગ ઉપરથી વિખેરાય ગયા.

આ સમય દરમ્યાન ધર્મશાસ્ત્રો લખવાની અખંડતામા પણ ખાલી સમય નોંધાયો હતો. આ અભિપ્રાયમા મહાત્માઓએ દર્શાવ્યા મુજબ તે સમય અસ્થિર પરિસ્થિતિના કારણે ઘણો પ્રતિકૂળ થયો હોવો જોઈએ.

અકબર બાદશાહ જેઓને ભારતના સાર્વભૌમ રાજા તરીકે માન આપેલ: તેમના રાજ્યાધિકાર સમયમા બહારથી આવતા મોઘુલ સલ્તનતના હુમલાઓમા પરિસ્થિતિ થોડા અંશે સુધરી હતી, પરંતુ સાથે સાથે ભારતના રાજ્યો અંદર ક્રાંતિની ચળવળ શરૂ થઈ. જેવી કે ઘણા હિન્દુ રાજ્યો દિલ્હી દરબારમા મુસ્લિમ રાજાનુ અવલંબન સ્વીકારવા ઈચ્છતા નહતા, આ કારણથી રાજ્યો વચ્ચે લડાઈઓ શરૂ થઈ અને ભારે નુકશાનો કર્યા અને ભારતની આબાદીનો વિનાશ કર્યો.

લગભગ ૨૪૦ વર્ષ પહેલા અને ઇસવીસન ૧૭૫૦ થી ભારત દેશની હકીકતો અને ઇતિહાસ દર્શાવે છે કે ભારતના રાજાઓ હિન્દુ અને મુસ્લિમ બંને સને ૧૭૫૭ મા ભારતમા બ્રિટીશ કંપની સ્થાપવા બ્રિટન દેશના પ્રસ્તાવ સાથે સહમત થયા હતા. ભારતની વિભક્ત થયેલી રાજ્ય સત્તા અને અંધાધુંધીથી બ્રિટીસ રાજ્ય સત્તાને

આવકાર મળ્યો. નિઃશંકપણે ગ્રેઈટ બ્રિટનના ભારતમા કિંમતી ૧૯૦ વર્ષના રાજ્યાધિકાર સાહસ દરમ્યાન દેશની પ્રગતિ થઈ હતી. દેશને તેવી સ્થિતિ સુધી લાવ્યો કે ભારત સ્વયં ફરી રાજ્યાધિકારી થઈ શકે. ત્યાર પછી દેશના આશરે ૩૦ વર્ષના સમયમા ઘનિષ્ટ સંગ્રામ કરવા સાથે બ્રિટીશ સરકારે ભારતને સ્વતંત્રતા અર્પણ કરી તે સને ઇસવીસન ૧૯૪૭ મા સ્વતંત્ર દેશ થયો.

જગતનો ૫૦૦ વર્ષ પૂર્વનો સમય દુનિયાના દરેક દેશોમા ખૂબ જ નિષ્ઠુર પુરવાર થયો. પૃથ્વી ઉપરનુ જગત જે સમસ્ત જીવ અસ્તિત્વ તે મનુષ્યના અસ્તિત્વ કરતા દશ હજાર ગણુ વધારે હોવાનુ ધારી શકાય, પરંતુ તેમાના એક પણ નહી, જેઓ રાજા અને તેના રાજ્ય માટે કદાપિ લડાઈ કરવા સામે ઉતર્યા નથી, તો પણ મનુષ્યના સ્વભાવ ગત ઘણુ ઉલટુ-સુલટુ કરવામા આવ્યુ, પરંતુ તેથી શું પરિણામ આવ્યુ ? કોઈ પણ દેશની લંબાઈ અને પહોળાઈમા વધારો થઈ શક્યો નથી, તેનાથી વિપરીત ઘણા દેશોમા ભાગ પડ્યા, પરંતુ બીજા બધા જ જીવો તેમજ કુદરતી અસ્તિત્વો તેની ભૌગોલિક સ્થિતિમા જેમ હતા તેવી જ સ્થિતિમા રહ્યાં.

જગતની વર્તમાન સયમની દુનિયામા, મનુષ્ય અસ્તિત્વ દેશના અંગત સંરક્ષણમા પ્રભાવશાળી સ્થિતિમા આગળ આવ્યુ છે. રાજ્યાધિકારમા સુધારા કરી તેને લોકશાહી અને સમાજવાદ સત્તામા મુકવામા આવ્યુ, ઘણા દેશો સ્થિર થયા, ઘણા પ્રગતિ કરી રહ્યા છે જેમ કે તે બધા જ દેશો વિજ્ઞાન, શિક્ષણ, અર્થકારણ, ઔદ્યોગિક વિજ્ઞાન, માનવ કલ્યાણ અને સાંસ્કૃતિક સેવાઓની દિશા તરફ છે.

ભારત દેશ જન્મુ અને કાશ્મીર રાજ્યની પ્રાદેશિક સીમારેખા ઉપર પાકિસ્તાનના દાવામા તેની સાથે પતાવટ કરવા પાછળ રહી ગયો છે, જે વધારે ભાગ માટે હક્ક માગે છે તે ભાગ તકરાર બાબત આપવામા આવેલા કોલ કરાર નિવેદનમા જે સીમારેખા ઊભી છે તેનાથી વધી જાય છે. ભારતના અને પાકિસ્તાનના રાજ્ય સત્તા અધિકારીઓ, ભારત દેશની સત્તા અમલકર્તા બ્રિટીશ સર્વોચ્ચ સત્તાધિકારી ઉપરક્ષક લોર્ડ માઉન્ટ બેટને નિવેદનમા આપેલા કોલ કરાર મુજબ સંમત થયા હતા.આ માન સબંધમા દેશની અન્યોન્ય અને અંતગર્ત સંધી વડે તેની ગણના યોગ્ય નિર્વિવાદ પતાવટ કરી શકાય. તદ્ ઉપરાંત તેવો કોઈ પણ દાખલો નથી કે જ્યાં લડાઈ, જુલમ અથવા ત્રાસ અને પ્રજા સબંધી તેવા કોઈ માર્ગ વડે દેશને સ્વયં અથવા દેશના ભાગનો ત્યાં રાષ્ટ્રધર્મ બદલવો પડ્યો હોય.

મહાન તત્વજ્ઞ ડૉ. સર્વોપલ્લી રાધાકિષ્નન ભારત તરફથી અને દુનિયાના દેશો

તરફથી તે કક્ષામા તેટલા જ મહાન બીજા ઘણા તેઓ જગતની શાંતિ માટે આગળ આવ્યા અને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંઘ; યુ.એન.ઓ. યુનોની સ્થાપના કરી, તે સમય ઈસવીસન ૧૯૯૨થી ૧૯૯૪ ની પૂર્વે માત્ર છેલ્લા ૪૦ થી ૪૨ વર્ષની અંદર ફરી સૂવર્ણ સમય આવતો દેખાયો. સર્વોચ્ચ સત્તા યુ.એસ.એસ.આર. (રશિયા) યુ.એસ.એ. (અમેરિકા) ગ્રેઈટ બ્રિટન, (યુરોપ) અને સંયુક્ત રાષ્ટ્રો તરફથી દેશની બાબતો અંદર એક નીતિ માર્ગ ઉપર આવ્યા અને નાના દેશોનો વિકાસ સામાન્ય પ્રમાણ સુધી ઊંચે લાવવા તેની પ્રગતિ માટે ઘણુ બધુ કરવામા આવ્યુ. આ સંદર્ભમા મહાન દેશ ઓસ્ટ્રેલિયાએ જીવ-જગતને જગતમા રહેવા તેના યોગ્ય માર્ગનો એક આદર્શ દાખલો બેસાડ્યો. પરંતુ અફસોસ, કે બીજી બાજુ જે દેશો હજુ પણ અંધાધુંધી, નિરક્ષરતા, રાજનીતિ-૧ અને ગરીબાઈ ભોગવી રહ્યા છે, આવી પરિસ્થિતિમા પ્રજા પોતે જ દેશની બાબતો અંદર જવાબદાર છે.

આ દુનિયામા ભારત એક જ દેશ છે કે જ્યાં વિશ્વબંધુ રાષ્ટ્ર ભાવના જોડતી રાજ્ય વ્યવસ્થા છે, જ્યાં બધી જ ધર્મ સંસ્કૃતિને માન અપાય છે, જ્યાં બધી જ માતૃભાષામા શિક્ષણ સુમગતા ઉપલબ્ધ છે. વધુમા દેશ તરફથી નિર્વાસિત; જેઓ બર્મા, પાકિસ્તાન અને બાંગ્લાદેશ, આ દેશોમાથી હિજરત થયેલ પ્રજાને મુક્ત પણે પુનર્વસવાટ આપ્યો. આ બધી અતિ મુશ્કેલ કોયડા રૂપ વ્યવસ્થાનુ ભારત સરકારના નિષ્ણાતો દ્વારા ગણના યોગ્ય નિરાકરણ કરવામા આવ્યુ.

ભારત દેશ, તેમાની કોઈપણ દેશ વિરોધી દુઃખકારી સમસ્યામા જ્યારે દેશનુ રક્ષણ કરવુ જરૂરી બને ત્યારે મહાન અંગત સંરક્ષણ સૈન્ય વડે દેશના સાર્વભોમત્વનુ રક્ષણ કરવાની સત્તા છે ત્યાં ભારત દેશવાસી પ્રજાસતાક જનતા ઉષ્ણ વિદાયમાન અંદર સાથે જ ઊભી હશે.

સમસ્ત જગત અસ્તિત્વ ક્રમ અંદરનુ એક જીવ-જગત, તેમાનુ મનુષ્ય અસ્તિત્વ તેવુ છે કે, તેને વધતા જતા ચિત્રવિચિત્ર ભય સામે મોટુ રક્ષણ જરૂરી બન્યુ છે. કારણ કે વૈજ્ઞાનિક વિકાસ સામે વાસ્તવિક જીવનમા પોતાનુ આત્મદર્શન અને સાંસ્કૃતિક પ્રગતિમા વિચારવા યોગ્ય પાછળ રહી ગયુ છે. આપણે મુક્તિ અને શાંતિ આપણા ખુદના અસ્તિત્વથી ઘણી દૂર શોધી રહ્યા છીએ, તેથી કમનશીબે મનુષ્ય સંસ્કૃતિ જાતે જ તેની પોતાની ગોઠવણો અંદર બંદીવાન બનતી જાય છે. પરંતુ ખરેખર, આધિપત્ય શક્તિ; પરમાત્માનુ શરણું સ્વીકારવાથી અને ભલી સેવા અર્પણ કરવાથી આપણે બેશક મુક્ત થઈ શકીએ છીએ.

૧. રાજનીતિ.

રાજનીતિ; મુત્સદ્દી નીતિ શબ્દની સંજ્ઞા અને ક્રિયાથી જાણવા જુદાજુદા ભાવાર્થના ઉલ્લેખ વિશે જેના નિર્દેશ મુજબ આધારભૂત સિદ્ધાંત સાબિત થતો નથી. પરંતુ બુદ્ધિથી યુક્તિ કરવા અંગત લાભમા તેનો ઉપયોગ થાય છે. તે રાજકીય; મુત્સદ્દી વ્યક્તિ અથવા પ્રતિનિધિની મર્યાદામા અન્યાયી ક્રિયા કરે છે અથવા નિશાન વડે માર્ગ અને ધ્યેયને પસંદ કરવા કાલ્પનિક ઉપયોગ છે અને સામાન્ય અર્થમા તે વ્યવહારુ નથી, તેમજ પ્રાચીન રાજસત્તાની પક્ષનીતિ-૨ની ટીકા કરે છે.

૨. પક્ષનીતિ - પ્રાચીન રાજસત્તા, ભારત.

પ્રાચીન રાજસત્તા બદલી ગયેલ છે અને ભારત સરકાર વડે રાષ્ટ્રીય શાસન રચના બની છે.

જરૂરી ઉલ્લેખો અને અંગ્રેજી શબ્દોના અર્થઘટન જે શિક્ષણ શબ્દ કોષ ઓક્સફર્ડ વિદ્યાપીઠ આવૃત્તિ ૧૯૩૪ ઈંગ્લેન્ડ. શિક્ષણ શબ્દકોષ - સૌરાષ્ટ્ર વિદ્યાપીઠ, આવૃત્તિ ૧૯૬૧ અને ગુજરાત વિદ્યાપીઠ મંડળ, આવૃત્તિ ૧૯૭૮, ભારત. દાક્તરી શબ્દ કોષ બ્લેકિસ્ટન વિભાગ આવૃત્તિ ૧૯૫૨ ન્યુયોર્ક, અમેરિકા વગેરે શબ્દ કોષમાથી મેળવ્યા છે.

પુદ્ગલિક સંસ્કૃતિ : જીવ-જગત

પુદ્ગલિક જીવો વિશે એક નાનો સાંસ્કૃતિક સામાન્યગ્રાહ, અનુસંધાન સિદ્ધ શક્તિઓ જે ૧. મનુષ્ય સંસ્કૃતિ, ૨. વનસ્પતિ સંસ્કૃતિ, ૩. સમુદ્ર સંસ્કૃતિ, ૪-૫. પ્રાણી અને પંખી સંસ્કૃતિ, ૬. નાના જીવ-જંતુ સંસ્કૃતિ, ૭. સૂક્ષ્મ જીવાણુ.

તત્વ-શક્તિ જે પ્રકૃતિ અંદરના પંચ મહાભૂત તત્વો વડે અસ્તિત્વ છે.

જેઓની સાથે કોઈ નથી, તેમની સાથે હું હોઈશ.
જેઓ દયાપાત્રને મદદ કરે છે તેમની સાથે પણ હું રહીશ.

– પરમાત્મા

મનુષ્ય સંસ્કૃતિ.

ધર્મશાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે પુદ્ગલિક સંસ્કૃતિનુ યુગ દર્શન ૫. મા યુગમા ચાલુ રહે છે. પૃથ્વી ઉપરના જીવ-જગતને પરમાત્માના આશિષ અને કૃપાએ ૪. થા યુગનુ જગત અસ્તિત્વ વારસામા મળેલુ છે.

જીવ-જગતના જીવ અસ્તિત્વને ચોક્કસ સંખ્યામા દર્શાવવુ તે કોઈપણ સ્તરે શક્ય બની શકે નહી. પરંતુ તેની જાતિ વડે હજારોની સંખ્યામા અને તમામ મળીને કુલ વસ્તી લાખો કરોડની હોય શકે તેમ ધારી શકાય છે. શાસ્ત્ર અંદાજે દર્શાવે છે કે અંગભૂત અને બિન-અંગભૂત સર્જન ૮૪.૦૦.૦૦૦. લાખ જુદાજુદા પ્રકારમા અસ્તિત્વ હોવાનુ ધારી શકાય છે અને તેની અંદર આશરે ૫૬૫ જાતિ વડે અંગભૂત અસ્તિત્વ છે. આ બધી વસ્તી આખા જીવ-શાસ્ત્ર સબંધી અસ્તિત્વના વર્ગ નિર્દેશ મુંજબ જે મનુષ્યો, પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓ, જલચરો, વનસ્પતિ જન્ય સ્થિર જીવો, જીવ-જંતુ શાસ્ત્ર સબંધી નાના જીવડાઓ અને સૂક્ષ્મ જીવાણુ; કીટાણુ જીવો વડે છે.

જીવ-જગતનુ અસ્તિત્વ મૂળભુત રીતે અવકાશ અને પૃથ્વી તત્વ સાથે જોડાયેલ ઉદ્ભવ છે. શાસ્ત્ર દર્શન મુજબ પંચ મહાભૂત તત્વ જે પૃથ્વી, આકાશ, વાયુ, જલ, તેજ છે, તેની અંદર શક્તિઓ અને તત્વો જે સ્વરૂપમા રચાયેલા છે તે ઘન, નરમ અને પ્રવાહી, વરાળરૂપ અને વાયુરૂપ, કિરણો અને મોજાઓ જે પારદર્શક દૃષ્યમાન અને અદૃષ્યમાન તે ચેતન તત્વ; પ્રાણ તત્વના સમાવેશ સાથે જુદી જુદી શક્તિઓના સ્વરૂપમા પદાર્થો અને ચીજ-વસ્તુઓ, ખનિજ ધાતુઓ અને રસાયણો, ચલન શક્તિ જે વિદ્યુત, લોહચુંબકીય, ગુરુત્વાકર્ષણ, ધ્વની અને આંદોલન મોજા, ઉષ્ણ અને શીતલ શીતોષ્ણપ્રમાણ, અણું અને પરમાણુંઓ વગેરે છે. આ બધી જ શક્તિઓ

અને તત્વો પર્યાવરણ ક્ષેત્રની હસ્તીમા હોય છે અને અસ્તિત્વની અનુપમ વ્યવસ્થામા એક સાથે કામ કરે છે.

શરીરના ઉદ્ભવમા શક્તિના સૂક્ષ્મ તંતુઓ સક્રિય બને છે અને તે શરીરી જીવ; પુદ્ગલ ધારણ કરવાની પ્રક્રિયાઓનો વિકાસ કરે છે. મનુષ્ય અને પ્રાણીઓના અંગભુત શરીર ગર્ભધાન આચ્છાદન અંદર, જલચરો, પંખીઓ, જીવ-જંતુઓ ઈંડા અંદર, સૂક્ષ્મ કીટક જીવોના કોષો વડે, સ્થિર જીવો બીજ વડે જમીન અંદર, તેના જન્મ ધારણ થવાની સ્થિતિ પ્રાપ્ત થતા સુધી ચોક્કસ સમય માટે ઉછેર થાય છે. ઉછરતા ગર્ભધાનનુ દરેક સ્થિતિમા સંપૂર્ણ બંધારણ કેવી રીતે ધારણ થાય છે તેની પ્રક્રિયા અને પદ્ધતિ ઓળખી શકાતી નથી. આ વૃદ્ધિ તેના નિર્ણયાત્મક હદ સુધી ચાલુ રહે છે. બાહ્ય શ્વસન ક્રિયા તેના જન્મથી શરૂ થાય છે અને જીવ-સૃષ્ટિમાના બધા જ વર્ગના જીવો અંદર જીવને જીવંત રહેવા તે એક માત્ર સામાન્ય લક્ષણ છે. શારીરિક બંધારણ, અંગ રચના, પ્રક્રિયા અને પદ્ધતિઓ, જે દરેક જાતિના પુદ્ગલમા જુદા જુદા ક્રમ હોય છે.

૫. મા યુગથી આશરે ૨૫૦૦. વર્ષ પહેલા, જીવ ઉત્પતિના દરેક વર્ગમા તેની જીવન-રેખાના જાતિ પ્રમાણે અંદાજ મુજબ, એટલે કે મનુષ્ય સંસ્કૃતિમા સામાન્ય રીતે તંદુરસ્ત શરીર સાથે સરાસરી આશરે ૧૦૦. વર્ષનુ હોવાનુ ધારી શકાય. પ્રાણી સંસ્કૃતિમા જાતિભેદ પ્રમાણે આશરે ૩૦૦. વર્ષથી ૩૦. વર્ષનુ હોવાનુ ધારી શકાય. પંખી સંસ્કૃતિમા જાતિભેદ પ્રમાણે આશરે ૫૦. વર્ષથી ૨૦. વર્ષનુ હોવાનુ ધારી શકાય. જલચર સંસ્કૃતિમા જાતિભેદ પ્રમાણે આશરે ૫૦૦. વર્ષથી ૧૦. વર્ષનુ અને ૫ વર્ષથી ઓછુ હોવાનુ ધારી શકાય. વનસ્પતિ સંસ્કૃતિમા સ્થિર જીવોના પ્રકાર ભેદ પ્રમાણે-મોસમી છોડવા બાતલ કરતા-આશરે ૧૦૦૦. વર્ષથી ૧૦૦ વર્ષનુ હોવાનુ ધારી શકાય. નાના જીવ-જંતુ સંસ્કૃતિમા જાતિ ભેદ પ્રમાણે આશરે ૭ વર્ષથી ૩ વર્ષનુ અને ૨ વર્ષથી ઓછુ હોવાનુ ધારી શકાય, જેમા કીટક જીવોને બાતલ કરતા કે જે થોડા સમય સુધી હયાત રહે છે. આ જીવ અસ્તિત્વના સમુહમા જીવન-રેખાનો ૨૫% થી ૩૦% ની સરાસરીએ વર્તમાન સમયમા વિશેષ આગળ ઘટાડો થયો છે, જે ક્રમે ક્રમે નીચા સ્તરે આવતા તે પૂર્વે ૪થા યુગની યોગ્યતાએ પુદ્ગલિક સંસ્કૃતિની જીવન-રેખા આનાથી પણ વધારે સારી હોવાનુ ધારી શકાય છે.

કુદરતી સંપતિ; બળો જીવન-રેખા અંદર અસરકર્તા હોય છે, પરંતુ સમયાન્તરે માર્ગ અને લક્ષ વડે પરિવર્તનો આવતા ગયા અને જંગલો ઉખેડી નાખવા, અણું-શક્તિના વિસ્ફોટક ધડાકાઓ કરવા, શક્તિનો દૂર ઉપયોગ થવો, માનસિક પ્રદૂષણ અને ભરચક વસ્તી વગેરેના પરિણામો પાછળ ખોટી અટકળો થવાથી તે જીવન-રેખાનુ નીચુ ધોરણ થવાના કારણરૂપ છે.

વર્તમાન યુગમા જીવ-જગત જાતજાતની આપત્તિઓ અને લોભ-લોભામણીમાથી પસાર થઈ રહ્યું છે. તેમાની થોડી વ્યાખ્યા વિષ-ચક્ર એક જે માનસ ધર્મનુ પતન; જીવનના દુઃખદ સંકટો અને બીજુ શારીરિક ગુણધર્મનુ પતન; રોગના પ્રાણ સંકટોમા દર્શાવેલ છે.

જીવ-જગતને, ખાસ કરીને વિષ ચક્ર તરફ જતી મનુષ્ય સંસ્કૃતિને બાજુએ વાળવા, તેના અટકાવમા ઘણા માર્ગ વડે જે ધાર્મિક રીતે, શૈક્ષણિક રીતે, અને કાયદાકીય રીતે ઘણુ કરવામા આવ્યુ તો પણ તેનુ પરિણામ પ્રમાણિત ધોરણ સુધી નથી આવી શક્યુ. બીજા કારણોમા જાતજાતની બાબતોમા યાંત્રિક જીવન વધારે અપનાવાયુ છે. તેને બાજુએ રાખતા વધારે ગંભીર સમસ્યા તે છે કે હઠીલા અને ભ્રામક રિવાજ ધારા જીવનમા દઢ રીતે પેસી ગયેલ છે.

નૃવંશવિદ્યા પાછળ મનુષ્યની દોટ, જેને ચેપી સંસ્કૃતિ વિકસાવી છે. આ શરીરી સુખોના માર્ગ અંદર, તેમા આગળ ઔષધ ઉપચાર પણ લાવવામા આવ્યા, તેના પ્રયોગો પ્રાણીઓ ઉપર કરવામા આવ્યા, તેમ માનીને કે પ્રાણી શરીરની દૈહિક સત્વ શક્તિ મનુષ્ય શરીર અને તેની તીવ્ર ઉત્તેજના ઇચ્છાઓને મજબૂત કરી શકે છે તેથી આવી ગંદી ભૂખને સંતોષવા માટે તે ખાવા યોગ્ય હેતુથી પ્રાણીઓનો સંહાર થઈ રહ્યો છે. પરંતુ વાસ્તવમા તે માત્ર ભ્રમમૂલક માન્યતા છે, જે ઝાંઝવાના જળ જેવી ભાસે છે.

વિષચક્ર ૧. માનસ ધર્મનુ પતન; જીવનના દુઃખદ સંકટો.

૧. ખરાને ખોટુ સમજવુ અને ખોટાને ખરુ સમજવુ.

૨. અંદર અંદરના સબંધમા ધન અને દોલતનો એકપક્ષી કબજો રાખવા મુત્સદી નીતિ રાખવી.

૩. કર્મ વિષયક યોજનાઓ નબળી પાડવા કાર્યક્ષમતા બતાવવી.

૪. આચાર ભ્રષ્ટ અને છળકપટ યુક્તિને ચતુર માનવી.

૫. આગેવાન થવા ધાકધમકી અને જોરજુલમ આદરવા.

૬. ચોરી, લુટફાટ, તેવા અપરાધને રસમય યુક્તિ માનવી.

૭ લોકાચાર જાહેરાતોમા સ્ત્રી પ્રતિભાને અસલી વસ્તુની પસંદગી માનવી.

૮. નાના અને મોટાઓ વ્યભિચાર આનંદ માણવા મર્યાદાસીલતા જેવુ કશુ જ માને નહી.

૯. અકસ્માતના બનાવમા, વાહન ચાલક વ્યક્તિના બદલામા કશુરવાન

માલિક બને.

૧૦. અહીં તહીં જગ્યાએ થુકવામા કોઈ પણ મુશ્કેલી માને નહી.

૧૧. સ્થુલ અને બેડોળ શરીરને મજબુત માનવુ અને પાતળા અને કસાયેલા શરીરને નબળુ માનવુ.

૧૨. પોતાના જ વચનમા ફરી જવુ અને બીજાને પાપાત્મા બનાવવા.

૧૩. રોગી વ્યક્તિઓ તેના ઔષધોપચારના બદલે પોતાની જાતને ગર્વિષ્ઠ માને અને બીજાઓને ઉંટવૈદુ કરવા દોરે.

૧૪. નાજુક અને નિર્દોષ બાળકોને રોજિંદાક્રમ બળજબરી પૂર્વક કરાવવા તેના પોતાના જ વાલી તરફથી અજ્ઞાનતાના ભોગ બને છે.

૧૫. મીજાજી અને તોફાનીઓને બહાદુર માનવા

૧૬. પ્રપંચ અને નાદારીને સફળતાની ચાવી માનવી

૧૭. પોતાની જાતના દેખાવમા ખામી હોવી પરંતુ સૌંદર્યનો ખ્યાલ કરવો અને અશ્લિલતા ઢુંઢવી.

૧૮. ઉગ્ર સ્વભાવના લક્ષણવાળા અને સત્યતાના છેદનભેદન કરનારા હોવા.

શાસ્ત્ર વિષ-ચક્ર ૧ ની ૧૮. સંજ્ઞા સંખ્યા દર્શાવે છે. પરંતુ ૧૮x૧૮ ના ગુણાંકની કુલ સંખ્યાને ૧૮ વડે ગુણતા તેની કુલ સંખ્યા ૫૮૩૨ ના સંખ્ય બળમા વધે છે, તેને ૧૮ વડે ભાગ કરતા એટલે કે એક ખોટુ કરવા ૩૨૪ જુઠાણા કરવા જરૂર પડે છે. મોટી બહુમતી આ દુઃખદ સંકટોમા ફસાય જાય છે અને નાની લઘુમતી આ સંકટો ઓળગી જવામા સફળ થાય છે.

વિષચક્ર ૨. શારીરિક ગુણધર્મનુ પતન; રોગના પ્રાણ સંકટો.

શારીરિક પતનની ભૂમિકામા બગડી ગયેલુ અને મનોવિકાર ચરિત્ર ઉંડે સુધી પેસી ગયુ છે. તેમ છતા બીજા કારણોમા લોકો ઝડપી જીવનમા ફસાય રહ્યા છે અને સબંધિત દેશોની પ્રજાના ઊંચા વૃદ્ધિ દર ઉપર અંકુશ અતિ મુશ્કેલ બનતો જાય છે. દાક્તરી સહાય વધુમા વધુ અટકાવના ઉપાયો સુધી પહોંચી શકે, પરંતુ બગડી ગયેલી સ્થિતિ સબંધકર્તા છે તેની સામે કેટલા સમય સુધી ટકી શકે. આ બાબત સ્પષ્ટ ચિત્ર નક્કી થઈ શકતુ નથી. નહી તો શારીરિક ગુણધર્મનુ પતન બહોળી રીતે વધી શક્યુ ના હોત. આ સંદર્ભમા સામાન્ય રીતે જન્મ નિયમન; કુટુંબ નિયોજન અને સંભાળ લઈ શકે તેવી પ્રજાના વર્ગમા તેના પરિણામોથી માહિતગાર કરવા તે એક અગત્યનુ અંગ છે. રોગના પ્રાણ સંકટો દાક્તરી વિજ્ઞાનમા સંપૂર્ણ પણે દર્શાવ્યા

છે, તેથી રોગના પ્રાણ સંકટોમાથી બહાર નીકળી જવા તે હવે એક જ વિશ્વસનિય માર્ગ છે. કારણ કે કુદરતના સિદ્ધાંતો અપનાવવાની સામાન્ય શક્તિ લોકોએ જાતે જ ગુમાવી દીધી છે.

એક અલાયદુ અને સુસ્ત અસ્તિત્વ જે જીવ-જગતથી જુદુ પડી ગયુ છે તે ભિખયાચક વર્ગથી ઓળખાય છે. મનુષ્ય સંસ્કૃતિમા તેઓની થોડી વસ્તી છે તે જીવનની સત્ય વસ્તુસ્થિતિ કહી જાય છે. જે જે જગ્યાએ તેઓ જીવી રહ્યા છે ત્યાં કમનશીબી અને દુઃખો સિવાય કશુ જ નથી. અસ્તિત્વમા તેમના માનવ હક્ક વિષે જ્યારે વિચાર કરી જોતા અને ભિખયાચક વર્ગની પરિસ્થિતિ અંદર નજર કરી જોતા, તેની સામે ઊંચી આધુનિકતા અને ઉત્તમ સાદાઈની પ્રતિભા ઝાંખી અને નબળી પડી જાય છે, તે એક સ્પષ્ટ ખ્યાલ આપે છે કે ફક્ત ભિખવૃત્તિ ઉપર જીવન-નિર્વાહ કરવો કેટલુ મુશ્કેલ બને છે. આ વસ્તીની અંદર નાનાથી મોટા પોતાના એકનો પણ સુખ-શાંતિ માટે વિચાર કરવાની સ્થિતિમા નથી કે જ્યાં જીવન કહાની બાબતોનુ સદંતર શોષણ થઈ ગયુ હોય છે.

અમીરાત અને ગરીબાઈની માનવ સંસ્કૃતિ યુગો પૂર્વેથી ઉતરી આવી છે. પરંતુ ભિખયાચક વર્ગની વસ્તીની આટલી અતિશય ગરીબ સ્થિતિ આખીએ માનવ પરંપરામા જોવામા નથી આવતી તેમજ તેવા કોઈ ઉલ્લેખો શાસ્ત્રમા મળી શકતા નથી. તેથી આ પ્રજાનુ અસ્તિત્વ સમકાલીન સમયનુ હોવાનુ માની શકાય છે. પશ્ચિમ દેશની એક કહેવત તેમ કહે છે કે, રોમ ભડકે બળી રહ્યું છે અને નિરો સારંગી વગાડે છે તેનો વાસ્તવિક અનુભવ ભારતમા આ પ્રજાના દુઃખદાયક જીવન વડે થાય છે.

માનવ અસ્તિત્વમા આદિવાસી સંસ્કૃતિ જે અમેરિકા, આફ્રિકા અને ભારત જેવા થોડા દેશોમા ગીચ જંગલ વિસ્તારના રહેવાસી છે. તેઓની વસ્તી નાની છે અને વનચર જીવનથી ટેવાયેલ હોય છે. તેઓ શિકાર કરવામા પ્રવિણ હોય છે અને જંગલની પેદાશ ઉપર નિર્વાહ કરે છે. તેઓ કેટલાક ઉચ્ચારણ વડે અને વધારે ચિચિયારી અવાજથી અનુસરે છે. તેઓ કુદરતની દૈવી; શક્તિને ભજે છે અને બલિદાનમા માને છે. તેઓનુ સમુહ નૃત્ય-ગીત ઘણુ રોમાંચક અને તાલબદ્ધ હોય છે. સ્ત્રીઓ અને પુરુષો તન ઉપર પીછા લગાડી અને રંગેલી છાપો વડે શરીરનો શણગાર કરે છે.

આ પ્રજાને ખોટા રસ્તે દોરવામા આવે છે કે જેઓ પ્રાણીઓને કેદ કરીને દેશમાં લાવવાની પ્રવૃત્તિ કરવામા રસ ધરાવનારના રોકાયેલા માણસો મારફત તેઓને પ્રલોભન આપી, તેઓની શિકાર કરવાની નિપુણ કલાનો ગેરલાભ ઉઠાવવામા આવે છે. અનુસંધાન પ્રાણી અને પંખી સંસ્કૃતિ.

આ પ્રજા, શહેરી પ્રજા સાથે ધીમે ધીમે ભળતી થાય છે. આ સંસ્કૃતિ અંદર વિવિધ સેવાઓની ઘણી જરૂરિયાત છે. દૃષ્ટાંત રૂપ એસ્કિમો પ્રજા વડે પૃથ્વીના ધ્રુવબિંદુ ઉપરની મનુષ્ય સંસ્કૃતિ, જેઓને પ્રાદેશિક મુલક દેશ; વતન તરફથી શક્ય સેવાઓની વ્યવસ્થા કરવા પાછળ સારુ ધ્યાન આપવામા આવે છે.

ઘણા કાર્યક્રમો ક્ષેત્રના પાયા સુધી અસરકાર બનાવી દેશની ઉદેશાત્મક યોજનાઓ અંદર મંજુર કરવામા આવ્યા, પરંતુ અફસોસ ! તેમાના ઘણા બધા કાર્યક્રમ ક્ષેત્રના લક્ષાંક ઉપર ગોઠવાય તે પહેલા જ વિખેરાય ગયા. કારણ કે થોડા દાખલાઓમા તેમ બન્યુ છે, જેમકે વિરોધી સમુદાય દ્વારા લોક વિરોધ ઊભો કરવો, થોડાક નોકરીના ગતિક્રમમા યોગ્ય શુદ્ધિકરણ કરવા, થોડાક પ્રાદેશિક ઝગડાઓ અંદર, થોડાક ટૂંકા ભંડોળ હોવાથી તેની મેળે જ વિખેરાય ગયા, કેટલાક આયોજન કાર્યની શુભ શરૂઆત કરવી તે અડધુ કાર્ય પુરુ થયુ તેવી એક છાપ દેખાડવા ખાતર યોજનાની ભેટ રકમ વાપરી નાખવી અને પછી નબળા બહાના ઉપર છોડી દેવામા આવે.

કર્જ વહોરીને શ્રીમંત થવુ, તેની પાછળ તેવો કોઈ સિદ્ધાંત કાર્યકારી થતો નથી. તેવી જ રીતે ગરીબી હટાવવા દેશને પોતાને કર્જમા મુકાવુ પડે તે પણ શક્ય નથી, અલબત્ત, દરિદ્ર પ્રજાના આગમનમા કોઈનો પણ દોષ નથી. દોષ અજ્ઞાનતા અને લોકશાહીનો ગેરલાભ ઉઠાવવામા છે. ભારત દેશની પ્રજાએ લોકશાહીના સારા ભવિષ્ય તરફ જોવુ જોઈએ, તે તેમ દર્શાવતુ નથી કે રાજા અને તેનુ રાજ્ય જેમ રાજ્ય અમલ કરવો. પરંતુ સ્વયં પ્રજા વડે જ એક રાષ્ટ્ર બને છે. આ સબંધમા દરિદ્રતા હટાવવા કર્મ વિષયક કાર્યક્રમો અંગે પ્રજાએ માહિતગાર થવુ જોઈએ. શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે, જે કોઈ દાતા એક પૈસો અથવા દયાભાવ દાનમા આપી શકે તેઓ ઘણી આશાઓ અને અભિલાષાથી જીવનભરી દેવા શક્તિમાન બને છે.

ઈતિહાસ બતાવે છે કે, જીવ-જગત આશરે ૨૫૦૦. વર્ષ અગાઉના સમય આસપાસ જ્યારે બદલાયેલી સ્થિતિમા પહોંચ્યુ, આ સમય દરમ્યાન જુલ્મો, વિપ્લવ, લડાય હુમલાઓ થવાથી ઘણુ અસ્તિત્વ છિન્નભિન્ન થઈ ગયુ અને અસ્તવ્યસ્ત હાલતમા મુકાય ગયુ. ત્યાર પછી અંગ્રેજ અને રશિયન દેશો તરફથી પ્રજાના અસ્તિત્વમા ઘણો ઉધાર કર્યો. યુગ સમય અનુસાર તેઓના હિંમતભર્યા ભવ્ય પુરુષાર્થ વડે દુનિયાના દરેક દેશોમા જગતના અસ્તિત્વને મહત્ત્વ પુણ વિકાસની ગણનામા બહાર લાવ્યુ.

દરીયાપાર ભૂમિ ઉપરના પશ્ચિમ અસ્તિત્વમા પ્રજાના જીવન ધોરણ ચોક્ખા અને ખુલ્લા દિલ સાથે કેળવાયેલા છે. વિશેષ કરીને પશ્ચિમ ખંડના વિકસિત દેશોમા

પ્રજાએ વૈજ્ઞાનિક ગણતરીથી જીવનની સુષુપ્ત શકતિનો ઉપયોગ કર્યો છે. ભારત તરફના પૂર્વ ખંડની પ્રજાએ ધર્મની ગણતરીથી જીવનની સુષુપ્ત શક્તિનો ઉપયોગ કર્યો છે.

ગ્રામ્ય પ્રજાની દિશામા પશ્ચિમનો વિકાસ લગભગ શહેરના જીવન ધોરણ સુધી આવી ગયો છે. કારણ કે સરકારી કાર્યક્રમો હોવા ઉપરાંત, પ્રજા જાતે જ સમાજની પ્રગતિમા નિષ્ઠાપૂર્વક ભાગ લીએ છે. ઘણી બાબતોમા તેમને મનુષ્ય સંસ્કૃતિ ઉજ્જવળ કરી છે અને વિકસતા દેશોની પ્રજા માટે એક આદર્શ પાઠ આપ્યો છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય સંયોજના પી.સી.સી. પોપ્યુલેશન ક્રાઈસીસ કમિટિ; પીડિત પ્રજા સમિતિ, જેની દરિયાપારના ઘણા દેશો તરફથી મહાન દાતાઓ વડે સ્થાપના થયેલી છે. તેમની કામગીરીમા દરિદ્ર પ્રજાને સારી સ્થિતિમા લાવવા પી.સી.સી. આ ગૌરવ માટે કલ્યાણ અને ઉન્નતિની ગણતરીએ મહાન ઉપકારના દરજ્જામા આવે છે. અનુસંધાન માનવ સેવા.

પૃથ્વી ઉપરના જગત અસ્તિત્વની વ્યવસ્થામા મનુષ્ય સંસ્કૃતિએ તેમના પોતાના બળ અને પુરુષાર્થ વડે પ્રશંસનીય ફાળો આપ્યો છે. તેના વડે ધર્મ, વિજ્ઞાન, શિલ્પકલા અને અર્થકારણ વ્યવસ્થા વગેરેમા વધુ આગળ સ્થાપના કરી અસ્તિત્વનો વિકાસ કર્યો છે.

પુદ્ગલિક સંસ્કૃતિ; જીવ-જગતના આ ઝગમગાટમા પરમાત્માએ તેની શક્તિ ખૂબ જ માયાળુ પણે મનુષ્ય સંસ્કૃતિના યોગ્ય હાથમા વિશ્વાસપૂર્વક સોપી છે. તેથી આ શક્તિ જે જગત અસ્તિત્વના રહસ્યો ખુલ્લા કરવા વિજ્ઞાન અને સંશોધનની તાજ સફળતા ઉપર વરસી છે. તેથી આ પૂર્વાપર સબંધમા સમસ્ત ભવ્યાતિત અસ્તિત્વ ઘણુ રંગ બે રંગી, પ્રેમ અને મૈત્રીથી ભરપુર ભરેલુ છે.

આનુષંગી. (અપૂર્ણ)

મનુષ્ય સંસ્કૃતિ સબંધિત સંપતિ.

સંપત્તિ બાબત જે ઉલ્લેખ થયા મુજબ તે નાણાકીય અને દરેક પ્રકારની ઔદ્યોગિક અને હુન્નરકલા વિજ્ઞાન, ખેતીવાડી સબંધી પેદાશો જે ઉત્પાદન અને એકત્રિત કરીને બનાવેલી વસ્તુઓ, રહેઠાણ, વસ્ત્ર, અલંકાર અને ઘર વ્યવહાર ઉપયોગી વસ્તુઓ સબંધી વગેરે છે. આ સંપત્તિ આગળ મનુષ્ય સેવાઓ સાથે જોડાય છે, અનુસંધાન સેવાઓ.

મનુષ્ય સંસ્કૃતિની સેવાઓ બાબત જે ઉલ્લેખ થયા મુજબ તે શૈક્ષણિક સેવા, પુનઃ વસવાટ સેવા, અન્નક્ષેત્ર અને સખાવત સેવા, માનવ સેવા, દાક્તરી સેવા,

વાણિજ્ય સેવા, દેશ સેવા વગેરે છે. આ બધી સેવાઓ પ્રાણી અને પંખી સેવાના સમાવેશ સાથે છે. અનુસંધાન સિદ્ધ શક્તિઓ, સેવા ધર્મ.

સંપત્તિ જે ખાદ્ય સામગ્રી અને પદાર્થના સ્વરૂપમા છે જેનો નિર્વાહ કરવા ઉપયોગ થાય છે તે કુદરતી બક્ષિસ આધારિત છે.

સમુદ્ર સંસ્કૃતિ

સમુદ્રની સ્થાપના તે પૃથ્વી ગ્રહ ઉપર એક મહાન શક્તિ છે. સમુદ્ર સી.લોર્ડઃ શ્રી જલનાથથી પુજાય છે. તે બ્રહ્મ-શક્તિનો એક નજીકનો જ દૃષ્યમાન સાક્ષાત્કાર છે. દુન્યવી અસ્તિત્વમા તે આટલાન્ટિક અને પેસીફીક મહાસાગરથી ઓળખાય છે. નાના વિભાગો જે અખાત અને દ્વિપ ટાપુથી ઓળખાય છે.

સમુદ્ર સંસ્કૃતિ પુષ્કળ સમૃદ્ધિના અનેક રહસ્યથી ભરેલી છે. તેના વડે કુદરતના પરિબળો ખુલ્લા થાય છે. જેમા ઋતુ અને હવામાન, નદીના વહેતા પ્રવાહ, પૂર્વ યુગના અસ્તિત્વનુ અદૃષ્ય થવુ, તેમજ ભાવી યુગના ભૌગોલિક અસ્તિત્વમા નવા પરિવર્તનો ખુલ્લા થાય છે. સમુદ્રની ઊંડાઈ વધુમા વધુ આશરે ૩૦.૦૦૦. થી ૩૨.૦૦૦. ફુટ સુધી હોવાનુ શોધાયુ છે. આ ઉંડાઈનુ પાતાલ-ભૂમિ સાથે સબંધ હોવાનુ માની શકાય છે.

અમુક બાબતોમા એક દૃષ્ટિ બિંદુથી, કે પૃથ્વીનો ¾ વિસ્તાર સમુદ્ર વડે ઘેરાયેલો છે. તેથી પૃથ્વીની ભૂમિનો એક ભાગ જે દ્વિપ ટાપુને લગતો હોવાનુ માની શકાય છે. પરંતુ સમુદ્ર એક જ વડે દરિયાકાંઠા વગર પૃથ્વીની ફરતે ચારે બાજુ ઘેરાયેલો હોવાની કલ્પના કરવી મુશ્કેલ બને છે. કારણ કે ગુરુત્વાકર્ષણ શક્તિ પાણી અંદર કામ કરી શકતી નથી જે સિદ્ધાંતના દર્શાવ્યા પ્રમાણે પાણીની ઘનતા ગુરુત્વાકર્ષણ બળને ઘટાડે છે. તેથી સમુદ્ર પૃથ્વી ભૂમિ વચ્ચે આધારિત હોય શકે તેમ ધારી શકાય છે જેથી કરીને સમુદ્રનુ દરિયાકાંઠા વડે રક્ષણ થાય છે. આગળ, પાતાલ-ભૂમિની ઊંડાઈ કરતા એટલે કે, પૃથ્વીના મધ્ય બિંદુથી સમુદ્રની ઊંડાઈ ઘણી ઓછી હોવી જોઈએ. કારણ કે સમુદ્રની વધુમા વધુ ઊંડાઈએ તળિયાની હદથી પાતાલ-ભૂમિ શરૂ થતી હોવી જોઈએ અને આ ઊંડાઈની હદ પૃથ્વીના મધ્ય બિંદુની ઊંડાઈ સુધી આગળ જાય છે, આ પ્રમાણથી તેવી શક્યતા દેખાય છે કે પૃથ્વી ભૂમિનો વિસ્તાર જે ¼ ભાગ નોંધાયો છે તેના કરતા વધુ હોવો જોઈએ, તેથી બાકીનો ભાગ બિન શોધાયેલ હોવાનુ ધારી શકાય છે. અનુસંધાન વાણિજ્ય સેવા. જુલીવર્નની સાહસ કથાઓ.

આના ઊંડા ઉલ્લેખમા ધર્મ શાસ્ત્ર સ્પષ્ટતાથી બતાવે છે કે, પૃથ્વી ઉપર સાત

સમુદ્ર આવેલા હોવાની અને સાત પાતલ પ્રદેશ હોવાની ગણતરી કરી છે. તે પ્રમાણે પૃથ્વીની રચના; પૃથ્વીનો ગોળાકાર દેખાવ કમળ આકારે ગોળ હોવાની સંભવના છે. જેવી રીતે સમુદ્રની એક બાજુ ભૂમિ અને તેજ રીતે ભૂમિની બાજુએ સમુદ્ર, શાસ્ત્ર ચિંતન ભુગોળ સબંધી પૃથ્વીના આગળ-પાછળના ભાગની ઝાંખી આપે છે.

સમુદ્રના દ્રવ્યો પાતાલ ભૂમિના ભુગર્ભ અંદર પ્રવેશે છે. આ આખી પ્રક્રિયા પૃથ્વીનુ ઉષ્ણતામાન સમતોલ રાખવા કામ કરતી હોય શકે અને વધારાની અગ્નિ જ્વાળામુખ દ્વારા લાવા રસ વડે બહાર નીકળી જાય છે. ધરતીકંપ થવા અને પાણીના ઝરા ફૂટવા જે ભુર્ગભમા થતા ફેરફારોના દ્દષ્ટાંત રૂપ છે. સમુદ્રના મોજાઓ દરિયા કિનારાની ઓછી ઊંડાઈના અંતની દિશા તરફ જુદા જુદા પ્રવાહમા વહેતા જોવામા આવે છે.

બીજા ક્રમમા વધુમા વધુ સર્જન જલચર પ્રાણીઓ વડે હોવાનુ ધારી શકાય છે. તેમાના ઘણા ખરા મત્સ્યથી ઓળખાય છે અને બીજા જીવો જુદા જુદા નામથી ઓળખાય છે. તેઓ ફક્ત પાણી અંદર તરતા સ્થળાંતર કરે છે અને તેઓના પરિચિત સમુદ્ર વિસ્તારની હદમા સર્વાંગ માઈલોના વર્તુળમા પસાર થાય છે. આ પ્રાણીઓનુ અસ્તિત્વ તેના નાના, મધ્યમ, અને મોટા કદના શરીરવાળા એકસોથી વધારે પ્રકારના નમુના હોવાનુ ધારી શકાય છે. લઘુમતીમા આ પ્રાણીઓ અહિંસક હોય છે અને દરિયાઈ લીલોતરી, ત્યજાયેલ નરમ પ્રાણીના કોચલા અને પાણીની સપાટી ઉપરના પદાર્થો વડે પોષણ મેળવે છે. આ સંસ્કૃતિમા ખાસ કરીને સમુદ્રના હિંસક પ્રાણીઓ જે કોઈપણ હિંસક પ્રાણી સંસ્કૃતિ કરતા હુમલો કરવામા પ્રબળ અને વધારે ભયાનક હોય છે. દરીયાઈ અને નદીમા વસતા પ્રાણીઓ મા જે મુખ્ય વિસ્મય જનક છે તે સામાન્ય રીતે બાહ્યગોળ કાચ વડે જોઈ શકાય તેમ તેઓ પાણી અંદર આરપાર જોઈ શકે છે. તેઓ મોટા સમુહમા ફરે છે. ઘણા ઈંડા વડે વૃદ્ધિ થાય છે અને ઘણા બચ્ચાને જન્મ આપે છે. શારીરિક રીતે તેઓને લાંબા સમયે તાજો શ્વાસ લેવાની જરૂર પડે છે. સામાન્યતઃ શ્વસન ક્રિયા પાણીની અંદર જ થાય છે. નદીમા વસતા માછલાઓની શ્વસન ક્રિયાની સ્થિતિમા તફાવત પડે છે કે તે દરિયાના ખારા; પાણીમા જીવી શકતા નથી. તે જ પ્રમાણે દરિયાના માછલાની સ્થિતિ છે કે તે નદીના મીઠા; પાણીમા જીવી શકતા નથી.

પ્રાકૃતિક ભુગોળ; સમુદ્ર સંસ્કૃતિ સબંધી વિજ્ઞાન જે મોજાના પ્રવાહ, દરેક બાજુની દિશાઓ, દરિયાના નોટીકલ માઈલ વડે અંતર, દરિયાય ચક્રવાત, જહાજ મુસાફરી, દરિયાઈ જીવન વગેરેના અભ્યાસ દર્શાવે છે. પ્રાકૃતિક ખગોળ શાસ્ત્ર અને વ્યવહારિક ફળ જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પણ અમુક અંશે સમુદ્ર સંસ્કૃતિ આધારિત છે.

જળચર પ્રાણીઓના નામ અને સંસ્કૃતિની વિસ્તૃત વિગતો સબંધકર્તા દેશોના મત્સ્ય વિભાગ પાસેથી મળી રહે છે અને નાના જીવોના નમુનાઓ જળચર પ્રાણીઓના સંગ્રહ સ્થાન ઉપર જોવા મળી શકે છે.

ઐતિહાસિક અસ્તિત્વ સબંધી દરિયાઈ મોટા પક્ષીઓ હવે જોવામા આવતા નથી, અથવા પૃથ્વી ભૂમિનો તે ભાગ અદશ્ય થઈ ગયો હોઈ શકે.

આનુષંગી. (અપૂર્ણ)

ભૌગોલિક અને કુદરતી અવસ્થામા સમુદ્ર સંપતિ.

સમુદ્ર સંપતિ.

ખનિજ તેલ અને તેલ પેદાશો, ક્ષાર અને લવણ; મીઠું, મૌક્તિક છીપ; મોતી છીપલા અને શંખલા, રેતી અને માટી, પુરાણા અવશેષો, ખડકો અને પથ્થરો.

દરિયાઈ વનસ્પતિ.

વાદળી, મોટી વેલો અને દરિયાઈ ઝાડવા, સેવાળ, અંબર-મીણ, અનુસંધાન વનસ્પતિ સંસ્કૃતિ.

નદીમા થતી વનસ્પતિ.

પુષ્પના છોડવાઓ અને વેલ, કમળના છોડ અને ઘણા પ્રકારના પાણીના છોડ, બીજવાટીયું; ઘાસ અને શેવાળ, માટી ખાતર અને કાંપ, અનુસંધાન વનસ્પતિ સંસ્કૃતિ.

ભુસ્તર સંપતિ; પૃથ્વી ભૂમિ અને સમુદ્ર ભૂમિ.

ખનીજ તેલ અને તેલ પેદાશો, રસાયણ, તેજાબ અને મિશ્ર વાયુ, ધાતુ અને ખનિજ પદાર્થો, હીરા અને રત્નમણિ; જવાહીર પથ્થરો, આરસ-પહાણ પથ્થરો અનેં ચુનાના પથ્થરો, કોલસાની ખાણ, પથ્થરો અને માટી, પુરાણા અવશેષો, અનુસંધાન વનસ્પતિ સંસ્કૃતિ. આનુષંગી.

સંપતિ જે તત્કાલ દષ્યમાન નથી તે પૃથ્વી ભૂમિના ભુગર્ભમા અને સમુદ્ર ભૂમિના તળિયામા પડેલી છે તેવી સંપતિ સમુદ્ર ભૂમિના ઉંડાણમાથી તેમજ પૃથ્વી ભૂમિ ઉપર ઔદ્યોગિક કલા વિજ્ઞાન દ્વારા દ્રવ્યોના શુદ્ધિકરણ પ્રક્રિયાથી મેળવાય છે.

દરિયાઈ અને નદી ઉપર વસતા પ્રાણીઓ અને પંખીઓ, અનુસંધાન પ્રાણી અને પંખી સંસ્કૃતિ.

વનસ્પતિ સંસ્કૃતિ

શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે દરેક સજીવ અને નિર્જીવ અસ્તિત્વ ભુત-તત્ત્વ; શક્તિ અને દ્રવ્યનુ સર્જન છે. આનુ નિરાકરણ કરવા જો દુન્યવી વસ્તુઓ તરફ નજર કરવામા આવે અને પ્રત્યેક અણું અને પરમાણુંઓ, તત્વ અને પદાર્થોનુ પૃથ્થકરણ કરવામા આવે, તો પણ જીવ અને જાતિ વડે તેના ભિન્નભિન્ન સર્જનનુ મૂળભૂત કારણ શોધવુ શક્ય બની શકે તેમ નથી. તેથી પરમાત્મા અને ગુરુ મહાત્મા તરફ જોવામા આવે, તો જ તે એક તેવી શક્તિ છે જે પોતાનુ સ્વયં ખરુ અસ્તિત્વ સમજાવવા શક્તિમાન છે.

જીવ સૃષ્ટિ ભેદ-દર્શક જીવો વડે બનેલી છે. તેની વ્યાખ્યા થયા મુજબ જે મનુષ્ય, વનસ્પતિ, જળચર, પ્રાણીઓ અને પંખીઓ, જીવ-જંતુઓ અને સૂક્ષ્મ જીવાણુ છે. પુદ્ગલિક સંસ્કૃતિના આ સાત વિભાગ જેના વડે જીવ સર્જનના વિવિધ અભ્યાસ અને અસ્તિત્વમા તેની અગત્યતા વિશે સઘળો સારાંશ ખુલ્લો થયો છે. અસ્તિત્વના આ સમુહમા સૌથી વધુ સર્જન વનસ્પતિ અસ્તિત્વ અંદર હોવાનુ ધારી શકાય છે, જે સમુદ્ર ભૂમિના સમાવેશ સાથે સમગ્ર પૃથ્વી ભૂમિને આવરી લેતા સ્થિર જીવોના સમુહ ગુણાંકમા દર્શાવેલ છે.

વનસ્પતિ જે ઈશ્વર કૃપા, કુદરતનુ સ્વર્ગ, જગતની હરિયાળી, સૌંદર્યની કલિકા, આ બધી કદર કરવા વડે તેના મહાન ઉપકારી ચરિત્રને દર્શાવવા પુરતા થઈ શકતા નથી. ઉપરાંત અનુભવ વડે, વ્યવહારિક રીતે, અને સત્યથી તેમ સમજાય છે કે સમસ્ત પુદ્ગલિક અસ્તિત્વ કેવળ વનસ્પતિ ઉપર આશ્રિત છે.

વનસ્પતિની વિલક્ષણતા વૈજ્ઞાનિક ગણતરીએ ઘણી જ વિશાળ રીતે ફેલાયેલી છે. વૃક્ષો અને રોપાઓ વડે તેની અધિક અગત્યતા છે. તે સ્વયં અવયવભૂત અંગ અને ઔષધ છે. તેની પેદાશ અને ઉપ-પેદાશો જે જાતજાતના જીવન નિર્વાહ, રોગહારી અને આહાર કલાજ્ઞાન અંદર સમાવેશ થાય છે. વનસ્પતિ સ્વયં કુદરતી રસાયણ દ્રવ્યો વડે કામ કરતુ સંપૂર્ણ તૈયાર વિજ્ઞાન છે અને મુખ્ય વિશિષ્ટતા જે અસ્તિત્વને જીવંત રાખવાનુ કાર્ય કરે છે. આગળ તેની કામગીરીમા જંગલો, ખેતીવાડી, શૈક્ષણિક અધ્યાપનો, ઔષધિ દર્શન શાસ્ત્ર, ઔષધાલય અને પ્રયોગ શાળામા સહાય રૂપ કુદરતી સંપતિમા સબંધ ધરાવતી ખૂબ જ પ્રભાવશાળી શક્તિ છે, તેમજ તે જમીનને ફળદ્રુપ રાખે છે. તે કુદરતી સમૃદ્ધિ; ઉદ્ભવો જાળવી રાખે છે અને રણ વિસ્તાર થતો અટકાવે છે. તેથી તેમ માનવામા આવે છે કે જ્યાં કોઈપણ વનસ્પતિનુ રોપણ ના થયુ હોય ત્યાં કોઈ અસ્તિત્વ પણ હોવાની શક્યતા ધારી

શકાતી નથી.

ભારતનુ મૂળનુ દાક્તરી વિજ્ઞાન અને જે વ્યાધિ નિવારણ ઔષધોપચાર અને વનસ્પતિ સંશોધન અંદર આયુર્વેદની પ્રધાનતા છે. એલોપથી વ્યાધિ નિવારણ અને ઔષધોપચાર જ્યારે શારીરિક વિપર્યાસ જે વાયુરૂપ અને વિષકારી; ઝેરી રોગ-લક્ષણો વધારે પ્રમાણમા વધી જતા તેના તુરંત ઈલાજ થવા ઉપયોગી થાય છે.

ધર્મશાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે વનસ્પતિ જીવમા ચેતન તત્વની હસ્તી છે તેના વધુ આગળ સંશોધન અને પ્રયોગ શ્રી જગદીશચંદ્ર બોઝ, બંગાળ, ભારત તરફથી કરવામા આવ્યા. તે પણ પુરવાર કરે છે કે વનસ્પતિ જીવમા સંવેદનશીલતા મૌજુદ હોય છે.

વૃક્ષારોપણ.

વૃક્ષો પૂજનીય છે. વૃક્ષ પુજા અનુસરવા શાસ્ત્ર તેની લાક્ષણિક વિધિ બતાવે છે. ઘણા પ્રકારના વૃત; નિયમો વૃક્ષ અને રોપાની સાક્ષીમા લેવામા આવે છે. છોડના પાંદડા અને પુષ્પો પરમાત્માની ભક્તિમા ભક્તિભાવથી અર્પણ થાય છે. ઘણા મહાત્માઓ, વિદ્વાન મહાનુભાવો અને કવિઓ તરફથી તેની અંદર પ્રેમ અને આકર્ષણથી શૈક્ષણિક સાહિત્ય અને કવિતાઓ લખવામા આવી છે. વૃક્ષો જગ પ્રસિદ્ધ છે. કારણ કે બધી જ કલા અને શણગાર માત્ર વૃક્ષફલ, મેવા, પુષ્પ અને પાંદડા વડે સુશોભિત થઈ શકે છે.

વનસ્પતિ સંસ્કૃતિ કુદરતી પરિબળોને આકર્ષવા મુખ્ય ઉદ્ભવ છે. વૃક્ષો પૃથ્વી ક્ષેત્ર અને પર્યાવરણમાથી જુદા જુદા તત્વો વહન કરે છે અને અર્ક થયેલ તત્ત્વોનુ શક્તિ અને ખાદ્ય પદાર્થોના સ્વરૂપમા ઉપાર્જન કરવા સંચારણ કરે છે. તેથી તે પૃથ્વીના અસ્તિત્વ ઉપર કાર્ય કરતી સૌથી વિશાળ શુદ્ધિકરણ પ્રક્રિયા ગણવામા આવે છે. તેમજ તે વાયુ રૂપ અને વરાળરૂપ શક્તિઓનુ નિસ્યન્દન થવાની વ્યવસ્થા કરવામા, તત્વોનુ રૂપાંતર કરીને જીત વૃક્ષ; વૃક્ષફળની પેદાશો જેવી કે, અર્ધ ઘન, નરમ ગર્ભવાળા અને પ્રવાહીવાળી વસ્તુઓ આહાર પોષણના ઉપયોગમા ઉપાર્જન કરવા, તેલયુક્ત અને ચરબીયુક્ત પદાર્થોનુ જુદા જુદા પ્રકારે ઉપાર્જન કરવા. અનુસંધાન જીવ-જંતુ સંસ્કૃતિ, મધમાખી ઉછેર. આગળ તે ખાદ્ય અને અખાદ્ય રસાસ્વાદ, અંગરાગ, સુગંધિત અને ખુશબોદાર પદાર્થો; અતર અને પ્રવાહી ખુશ્બુ વગેરેના વિજ્ઞાનમા તેનો વિસ્તાર થાય છે.

વનસ્પતિના ઉછેર માટે વૃક્ષના અવયવભૂત અંગ જેવા કે નાની શાખાઓ, મુળીયા, બીજ અને કલી, ફળ અને ગળવાળા ફલના કોચલા, બીજનુ ગરતત્વ,

ખાદ્ય પાક; અનાજ-કઠોળ વગેરે, ફુલ કલી, લીલુ ખાતર અને સુકુ ખાતર, જે વડે છોડવા અને વૃક્ષારોપણની વૃદ્ધિ થવા માટે પ્રાણવંત છે.

ખેતી.

પ્રજાની મૂળ પ્રથમ આબાદી ખેતી ઉપર ધારણ થાય છે. જેમા સમતોલ ઉત્પાદન પ્રમાણનુ કેવી રીતે આયોજન કરવામા આવે છે તેના ઉપર આધાર રહે છે. જ્યારે તેમ વિચારી જોતા કે ઔદ્યોગિક અને શહેરી વિસ્તાર અંદર જે જમીન રોકાયેલ છે તેમા ઝડપી વિકાસની દૃષ્ટિએ સમયે સમયે વધારો થાય છે. પરંતુ મુખ્યત્વે કૃષિ-પાલનમા બહોળો જમીન વિસ્તાર જરૂરી છે. જેથી આ ભૂમિકામા ખેતીમા રોકાયેલો જમીન વિસ્તાર વધુ હોવાથી તે વડે કૃષિ-પાલન અને ઔદ્યોગિક વિકાસ અનુક્રમે સમતોલ રાખવા સારુ પરિણામ લાવી શકે છે.

આધુનિક સમયમા પશ્ચિમ દુનિયાની પ્રજા તેમના ખેતી ઉત્પાદનમા વધારે સુખી છે, કારણ કે ખેતી અને તેની પેદાશો પાછળ સંભાળ અને સારવાર ઉપર વધારે ધ્યાન આપવામા આવે છે. પૂર્વે એકસો વર્ષની અંદર ભારતની પ્રજા ખાદ્ય પેદાશોની ઉપલબ્ધિમા વધારે સુખી હતી, જે ઇતિહાસ તેમ બતાવે છે કે કૃષિ ઉત્પાદન ભૂમિકાએ ભારત દેશ સ્વાધીન હતો.

ભારત, તેના ભૌગોલિક સ્થાનમા જેમા કુદરતી પરિબળો વડે કૃષિ પરિસ્થિતિ માટે આબોહવા અને જમીનની ફળદ્રુપતા ઘણી અનુકૂળ છે તેથી વનસ્પતિ સંસ્કૃતિ ભારત ભૂમિ ઉપર ખૂબ જ વિકસિત થયેલ છે. આ વિજ્ઞાન અંદર આગળ વિસ્તરણ વડે પશુ-પાલન, મરઘા ઉછેર કેન્દ્ર, દૂધ ઉત્પાદન કેન્દ્ર, બાગાયત અને શાકભાજી ફાલ, ફુલપાન રોપા ઉછેર અને બાગ-બગીચા, ખાદ્ય પદાર્થ કલાવિજ્ઞાન, ખાતર અને સિંચાઈ આયોજન, કૃષિ સંભાળ અંને સારવાર વગેરેનો ખેતી અંદર વિકાસ થયો છે.

ઝડપી કૃષિકર્મના પરિણામમા, જેમ કે કમોસમી અને આંતર-પ્રદેશિય પાકની ખેતી કરવી તેની પાછળ ખોરાક પહરેજમા વિપરીતતા આવવાનુ મોટુ કારણ છે. બીજા ભાગરૂપ કારણો જે મહેનત અને નુકશાની વગેરે વડે ઉત્પાદનની ઊંચી પડતર, લાગે છે. કારણ કે લીલોતરી નાના જીવ-જંતુઓના રહેવાસ સ્થાન છે. તેઓ અતિ ખાઉધરા પકૃતિવાળા અને ચેપી લક્ષણવાળા ઓળખાય છે. તેથી આ રક્ષણ સાથે મોંઘી માવજત અને મહેનતની વારંવાર જરૂર પડે છે. તેના બીજા અટકાવમા કુદરતી પદ્ધતિની ભલામણ મુજબ જે ઘણા પ્રકારના ખેતીકર્મમા પાકને લણી લીધા પછી થોડા સમયનો ગાળો રાખવામા આવે છે. જેથી જમીનની ફળદ્રુપતા જળવાય રહે

છે, અને સાથે સાથે ઝાડો અને બીજા વૃક્ષ ઉછેર વચ્ચેની જગ્યામા શાકભાજી અને કંદમૂળનુ વાવેતર કરવુ તે ઇચ્છવાયોગ્ય નથી. આ વડે જીવડાઓની બોજારૂપ ખરાબીમાથી મુખ્ય પાકનુ રક્ષણ થવા માટે જીવ-જંતુઓના ઉપદ્રવને દૂર રાખવા આ એક વ્યવહારુ માવજત છે. કૃષિકર્મના વિકાસ માટે સુધારેલી પદ્ધતિઓ અને કલાજ્ઞાનનો યોગ્ય રીતે અમલ કરવો જોઈએ.

-: વનસ્પતિ શાખાઓની ભૌગોલિક સ્થિતિમા કુદરતી સંપતિ અને ભુસ્તર સંપતિ. (ભારત) :- આનુષંગી. (અપૂર્ણ)

વનશ્રી અને પર્વત ઉપર થતી વનસ્પતિ.

ઘટાદાર વૃક્ષો અને ઊંચા; શાખા વગરના વૃક્ષોની ઘણી જાતો હસ્તીમા છે. સાગ અને દેવાદાર વૃક્ષો, ચંદન વૃક્ષ અને વાંસના વૃક્ષો જે ઈમારતી લાકડાની જાતોમા, બુચના વૃક્ષો, સીસમના વૃક્ષો જે કાળા લાકડાની જાતનો વિનાશ થવાથી હવે લગભગ અદૃશ્ય થયેલ છે. રોગહારી; ઔષધિ છોડવા જે જડીબુટી અને કરિયાણુની જાતોમા, થોર, કાંટાદાર વૃક્ષો અને વેલ.

દરીયાઈ વનસ્પતિ.

વાદળી, મોટી વેલો અને દરિયાઈ ઝાડવા, સેવાળ, અંબર-મીણ, મૌક્તિક છીપ; મોતી છીપલા અને શંખલા, ક્ષાર અને મીઠાના અગર, પ્રાણી અગર છોડવાના પુરાણા અવશેષો - (સમુદ્ર અંદરના) રેતી અને માટી, અનુસંધાન સમુદ્ર સંસ્કૃતિ. આનુષંગી.

નદીમા થતી વનસ્પતિ.

પુષ્પના છોડવાઓ અને વેલ, કમળના છોડ અને ઘણા પ્રકારના પાણીના છોડ. બીજી વાટીયું; ઘાસ અને શેવાળ, માટી ખાતર અને કાંપ, અનુસંધાન, સમુદ્ર સંસ્કૃતિ. આનુષંગી.

રોગહારી વનસ્પતિ.

આ બધાની હજારો પ્રકારમા તેની કુદરતી અવસ્થામા છે, તે સ્વયં વૃક્ષો, છોડવા, વેલ, મુળીયા અને પાંદડા જે અવયવભૂત જડીબુટી, જીતવૃક્ષ; જીત ફળની પેદાશ અને ઉપ-પેદાશો જે અર્ધઘન, નરમ, ગર્ભવાળા, ચરબી યુક્ત અને પ્રવાહી પદાર્થો વગેરે. જેના ઉલ્લેખ મુજબ જંગલની, દરિયાઈ, અને નદીમા થતી વનસ્પતિ આ બધાની ઔષધિના રૂપમા પ્રક્રિયા કરવામા આવે છે. આગળ, આ વનસ્પતિનો

આહાર-પોષણના રૂપમા પણ ઉપયોગ કરવામા આવે છે. જેના ઉલ્લેખ મુજબ તે દરેક પ્રકારની કૃષિ-પાલનની પેદાશો અને ઉપ-પેદાશો છે. વનસ્પતિ જે ઔષધિઓ, રસાયણો અને દ્રવ્યો વડે સંપૂર્ણ તૈયાર વિજ્ઞાન ધરાવે છે. તે સર્વત્ર જગતના અસ્તિત્વને પ્રાણવંત અને રસાળ રાખે છે.

ખેતી વાડી. (પ્રાદેશિક કૃષિકર્મ, ગ્રામ્ય વિસ્તાર)

બધા પ્રકારના ઉષ્ણકટિબંધ; ખરીફ પાક જે અનાજ, કઠોળ, તેલીબીયા અને કપાસીયા, મકાઈ અને કંદમૂળના પાક, ઘણા પ્રકારમા કરીયાણું, ચા ના પાનનુ વાવેતર, ચિકોરી જે કોફીની ઉપજ માટે, તમાકુ, કેશર, લીલો ચારો અને સુકો ચારો, સુકુ ઘાસ અને લીલુ ઘાસ વગેરે છે.

બાગાયત. (પ્રાદેશિક કૃષિકર્મ, ગ્રામ્ય વિસ્તાર)

ફળ ઝાડ અને વેલો, શેરડી વાવેતર, ઉષ્ણકટિબંધ તાડ વૃક્ષો અને કોચલામા ઢંકાયેલા ગરવાળા ફળ ઝાડ, શાકભાજી વાવેતર, પુષ્પના છોડ અને વેલ.

ભુસ્તર સંપતિ. (પૃથ્વી ભૂમિ અને સમુદ્ર ભૂમિ)

મિશ્ર રસાયણ તેલ અને ખનિજ તેલ દ્રવ્યો, રસાયણ, તેજાબ અને મિશ્ર વાયુ તત્ત્વ, ધાતુ અને ખનિજ પદાર્થ, હીરા અને રત્નમણિ; જવાહિર પથ્થરો, આરસ પહાણ અને ચુનાના પથ્થરો, કોલસાની ખાણ, પથ્થરો અને માટી, ખડકમાથી મળેલા ધાતુ-ઉપધાતુના પુરાણા અવશેષો - (ભૂમિ અંદરના). પ્રાણી અગર છોડવાના પુરાણા અવશેષો-(સમુદ્ર અંદરના). અનુસંધાન સમુદ્ર સંસ્કૃતિ. આનુષંગી.

પ્રાણીઓ અને પંખીઓ.

અનુસંધાન, પ્રાણી અને પંખી સંસ્કૃતિ. આનુષંગી. અ-બ.

અમુક પ્રકારની જાતોમા શારીરિક રીતે તેઓ રોગહારી; ઔષધ સંપત્તિ ધરાવે છે, જેવી કે અંબર મીણ; ચરબી, કસ્તુરી, પક્ષીઓના ચરક દ્રવ્ય અને ગૌમુત્ર.

પ્રાણી અને પંખી સંસ્કૃતિ

દુનિયાના દરેક દેશો તેની ભૌગોલિક અવસ્થા પ્રમાણે પોતાની કુદરતી સંપતિ ધરાવે છે તેની અંદર સમુદ્ર, વનશ્રી અને ભુસ્તર બંધારણની કુદરતના પર્યાવરણમા ઘણી અગત્યતા છે. આ સંપતિઓ દ્વારા દેશના આશાવંત વિકાસ વિશે અંદાજ કાઢી શકાય છે. તેવી પણ મહાન દુનિયા છે, જ્યાં કુદરતી સંપતિ અને પુદ્ગલિક અસ્તિત્વનો ભવ્ય સંયોગ થયેલો હોય છે.

પૃથ્વી ભૂમિ ઉપર પ્રાણીઓ અને પંખીઓનુ એકલુ અસ્તિત્વ જે અસ્તિત્વ ક્રમમા ઓછામા ઓછુ હોવાનુ ધારી શકાય છે, પરંતુ સમુદ્ર ભૂમિના જળચર પ્રાણીઓનો ઉમેરો કરતા તે વસ્તીમા બીજા ક્રમમા ઊંચે આવે છે. આ પરંપરામા જંગલી પ્રાણી સંસ્કૃતિના અસ્તિત્વ કરતા વનસ્પતિ ખાનારી પ્રાણી સંસ્કૃતિ સરખામણીમા ઘણી વધારે થાય છે. પ્રાણીઓ અને પંખીઓના જીવન લક્ષણો અભ્યાસ કરવા જેવા છે. તેઓ પરિસ્થિતિનો વિચારતોલ કરવા ચોક્કસ પ્રકારનુ માનસજ્ઞાન ધરાવે છે, અને ઘણા દૂરના અંતરેથી આવતા નાના અવાજ અને ગંધ વડે ત્વરીત સાવધ થઈ જાય છે, સિવાય કે પવન ફુંકાવાની દિશા જે પ્રાણીઓ તરફ હોવી જોઈએ તેના ઉપર આધાર રહે છે. જીવનની બાબતોમા તેઓ કુદરતના નિયમોને ચુસ્તપણે વળગી રહે છે. આફતો અને શિકારી પ્રાણીઓના હુમલા સામે સ્વરક્ષણ કરવા સંપૂર્ણ સાવધાન હોય છે. આ બાબતમા શિકારી પ્રાણી અથવા પક્ષી વડે એક નાના સસલાને પણ પકડવુ સહેલુ બનતુ નથી, કારણ કે તેઓને વિલક્ષણ નિપુણતા; હરીફ પ્રાણીના હુમલાને નાકામિયાબ બનાવવા અને બચાવ કરવા માટે કૌશલ્યની કુદરતની બક્ષિસ મળી હોય છે.

શિકારી પક્ષીઓ વધારે નિપુણ હોય છે અને શિકારને ઝડપવા માટે ઘણી લાંબી ઊંચાઈથી ઝંપલાવવા છતા તેના નિશાન ઉપર ઘણુ જ ચોક્કસ હોય છે. તે તેટલુ પૂર્ણતાથી પાર ઉતારવામા આવે છે કે જેમ હવાઈ દળના; હંટર વિમાન વડે તોપમારો ચલાવવાના નમુના રૂપ હોય છે. તેઓના હુમલાના સામર્થ્યમા પાંખ વડે પ્રહાર કરવો, અણીદાર નખ વડે છેદી નાખવુ, અને હથોડા જેવી સખત ચાંચ વડે શિકારને પકડી રાખવો, આ બધુ હુમલા દરમ્યાન એક સામટુ બને છે. ગીધ અને ગરુડ શિકારી પક્ષીમા પ્રખ્યાત જાત છે. પાણીના પક્ષીઓ પાણી અંદર ડુબકી મારીને ખોરાક પકડી શકે છે. પક્ષીઓની વિશિષ્ટ લાક્ષણિકતા તે છે કે, જ્યારે પક્ષીઓ ઉડતા હોય છે ત્યારે આકાશની ઊંચાઈએ કોઈ પણ સંકેતો મળતા નહી હોવા છતા તેઓ આકાશમા યોગ્ય રીતે દિશા શોધી કાઢે છે, તેમજ જ્યારે માળા ઉપર પાછા ફરતા તેઓ કદી ખોટુ ઉતરાણ કરતા નથી.

શિકારી પ્રાણીઓ નિશાન; શિકાર ઉપર હુમલો કરવામા દરેક વખત સફળ થઈ શકતા નથી પરંતુ તેઓ સાવધાનીથી અને છુપા હુમલા વડે સફળ થાય છે, અથવા નિશાન બનેલા પ્રાણીને ટોળા વડે ઘેરી લઈ પકડી પાડે છે. યદ્યપિ, શિકારી પ્રાણીઓ ચીલ-ઝડપમા વધારે કાબેલ હોય છે.

પ્રાણી અને પંખી સંસ્કૃતિમા, નાના પક્ષીઓ આકાશમા ઉડવાની ગતિમા સૌથી વધુ ઝડપી હોય છે, ઘાસચારો ખાનારા પ્રાણીની જાતોમા અશ્વ અને હરણ દોડવાની ગતિમા બીજા ક્રમમા વધુ ઝડપી છે, વનચર જાતોમા કાળો દિપડો, પીળા ટપકાવાળો ચિત્તો, અને જંગલી બિલાડો, દોડવાની ગતિમા ત્રીજા ક્રમમા વધુ ઝડપી છે.

પંખી સંસ્કૃતિમા, દેશાટન કરતા પક્ષીઓ જીવન અને જીવન-નિર્વાહ, પ્રેમ અને સૌંદર્યની બાબતોમા શ્રેષ્ઠ પ્રદર્શનીય છે. તેવી જ રીતે પ્રાણી સંસ્કૃતિમા, વસ્તીમા રહેતા પશુધન પ્રેમ અને જીવનના શ્રેષ્ઠ પ્રદર્શનીય છે.

પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓના શારીરિક બંધારણ ઘણા મજબુત હોય છે, તેમજ ખોરાક અને પાણીની અછત સ્થિતિમા ગણના યોગ્ય લાંબા આંતરા સુધી નભવાની સહનશક્તિ ધરાવે છે.

પ્રાચીન સમયમા થોડા પ્રકારના પક્ષીઓનો લડાઈ સમયમા સંકેતો અને જાસુસી સંદેશા જેવા સંદેશા વ્યવહારના મદદ કાર્યમા ઉપયોગ થતો હતો. વર્તમાન સમયમા અમુક પ્રકારના પ્રાણીઓ જે ખાસ જાતના શ્વાનોને ખાસ કરીને ફોજદારી ગુન્હાશોધન જેવા મદદ કાર્યમા ઉપયોગ કરવા તાલીમ આપવામા આવે છે, કારણ કે તેઓ ગંધ પારખવાની ઊંચી ક્ષમતા ધરાવે છે. અમુક પ્રકારના વસ્તીમા રહેતા પશુધન અને પક્ષીઓ પ્રજાની રક્ષામા ઉપયોગી થાય છે.

કરાટેની કલાવિદ્યા કે જેની અંદર હઠયોગ શક્તિ સાથે હુમલો અને રક્ષણ કરવા જુદાજુદા પ્રાણીઓ અને પંખીઓ વડે ધરાવતી નિપુણતાની વિશિષ્ટ પદ્ધતિ શીખવવામા આવે છે, આ કલાજ્ઞાન વ્યાયામ તાલીમ અંદર મનુષ્યએ જાતે જ વિકસાવ્યો છે.

કુદરતી રીતે સઘળા વર્ગના પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓમા આરોગ્ય સબંધી સમજણની જન્મ-સિદ્ધ બક્ષિસ હોય છે. તેઓને સામાન્ય રીતે જેમ માનવામા આવે છે તેમ માત્ર ખાવુ-પીવુ અને જીવવુ તેવા નથી. તેઓની પ્રવૃત્તિઓ જીવન ક્રમ બાબતો પુરતી મર્યાદિત હોય છે અને તેમના જીવન અને જીવન નિર્વાહમા તેઓ સ્વાધીન ચરિત્રો છે. તેઓના રહેઠાણ જેવા કે પક્ષીના માળા, પ્રાણીઓની કોતર અને દર, ગુફાઓ, ઘણા સુંદર અને સ્વચ્છ હોય છે. નાના બચ્ચાઓ સ્વનિર્ભર

થવા થોડા સમયની અંદર કેળવાય જાય છે અને તેમના સાદા-સીધા જીવન માર્ગમા વડા પ્રાણીને અનુસરે છે. પક્ષીઓનો કલવર, પ્રાણીઓનુ ભાંભરવુ અને ગર્જના કરવી તેમા ચોક્કસ સંકેતો હોય છે. જ્યારે ક્વચિત માંદગી અથવા ઈજા થવાનુ કારણ બન્યુ હોય ત્યારે તેઓ જાતે જ કુદરતી ઈલાજ વડે માવજત કરી લીએ છે. તેઓ મૈત્રીને ચાહે છે અને તેના માલિકને કદાપિ ભુલતા નથી.

કુદરતી ઉપચાર જે શારીરિક તકલીફો અને માંદગી માટે બાહ્ય સારવાર માનુ સંપૂર્ણ વ્યાધિનાશક વિજ્ઞાન છે. પરંતુ વસ્તુતઃ જીવન વ્યવહારમા કુદરતી ખાસિયતનો મહાવરો હોવો જોઈએ.

પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓનુ આગવુ શારીરિક લક્ષણ જે તેની નેત્ર-દષ્ટિમા હોય છે. કુદરતી રીતે જ તેઓ રાત્રીના અંધકારમા ચોખ્ખી રીતે જોઈ શકવા શક્તિમાન છે. પ્રાણીઓની આંખો રાત્રીના અંધકારમા જેમ રેડીયમ ધાતુ પ્રકાશતી હોય તેમ ચમકતી હોય છે. તેઓ મુખ્યત્વે જંગલ, પર્વત, નદી કાંઠો અને દ્વિપ ભૂમિના રહેવાશી છે, તેમજ તે સરોવર અને મૃગયાવન ઉપર પણ વસવાટ કરી શકે છે, આ સ્થાનો જે પક્ષીઓની નિવાસ જગ્યા, દેશાટન કરતા પક્ષીઓની વિશ્રામ જગ્યા અને પ્રાણીબાગ વડે ઓળખાય છે.

પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓની અંદર તેઓના રહેણાક દેશ અથવા પ્રાંત વડે તેઓ એક જ ઓલાદના હોવા છતા જે વડે તેઓના જીવન વ્યવહારમા અને મુખમુદ્રામા થોડો તફાવત માલુમ પડે છે. કારણ કે તેઓ દરેક રીતે જે દેશ અને પ્રદેશના બદલતા જતા ક્રમના કુદરતી વાતાવરણના ગોઠવાયેલા સ્થાન પ્રમાણે કુદરતી સ્થિતિથી ટેવાયેલા હોય છે. તેઓ નાના ટોળામા રહે છે અને સમાન રીતે ગુજરાન કરવાના આચારથી બીજા કોઈપણ પ્રાણી સમુહના અસ્તિત્વ વચ્ચે કદી પણ આડે આવતા નથી.

પૂર્વે છેક લાંબા યુગથી ઇતિહાસ તેમ બતાવે છે કે, અમુક પ્રકારના પ્રાણીઓને મનુષ્યની વ્યવસ્થા નીચે લેવામા આવ્યા હોય તેના કારણ પાછળ આ પ્રાણીઓ મહેનતુ હોવાનુ જણાતા અને કૃષિકર્મ, સામાન્ય ગાડી-વાહન દોરી જવા અને મુસાફરીમા ઉપયોગ થતો હોવાથી તેથી તેઓને કામ ઉપયોગી પ્રાણીઓ દર્શાવ્યા હોય, અમુક પ્રકારના પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓની પ્રજાની રક્ષા અંદર ગણતરી કરવામા આવી હોય, જેમા સામાન્ય જરૂરિયાતો મુખ્યત્વે કરીને ઈંડા, દૂધ અને કાચી પેદાશો જેવી કે ઊન, ચામડું, અંગરાગ વસ્તુઓ, બળતણ વગેરેના તેઓ જાતે જ ઉત્પાદક છે. આમાના કેટલાક ઘાસચારો ખાનારા પ્રાણીઓની જાતનો વસ્તીમા રહેતા પશુધન મુજબ નિર્દેશ કરેલ છે. તેઓ મુખ્યત્વે ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના રહેવાશી છે.

આ મોટી વસ્તીની અંદર, જળચર પ્રાણીઓને બાતલ કરતા તે વડે પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓના અસ્તિત્વમા વનસ્પતિ ખાનારી જાતોમા થોડી ચઢતર બહુમતી વડે આશરે ૪૫% થી ૪૦% હોવાનુ ધારી શકાય છે અને બાકીની લઘુમતીમા જંગલી જાતો વડે આશરે ૩૦% હોવાનુ ધારી શકાય છે અને આશરે ૨૫% થી ૩૦% જે ઘણુ કરીને પક્ષીઓના સમુહમા જેમા જંગલી તેમજ વનસ્પતિ ખાનારા આ બંને લક્ષણો હોવાનુ ધારી શકાય.

પ્રાણીઓની દુનિયા વંશ પરંપરાગત હકીકત ખુલ્લી કરે છે કે પ્રત્યેક અસ્તિત્વ ચૈતન્ય અને ચૈતન્ય રહિત અટલ હોય છે. તેની અંદર મૂળ તત્વ અને શરીરમા ફેરફાર થતો હોય તેવી કોઈ શક્યતા દેખાતી નથી. અનુસંધાન વાણિજ્ય સેવા. વર્તમાન-પત્રના મહાન તસવીરકાર શ્રી માઈક ડે. બ્રિટીશ દેશ તરફથી, તેમના નૃવંશવર્ણ શાસ્ત્રના અભ્યાસમા તેમ દર્શાવ્યુ છે કે જીવ તત્વ આશરે ૧૦ લાખ વર્ષ સુધી હસ્તીમા રહે છે ત્યાર પછી તે ગાયબ થઈ જાય છે. આ દષ્ટાંતમા ડીનોસોર પ્રાણી વિશે દર્શાવ્યુ છે કે તે અસ્તિત્વમાથી અદશ્ય થઈ ગયુ છે આ માહિતી સામયિક-પત્ર ચિત્રલેખા, જુન-૯૩ ના સૌજન્યથી મેળવેલ છે.

ભારત દેશની તેની ભૌગોલિક સ્થિતિ અંદર કુદરતી સંપતિનો જે ભાગ ધરાવે છે તેની સંભાળપૂર્વક જાળવણી કરવી જોઈએ. તે અસ્તિત્વનો આફતકારક રીતે વિનાશ થવાની અસર નહી પહોંચવી જોઈએ, કારણ કે ઘણા દાખલાઓમાં તેમ બન્યુ છે જેના ઉલ્લેખ આપ્યા છે તેમા,

૧. વનસ્પતિના દષ્ટાંતમા, સીસમના ઝાડ અને સાગના ઝાડ જે લાકડાના ઉપયોગના, આ જાતના વૃક્ષો ફક્ત ભારતમા ઉપલબ્ધ હતા, તેનો વિનાશ થવાથી અસ્તિત્વમાથી અદશ્ય થઈ ગયા છે.

૨. જંગલના પ્રાણીઓના દષ્ટાંતમા, વાનર અને સસલા જે આ જાતિની પરંપરા છેક શિવ-યુગથી અસ્તિત્વમા હતી, હવે આ સંસ્કૃતિ આધુનિક સમયમા પ્રયોગ સબંધી બહાના હેઠળ અંતના છેડા સુધી આવી પહોંચી છે.

૩. જંગલના પ્રાણીઓનો રાજા હાથી, જે માત્ર હાથીદાંતના રમકડાથી રમવા ખાતર તેને શિકાર વડે મારી નાખવામા આવે છે. તેના કરતા હાથીદાંતના માનવીના નમુના બનાવી કઠપુતલીના ખેલમા બાજુએ ગોઠવવા તે વધારે સારુ છે, તેમજ સંગ્રહ-સ્થાન અને સ્મશાનમા હાથીદાંતના માનવીના રમકડા રાખવા તે પણ સુંદર યાદગીરી થાય તેમ છે.

૪. કેટલાક ક્વચિત મળી શકતા વનચરની જાતો જેવા કે વાઘ, ગેન્ડો, સર્પ,

વગેરે જે શારીરિક ઉપાયના ઓસડ બનાવવાના બહાના નીચે તેને મારી નાખવામા આવે છે. આ બધુ માનવીની ઘેલછા અને જંગલીપણાની પરિસીમા પુરવાર કરે છે.

૫. જળચર પ્રાણીઓના દૃષ્ટાંતમા, માછલાઓનો મોટા સમૂહમા સંહાર થાય છે અને મોટા વેપાર-ધંધાના વિકાસ માટે બીજા દેશોમા લઈ જવામા આવે છે, જે થોડા દિવસના ઉપયોગ માટે નાણાની અદલ-બદલ કરવાની ઉડાવ વૃતિનો નમુનો છે, તે આવા બધા માણેલા સુખો પાછા વાળવા તેનો સમય સી-લોર્ડ શ્રી જલનાથ અને કુદરતના ન્યાય પાસે છે.

૬. નદીના પ્રાણીઓ, જે દેડકાઓને ખાવાના બહાનાએ ફક્ત ગંદી ભુખને સંતોષવા ખાતર બહાર નિકાલ કરી દેવામા આવે છે.

૭. પશુપાલનના દૃષ્ટાંતમા, ઊંચ કોટિના કામ-ઉપયોગી પ્રાણી બળદ, જેને નપુંસક કરવાની સારવાર આપી તેને બલહીન બનાવી દેવામા આવે, તે એક મોટુ આશ્ચર્ય છે કે સામાન્ય જનના બહાના ખાતર આ મહાન પ્રાણી ઉપર આવા શારીરિક અને માનસિક ત્રાસ ગુજારવામા કોઈપણ વિદ્વાન કેવી રીતે સહમત થઈ શકે.

૮. માતા સમાન ગાય પ્રાણી, જેને ખાવાના ઉપયોગ માટે મોકલી આપવી, તે આવા મનુષ્ય પરંપરાની બગડી ગયેલી સંસ્કૃતિનો યથેષ્ટ દાખલો છે. હાલ ફક્ત એક દશકા પહેલા માતૃ-ભુમિ તરફથી મહાન સંતો અને શ્રી વિનોબા ભાવે દ્વારા સખત પ્રયત્નો કરવામા આવ્યા પછી મનાઈ હુકમને મંજુરી આપી આવા સોદાઓ અટકાવવામા આવ્યા.

૯. બાંધવ સમાન પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓ જે ઘેટા અને બકરા, ડુક્કર અને ભુંડ, મરઘા-કુકડા અને તેના નાના બચ્ચાઓ, આવી જુદી જુદી જાતિના જેને ફક્ત શક્તિદાયક અને સ્વાદિષ્ટ ખોરાક માટે મારી નાખવામા આવે છે. આ બધા વનસ્પતિ ખાનારુ પશુધન ફક્ત ઘાસચારા ઉપર અને પક્ષીઓ લીલોતરી અને દાણા ઉપર ગુજારો કરે છે. તથાપિ, પ્રાણીઓની બાજુએ લીલા-સુકા ચારાનો ભાગ આપ્યો હોવા છતા તેઓના સદાચાર અને શરીર શક્તિમા કેટલી સુંદરતા છે અને મનુષ્યની બાજુએ ફળ અને મેવાનો ભાગ રાખ્યો હોવા છતા મનુષ્યના સદાચાર અને શરીર શક્તિને તેમની સાથે સરખાવી જોતા કેટલુ બેડોળ ચિત્ર છે.

૧૦. વસ્તીમા રહેતા પશુધનના દૃષ્ટાંતમા, જે દુઝાળા પશુઓ ઉપર થતી કૃત્રિમ વર્ણશંકર પશુ ઔલાદ પદ્ધતિ, જે લગભગ કિસ્સામા પુરવાર થયેલ છે કે તેના વડે કાર્ય શક્તિ વગરનો અને શક્તિહીન વંશ પેદા થયેલ, તો પણ મોટા પાયા ઉપર તે અખતરા ચાલુ રાખવામા આવ્યા.

૧૧. આ બધા ઘણી ખરાબ હાલતના દૃષ્ટાંતમા જે કઈ બની ગયુ તે માટે બધાનો દોષ નથી, સિવાય કે જેઓ બિનવફાદાર વ્યક્તિઓને અપરોક્ષ રીતે તેમ કરવા છુટ મળી અને બીજાઓ તેઓની ઇચ્છા મુજબ નાચ કરવા અને તાળી પાડવા તેમની સાથે જોડાયા.

૧૨. આ પરિણામમા સ્વયં દેશે મૂલ્યવાન કુદરતી સંપતિ ગુમાવી છે. તેની વાસ્તવિક કિંમતમા ચુકવવા પાત્ર થતી પડતર કેટલી થાય તેનો આ દાખલામા અંદાજ આંકતા જે,

૧. વનસ્પતિમા ૦.૦૧ પૈસાની કિંમત જેટલુ વાવવુ તેનુ વળતર ૧/- રૂપિયાની કિંમત જેટલુ મળવાપાત્ર માની શકાય.

૨. પ્રાણી અને પંખીઓ માટે ૧/- રૂપિયાની કિંમત જેટલુ વાપરવુ તેનુ વળતર ૧૦૦/- રૂપિયાની કિંમત જેટલુ મળવાપાત્ર માની શકાય.

૩. ૧૦૦/- રૂપિયાની કિંમત જેટલો નાશ કરવો, તેની પડતર ૧૦૦૦/- રૂપિયાની કિંમત જેટલી ચુકવવા પાત્ર થાય.

૧૩. આ દિશામા પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓને રક્ષણ આપવા સંસ્થાપન દ્વારા ઉમદા સેવાઓ આપવામા આવે છે. જે,

અખિલ ભારત કૃષિ ગૌ-સેવા સંઘ, મુંબઈ.

ગૌ-સેવા સંઘ, વર્ધા અને પુના.

મુંબઈ જીવ-દયા મંડળી, મુંબઈ અને અમદાવાદ.

દેશના પોતાના જ સેવાનિષ્ઠ લોકોને કોઈ પરિણામ નહી આવવાના કારણે મૌન જાળવવુ પડે, તેથી આવુ માનસિક પ્રદૂષણ ભોગવતા લોકો પાસેથી વધારે શું આશા રાખી શકાય. આ પરિણામમા દોષ કોને દઈ શકાય ! જે આવા બધા ગંદા પ્રયોગાત્મક બહાના નીચે પ્રજાજનોને ઉલટા રસ્તે દોરવા તે દેશ પોતે જ કે વિદેશી દેશ.

આ યુગ ઉપર દશકાના દશકા પસાર થઈ ગયા, તે સમયથી સંત મહાત્માઓ અને બીજા ઘણા ઉમદા માનવો જે નાસ્તિકમાથી આસ્તિક સંસ્કારમા ફેરવવા, કેવળ દુઃખોની નર્કમા ડુબતા તેઓને બચાવવા, આ દિશામા શક્ય તેટલા પ્રયત્નો કરી તેઓ જાતે જ મોટુ સાહસ ઉઠાવી રહ્યા છે. પરંતુ હજુ કેટલા સમય સુધી પાઠ શીખાવવા, હાલરડા ગાવા, અનશન ઉપર જવુ. હવે, ભારતની પ્રજાએ પોતાના જ બ્રહ્મ-જ્ઞાન તરફ જોવાનો સમય પાકી ગયો છે જે દુનિયાના મોટા ભાગના

ભૌતિકવાદની તુલનામા ઘણુ મર્યાદિત અસ્તિત્વ છે તેથી પ્રાણીઓની કરુણાજનક ગંભીર દશાથી તેઓને માહિતગાર કરવા તે સિંહને ઘાસ ખાવા જેટલુ જ અશક્ય છે.

શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે સંસાર ખુદ જીવન અને મૃત્યુ તરફ લઈ જનારો છે તેની અંદર ગમે તેટલી રોશની પ્રગટાવવામા આવે તે બધી જ ક્ષણિક નીવડે છે. પરંતુ મનુષ્ય સંસ્કૃતિના હાથમા હજુ પણ અમલ કરવા વિકલ્પ છે, જે અસત્ય અને અભિમાન ઉપર સવાર થઈ તેને જીવનમાથી ઉખેડી નાખવા તેજ એક વધુ સારા અસ્તિત્વ માટે શક્ય છે.

સમસ્ત વિશ્વ જે સત્ય પ્રમાણ છે તે પુરવાર કરે છે કે કુદરતની સિદ્ધ શક્તિઓ અંદર થયેલી તેની પ્રત્યેક સ્થાપના પરમ સત્ય સમાન અડગ રહે છે અને તે એક સરખા ક્રમમા મૌજુદ રહે છે. આગળ, કોઈપણ એક અનોખા અસ્તિત્વ વિશે વિચાર કરી જોતા તે બીજા ઘણા અસ્તિત્વ સાથે સબંધકર્તા હોવાનુ ધારી શકાય છે. તેથી અસ્તિત્વની સંખ્યા તેના વિવિધ જોડાણોના ગુણાંક વડે વધતી જાય છે જે કુદરતના ક્રમમા અગણિત થાય છે તેજ પ્રમાણે ઉદ્ભવ થવો અને ક્ષીણ થવું તે કુદરતના ક્રમની અખંડ પ્રક્રિયા છે.

આનુષંગી. અ (અપૂર્ણ)

વનસ્પતિ ખાનારા પ્રાણી સંસ્કૃતિ અને પ્રાદેશિક વસવાટ.

જંગલ અને પર્વત વિસ્તાર...	હાથી	
	ગેંડો	
	જીરાફ...	વિદેશી પ્રાણી
	જીબ્રા	"
	કાંગારુ	"
	સાબર...	થોડી જાતો
	કળીયાર અને હરણ.	ઘણી જાતો
	વાનર...	"
	જંગલી ભેંસ	
	ડુક્કર	
	સસલું	
	નિલગલ.	

ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તાર...	અશ્વ	ઘણી જાતો
	બળદ	"
	ગાય	"
	ભેંસ	"
	બકરી	"
	ઘેટું	"
	શ્વાન	"
	બિલાડી	"
	ઉંદર	"
	ખિસકોલી	
	ભૂંડ	
	ગધેડો...	થોડી જાતો
નદી અને સરોવર...	જળહાથી...	વિદેશી પ્રાણી
	કાચબો	
	દેડકો	
	મત્સ્ય...	ઘણી જાતો
દ્રિપ ટાપુ...	ઊંટ	
દરિયા-ભૂમિ કાંઠા...		અનુસંધાન સમુદ્ર સંસ્કૃતિ

જંગલી પ્રાણી સંસ્કૃતિ અને પ્રાદેશિક વસંવાટ.

જંગલ અને પર્વત વિસ્તાર...	સિંહ	થોડી જાતો, ભારત, આફ્રિકા
	વાઘ	રાષ્ટ્ર પ્રાણી-નવાજિસ.
	દીપડો	
	ચિત્તો	
	રીંછ	થોડી જાતો
	જંગલી બિલાડો	
	વરુ	

	શિયાળ	
	રેડ-પાન્ડા	
	લોંકડી	
	નોળિયો	
અંગ્રેજી નામ	લોરીશ	
	શાહુડી	
	અજગર	
	સર્પ	ઘણી જાતો
નદી અને સરોવર.	મગર	
અંગ્રેજી નામ	ઓક્ટર	
	સર્પ	ઘણી જાતો
દ્રિપ ટાપુ	શીલ	વિદેશી પ્રાણી
દરિયા-ભૂમિ કાંઠા		અનુસંધાન સમુદ્ર સંસ્કૃતિ

વનસ્પતિ ખાનારી પંખી સંસ્કૃતિ અને પ્રાદેશિક વસવાટ.

જંગલ અને પર્વત વિસ્તાર	ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારમા ફેરવાયેલા જમીન વિભાગ.	
	મોર	રાષ્ટ્ર પક્ષી-નવાજિસ
	પોપટ	ઘણી જાતો
	કબુતર	"
	હોલુ	
	ચકલી	વનસ્પતિ ખાનારી અને જંગલી લક્ષણમા ઘણી જાતો
	કુકડા-મર્ઘી	,,
	કોયલ (બુલબુલ)	,,
અંગ્રેજી નામ	બસ્ટર્ડ	,,
	કાબર	

નદી અને સરોવર	હંસ	બતક જેવા પક્ષીની થોડી જાતો
	ચેતક	
	પાણીના પક્ષીઓ.	વનસ્પતિ ખાનારા અને જંગલી લક્ષણમા ઘણી જાતો
દ્રિપ ટાપુ		નામ મળી શકતા નથી.
દરિયા-ભૂમિ કાંઠા		નામ મળી શકતા નથી.

જંગલી પંખી સંસ્કૃતિ અને પ્રાદેશિક વસવાટ.

જંગલ અને પર્વત વિસ્તાર. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારમા ફેરવાયેલા જમીન વિભાગ.

		ગીધ	થોડી જાતો
		ગરુડ	"
		બાજ	
		સમડી	
		ઘુવડ	
		ચામાચીડિયુ	
		લકડખોદ	
		સુગરી	વણકર પક્ષી
		ટીટોડી	
		બુલબુલ	
		લાવરી	ઘણી જાતો
		કાગડો	
		શાહમૃગ	વિદેશી પક્ષી
નદી અને સરોવર.		બગલો	ઘણી જાતો
	અંગ્રેજી નામ	ફલેમીંગો	"
	"	બતક	"

	"	બસ્ટર્ડ	
	"	સિબેરીન ક્રેન	
દ્રિપ ટાપુ.		દરિયાઈ ચકલા અને	
		જળકુકડી (કુંજ)	ઘણી જાતો
	અંગ્રેજી નામ	પિલીકન	ઘણી જાતો
		શીલ	વિદેશી પ્રાણી
		દેશાટન કરતા પક્ષીઓ	વિદેશી પક્ષી ઘણી જાતો
દરિયા-ભૂમિ કાંઠા.			અનુસંધાન સમુદ્ર સંસ્કૃતિ.

આનુષંગી-બ. (અપૂર્ણ)

પ્રાણી અને પંખી સંસ્કૃતિ સબંધી કુદરતી સ્થિતિમા સંપતિ.

આ કુદરતી સંપતિ વિશે વિચાર કરી જોતા જે તેના ઉપર ગુજરાન કરે છે તે લીલોતરીના સ્વરૂપમા છે અને તેઓ ખુદ સબંધકર્તા દેશની પ્રકૃતિજન્ય સંપતિ થાય છે. પરમાત્મા કૃપાએ આ બંને આખી સંસ્કૃતિ ઘણા ઊંચા શારીરિક ગુણધર્મ ધરાવે છે, આ સંપતિ ખાસ કરીને વસ્તિમા રહેતા પશુધન અને પક્ષીઓ તરફથી તેઓ જાતે જ દૈહિક પેદાશના સ્વરૂપમા ધરાવે છે. જેના ઉલ્લેખ થયા મુજબ તે ઈંડા, દૂધ, ઉન, ચામડુ, અંગરાગ વસ્તુઓ અને બળતણ વગેરે જે મનુષ્ય સંસ્કૃતિ વડે ઉપયોગ થાય છે.

જંગલી સંસ્કૃતિ સબંધી સંપતિ જે ચોક્કસ રીતે વિચારી શકાતી નથી, સિવાય કે તેઓ શિકાર ઉપર ગુજરાન કરે છે અને તેઓ ખુદ સબંધકર્તા દેશની પ્રકૃતિજન્ય સંપતિ થાય છે.

અનુસંધાન. સમુદ્ર સંસ્કૃતિ, વનસ્પતિ સંસ્કૃતિ. આનુષંગી.

ભારતમા ઉપલબ્ધ માહિતીઓ અને સેવાઓ.

વનશ્રી વિભાગ ખાતુ.	ભારત સરકાર, દિલ્હી અને મુલકી કાર્યાલય.
પ્રાણી કલ્યાણ સમિતિ. ભારત.	મદ્રાસ.
જગતના વનચર-પ્રાણી સંયોજના.	આંતરરાષ્ટ્રીય સ્થાપના.

મુંબઈ જીવદયા મંડળી.	મુંબઈ અને અમદાવાદ.
ગૌ-સેવા સંઘ.	વર્ધા અને પુના.
અખિલ ભારત કૃષિ ગૌ-સેવા સંઘ.	મુંબઈ.
પાંજરાપોળ.	બધા રાજ્યમા. શહેર અને ગ્રામ કેન્દ્ર.
ખાદ્ય પદાર્થ ઔદ્યોગિક કલા વિજ્ઞાન સંશોધન કેન્દ્ર સંસ્થા.	મૈસુર.
પ્રાણી-દર્શન બાગ.	મૈસુર અને રાજ્ય કક્ષાએ.
સાંસ્કૃતિક ઇતિહાસ, પ્રાણીઓ.	આયુર્વેદ વિદ્યાપીઠ પુસ્તકાલય, મદ્રાસ. ગ્વાલિયર, જામનગર.
ખેતીવાડી કોલેજ.	વિદ્યાભ્યાસ, રાજ્ય કક્ષાએ.
ટી. ટી. પ્રકાશન અને નકશા માર્ગ-દર્શન સંસ્થા.	મદ્રાસ.
જગતના રહેવાસી પ્રાણીઓ.	માસિક પ્રકાશન, મદ્રાસ.

શ્રી વિનોબા ભાવેએ જાહેર કરેલ કાર્યક્રમમા ભાગ લેવા સબંધમા શ્રી મુંબઈ જીવદયા મંડળીના માનદ્ મંત્રીશ્રી તરફથી પત્ર અનુસંધાન નં. એલ. ૩૩/૧૮૭૫ તા. ૯ ફેબ્રુઆરી ૧૯૭૯.

સેન્ટ્રલ ફુડ એન્ડ ટેક્નોલોજીકલ રીસર્ચ ઇન્સ્ટીટ્યુટ તરફથી પ્રાણી અને પક્ષીઓના મિશ્ર ખોરાકના ઉત્પાદન પ્રક્રિયા ઉપર યોજનાનો અહેવાલ તૈયાર કરી આપેલ. આ અનુસંધાનમા સી. એફ. ટી. આર. આઈ. મૈસુરને સંક્ષિપ્ત નોંધ સુપ્રત કરેલ તે પત્ર અનુસંધાંન એફ. ટી/આઈ ડી/૨૭૭ (૨) વીબીડી/૭૯. તા. ૨૯ ફેબ્રુઆરી ૧૯૮૦.

ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ ડેવલમેન્ટ એન્ડ કન્સ્લટન્સી સર્વિસ, સી. એફ. ટી. આર. આઈ. વિભાગના વૈજ્ઞાનિક તરફથી પત્ર તા. ૨ એપ્રિલ ૧૯૮૦.

વિ એક્ષ એલ. ઇન્ડિયા લી. યુનિટ દિગ્જામ તરફથી પત્ર અનુસંધાન નંબર. એસ.સી.એ. ૩૨૬૩. તા. ૨૦ જુલાઈ ૧૯૮૮. આ બધા પત્રો નમ્ર માહિતી ખાતર જોડેલા છે.

THE BOMBAY HUMANITARIAN LEAGUE
Ref. No. L 33/1875. Date. 9. 2. 1979.

I duly received a copy of your letter No. 13/2-79 (MJJ) dated the 2nd instant addressed to the Chief Minister, West Bengal and was really moved by the sentiments expressed theirin.

The materialistic approach of the Government and its high officials has become a tragedy for the spread and enhancement of the cultural ideology of India and you have appealed in a moving spirit for the same in your above referred letter.

I trust such moving appeals will touch the hearts of high digniteries in the states and centre to realise their crime of permitting such slaughter and cruelties to our dumb brethern and animal friends to restore them to the path of truth and non-violence which is the creed of our country and people.

Thanking you and with deep regards,

Yours sincerely,
(D. M. THAKAR)
HON. SECRETARY

Date : 29th February, 1980

The Director,
Central Food Technological Research Institute,
Mysore-570013.

Respected Sir,

Ref : FT/ID/286(202)79 & FT/ID/277(2)VBD/79.

I have the honour to state that, I have received the project Report on manufacturing of cattle Feed in ten copies by Air registered on dt. 18/2/1980.

I could not compared with the value in fees for the literature which you have given in full of experties details with kind gratitude.

You have removed the task between the Powder and the Bulk which were the complication in Cattle feed formation. During the time, the brief note being completed into the subject in my very limited capacity and that may have no importance, but I am forwarding for the kind intimation only.

With best regards and thanking you.

Yours sincerely,
M. J. Jhaveri.

Encl : Brief Note.

CENTRAL FOOD TECHNOLOGICAL RESEARCH INSTITUTE.
Mysore-570013.

Ref : Copy of the letter addressed to Secretary, Daxina Coop. Soc. Aliabada, vide no. 20/2-80 (MJJ) dated 7-3-80.

Sub : Availability of plot land for cattle feed manufacturing unit.

This is to acknowledge the receipt of your above cited letter with enclosures and your views expressed on the project report `cattle feed' highly commanding, the effort have been appreciated by us all. We now hope that you get the necessary assistance in Setting up the unit. As and when we get the information on the recipe of the feed for herbivorous animals in zoo, we will pass it on to you. However, we are certain that you are already making that effort to collect the necessary information from various zoo in India.

Thanking you,

Yours faithfully,
(V. B. Dalal)
Scientist
Industrial Development
& Consultancy Services

VXL INDIA LTD.
: DIGJAM WOOLLEN MILLS :

Ref. No. SCA/3263. Jyly 20, 1988

This has reference to your letter dated 14/17.7.88. informing us that you witsh to avail the services of Mr. K. Nagappan, as one of the advisors for your organization.

We appreciate your efforts in setting up the Animals and Birds Feed Organization in Jamnagar. We do not have any objection to Mr. Nagappan serving your noble cause in his personal and honorary capacity.

Thanking You,

Yours Faithfully,
for. VXL INDIA LTD (DIGJAM WOOLLEN MILLS)
(S. C. Agarwal)
Vice President (Works)

જીવ-જંતુ સંસ્કૃતિ

પૃથ્વી ભૂમિ વિવિધ પ્રકારના પુદ્‌ગલિક અસ્તિત્વ અંદર સંપૂર્ણ પણે આચ્છાદિત છે. ભૂમિ સ્વયં ભૌગોલિક સંપત્તિનો ખજાનો સંભાળવા કાર્યરત છે. અનુસંધાન વનસ્પતિ સંસ્કૃતિ. આનુષંગી. આ બધા પુદ્‌ગલિક અસ્તિત્વ અંદર જીવ-જંતુઓનો વિભાગ જેમા વનસ્પતિ સિવાયના બીજા કોઈ અસ્તિત્વની હસ્તિ નહી હોવા છતા દુનિયાનો લગભગ વિસ્તાર આવરી લેતા તેની બહોળી વસ્તી વડે ત્રીજા સ્થાન ઉપર હોવાનુ ધારી શકાય છે. કુદરતની શક્તિએ તેના કોઈપણ અનોખા અસ્તિત્વની એવી વિવેકપૂર્વક રચના કરી છે જેમા અસ્તિત્વ ક્રમમા તેની ચોક્કસ અગત્યતા અને સ્વયં રહસ્ય ધરાવે છે.

શાસ્ત્ર દર્શાવે છે કે અસ્તિત્વના સર્જનમા પૃથ્વી તત્વ; અણું અને પરમાણું + જલ તત્ત્વ; શક્તિઓ અને કુદરતી વિદ્યુત. જે પૃથ્વી ક્ષેત્રના મુખ્ય પાયાના તત્ત્વો છે. તેના ઉપર બ્રહ્મ તત્ત્વ; ચેતના + તેજ; જે દરેક ઉષ્ણતા અને કિરણો + હવા; જે દરેક વાયુરૂપ અને વરાળરૂપ તત્વો વડે કામ કરે છે. તેની પ્રક્રિયા આ બધી શક્તિઓના સંયોગથી થાય છે. તેમ છતા પૃથ્વી ક્ષેત્ર ઉપર અસમાન ફળદ્રૂપતા જણાય છે જેમ કે કોઈ જગ્યાએ જંગલ, કોઈ જગ્યાએ રણ, કોઈ જગ્યાએ સમુદ્ર, કોઈ જગ્યાએ દ્વિપ ટાપુ, કોઈ જગ્યાએ અસ્તિત્વ કોઈ જગ્યાએ સુનકાર. પરંતુ આમ શા માટે છે તેમા કશુ જ શોધી શકાતુ નથી, કારણ કે વિશ્વ બંધારણ અંદર તેવી ચોક્કસ ગોઠવણો સ્થાપિત હોવી જોઈએ અને તે પ્રમાણે પૃથ્વી બંધારણ ઉપર મેળવાય છે.

આગળ, પ્રકૃતિ પદાર્થ વિજ્ઞાન અને રસાયણ વિજ્ઞાન વડે ઘણી શક્યતાઓ શોધવામા આવતા તેમ પુરવાર થાય છે કે કોઈ પણ સજીવ અસ્તિત્વ રણ વિસ્તાર ઉપર ફળદ્રૂપતા નહી હોવાથી જીવંત રહી શકતુ નથી. તેથી અસ્તિત્વ પ્રાણવંત તત્ત્વની હસ્તિ ઉપર આધારિત હોવુ જોઈએ અને તેના કારણભૂત ક્રમમા એક બીજા સબંધ વચ્ચે આ પ્રાણવંત તત્ત્વ જીવના એકમ દ્વારા લઈ જઈને તેનુ રસાયણ પેદા કરવાની કુદરતી પ્રક્રિયા થાય છે, જે તેનુ ઉત્પન્ન થવુ અને ક્ષીણ થઈને તેની બદલાયેલી સ્થિતિમા નવરચના થાય છે.

તેથી, પુદ્‌ગલિક સંસ્કૃતિના આ વિભાગમા જીવ-જંતુ વિશે તેમ ધારી જોતા કે તેમના ઉપદ્રવી લક્ષણો હોવાને લીધે જો અસ્તિત્વમાથી તેમને ભગાડી દેવાના

વર્તાવ કરવામા આવે તો વનસ્પતિને પણ નાશી જવુ પડે, કારણ કે તેની સબંધકર્તા અસર અંદર રસાયણના સમુહ એકમો ગુમાય જાય છે. આ કારણથી પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓ-જળચર પ્રાણીઓના સમાવેશ સાથે-તેઓને પણ નાશી જવુ પડે અને છેવટે આજ પરિણામો અંદર મનુષ્યને પણ નાશી જવુ પડે. આ સ્થિતિ પેદા થતા પ્રાણવંત તત્ત્વની ફળદ્રૂપતામા નુકશાન પહોંચવાથી અસ્તિત્વ નિરાધાર બનતા અદૃશ્ય થાય છે.

જીવ-જંતુઓ સામાન્ય રીતે જીવાત અને જીવડા વડે જાણવામા આવે છે. આ વસ્તી નાના અને મધ્યમ, ચલાયમાન અને ઉડતા નમુના અંદર ઘણા પ્રકારોમા સ્થાપાયેલી છે. શારીરિક બંધારણમા તેવો ઘણા જ જુદા પડે છે જે જીવ ગુણધર્મ બાબતમા અભ્યાસ કરવા જેવી તેની અદ્ભુત અવયવ રચના બનેલી છે. ઘણા પ્રકારના નમુનાઓના શરીરના બાંધા ઉપરનુ કવચ પથ્થર જેવુ સખત બંધાયેલુ હોય છે અને ઘણાનુ નરમ શરીર બંધાયેલ હોય છે. ઘણુ જ આશ્ચર્યજનક સ્વરૂપ તે છે કે, જો તેઓને મોટા કદમા જોવામા આવે તો ખરેખર તેઓ શારીરિક દેખાવ વડે બિહામણા દેખાય છે. તેઓ ઝેરી અને તેજાબ યુક્ત લક્ષણવાળા હોય છે અને થોડા દબાણ વડે તેના સંસર્ગમા આવવાનુ બનતા તે દાહ થાય તેવી સંવેદના ઉત્પન્ન કરે છે. કારણ કે તેઓ પોતાના રક્ષણ માટે તરત જ તેજાબ યુક્ત પ્રવાહી પસાર કરે છે અને સાધારણ ડંખ વડે અસરકર્તા ભાગ ઉપર સોજો અને દાહથી ફુલેલા-ફોલ્લા થવાનુ કારણ બને છે. આ સંસ્કૃતિ અતિ ખાઉધરી પકૃતિવાળા અને ચેપી રોગ ઉત્પન્ન કરનારી ઓળખાય છે.

તેઓ ઈંડા મુકીને ઉત્પતિની ઝડપી વૃદ્ધિ કરે છે. તેઓ ખુલ્લા ક્ષેત્રમા જમીન નીચે, ખડકોની પોલાણ, ખાડીઓ, જંગલ વિસ્તાર, પર્વત અને ખીણ, નદી કાંઠા, તળાવ અને ઉધ્યન સ્થાનો, ઝાડની બખોલ, મોટા કુવા; વાવ વગેરેના રહેવાસી છે. તેમજ દરેક પ્રકારના કાચા અનાજ અને ઘાસચારામા પણ પ્રવેશ કરે છે. વધુમા દીવાલના ખુણા અંદર, રદ્દી ચીજ વસ્તુઓ, ગંદી જગ્યાઓ, ખીચોખીચ વિસ્તાર, ખંઢીયેર બાંધકામ એટલે કે, દરેક અર્થમા આ વસ્તી સર્વાંગ પૃથ્વીની સપાટી ઉપર અને નીચે છવાયેલી છે. આ સંસ્કૃતિ વર્ષાઋતુ દરમ્યાન બહોળા પ્રમાણમા દેખાય છે.

આ વસ્તીની અંદર ફક્ત મધપુડા બનાવનાર મધમાખીની જાત વડે મધ અને મીણની પેદાશ ઉપજાવવા મધમાખીના ઉછેરનો વિકાસ થયો છે.

જીવ-જંતુઓની ઉડતી જાતોમા સુચક લાક્ષણિકતા તેમની પાંખોમા જોવામા આવે છે જે તેના શરીરના બાંધાની સરખામણીમા ખૂબ જ નાજુક અને નહિવત વજનની હોય છે. આ પાંખો શરીરમા ધ્રુજારી; આંદોલન પેદા કરી ઝડપથી ફરતી કરે છે અને સાધારણ ઉંચાઈ સુધી ઉડી શકે છે જે હવાઈ જહાજ; હેલીકોપટરના બરોબર નમુના રૂપ હોય છે. અમુક જાતો રાત્રીના અંધકારમા ચમકતી હોય છે કે જેમ રેડીયમ દ્રવ્ય પ્રકાશે છે.

જીવ-જંતુઓ : નાના જીવડાઓનુ જીવન.

કીડી - કાળી અને લાલ કીડોઓ.

તે પૃથ્વીના દરેક ક્ષેત્ર ઉપર દેખવામા આવે છે. તે કોઈપણ પ્રકારના ખોરાકની રજકણો અને નાના જીવડાના મૃત કોચલા દ્વારા પોષણ મેળવે છે. આ જાતિમા કાળી કીડી અહિંસક છે. આ સંસ્કૃતિ ચટકા ભરવાની પકતિવાળી છે. તે ખોરાકની રજકણોનો સંગ્રહ કરવા ટેવાયેલી છે. તેની ધ્રાણેન્દ્રિય પરખ ઘણી શક્તિશાળી હોય છે. તેની હાલચાલ ઘણી વ્યવસ્થિત હોય છે. આ વસ્તી જીવ-જંતુ સંસ્કૃતિમા સૌથી વિશાળ છે.

ઉધઈ : તે લાકડાના ભંગાર અને લાલ માટીમા દેખવામા આવે છે. તે કોતરેલા દરની અંદર મોટી સંખ્યામા રહે છે અને લણેલા પાકનો નાશ કરનારી છે.

ઘેરા તપખીરીયા રંગની કીડી : તે જમીન ઉપર મોટા ટોળામા ખસતી ગતિમા, જેમ નાનુ મોજુ ગબડતુ હોય તેમ દેખવામા આવે છે, તે આફ્રિકાના જંગલની હિંસક સંસ્કૃતિ છે.

મકોડા : વર્ટેબ્રેટ - (અંગ્રેજી નામ) : તે ચલાયમાન અને ઉડી શકતા તેવા બે પ્રકારના છે. અધિક સંખ્યામા ઝાડની આસપાસ ફરતા જોવામા આવે છે અને ઝાડ, છોડવા, ફુલોના રસમાથી પોષણ મેળવે છે. તેઓના ચટકા ઘણા સખ્ત હોય છે.

માકડ : આ જંતુઓ મુખ્યત્વે રહેઠાણ જગ્યામા દેખાય છે. તે માણસોના નિવાસની મલિનતામાથી ઉત્પન્ન થાય છે અને માણસોના શરીરની ત્વચામાથી પોષણ મેળવે છે.

જુ : આ જાતની જીવાત જે લીક, ટીક, લીખ, વડે પણ ઓળખાય છે. સામાન્ય રીતે પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓ ઉપર દેખાય છે અને અમુક સ્થિતિમા માણસોના વાળ ઉપર પણ જોવામા આવે છે. તે પ્રાણી અને પક્ષીઓની રુવાંટીવાળી ત્વચા અને મનુષ્ય શરીરની વાળવારી ત્વચામાથી પોષણ મેળવે છે.

બગા : તે ચલાયમાન અને ઉડતી, સામાન્ય રીતે પશુઓના શરીર ઉપર દેખાય છે અને પશુઓની ત્વચામાથી પોષણ મેળવે છે.

ધનેડુ : આ જીવડુ, ધનેડુ જે ગુજરાતી નામ છે, તે દરેક પ્રકારના ધાન્ય, તેલીબીયા, આટા, લોટ અને દળેલી ચીજ વસ્તુઓમા દેખવામા આવે છે, તે ખાદ્ય અનાજ, બીયા અને લોટમાથી પોષણ મેળવે છે.

મટકુ : આ જીવડુ, મટકુ જે ગુજરાતી નામ છે. તે ચલાયમાન અને ઉડી શકે છે. તે કઠોળની અંદર છુપાયેલુ હોય છે અને છિદ્રની ટોંચ ઉપર આછું-પાંખુ ઢાંકણ કરેલુ ચિહ્ન હોય છે, જે બારીકાઈથી નિરક્ષણ કરવાથી દેખાય શકે છે.

ઈયળ : તે કીડા અને ઈયળ. જે પેટેથી ચાલનારા જીવડાઓની થોડી જાતો વિશાળ રીતે ફેલાયેલી છે જેવી કે, લારવા; કીડાની પ્રાથમિક સ્થિતિ, પુપા, કોશેટો, કીડો, અને પતંગિયુ, અનુક્રમે તેની વૃદ્ધિ દરમ્યાન જુદા જુદા તબક્કામા ઓળખાય છે. તે મુખ્યત્વે શાકભાજી, ફળો, ધાન્ય અને મકાઈ, ઝાડનો મોલ, લીલો-સુકો ઘાસચારો, લોટ, દળેલી ચીજ-વસ્તુઓ અને સડી ગયેલા પદાર્થો ઉપર દેખવામા આવે છે.

પતંગિયું : તે ઈયળની છેલ્લી વૃદ્ધિ છે, જે વિવિધ રંગ-બેરંગી પતંગિયાના સ્વરૂપમા બદલાય છે તે ચલાયમાન અને ઉડતા લીલોતરી વાળી જમીન ઉપર દેખવામા આવે છે. તે ઘાસ અને ફુલોના રસમાથી પોષણ મેળવે છે.

ભમરો : તે કાળો અને શરીરનુ કવચ પથ્થર જેવુ સખત હોય છે. તે ચલાયમાન અને ઉડતા છે. જ્યારે તે ઉડતા હોય ત્યારે ઝડપથી ફરતી પાંખો વડે ધ્વનિ ઉત્પન્ન થાય છે. તે મુખ્યત્વે બગીચામા ફુલોના છોડવા અને લીલોતરીવાળી જમીન આસપાસ દેખવામા આવે છે. તે ઝાડના પાંદડા અને ફુલોના રસમાથી પોષણ મેળવે છે.

આગીયા : તે ચલાયમાન અને ઉડતા, ઘણા ઝાડો ઉપર દેખવામા આવે છે અને રાત્રી અંધકારમા ચમકતા હોય છે. આ ચળકાટ જેમ રેડીયમ પ્રકાશતુ હોય

તેવુ દેખાય છે.

તીડ : તે ચલાયમાન અને ઉડતા તેવા ઘણા પ્રકારમા હોય છે. તે ખેતરો, ઝાડો અને વેલો ઉપર દેખવામા આવે છે તેમજ કોઈ વખત એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ ઉડતા મોટા ટોળામા જોવામા આવે છે, તે લીલા પાકનો નાશ કરે છે અને લીલોતરીમાથી પોષણ મેળવે છે.

બ્લિસ્ટર : તે ચલાયમાન અને ઉડતા તેવા થોડા પ્રકારના હોય છે. આ નાના જીવડા ઘણા જ તેજાબી લક્ષણવાળા અને તેજાબયુક્ત પ્રવાહી પસાર કરનારા છે, જે તેના સામાન્ય દંશ વડે સોજો અને દાહ થવાની અસર પેદા કરે છે. તે બાગાયતના વૃક્ષો આસપાસ અને જંગલમા દેખવામા આવે છે.

કંસારી : તે ચલાયમાન અને કુદકા મારતા જીવડાની જાત છે. તે ચક-ચક જેવા અવાજના સંકેત વડે બીજી કંસારીઓને બોલાવે છે. તે ખાદ્ય વસ્તુના કોઠાર અને ખંઢીયેર જગ્યા પાસે રાત્રિ સમયે દેખવામા આવે છે.

વંદા : તે નાના અને મધ્યમ, ચલાયમાન અને ઉડતા તેવા થોડા પ્રકારના હોય છે. આ ખૂબ જ હઠીલા જીવડા છે. તે રાત્રી સમયે દેખવામા આવે છે તે દીવાલના ખુણા, ગટરના માર્ગ અને છુપા પોલાણમા છુપાયેલા હોય છે. તે ગંદા કચરામાથી પોષણ મેળવે છે.

કરોડિયો : તે ચલાયમાન તેવા થોડા પ્રકારના હોય છે. તે મુખ્યત્વે અસ્વચ્છ જગ્યા, દીવાલના ખુણા, ઘરની છત, ઉજ્જડ ગુફા અને ઝાડો ઉપર દેખવામા આવે છે. તે જાળ ફેલાવીને રહેઠાણ કરે છે અને જાળની અંદર ફસાયેલા નાના જંતુઓમાથી પોષણ મેળવે છે.

મચ્છર : તે ચલાયમાન અને ઉડતા તેવા ઘણા પ્રકારના હોય છે. તે રાત અને દિવસ અને વધારે ઋતુ ફેરફાર દરમ્યાન દેખવામા આવે છે. આ નાના જીવડા ભારે રોગ ફેલાવનાર અને ચટકા ભરવાની વૃતિવાળા હોય છે. તે મનુષ્ય અને પ્રાણીઓના શરીરમાથી તેમજ ઘણા પ્રકારના અતિશય પાકેલા ફળો અને શાકભાજી, ગંદી અને મેલી વસ્તુઓમાથી પોષણ મેળવે છે.

વીછી : તે ચલાયમાન નાના અને મધ્યમ નમુના ઘણા પ્રકારના હોય છે.

તે ઘણા ભારે ઝેરી હોય છે. તેના દંશ તીવ્ર પીડાકારક અને જિંદગી માટે જોખમકારક બને છે. તે સાધારણ રીતે પથ્થરાવ જમીન અને ખેતરોમા દેખવામા આવે છે. તે જંગલી અને કીટભક્ષક લક્ષણોવાળા ઓળખાય છે. જીવ-જંતુ સંસ્કૃતિમા આ ફક્ત એક જ જીવ જાતિના નમુનો છે જે બચ્ચાને જન્મ આપે છે. આ વસ્તી શહેર વિસ્તાર વિસ્તૃત થવાથી ઘણુ કરીને ઘટી ગયેલ છે.

કરચલા : તે ચલાયમાન તેવા નાના અને મધ્યમ પ્રકારના નમુના છે. તે દરિયાના ખડકો ઉપર, તળાવ અને બંધના બંધસ્થ પાણી આસપાસ એક સામટા એકઠા થયેલા દેખવામા આવે છે. તે જંગલી અને કીટભક્ષક લક્ષણવાળા ઓળખાય છે. જ્યારે તે કરડે તે પછી છુટુ પડી શકતુ નથી, સિવાય કે તેના અણીદાર દંતશૂળ છેદીને દૂર કરવામા આવે.

કાનખજુરો : જીવ-જંતુઓમા આ પ્રકારના નમુના જે તેના શરીરની બંને બાજુએ ઘણા પગ હોય છે. તે ચલાયમાન છે અને ભેજવાળી જગ્યાની કોતરમા છુપાયેલા દેખવામા આવે છે. તે ઝેરી અને કીટભક્ષક લક્ષણવાળા હોય છે.

ગોકળગાય : આ નાનુ અને કાળુ જીવડુ ઘણુ ધીમેથી ચાલનારુ છે. તે લીલોતરીવાળી જમીન ઉપર દેખવામા આવે છે અને લીલોતરીમાથી પોષણ મેળવે છે.

માખી : આ નાની ચલાયમાન અને ઉડતી જાતો છે, તે રાબેતા મુજબ ભીનાશવાળી સપાટી અને ગંદકી ઉપર જોવામા આવે છે, તે વર્ષાઋતુમા બહોળા પ્રમાણમા દેખવામા આવે છે. તે ઘણી રોગ ઉપદ્રવી, ચેપી જંતુ અને ઝેરી દ્રવ્ય ફેલાવનારી હોય છે. તે મેલું અને ગંદો કચરો, ચીકણી અને બગડી ગયેલી ચીજ-વસ્તુઓ જેવી કે માંસ, હાડકા અને કોહવાટ વગેરેમાથી પોષણ મેળવે છે.

મધમાખી : આ નાની ચલાયમાન અને ઉડતા પ્રકારની હોય છે, તે ગીચ ઝાડીમા વૃક્ષો ઉપર દેખવામા આવે છે. આ સંસ્કૃતિ મધપુડા અને મીણ પદાર્થોની પેદાશ કરવાથી મધ ઉછેર કરતી મધમાખીથી ઓળખાય છે. તેના વડે મધમાખીના ઉછેરનો વિકાસ થયો છે. તે ફુલોના રસ અને ઝાડના મોલમાથી પોષણ મેળવે છે. તેના દંશ ઘણા પીડાકારક હોય છે.

ગરોળી : આ નાના અને મધ્યમ પ્રકારના નમુના, જે દીવાલની સપાટી ઉપર

ઉર્ધ્વગામી અને ઉંધી સ્થિતિમા ઝડપથી ફરી શકે છે. તે જે જે જગ્યાએ ઉપદ્રવકારક વંદા અને બીજા જીવડાઓની હસ્તી હોય ત્યાં જોવામા આવે છે. તે વંદા અને નાના જીવડાઓ ખાઈને પોષણ મેળવે છે. તે ઝેરી અને કીટભક્ષક લક્ષણવાળા ઓળખાય છે.

જીવ-જંતુઓની બીજી પણ જાતો છે જે ખાસ કરીને થોડા પ્રકારોમા ભમરા જેવા બાંધાના પરંતુ પાંખ વગરના અને થોડા કીડાના; કટરપીલર પ્રકારમા છે. આ નમુના જમીન ઉપર ભાગ્યે જ દેખવામા આવે છે અને જમીન નીચે ભુગર્ભમા રહેનારા હોય છે. તે ઝાડના મુળના ભાગથી પ્રવેશ કરીને થડ અંદર પોલાણ કરીને ઝાડની શાખા સુધી પહોંચી શકવાની શક્તિ ધરાવે છે, તેથી તે બીજા કીટભક્ષી જીવડા અને કુદરતી આફતથી ઘણા સુરક્ષિત હોય છે.

ખૂબ જ નાના અને સફેદ પોચા શરીરવાળા જંતુઓના થોડા પ્રકારો હોય છે, તે ચલાયમાન છે અને રદ્દી કાગળો, જુના અને ફાટેલા કપડા, કાગળના ચોપડા; દફતર, માલનો જથ્થો વગેરેમા દેખવામા આવે છે. આ જગ્યાઓ સમયસર સાફ કરવામા ના આવે તો, આ જંતુઓ ધીમે ધીમે ચીજ વસ્તુઓ કોરી ખાય છે અને બીન ઉપયોગી સ્થિતિમા મુકાય જાય છે.

ઘણા જ નાના અને નરમ શરીરવાળા ઉડતા જંતુઓના બીજા પ્રકારો હોય છે. જે સામાન્ય રીતે શિશિર ઋતુ દરમ્યાન ખુલ્લા મેદાન સ્થાનો ઉપર, બાગ-બગીચા, પાણી ભરેલા નાના ખાડાઓ અને સાંજ તથા રાત્રિના સમયે દીવાબત્તીના પ્રકાશ આસપાસ તેની મોટી ઉત્પત્તિમા દેખવામા આવે છે. તેનો ઘાસમા અને ભેજવાળા વાતાવરણમા કુદરતી રીતે ઉદ્ભવ થાય છે અને ટુંક સમય હયાત રહે છે. આ વૃદ્ધિ જે પૂર્ણ સૂર્ય પ્રકાશમા અદૃશ્ય થઈ જાય છે. આ જંતુઓ મોટા ઉપદ્રવ પેદા કરનારા નથી પરંતુ તેના ઝીણા ચટકા વડે અસર થાય છે અથવા જ્યારે તે આંખમા પડવાનુ બનતા તેના દાહની સંવેદના પેદા કરે છે, કારણ કે જીવ-જંતુઓની આ સંસ્કૃતિ ઝેરી અને તેજાબયુક્ત લક્ષણવાળી હોય છે કદાચ તે કારણથી તેને પાણીનુ પોષણ મેળવવાની જરૂર પડતી નથી.

ગમે તેમ પણ, આ આખી સંસ્કૃતિ ઉપદ્રવ સર્જન કરવામા માત્ર એક જ નથી પરંતુ સમગ્ર દેખાવમા મનુષ્ય સંસ્કૃતિએ પણ જાતે વિચારવુ જોઈએ કે ઉપદ્રવ પેદા

કરવામા તેઓ પણ કેટલા જવાબદાર થાય છે, તે એક કૂટપ્રશ્ન છે. કારણ કે ઈશ્વર; પરમાત્માએ જગતના અસ્તિત્વ ઉપર અનુપમ સૌંદર્ય સમર્પણ કર્યું છે તેની અંદર મનુષ્ય સંસ્કૃતિએ બધાને સુખી થવા સિદ્ધાંતિક અર્થશાસ્ત્રની રચના કરીને સોનાનુ પીછુ ઉમેર્યું છે. પરંતુ અધિક સંખ્યામા જો જીવડાઓ જેમ વર્તાવ કરવામા આવે ત્યાં સુધી આ ભગીરથ સમસ્યા સામે આગળ વધવા કેવી રીતે તૈયાર થવુ.

જીવ-જંતુઓની સમગ્ર સંસ્કૃતિ, જેમા નાની કીડીથી કરીને તેમાના કોઈ પણ મોટા જીવડાઓ જીવલેણ આફતો સામે પ્રાણવંત પ્રતિરોધ શક્તિ ધરાવે છે. તેથી નુકશાનોની સાવધાની માટે રસાયણ ઝેર વડે બનાવેલી તીવ્ર જંતુનાશક દવાનો ઉપયોગ કરવા છતા પણ તે જીવડાઓ ઉપર સંપૂર્ણ રીતે અસરકારક થઈ શકતી નથી. કારણ કે તેઓ સર્વત્ર જગ્યાએ વિસ્તારાયેલા હોય છે અને બધાને એક સામટા પકડી શકાતા નથી. તેથી જ્યારે આ કામ ચાલતુ હોય ત્યારે દવાનો ઉપયોગ થતી જગ્યાએથી મોટી સંખ્યામા નાશી જવા માટે પુરતો સમય હોય છે. જેથી તેની સામે, દવાંનુ વધુ પ્રમાણ જે પોષક તત્ત્વોને ભ્રષ્ટ કરી તે બીજા અસ્તિત્વ ઉપર ખાસ કરીને મનુષ્યો તથા વનસ્પતિ ખાનારા પ્રાણીઓ ઉપર ખરાબ અસરકર્તા બને છે. તેથી રસાયણ ઝેરનો વારંવાર ઉપયોગ થવાથી છેવટે આ સ્થિતિ વડે ખેત પેદાશની કુદરતી ફળદ્રૂપતાનુ શોષણ થાય છે.

અનુસંધાન. વનસ્પતિ સંસ્કૃતિ, કૃષિકર્મ.

આનુષંગી. (અપૂર્ણ)

કુદરતી સંપત્તિ, જીવ-જંતુ સંસ્કૃતિ.

જીવ-જંતુ સંસ્કૃતિ સબંધિત સંપતિ જે વિશેષ કરીને દર્શાવી શકાતી નથી, સિવાય કે તે જેના ઉપર નિભાવ કરે છે તે લીલોતરી અને ઉદ્ભવ થતા અને ક્ષીણ થતા શરીરના કોચલા છે. આ સંસ્કૃતિ ઘણી ઊંચી તેજાબયુક્ત અને અખાદ્ય સંપત્તિ ધરાવે છે જે ફળદ્રુપ રસાયણ હોય છે તે કુદરતી ક્રમમા પૃથ્વીની જમીન અંદર સ્વયં તેમના વડે લઈ જવાય છે.

મધ ઉછેર કરતી મધમાખીની સંસ્કૃતિ જે મધ અને મીણની પેદાશ બનાવે છે અને તે વડે મધમાખી ઉછેરનો વિકાશ થયો છે.

સૂક્ષ્મ જીવાણુ

જીવ-જંતુઓના આ પેટા વિભાગમા બીજુ અસ્તિત્વ જે કીડા, જીવાણુ અને ઝેરી કોષો વડે રચાયેલુ છે તે બધા સામાન્ય રીતે કૃમિ વડે ઓળખાય છે. આ નાના અને સૂક્ષ્મ જીવો; જે પેટેથી ચાલનારા લક્ષણવાળા એક ભાગવાળુ ચલન કરી શકતુ શરીર. તેની ઘણી જાતિ અંદર સ્થપાયેલા છે. આ બધા પ્રકારની પોચા શરીરમા રચના થયેલી છે અને અંગભૂત જીવોના દરેક સમુહમા સૌથી ભારે વિનાશક છે. તેથી વૈદકવિષય અભ્યાસમા તેના જથ્થાબંધ થતા વૃદ્ધિ વિકાસ સામે વધુમા વધુ રક્ષણ અપાયુ છે. આ વૃદ્ધિ રોગી શરીર અને વિકાર પેદા થતા પદાર્થોમા સ્થાન કરે છે કારણ કે જીવાણુ વડે રોગનુ ઘડતર થતુ નથી પરંતુ તે દૈહિક સંપતિની ફળદ્રૂપતા નષ્ટ થવાનુ પરિણામ છે. આ સંપતિ જે જુદા જુદા સર્જકબળની શક્તિઓ, તત્વો, રસાયણો, ધાતુઓ, જીવન સત્વો વગેરે છે. આ બધી કાયમ ટકી રહેવા સમર્થ નથી પરંતુ તે ઘટી જવાથી તેની ખામી પુરી શકાય છે. આ ઘટી ગયેલા સત્વ; શક્તિ=સંપત્તિ જે નિષ્ક્રિય થયેલા સૂક્ષ્મ ઘટકોના રૂપમા શરીરમાથી બહાર કાઢી નાખવા ત્યજી દેવાયેલા હોય છે. જ્યારે તે નિત્ય માધ્યમ વાટે પસાર નહી થઈ શકવાથી તે અવયવ રચનાની નબળી અને સુસ્ત સ્થિતિ ઉપર સંચય થાય છે જે શરીરના કાર્યમા વિક્ષેપ; અસ્તવ્યસ્ત કરે છે. તેમ પણ શક્ય છે કે કોઈ અવયવ રચના મંદ કામ કરતી હોય શકે. જો આ સ્થિતિ લાંબા સમય સુધી ચાલુ રહેવાથી તેનો ક્ષારમય બગડી ગયેલા દ્રવ્યોમા વિસ્તાર થાય છે, તે પછી રોગ-ચિકિત્સા વડે રોગનો પ્રકાર અને ચેપી જીવાણુની ઉત્પત્તિ સબંધી નિર્ણય બંધાય છે. તેથી જીવાણુંઓ બગડી ગયેલા; ભ્રષ્ટ=નાશ થયેલાં દ્રવ્યની પાછળ છે અને તેની વૃદ્ધિના સંખ્યા બળથી નુકશાન કરે છે. જીવાણુઓમા તેની કોઈપણ જાતિ ઉડતા શરીરવાળી નથી. તેથી હવા વડે તેનો ચેપ લાગવો તેમ ધારી શકાતુ નથી કારણ કે તે રોગના ભાગ સાથે સંકળાયેલ હોય છે. જે મુશ્કેલી છે તે રોગની રોગિષ્ઠ દુર્ગંધમાથી પેદા થાય છે.

સાધારણ રીતે વિઘટન થયેલા દ્રવ્યો, સડો; કોહવાટ, ભીનાશવાળા ભાગ, ગંદુ પાણી, જે જીવાણુઓની ઉત્પત્તિ થવા માટે અનુકૂળ સ્થાનો છે. શરીર સબંધિત ભૂત તત્ત્વો જેની પણ શરીર અંદર હસ્તિ હોય છે અને તે જીવને ઉત્પન્ન થવાની સ્થિતિ અંદર અસર કરે છે. જીવાણુઓની ઉત્પત્તિ આ સ્થાન ઉપર દેખવામા આવે છે પરંતુ તે જગ્યા ઉપર રહેવાસ નથી હોતો કારણ કે રોગી શરીર સબંધમા કોઈ

અંતરાય આવતા તેઓ ઝડપથી સ્થાનમા ઉંડે સુધી નાશી જાય છે જેથી ખરેખર તેઓ હાડકાની પોલાણ અને શરીરમા જો કોઈ ગાંઠ બંધાય હોય કે જે જગ્યાએ સાધારણ દવા અને ઈલાજ પહોંચવાની ઘણી ઓછી શક્યતા હોય ત્યાં રહેવાસ હોય છે. કારણ કે જીવાણુઓએ રહેવાસની આજુબાજુ ઘટ ચીકણી જાળ રચેલી હોય છે તેથી તેવા ઉગ્ર રોગોમા જીવાણુઓને કાબુમા લેવા તે જીવાણુઓ ખુદના સડામાથી બનાવેલા ઔષધોપચાર દ્રાવણનો ઉપયોગ કરવામા આવે છે. ઝેરી કોષવાળા રોગ સબંધમા પ્રાણીઓ જ ફક્ત દોષપાત્ર નથી પરંતુ મનુષ્ય બાજુએથી જે શરીરના તત્વોનુ વિઘટન થવુ, ખરાબી અને મેદનો ભરાવો થવો, પ્રતિરોધ શક્તિની ખામી અને આરોગ્ય. વિશે સમજણનો અભાવ, જે ચેપી જીવાણુઓની ઉત્પત્તિ થવાના મુખ્ય કારણો છે.

જીવ-જંતુઓ અને જીવાણુઓના આ બંને પ્રકારમા આશ્ચર્યજનક લાક્ષણિકતા તે જોવામા આવે છે કે તેઓ સંપૂર્ણ અંધકાર અને શારીરિક બંધારણના દરેક બાજુના દબાણ નીચે વ્યાકુળ થતા નથી.

બીજી બાબતો જે પ્રત્યેક દિવસ પૌષ્ટિક પદાર્થોનો નક્કી પ્રમાણ વડે ઉપયોગ કરવો અને જુદી જુદી ચીજો; વાનગીનો વપરાશ કરવો તે ઘણુ વિવાદાસ્પદ બનતુ જાય છે. આ સંદર્ભમા પાણીથી માંડીને કોઈપણ પ્રકારની ખાદ્ય વસ્તુઓ અંગે વિચારી જોતા તેમા જુદા જુદા સર્જકબળમા અમુક તત્ત્વ-શક્તિ અને સત્ત્વ-શક્તિનો સમાવેશ હોય છે. આ શક્તિઓ શરીરની પાચન પ્રક્રિયા વડે મેળવાય છે. આ પ્રક્રિયા એક વખત શરૂ થયા પછી તે સમય મર્યાદિત ચાલુ રહે છે અને તેનો આધાર સર્જકબળની તત્ત્વ-શક્તિને પૂર્ણ રીતે પાચન થવામા કેટલા ભારે ગુણવાળી છે તેના ઉપર રહે છે, તેથી જ્યારે શક્તિઓની રૂપાંતર પ્રક્રિયા થઈ રહી હોય ત્યારે પાચન પ્રક્રિયામા અવરોધ નહી નાખવા તેની પાછળ વધુ સંભાળ રાખવી જોઈએ. ખોરાકનુ અયોગ્ય સંયોજન અને ગણતરી વગર તત્ત્વોના પ્રમાણથી આહાર પહરેજ સબંધી તકલીફ પેદા થાય છે અને તત્ત્વ-શક્તિઓના અધિક જમાવ થવાથી એક બીજા સાથે પ્રતિક્રિયા થાય છે. તેથી આવી સ્થિતિ લાંબો સમય ચાલુ રહેવાથી તે વાયુ, પિત, કફનો ઉશ્કેરાટ પેદા કરે છે અને કોઈ પણ પ્રકારના કીડા, જીવાણુ અને ઝેરી કોષો વડે અસર પહોંચવા અનુકૂળ પરિસ્થિતિ થાય છે. તેથી આ તકલીફો દૂર કરવા શરીરની અશુદ્ધિનો યોગ્ય સ્થિતિમા ત્યાગ થવા ખાદ્ય ચીજ-વસ્તુઓનો અનુકૂળતા મુજબ

ઉપયોગ કરવો તે વધારે ઉચિત છે, જે હવામાન અને સમયના સમન્વય સાથે હોવો જોઈએ. આગળ, તેમ ધારવામા આવે કે વિનાશ થવા પાછળ જીવાણુઓ હોય છે તેથી પુદ્‌ગલિક જીવોની ગંભીર વિટંબણાઓને રુખસદ આપવા તેઓએ ભાગી છુટવુ જોઈએ, આ સમસ્યાનુ અધર્મને રુખસદ આપવા ઉપર અવલંબન છે.

આરોગ્યના સિદ્ધાંતો ધર્મ શાસ્ત્ર અને દાક્તરી વિજ્ઞાનમા ઉત્તમ રીતે દર્શાવ્યા છે તે શુદ્ધ મન અને તંદુરસ્ત શરીર સાથે તે પ્રમાણે રહેવા આદેશ આપે છે.

આનુષંગી. (અપૂર્ણ)

સૂક્ષ્મ જીવાણુઓની સંપતિ.

તે વિશેષ પ્રકારમા મળી શકતી નથી સિવાય કે ખરાબી અને વિઘટન થયેલા દ્રવ્યો જે દૈહિક સત્વ-શક્તિ અને કુદરતી તત્ત્વ-શક્તિના રૂપમા છે તે સંપત્તિ સ્વયં તેની ફળદ્રૂપતા ગુમાવે છે અને જીવાણુઓની ઉત્પત્તિને નિમંત્રણ આપે છે.

આગળ, તે ગર્ભનુ બંધારણ કેટલુ સુરક્ષિત રચાય છે તે સબંધિત બાબતોમા સંદેહ રહે છે કારણ કે જન્મથી સર્જાયેલી વિપરીતતા તે જીવાત્માને જે જે આપત્તિઓ ભોગવવી પડી હોય તેના દૃષ્ટાંત રૂપ છે. આગળ, તે ધાતુ; વીર્યના સૂક્ષ્મ ઘટકો અને વાલીના ઈતિહાસના ઉંડાણ સુધી બાબત સ્પર્શ કરે છે પરંતુ જીવ જ્યારે જન્મ ધારણ કરે છે ત્યારે ઘણુ મોડુ થયુ હોય છે તેથી વારસાગત સ્થિતિમા તેના ઈલાજ વ્યવહારુ થઈ શકતા નથી.

સમર્પણ

સમુદ્રમા એક બિંદુ સમાન આ નિબંધ-કુદરતનુ સામ્રાજ્ય અને પુદ્ગલિક સંસ્કૃતિ, જગત અને જીવ-જગત તેના અસ્તિત્વમા, તેનુ લખાણ મે. ૧૯૯૨ મા શરૂ થયેલ હતુ અને ઓગષ્ટ ૧૯૯૩ મા અજમાયશ તૈયારી સુધી આવી પહોંચેલ. ત્યાર પછી તેમાની ચકાસણી, શુદ્ધિકરણ અને આશરે ૧૫૦ પાના ટાઈપ કરવાનુ કાર્ય જે મારે ડિસેમ્બર '૯૪ ના મહિનામા એલ.આઈ.સી. ઓફ ઇન્ડિયા, જામનગર શાખા સાથેની નોકરીમાથી નિવૃત્ત થવાનુ આખરી વર્ષ હોવાથી તે પછીના સમયમા હાથ ધરેલ હતુ તેથી આખરે માર્ચ ૧૯૯૫ના વર્ષ અંતમા પૂર્ણ થયેલ.

નિબંધનુ વિવરણ શ્રી હરી ૐ બ્રહ્મ પરમાત્માની પ્રેરણાએથી પ્રકાશિત થઈ તથા કથા અને વ્યાખ્યાન શ્રવણ દ્વારા બહાર આવેલ એક ઉભરા વડે લખવામા આવેલ છે તેથી નિબંધમાનુ કશુ જ અંગત નથી. કુદરતની શક્તિઓ વિશ્વ તરફની છે. માયા અને લીલા કુદરતના સામ્રાજ્ય તરફની છે. અસ્તિત્વ પૃથ્વી ગ્રહ તરફનુ છે. કૃપા મહાત્માઓ તરફની છે. ઉપકાર પુસ્તકો અને મિત્રો તરફનો છે. મારા તરફથી ફક્ત એટલુ જ ઇચ્છું છું કે, જીવ-જગત ઉપર આશિષ બક્ષવા શ્રી હરી-ગુરુ-સંતની સેવા સર્વદા ચાલુ રહો અને વિશ્વ શક્તિઓના દરેક પ્રવાહ જે ભવિષ્યકાળમા આવતા યુગોના યુગો સુધી પૃથ્વીના અસ્તિત્વ ઉપર અખંડપણે વહેતા રહો.

આ નિબંધના સમર્પણમા સર્વજ્ઞ શ્રી બ્રહ્મ; પરમાત્મા અને સંત મહાત્મા સ્વામી શ્રી કૃષ્ણાનંદ સરસ્વતી-જગન્નાથપુરી, તેઓ સર્વેને અંતરમા રાખી અને આમાની એક મહાન શક્તિ કથાનુ ઝરણુ જે ઇસવીસન ૧૯૨૭થી સતસંગ ભવન, શ્રી ભીડભંજન મહાદેવ મંદિર, જામનગર મુકામે વહેતુ રહ્યું છે તેને માનપૂર્વક અર્પણ કરું છું.

મારે જણાવવાનુ છે કે, હું ફક્ત માધ્યમિક શિક્ષણ સુધીની પાત્રતા ધરાવુ છું, પરંતુ આત્મ-વિશ્વાસથી શ્રદ્ધા રાખીને મહાનુભાવ શ્રી દિનેશચંદ્ર મોહનલાલ જાની, પી એચ.ડી. તેઓશ્રીને નિબંધની યોગ્યતા તપાસી જોઈ કૃતજ્ઞ કરવા નમ્ર વિનંતી કરુ છું.

ક્ષમા યોગ્ય ભુલોને ક્ષમા આપવા વિનંતી.

ॐ पूर्ण मदः पूर्ण मीदम
पूर्णस्य पूर्ण मादाय ।
पूर्ण मेवा वषिस्य ते
ॐ शांति शांति शांतिः ॥ - वेद श्लोक

પ્રકાશિત
પરમાત્મા કૃપા

આદિ જગતગુરૂ શંકરાચાર્ય
યુગ પરંપરા શિષ્ય
દંડી સ્વામી કૃષ્ણાનંદ સરસ્વતી
જગન્નાથપુરી

: ઋણાનુબંધ :
મનહરલાલ જગજીવન ઝવેરી
તારીખ ૭ ઓગષ્ટ ૧૯૯૫

: ગુજરાતી અનુવાદ :
સાલ ડીસેમ્બર ૧૯૯૫ થી જુલાઈ ૧૯૯૬